

MINIMALNI STANDARDI ZA
ZAŠTITU DECE
U HUMANITARNIM AKTIVNOSTIMA

Radna grupa za zaštitu dece (Child Protection Working Group – CPWG) je globalno telo za koordinaciju zaštite dece u humanitarnim okolnostima. Grupa okuplja nevladine organizacije, agencije Ujedinjenih nacija, stručnjake i druge aktere oko zajedničkog cilja – da se obezbede predvidljiviji, odgovorniji i efektivniji humanitarni odgovori u oblasti zaštite dece u vanrednim situacijama. U humanitarnom sistemu CPWG čini jednu oblast „odgovornosti” u okviru Globalnog klastera zaštite (Global Protection Cluster).

<http://www.cpwg.net>

ZAHVALNOST

Radna grupa za zaštitu dece zahvaljuje se svima koji su saradivali na razvoju ovih standarda. Posebnu zahvalnost dugujemo sledećim agencijama, od kojih su većina, mada ne sve, članice CPWG-a i čije je osoblje imalo glavnu ulogu u izradi nacрта ovih standarda:

CHILDFUND

CHILD SOLDIERS INTERNATIONAL

COLUMBIA UNIVERSITY

DANISH REFUGEE COUNCIL

GENEVA CALL

HANDICAP INTERNATIONAL

ICRC

INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE

ISLAMIC RELIEF WORLDWIDE

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION

KEEPING CHILDREN SAFE

NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

PLAN INTERNATIONAL

SAVE THE CHILDREN

SOS CHILDREN'S VILLAGES

TERRE DES HOMMES

UNDPKO

UNHCR

UNICEF

WAR CHILD

WOMEN'S REFUGEE COMMISSION

WORLD VISION INTERNATIONAL

Save the Children i Terre des Hommes su dali po jednog člana višeg osoblja koji su koordinisali i upravljali izradom nacрта. Posebnu zahvalnost dugujemo tim dve-ma organizacijama i tim dvema osobama, Minja Peuschel i Sabine Rakotomalala.

Želimo da izrazimo zahvalnost i recenzentima sa svih strana sveta, kojih je bilo više od četiri stotine, a čiji su komentari na ranije verzije neizmerno unapredili ove standarde, kao i humanitarnim radnicima i timovima na terenu, koji su testirali ove standarde kako bi utvrdili njihovu relevantnost i primenljivost u širokom spektru humanitarnih konteksta. Zahvaljujemo se tim profesionalcima na njihovom doprinosu i stalnoj posvećenosti zaštiti dece.

I najzad, svoju najdublju zahvalnost upućujemo deci širom sveta, koja nas nadahnjuju, uče i ohrabruju u našem humanitarnom radu.

Izradu publikacije su finansirali: Save the Children, Terre des Hommes, UNICEF.

Dizajn: KUKKA Studio

Prelom: Goran Lončar / Charlie GC

Predlog citiranja ovog dokumenta: Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnoj aktivnosti. Radna grupa za zaštitu dece (CPWG), 2012.

Ukoliko imate komentare i sugestije za unapređenje ove publikacije, obratite se Radnoj grupi za zaštitu dece putem stranice <http://www.cpwg.net>

PREDGOVOR

U današnjim okolnostima humanitarnih situacija u svetu deca verovatno čine polovinu ili više od polovine stanovništva pogođenog sukobima i katastrofama. Mnogobrojni rizici sa kojima se suočavaju ti dečaci i devojčice imaju razorne posledice po njihovu dobrobit, fizičku bezbednost i budućnost. Neka deca ginu ili bivaju povređena. Druga su odvojena od svojih porodica i staratelja, ili su regrutovana u oružane snage ili naoružane grupe, a ogroman broj njih trpi seksualno nasilje ili druge oblike eksploatacije i zlostavljanja.

Zaštita dece od nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja je hitno pitanje i prioritet za sve one koji rade u humanitarnim situacijama, uključujući, naravno, aktere u zaštiti, ali i širok spektar stručnjaka iz različitih sektora. Naši naponi moraju biti brzi, dobro planirani i efektivni, i moramo biti u stanju da ocenimo da li oni stižu do dece i da li adekvatno štite decu. Nadalje, u našoj humanitarnoj aktivnosti moramo biti sigurni da jačamo sisteme koji će štiti decu na duže staze, i onda kada je humanitarni odgovor na vanrednu situaciju završen.

Ovi dugoočekivani međuagencijski minimalni standardi za zaštitu dece imaju potencijala da transformišu kvalitet i disciplinovanost našeg rada na zaštiti dece i na osnovu njih će se prosuđivati naša posvećenost kao humanitarnih radnika. Apelujemo na sve one koji učestvuju u humanitarnim aktivnostima da iskoriste ovu priliku i implementiraju i promovišu ove standarde.

Louise Aubin
Coordinator
Global Protection Cluster
UNHCR

Rashid Khalikov
Director
OCHAUN

SADRŽAJ

Zahvalnost

3

Uvod

11

Šta je zaštita dece u vanrednim situacijama?	13
Međunarodni pravni osnov za zaštitu dece	14
Kako se zaštita dece uklapa u humanitarnu aktivnost?	16
Šta je svrha ovih standarda?	17
Kako su ovi standardi povezani sa projektom „Sfera“ i drugim standardima?	17
Šta sadrži svaki standard?	18
Kome su standardi namenjeni?	19
Kako su standardi razvijeni i na čemu se zasnivaju?	20
Šta se podrazumeva pod „minimalnim“ standardima i šta se dešava ukoliko se oni ne mogu ispuniti?	21
Kako da koristim ove standarde u svom kontekstu?	22
Za koju fazu humanitarne aktivnosti važe ovi standardi?	23

Principi i pristupi

25

Princip 1: Izbegavajte da vaše aktivnosti izlože ljude dodatnoj šteti	27
Princip 2: Obezbedite ljudima pristup nepristrasnoj pomoći	28
Princip 3: Zaštitite ljude od fizičkih povreda i psihičkih posledica koje proističu iz nasilja i prinude	29
Princip 4: Pomozite ljudima da ostvare svoja prava, raspoložu odgovarajućim pravnim mehanizmima i oporave se od posledica zlostavljanja	29
Princip 5: Jačanje sistema dečje zaštite	30
Princip 6: Jačanje rezilijentnosti dece u humanitarnoj aktivnosti	31

Standardi za obezbeđivanje kvalitetnog humanitarnog odgovora u oblasti zaštite dece 35

Standard 1	Koordinacija	37
Standard 2	Ljudski resursi	44
Standard 3	Komunikacija, javno zagovaranje i mediji	50
Standard 4	Upravljanje programskim ciklusom	56
Standard 5	Upravljanje informacijama	62
Standard 6	Monitoring zaštite dece	69

Standardi odgovora na potrebe dece za zaštitom 77

Standard 7	Opasnosti i povrede	79
Standard 8	Fizičko nasilje i druge štetne prakse	85
Standard 9	Seksualno nasilje	91
Standard 10	Psihosocijalni distres i mentalni poremećaji	97
Standard 11	Deca povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama	103
Standard 12	Dečji rad	111
Standard 13	Deca bez pratnje ili deca odvojena od roditelja	117
Standard 14	Pravda za decu	128

Standardi za razvoj odgovarajućih strategija za zaštitu dece 133

Standard 15	Vođenja slučaja	135
Standard 16	Na zajednici zasnovani mehanizmi zaštite dece	143
Standard 17	Dečji kuci	149
Standard 18	Zaštita društveno isključene dece	155

**Standardi za uključivanje zaštite dece
u druge humanitarne sektore****163**

Standard 19	Ekonomski oporavak i zaštita dece	167
Standard 20	Obrazovanje i zaštita dece	173
Standard 21	Zdravlje i zaštita dece	180
Standard 22	Ishrana i zaštita dece	186
Standard 23	Voda, sanitacija i higijena i zaštita dece	193
Standard 24	Smeštaj i zaštita dece	198
Standard 25	Upravljanje kampovima i zaštita dece	203
Standard 26	Distribucija i zaštita dece	208

Prilozi i rečnik termina i pojmova**215**

UVOD

ŠTA JE ZAŠTITA DECE U VANREDNIM SITUACIJAMA?

Radna grupa za zaštitu dece definiše dečju zaštitu kao „prevenciju i odgovor na zlostavljanje, zanemarivanje i eksploataciju dece i nasilje nad decom“. Dakle, pod zaštitom dece se ne podrazumeva zaštita svih prava deteta, već se odnosi na potkategoriju tih prava.

U širem smislu, kriza ili vanredna situacija definiše se kao preteće stanje koje zahteva hitnu akciju. Efektivnom akcijom u vanrednoj situaciji može se izbeći da takav događaj eskalira u katastrofu, koja se određuje kao ozbiljan poremećaj u funkcionisanju zajednice ili društva, koji uključuje sveobuhvatne ljudske, materijalne, ekonomske ili ekološke gubitke i posledice koje prevazilaze sposobnost pogođene zajednice ili društva da se sa njima nosi koristeći sopstvene resurse, te stoga zahteva hitnu akciju.

Vanredne situacije mogu biti izazvane ljudskom aktivnošću, kao što je slučaj sa sukobima ili građanskim nemirima, mogu biti rezultat prirodnih opasnosti, kao što su poplave i zemljotresi ili mogu biti kombinacija jednog i drugog. Njihova posledica je da devojčice i dečaci ginu, bivaju povređeni, ostaju siročad, bivaju odvojeni od svojih porodica, regrutovani u oružane snage ili naoružane grupe, seksualno zlostavljani. U takvoj situaciji različiti faktori mogu da dovedu do javljanja smetnji u razvoju kod deteta, deca mogu postati žrtve trgovine ljudima ili, još gore, doživljavaju više navedenih stvari odjednom.

Rizici za zaštitu dece u vanrednim situacijama zavise od sledećih faktora: broja dece koju su pogođena vanrednom situacijom, vrste problema dečje zaštite, nivoa organizovanosti i stabilnosti države pre nastanka vanredne situacije i za vreme vanredne situacije, kapaciteta zemlje da odgovori na vanrednu situaciju i prirode same vanredne situacije.

Zaštita dece u vanrednoj situaciji uključuje specifične aktivnosti aktera u oblasti dečje zaštite, bilo na nacionalnom nivou ili u okviru zajednice, i/ili humanitarnih radnika koji podržavaju lokalne kapacitete. Zaštita dece takođe uključuje aktivnosti u drugim humanitarnim sektorima koji imaju uticaja na unapređenje bezbednosti dece, čak i kada to nije njihova specifična namena.

MEĐUNARODNI PRAVNI OSNOV ZA ZAŠTITU DECE

Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnoj aktivnosti temelje se na međunarodnim pravnim aktima koji regulišu obaveze države prema njenim građanima i drugim licima u toj državi, i zato su za svaki standard date reference koje upućuju na relevantne međunarodne pravne instrumente. Međutim, standardi ne pružaju iscrpno tumačenje različitih pravnih instrumenata, već daju polaznu tačku humanitarnim radnicima za traženje više informacija ukoliko je to potrebno.

Međunarodni pravni okvir se uglavnom sastoji od tri međusobno povezana i uzajamno dopunjujuća korpusa međunarodnog prava: ljudska prava, humanitarno pravo i izbegličko pravo.

Međunarodni zakon o ljudskim pravima utvrđuje prava ljudi i važi kako za mirnodopske uslove tako i za sukobe. U vanrednim situacijama pojedina prava mogu biti suspendovana (redukovana), ali fundamentalna prava, kao što su pravo na život i pravo da se ne bude mučen, ne mogu nikada biti suspendovana. Obaveza države da zaštiti, poštuje i ispunjava ljudska prava dogovorena je između država različitim sporazumima i konvencijama (formalnim ugovornim sporazumima između država, koji nameću zakonske obaveze). Važno je znati koje je konvencije svaka vlada ratifikovala jer će samo te konvencije biti zakonski obavezujuće za datu državu.

Međunarodno humanitarno pravo reguliše ponašanje zaraćenih strana u sukobima, kako međunarodnim, tako i unutrašnjim, i predviđa posebnu zaštitu za civile. Međunarodno humanitarno pravo sadržano je u Ženevskim konvencijama. Dopunski protokol I Ženevske konvencije odnose se na međunarodni oružani sukob, a Dopunski protokol II na unutrašnji oružani sukob.

Međunarodno izbegličko pravo se odnosi na prava i zaštitu izbeglica. Izbeglice su osobe koje:

1. Se nalaze izvan zemlje čiji su državljani ili izvan zemlje prebivališta;
2. Imaju osnovan strah od progona zbog svoje rase, religije, nacionalnosti, pripadnosti određenoj socijalnoj grupi ili zbog svog političkog mišljenja;
3. Ne mogu ili ne žele biti zaštićeni od strane svoje države, ili ne mogu u nju da se vrate iz straha od progona.

Postoje i neke međunarodne norme koje nisu zakonski obavezujuće, poznatije kao „meko“ pravo. Drugim rečima, one ne mogu aktivirati odgovornost države. Ipak, one se smatraju moralno obavezujućim i pružaju važne smernice.

ČETIRI OSNOVNA PRINCIPA KOJA JE POSTAVIO KOMITET ZA PRAVA DETETA I NJIHOVA RELEVANTNOST ZA HUMANITARNU AKTIVNOST:

PREŽIVLJAVANJE I RAZVOJ

Pored prava deteta na život, humanitarni radnici moraju uzimati u obzir efekte koje vanredna situacija i odgovor na nju imaju na fizički, psihički, emocionalni, društveni i duhovni razvoj deteta.

NEDISKRIMINACIJA

Vanredne situacije često povećavaju postojeće razlike i još više marginalizuju one kojima već prethodi opasnost od diskriminacije. Humanitarni radnici moraju da identifikuju i prate postojeće i nove oblike diskriminacije i moći i pruže odgovor na njih.

UČEŠĆE DETETA

Humanitarni radnici moraju obezbediti vreme i prostor za smisleno učešće devojčica i dečaka u svim fazama spremnosti i odgovora na nju. Devojčice i dečaci različitih uzrasta i sposobnosti i sa različitim shvatanjima i pogledima na svet moraju biti podržani u izražavanju svojih pogleda na bezbednost, i ti se pogledi moraju ceniti i uzimati ozbiljno. Humanitarni radnici moraju biti svesni sopstvenih merila, ubeđenja i pretpostavki o detinjstvu i ulogama deteta i porodice i moraju izbegavati da ih nameću deci. Oni moraju da obezbede razvojno odgovarajuće načine dečjeg učešća, da sa decom dele moć u odlučivanju, i stalno budu svesni da dečje učešće, ukoliko je loše izvedeno, može da poremeti njihove društvene uloge i odnose moći.

NAJBOLJI INTERES DETETA

U svim aktivnostima koje se tiču dece, najbolji interes deteta mora biti primarna briga. Tim principom moraju biti vođeni osmišljavanje, praćenje i prilagođavanje svih humanitarnih programa i intervencija. U slučajevima gde humanitarni radnici donose odluku koja se tiče pojedinačnog deteta moraju se primeniti dogovorene procedure koje obezbeđuju poštovanje ovog principa.

KAKO SE ZAŠTITA DECE UKLAPA U HUMANITARNU AKTIVNOST?

U svakoj vanrednoj situaciji postoje pretnje za bezbednost i dobrobit deteta. Zato je zaštita dece važan aspekt svake humanitarne aktivnosti i ciljevi dečje zaštite su često eksplicitna komponenta humanitarne spremnosti i odgovora.

„Sfera“ definiše humanitarnu aktivnost i humanitarni odgovor na sledeći način:

HUMANITARNA AKTIVNOST: Ciljevi humanitarne aktivnosti su da se sačuvaju životi, ublaži patnja i sačuva ljudsko dostojanstvo tokom kriza koje je izazvao čovek i tokom prirodnih katastrofa, kao i posle njih, a takođe i da se pojava takvih situacija spreči i ojača spremnost za njih. Humanitarna aktivnost ima dve neraskidivo povezane dimenzije: zaštitu ljudi i pružanje pomoći (vidi „Humanitarni odgovor“). Humanitarna aktivnost je utemeljena u humanitarnim principima – humanosti, nepristrasnosti, neutralnosti i nezavisnosti.

HUMANITARNI ODGOVOR: Humanitarni odgovor je jedna dimenzija humanitarne aktivnosti (vidi „Humanitarna aktivnost“ iznad). On se fokusira na pružanje pomoći u datoj vanrednoj situaciji.

U inicijalnom humanitarnom odgovoru, hitne potrebe zaštite dece u vanrednoj situaciji verovatno će uključiti privremeno zbrinjavanje dece bez pratnje i dece odvojene od porodica, pronalaženje porodica, brze intervencije za sprečavanje razdvajanja porodica, psihosocijalnu podršku deci u nevolji i njihovim porodicama i zaštitu od različitih vrsta nasilja i rizika, kao što su regrutovanje u oružane snage ili grupe ili druge vrste eksploatacije. U većini slučajeva porodice i pripadnici pogođene zajednice prirodno će odgovoriti na te potrebe najbolje što mogu, a spoljašnje agencije mogu naći načine da pomognu i dopune te napore.

Humanitarna aktivnost u oblasti zaštite dece takođe obuhvata spremnost, uključujući jačanje sistema zaštite dece pre, za vreme i posle vanredne situacije kako bi se povećala rezilijentnost države, zajednice, porodice i deteta u slučaju vanredne situacije i kako bi se umanjile njene posledice.

Međunarodni humanitarni sistem prepoznaje zaštitu dece kao spasilačku aktivnost, i kao takva ona je uključena u kriterijume Centralnog fonda Ujedinjenih nacija za pomoć u vanrednim situacijama (UN's Central Emergency Relief Fund; CERF). UNICEF je vodeća organizacija za zaštitu dece u klaster sistemu, a zaštita dece je ugrađena u globalni klaster zaštite pod vođstvom UNHCR-a.

ŠTA JE SVRHA OVIH STANDARDARDA?

Članovi globalne Radne grupe za zaštitu dece 2010. godine složili su se da postoji potreba za standardima za zaštitu dece u humanitarnim okolnostima kako bi se savladalo ono što je prepoznato kao ozbiljan nedostatak. Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim aktivnostima razvijeni su kao bi se potpomogao rad na zaštiti dece u humanitarnim okolnostima. U takvom kontekstu namene standarda su sledeće:

- Da se utvrde zajednički principi među onima koji rade u oblasti zaštite dece i ojača koordinacija između njih,
- Da se unapredi kvalitet strateškog planiranja dečje zaštite i njeni efekti na decu,
- Da se unapredi odgovornost unutar oblasti zaštite dece,
- Da se dodatno definiše profesionalna oblast zaštite dece,
- Da se obezbedi sinteza dosadašnjih iskustava dobre prakse,
- Da se omogući bolje javno zagovaranje i komunikacija na temu rizika, potreba i odgovora u okviru zaštite dece.

KAKO SU OVI STANDARDI POVEZANI SA PROJEKTOM „SFERA“ I DRUGIM STANDARDIMA?

Projekat „Sfera“ predstavlja inicijativu usmerenu na unapređenje kvaliteta humanitarne pomoći i odgovornosti humanitarnih aktera prema svojim konstituentima, donatorima i pogođenoj populaciji.

Priručnik projekta „Sfera“, koji obuhvata Humanitarnu povelju, četiri principa zaštite i niz Minimalnih standarda u humanitarnom odgovoru, predstavlja univerzalni vodič i referencu za sve humanitarne aktivnosti. Priručnik su sastavili humanitarni radnici iz različitih sektora, krenuvši od pretpostavke da svi ljudi pogođeni katastrofom ili sukobom imaju pravo na zaštitu i pomoć kako bi se obezbedili osnovni uslovi za dostojanstven život.

Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim aktivnostima utemeljeni su na istoj osnovnoj pretpostavci i njihova struktura je u skladu sa strukturom standarda „Sfere“. Predviđeno je da se Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim aktivnostima koriste zajedno sa Priručnikom projekta „Sfera“ i da zajedno obezbede komplementarni skup dogovorenih normi koje se odnose konkretno na zaštitu dece u humanitarnim okolnostima. U skladu sa tim, u ovom priručniku se navode reference na projekat „Sfera“.

Ostali dokumenti iz oblasti zaštite, koji su bili osnov za izradu ovih standarda za zaštitu dece uključuju:

- Ključne odgovornosti prema decu u humanitarnim aktivnostima koje je izradio UNICEF (Core Commitments for Children in Humanitarian Action; CCCs, ažurirani 2010),
- Profesionalni standardi za rad u oblasti zaštite Međunarodnog komiteta Crvenog krsta Professional Standards for Protection Work; ICRC, 2009),
- Principi za postupanje sa decom bez pratnje i decom odvojenom od roditelja (The Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children ; Save the Children, UNICEF, IRC, ICRC, UNHCR, Word Vision, 2004).

Standardi su takođe izgrađeni na postojećim međuagencijskim principima i alatkama, kao što su:

- Smernice za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku u vanrednim situacijama Međuagencijskog stalnog komiteta (IASC; 2007),
- Minimalni standardi za obrazovanje: spremnost, odgovor, oporavak (INEE, ažurirani 2011),
- Rad sa prisilno raseljenim osobama sa invaliditetom (UNHCR, 2011).

Ostali važni izvori nalaze se na platformama kao što su internet prezentacije Mreže za zaštitu dece u krizi (Child Protection in Crisis (CPC) Network), Mreže za bolju brigu (Better Care Network; BCN) i Alijanse za prevenciju nasilja (Violence Prevention Alliance; VPA).

Sledeća pitanja su korišćena za testiranje i unapređenje svakog standarda:

- Da li aktivnosti uzimaju u obzir potrebe dece mlađe od 5 godina, kao i adolescenata?
- Da li aktivnosti uzimaju u obzir potrebe i dečaka i devojčica?
- Da li aktivnosti uzimaju u obzir potrebe različitih etničkih, verskih i kulturnih grupa?
- Da li aktivnosti odražavaju inkluzivni pristup deci sa različitim vidovima smetnji u razvoju?
- Da li aktivnosti obezbeđuju jačanje sistema zaštite dece?

ŠTA SADRŽI SVAKI STANDARD?

Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim aktivnostima prate strukturu standarda „Sfere“. Svaki standard prate ključne aktivnosti, model merenja (uključujući indikatore i ciljeve) i smernice.

- Svaki standard u jednoj rečenici opisuje šta bi trebalo da bude postignuto u određenoj oblasti humanitarne aktivnosti kako bi se obezbedila adekvatna zaštita dece.
- Ključne aktivnosti su preporučene aktivnosti koje pomažu da se standard ispuni. One nisu obavezno primenjive u svakom kontekstu, ali daju ideju o tome koje korake treba uzeti u obzir kada to kontekst dozvoljava.
- Model merenja uključuje dva tipa indikatora, pri čemu sadrži unapred određene ciljeve, koji služe kao „signali“ i pokazuju da li su standardi postignuti. Indikatori rezultata se odnose na standard definisan u jednoj rečenici, dok se indikatori aktivnosti odnose na neke od ključnih aktivnosti za dati standard.

Standardi imaju više indikatora. Oni koji rade na zaštiti dece u istom kontekstu treba da se dogovore o tome koji su indikatori najrelevantniji i najsmisleniji za korišćenje u datim okolnostima. Može se desiti da u nekim kontekstima bude neophodno prilagođavanje ciljeva, kao i neka druga prilagođavanja okolnostima. Podaci koji se prikupljaju uvek moraju biti razvrstani bar po uzrastu i polu. U zavisnosti od konteksta, može biti korisno dalje razvrstavanje, na primer po geografskoj lokaciji, smetnjama u razvoju, odnosno sposobnostima deteta, ili pripadnosti nekoj grupi.

- Smernice pružaju dodatne informacije i savete u vezi sa prioritetnim pitanjima koja se odnose na dati standard. Neke daju praktične preporuke, dok druge ističu etička pitanja ili trenutne nedostatke u znanju.
- Reference ukazuju na relevantne međunarodne pravne instrumente koji se odnose na dati standard, kao i na korisne smernice i materijale za obuku. Reference nisu sveobuhvatne, već je njihova namena da, prema potrebi, daju početnu tačku za pronalaženje više informacija.

KOME SU STANDARDI NAMENJENI?

Ovi standardi su namenjeni svima onima koji rade u dečjoj zaštiti ili u povezanim oblastima humanitarne aktivnosti. To uključuje one koji rade neposredno sa decom, porodicama i zajednicama, donosiocima odluka i konsultante koji rade na razvoju politika, koordinatora, donatore, naučnike, kao i one koji rade na javnom zagovaranju, u oblasti medija i komunikacije. To uključuje i vladine službenike i zaposlene u nezavisnim i multilateralnim organizacijama, a takođe može uključivati one koji rade u pravnom sistemu i obezbeđenju, kao i oružane snage i grupe.

Cilj standarda je i da podrže odnose odgovornosti između preživelih žrtava sukoba ili katastrofa i humanitarnih radnika putem participacije preživelih u donošenju odluka koje se tiču pomoći koju primaju, kao i putem davanja informacija i obezbeđivanja kanala za žalbe ukoliko humanitarna pomoć nije pružena kao treba.

OVDE NAVODIMO NEKE OD NAČINA NA KOJE SE STANDARDI MOGU KORISTITI:

- Za planiranje humanitarne intervencije i procene troškova,
- Za utvrđivanje zajedničkih i merljivih očekivanja u vezi sa obimom i kvalitetom usluga u oblasti zaštite dece koje se pružaju, njihovim porodicama i njihovim zajednicama,

- Za postizanje saglasnosti o zajedničkim principima između različitih aktera, kao što su različiti članovi mehanizma za koordinaciju dečje zaštite,
- Za praćenje i procenu kvaliteta i efektivnosti humanitarnih intervencija, uključujući i druge stručne i partnerske organizacije,
- Za procenu i usmeravanje finansijskih sredstava partnerima. Na primer, standardi mogu biti korišćeni kao referenca prilikom odlučivanja o finansiranju projekata, kreiranju ugovora i sporazuma o partnerstvu,
- Prilikom procedura uvođenja u posao, odnosno obučavanja novog osoblja ili novih partnera,
- Kao sredstvo za samostalno učenje i referentni tekst za radnike u oblasti zaštite dece i druge zainteresovane,
- Za javno zagovaranje pitanja dečje zaštite i za informisanje donosilaca odluka o principima i prioritetima dečje zaštite,
- Kako bi se zaposleni u drugim sektorima humanitarnih aktivnosti motivisali i osposobili za bolju zaštitu dece.

KAKO SU STANDARDI RAZVIJENI I NA ČEMU SE ZASNIVAJU?

Trenutno nema dovoljno dokaza o tome koje su intervencije za zaštitu dece najefektivnije i najpodesnije u različitim kontekstima. Zato se ovi standardi zasnivaju na ekspertizi i iskustvu praktičara koji danas rade u toj oblasti.

Standardi su formulisani između januara 2011. i septembra 2012. Tim je okupio stručnjake iz oblasti zaštite dece i druge humanitarne radnike, naučnike i kreatore politika iz raznih zemalja i organizacija, koji su radili zajedno na sastavljanju nacрта za standarde. To je rađeno pažljivim razmatranjem postojećih principa, instrumenata i iskustava iz različitih humanitarnih situacija. Zatim su nacrti standarda analizirani kako bi se odredila njihova relevantnost i primenljivost u širokom rasponu humanitarnih konteksta od strane praktičara na nacionalnom i lokalnom nivou, a onda su standardi revidirani i prečišćeni.

Razvoju ovih standarda doprinelo je ukupno 400 pojedinaca iz 30 organizacija i 40 zemalja širom sveta.

ŠTA SE PODRAZUMEVA POD „MINIMALNIM“ STANDARDIMA I ŠTA SE DEŠAVA UKOLIKO SE ONI NE MOGU ISPUNITI?

Standardi definišu zajedničko razumevanje toga šta sve treba da se postigne kako bi zaštita dece u humanitarnim okolnostima bila odgovarajućeg kvaliteta. Zato oni koji planiraju i budžetiraju zaštitu dece u humanitarnim okolnostima treba da koriste ceo set standarda kao početnu tačku prilikom određivanja obima i kvaliteta akcije koja će se preduzeti.

Stepen do kog se standardi mogu ispuniti u praksi zavisice od niza faktora, uključujući pristup pogođenoj populaciji, nivo saradnje relevantnih nadležnih organa i nivo nesigurnosti u lokalnom kontekstu. Ograničeni resursi i kapaciteti onih koji rade na zaštiti dece u kombinaciji sa neodložnim i brzo promenljivim potrebama u oblasti zaštite dece verovatno će zahtevati utvrđivanje prioriteta po pitanju standarda ili fazni pristup ispunjavanju standarda. Ako je u nekom kontekstu zaštita dece bila nedovoljno razvijena pre vanredne situacije, možda neće biti realistično ili primereno pokušavati da se svi standardi ispune u fazi odgovora. I najzad, moguće je da neki standardi imaju samo ograničenu relevantnost u lokalnom kontekstu.

Dakle, mogu postojati razlozi zbog kojih ponekad nije moguće ili nije preporučljivo ispuniti sve standarde. Međutim, i kada standardi ne mogu biti ispunjeni, oni i dalje predstavljaju utvrđeni univerzalni reper i mogu se, na primer, koristiti za određivanje krajnjih ili željenih ciljeva dečje zaštite.

Tako korišćeni, standardi će omogućiti humanitarnim radnicima da usmere pažnju na propuste u aktivnostima ili kvalitetu humanitarnog odgovora u oblasti zaštite dece, kao i na investicije ili uslove potrebne da bi se ti propusti ispravili. Neke vanredne situacije mogu izneti u prvi plan izazove i specifičnosti konteksta koji mogu ograničiti standarde humanitarnog odgovora u oblasti dečje zaštite, ali to takođe može predstavljati priliku da se naprave promene, brze ili postepene, koje će ojačati zaštitu dece na duže staze.

KAKO DA KORISTIM OVE STANDARDE U SVOM KONTEKSTU?

Da bi bili pravilno korišćeni, standardi moraju biti prilagođeni relevantnom kontekstu. Oni se takođe moraju širiti i promovisati, tako da svi oni koji učestvuju u zaštiti dece mogu na njih da se oslone.

Prilagođavanje standarda ne treba shvatiti kao mogućnost za uspostavljanje drugačijeg kvaliteta dečje zaštite od onog koji određuje svaki od standarda, i osnovni smisao standarda, koji je uz svaki standard izražen jednom rečenicom ne bi se smeo menjati. Međutim, da bi se postigao svaki standard, možda ima smisla prioritzovati neke ključne aktivnosti, prilagoditi ili izbaciti neke druge ili dodati neke nove. U tom procesu mogu pomoći smernice.

Pored toga, moguće je da će se pojaviti potreba za prilagođavanjem ili određivanjem novih indikatora i ciljeva – mada ukoliko je cilj snižen, za to mora postojati jasno opravdanje, kao i jasna namera da će se težiti prvobitnom ili višem cilju.

Ovde predlažemo neke načine kako da prilagodite i promovirate standarde u svom kontekstu:

- Počnite time što ćete odabrati nekoliko standarda koji pokrivaju prioritetne ili slabije aspekte zaštite dece u vašem kontekstu;
- Razmotrite ciljeve i definicije ciljeva (gde je relevantno) i usaglasite ih sa ključnim aktivnostima i merenjem ishoda, a tamo gde se ciljevi moraju sniziti, postignite dogovor o sledećim koracima koji mogu pomoći da se dostignu prvobitno planirani ciljevi;
- Predstavite standarde i razgovarajte o njima u različitim organizacijama i grupama, uključujući međuagencijske koordinacione mehanizme;
- Radite sa onima koji pokrivaju druge sektore humanitarnih aktivnosti kako bi prilagodili i uveli standarde u svoje procese;
- Koristite relevantni standard i dogovorene indikatore u osmišljavanju i oblikovanju planova za jačanje spremnosti, planova za humanitarni odgovor na vanrednu situaciju i instrumenata za praćenje implementacije;
- Prevedite standarde po potrebi ih pojednostavljujući i koristeći relevantna zaglavlja;
- Uključite informacije o standardima u paket informacija za nove humanitarne radnike;
- Razmislite o tome da priredite događaj kojim biste povećali obaveštenost o standardima i unapredili vidljivost problema iz oblasti zaštite dece. Takav događaj može biti fokusiran na same standarde (kao što je predstavljanje standarda) ili može biti povodom neke povezane teme (kao što je proslava Dana žena ili objavljivanje novog izveštaja o humanitarnim pitanjima u kontekstu);

- Upoznajte sa standardima kreatora politike, donosiocice odluka i zaposlene u službi za saradnju sa medijima koji se bave različitim aspektima humanitarnog odgovora;
- Organizujte info sesije i obuke o standardima za radnike u oblasti dečje zaštite i druge humanitarne radnike;
- Razgovarajte o standardima sa devojkicama i dečacima, roditeljima i drugim predstavnicima zajednice, uključujući one sa posebnim uticajem, kao što su verske vođe i dečji uzori;
- Napravite materijale o standardima pristupačne deci i članovima zajednice, vodeći računa o tome kako da ti materijali stignu i do odraslih sa invaliditetom i dece sa smetnjama u razvoju;
- Koristite provere na licu mesta ili sistematičnije analize kako biste pratili i podigli nivo svesti i upotrebe standarda u vašem kontekstu.

ZA KOJU FAZU HUMANITARNE AKTIVNOSTI VAŽE OVI STANDARDI??

Cilj ovih standarda je da ojačaju sve faze humanitarne aktivnosti. Ključne aktivnosti u svakom standardu podeljene su na aktivnosti za postizanje spremnosti i aktivnosti humanitarnog odgovora i ranog oporavka. U situacijama u kojima spremnosti uopšte nema ili je ona minimalna, aktivnosti za postizanje spremnosti treba razmatrati zajedno sa aktivnostima humanitarnog odgovora i ranog oporavka.

U standarde je uvršteno samo nekoliko posebnih aktivnosti za smanjenje rizika od katastrofa, pre svega u Standard 7. U toj činjenici se ogleda dosadašnja ograničenost uvida i iskustava u kombinovanju aktivnosti za smanjenje rizika od katastrofa i aktivnosti u oblasti dečje zaštite. Očekuje se da će pitanja smanjenja rizika od katastrofa biti potpunije uključena u buduće verzije standarda.

PRINCIPI I PRISTUPI

PRINCIPI I PRISTUPI

Principi koji se razmatraju u ovom poglavlju ključni su za primenu i postizanje standarda i treba ih predstavljati i primenjivati zajedno sa standardima. Principi 1-4 su Principi zaštite u priručniku projekta „Sfera“, koji su ovde preformulisani imajući u vidu zaštitu dece.

PRINCIP 1: IZBEGAVAJTE DA VAŠE AKTIVNOSTI IZLOŽE LJUDE DODATNOJ ŠTETI

„Oni koji su uključeni u humanitarni odgovor moraju učiniti sve što je u njihovoj moći da se izbegne izlaganje ljudi pogođenih katastrofom ili oružanim sukobom dodatnoj šteti“, a naročito da se izbegne izlaganje dece povećanim opasnostima ili zloupotreba njihovih prava.

Pored smernica izloženih u priručniku „Sfere“, treba uzeti u obzir sledeća uputstva, koja se odnose konkretno na intervencije u oblasti zaštite dece:

- Pre uvođenja novih intervencija otkrijte kako su deca, porodice, zajednica i nadležni organi ranije rešavali probleme na koje se intervencije odnose;
- Analizirajte postojeće odnose između dece i odraslih, i između različitih grupa dece, i pokušajte da otklonite potencijalne uzroke napetosti ili sukobe interesa;
- Steknite potpuno razumevanje o tome šta je očekivano ponašanje devojčica i dečaka različitih uzrasta i koje društvene norme treba da ispunjavaju, i to uzmite u obzir prilikom planiranja intervencija uključujući rokove, prevoz i sanitarno uređenje;
- Omogućite smisleno i bezbedno učešće dece u planiranju i evaluaciji programa, tako da se mogu utvrditi stavovi i interesi dece, kao i stavovi i interesi odrasli;
- Izbegavajte ograničavanje usluga i olakšica na specifične kategorije dece i porodica, na primer na decu odvojenu od roditelja ili na bivše borce, jer to može podstaći odvajanje ili regrutovanje;
- Kada se bavite osetljivim pitanjima, garantujte poverljivost podataka i informisanu saglasnost za decu i pobrinite se da intervencije budu pažljivo isplanirane tako da poštuju privatnost;
- Utvrdite bezbednosne protokole za decu i pridržavajte ih se, što važi i za procedure prijavljivanja i rešavanja mogućih prestupa.

PRINCIP 2:

OBEZBEDITE LJUDIMA PRISTUP NEPRISTRASNOJ POMOĆI

„Osigurajte da humanitarna pomoć bude dostupna svima kojima je potrebna, naročito onima koji su najvulnerabilniji ili onima koji se suočavaju sa isključenošću po političkoj ili nekoj drugoj osnovi.“ Pomoć se pruža bez diskriminacije i ne uskraćuje se deci kojoj je potrebna ili njihovim porodicama i starateljima, a humanitarnim organizacijama pristup je obezbeđen onoliko koliko je potrebno radi ispunjavanja standarda.

U vezi sa ovim principom, osnovni zadatak radnika u oblasti dečje zaštite i drugih humanitarnih radnika jeste da proaktivno identifikuju onu decu koja bi slučajno ili namerno mogla biti isključena iz intervencija.

Može se desiti da neki dečaci i devojčice različitih uzrasta imaju manje mogućnosti za pristup uslugama dečje zaštite ili drugim uslugama. Neka deca mogu biti isključena zbog svog socijalnog položaja ili etničke pripadnosti, što odražava šire oblike diskriminacije u populaciji. Pojedina deca mogu biti isključena zbog ličnih životnih okolnosti, uključujući kućne obaveze (kao što je briga o mlađoj deci i bolesnim ili starim odraslim osobama), radno vreme, mobilnost ili smetnje u razvoju, ili tip zbrinjavanja (na primer, ako su smeštena u ustanovama za rezidencijalni smeštaj ili žive u domaćinstvu bez odraslih, ili ako su jedan ili više odraslih članova porodice umrli ili ostavili porodicu da bi tražili posao).

U intervencijama u oblasti dečje zaštite moraju se koristiti inovativni i kreativni načini da se dopre do te dece kojoj je zaštita obično i najpotrebnija. Kada otkriju oblike ili slučajeve diskriminacije ili isključivanja, radnici u oblasti dečje zaštite i drugi humanitarni radnici moraju brzo reagovati. Posle konsultacija sa tom decom i njihovim porodicama i zajednicama, intervencije treba prilagoditi tako da se maksimizira pristup toj deci.

PRINCIP 3: ZAŠTITITE LJUDE OD FIZIČKIH POVREDA I PSIHIČKIH POSLEDICA KOJE PROISTIČU IZ NASILJA I PRINUDE

Deca su zaštićena od „nasilja, od prinude ili podsticanja da delaju protiv svoje volje“ i od straha od takvog zlostavljanja.

Iako osnovna odgovornost za zaštitu dece leži pre svega na vlastima, svi humanitarni odgovori u oblasti zaštite dece moraju težiti tome da doprinesu bezbednosti dece, pomognu deci i njihovim porodicama u ličnim naporima da brinu o svojoj bezbednosti i smanje izloženost dece riziku.

PRINCIP 4: POMOZITE LJUDIMA DA OSTVARE SVOJA PRAVA, RASPOLAŽU ODGOVARAJUĆIM PRAVNIM MEHA- NIZMIMA I OPORAVE SE OD POSLEDICA ZLOSTAVLJANJA

Deca su podržana da ostvare svoja prava putem informisanja, dokumentovanja i pomoći u pronalaženju odgovarajućih pravnih sredstava. Deca su na odgovarajući način podržana kako bi se oporavila od fizičkih, psihičkih i socijalnih posledica nasilja i drugih vidova zlostavljanja.

Deca su nosioci prava. Gde god je to moguće, radnici u oblasti dečje zaštite i drugi humanitarni radnici moraju obezbediti da intervencije podržavaju decu u ostvarivanju njihovih prava, kao i da podržavaju roditelje i staratelje u zahtevima za ostvarenje dečjih prava u ime dece. To uključuje podsticanje upisivanja u matičnu knjigu rođenih i napore da se obezbede dokumenta ili zamene izgubljena dokumenta. To podrazumeva i da se deci omogući pristup pravnim sredstvima, kao što je pravna zaštita na lokalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou. I najzad, to uključuje pomoć deci u ostvarivanju zakonskih prava, kao što su nasleđivanje ili povraćaj imovine, što može imati bitan uticaj na mogućnost dece da se zaštite i da ostvare druga prava.

PRINCIP 5: JAČANJE SISTEMA DEČJE ZAŠTITE

Ljudi, procesi, zakoni, institucije i ponašanja koji normalno štite decu - sistemi zaštite dece - u humanitarnim okolnostima mogu biti oslabljeni ili neefektivni. Međutim, faza humanitarnog odgovora može pružiti priliku da se nacionalni sistemi zaštite dece, računajući i one u zajednici, unaprede i ojačaju.

Sledeće preporuke mogu pomoći da humanitarne intervencije, koliko je to moguće, obnove i ojačaju elemente prethodnih ili potencijalnih sistema zaštite dece na nacionalnom nivou i na nivou zajednice (vidi takođe sledeće poglavlje o jačanju rezilijentnosti kod dece u humanitarnoj aktivnosti):

- Identifikujte postojeće kapacitete i strukture i gradite na njima. Izbegavajte stvaranje paralelnih struktura, kao što je angažovanje osoblja humanitarne organizacije koje zamenjuje ili zaobilazi socijalne radnike koje je zaposlila vlada ili zajednica;
- Tokom humanitarnog odgovora razvijajte kapacitete nacionalnih i nadležnih organa države kao i civilnog društva. U nekim kontekstima može biti efektivnije i podesnije kanalisati podršku prema neformalnijim delovima sistema zaštite dece, kao što su porodice i mehanizmi zaštite dece u zajednicama;
- U analizama, planiranju i evaluaciji obezbedite i sistematizujte participaciju zajednice tako da različite grupe građana budu uključene u proces, uključujući i smislenu učešće dece;
- Povežite i koordinišite svoje aktivnosti sa aktivnostima drugih zaposlenih u oblasti dečje zaštite i u drugim povezanim oblastima. Svaki akter će imati različita znanja i različite mogućnosti u jačanju sistema u celini. Pokušajte da pobudite interesovanje za taj zajednički cilj i posvećenost njegovom ostvarenju.
- Gde god je to moguće, prioritizujte lokalno vlasništvo intervencija u oblasti zaštite dece.
- Ako je potrebno, počnite rano da saradujete sa akterima u oblasti razvoja radi planiranja prelaska na fazu posle prestanka vanredne situacije. Ta faza može podrazumevati znatne investicije, nove nacionalne programe i druge mogućnosti za proširenje i intenziviranje napora za unapređenje sistema zaštite dece.

U nekim kontekstima oružane snage, ili naoružana grupa, ili nedržavni akter mogu biti *de facto* vlast. Gde je to relevantno, moguće i primereno, neutralne i nepristrasne organizacije sa pravom ekspertizom mogu raspravljati o pitanjima zaštite dece sa takvim grupama, uključujući pitanja zakonskih obaveza tih grupa u vezi sa zaštitom dece i uloge tih grupa u funkcionisanju zaštite dece.

PRINCIP 6: JAČANJE REZILIJENTNOSTI DECE U HUMANITARNOJ AKTIVNOSTI

Iako se deca često prikazuju kao pasivna i nesamostalna, ona su prirodno aktivni učesnici u životu svojih porodica i zajednica. Pre krize mnoga deca imaju obaveze u svojim porodicama, sama donose odluke i mogu biti vođe u svojim školama ili vršnjačkim grupama. Tokom krize deca pokušavaju da se bore sa dodatnim rizicima i pritiscima koje vanredne situacije donose tako što rešavaju probleme ili dobijaju pomoć od drugih, uključujući članove porodice, vršnjake, verske lidere i sl.

Koliko će deca biti uspešna u suočavanju sa situacijom i izlaženju na kraj sa nedaćama, zavisi od oblika rizika i protektivnih faktora u njihovom društvenom okruženju, ali i od njihove unutrašnje snage i ličnih mogućnosti. Do vulnerabilnosti dolazi kada se dete suočava sa višestrukim opasnostima, a ima malo protektivnih faktora, kao što su život sa brižnim roditeljem, podrška prijatelja i veština u traženju pomoći. Rezilijentnost nastaje kada je prisutno više protektivnih faktora nego faktora rizika. Isto tako, deca koja imaju snage kao što je razvijena veština rešavanja problema, često mogu da se relativno uspešno snalaze u kriznom okruženju i da donose odluke koje podržavaju njihovu dobrobit i dobrobit njihovih porodica.

Sa tog stanovišta, zadatak programa dečje zaštite u vanrednim situacijama je jačanje protektivnih faktora koji razvijaju rezilijentnost dece i bavljenje onim faktorima koji decu izlažu riziku. U osmišljavanju programa koji jačaju rezilijentnost, bave se opasnostima, podstiču pozitivne odnose između dece, porodica i zajednica, bitna su sledeća pitanja:

- Da li su programi dostupni svoj deci, da li počivaju na dečjim sposobnostima i veštinama i da li ih razvijaju? Razmotrite karakteristike pojedinačnog deteta koje mogu uticati na njegovu vulnerabilnost ili rezilijentnost (na primer, njegove godine, sposobnost, etničko poreklo, jezik, pol, telesno i mentalno zdravlje, religiju itd.);
- Da li programi uključuju osobe bliske deci i jačaju odnose podrške između dece i njihovih roditelja, staratelja, vršnjaka i drugih važnih osoba? Razmotrite karakteristike porodičnih odnosa i drugih bliskih odnosa (na primer, oblike zaštite, porodično okruženje puno bliskosti i podrške, pozitivni odnosi sa vršnjacima i učiteljima);

- Da li programi jačaju strukturu, praksu i usluge koje pomažu zaštititi dece u zajednici? Uzmite u obzir uloge, veštine, dostupnost i pravila koja uređuju lideri zajednica, grupa, institucija i usluga. Na primer, identifikujte informisane i aktivne vođe, relevantne informacije o rizicima u oblasti zaštite dece, pristupačne i deci prilagođene zdravstvene centre, obučene i dostupne socijalne radnike itd;
- Da li programi vode računa o društvenim i pravnim normama koje utiču na život dece i okolnosti u kojima se nalaze? Uzmite u obzir pravni kontekst i kulturu, kao i njihov uticaj na bezbednost i dobrobit dece (na primer, zakone i propise, regulatornu praksu, privredne aktivnosti, kulturu i religiju, strukturnu nejednakost itd.);
- Da li programi povezuju sve gore navedene elemente i da li su konzistentni u pristupu? Uzmite u obzir odnose dece sa drugom decom, porodicama, zajednicama i kulturama, i kako jedni elementi utiču na druge.

STANDARDI

**STANDARDI ZA
OBEZBEĐIVANJE
KVALITETNOG
HUMANITARNOG
ODGOVORA U OBLASTI
ZAŠTITE DECE**

STANDARDI ZA OBEZBEĐIVANJE KVALITETNOG HUMANITARNOG ODGOVORA U OBLASTI ZAŠTITE DECE

Ovi standardi se fokusiraju na ključne komponente programiranja i uključuju:

- Koordinaciju
- Ljudske resurse
- Komunikaciju, javno zagovaranje i medije
- Upravljanje programskim ciklusom
- Upravljanje informacijama
- Monitoring zaštite dece

Cilj ovih standarda nije da zamene postojeće principe i instrumente u vezi sa gore navedenim, već da u svakoj oblasti rada obezbede na decu fokusiranu perspektivu u svim sektorima uključenim u zaštitu dece.

Niže navedeni standardi se odnose se na specifične oblasti dečje zaštite, ali je svaki od njih povezan sa ostalim standardima opisanim u ovom poglavlju.

STANDARD 1

KOORDINACIJA

Koordinacija pomaže da se utvrde prioriteta humanitarnog odgovora u oblasti zaštite dece, i da se ona učini efikasnom, predvidljivom i efektivnom. Pomoću nje se izbegava nepotpunost ili dupliranje odgovora i identifikuje pružalac poslednjeg odgovora, ukoliko partneri nisu u stanju da odgovore na identifikovane potrebe. Koordinacija omogućava da se svi koji se bave zaštitom dece dogovore o skupu zajedničkih ciljeva i o podeli rada. Na taj način ona može pomoći da se kreira međuagencijski i multisektorski humanitarni odgovor, koji na duge staze jača sistem dečje zaštite na nivou države i u zajednici. Loša koordinacija može umanjiti efekte planiranja ili čak dovesti do štetnog planiranja, na primer: može dovesti do programa koji slabi strukture zaštite u porodici i zajednici ili koji predstavlja odgovor samo na određene rizike kojima dete može biti izloženo, a ostavlja ga nezaštićenog od drugih opasnosti.

Neke ključne aktivnosti vezane za ovaj standard odnose se konkretno na vodeće organizacije – na organizacije ili ministarstva za koje je dogovoreno ili koji su zaduženi da budu odgovorni za koordinaciju. Druge ključne aktivnosti se odnose na članove koordinacionog mehanizma (koji će verovatno uključiti i vodeće organizacije). To ne znači da članovi moraju biti formalni da bi te aktivnosti bile relevantne: u njih se ubrajaju sve organizacije koje su aktivne u kontekstu i koje su zato dužne da obezbede usklađenost svojih aktivnosti sa aktivnostima drugih aktera, a što koordinacioni mehanizam omogućava.

STANDARD

Relevantni i odgovorni organi, humanitarne organizacije, organizacije civilnog društva i predstavnici pogođenih populacija koordinišu svoje napore u oblasti zaštite dece kako bi se obezbedio sveobuhvatan, efikasan i blagovremen humanitarni odgovor.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Ocenite postojeće koordinacione mehanizme i odredite kako se pitanja humanitarne intervencije u oblasti dečje zaštite najbolje mogu koordinisati, uključujući koordinisanje sa lokalnim civilnim društvom;
- Odredite rukovodstvo za koordinaciju dečje zaštite;
- Identifikujte najnovije statističke podatke iz oblasti dečje zaštite i, ako je moguće, dogovorite se o prioritarnim problemima zaštite dece (na primer,

porodično zbrinjavanje, dobrobit dece, najgori oblici dečjeg rada i nasilja nad decom) (vidi standarde 4 i 5);

- Napravite plan zajedničke spremnosti ili rezervni plan, oslanjajući se na postojeće strukture (u zajednici i drugde) i na iskustva iz prethodnih vanrednih situacija, i postarajte se da su aktivnosti za jačanje spremnosti (kao što su obuka osoblja, prevod literature, pripremanje memoranduma o razumevanju i pravljenje zaliha) obavljene i da su u skladu sa trenutnom situacijom;
- Budite sigurni da je brza procena zaštite dece prilagođena lokalnom kontekstu (vidi Standard 5);
- Prevedite i prilagodite ključne međuagencijske alatke, kao što su „Ko, šta, gde i kad radi“ (WWW – Who does What, Where, When), alatke za praćenje aktivnosti u oblasti zaštite dece i alatke za monitoring;
- Identifikujte i pripremite osoblje koje može da preuzme nacionalnu i lokalnu odgovornost u smislu koordinacije i upravljanja informacijama;
- Lobirajte za razvoj strategije za dečju bezbednost, osmišljene od strane agencije ili putem međuagencijske saradnje u oblasti zaštite dece;
- Pripremite poruke o zaštiti dece u kojima će se navoditi mogući rizici u oblasti zaštite dece (razdvajanje dece od porodica, seksualno nasilje, psihosocijalna podrška, povrede itd.) i dogovorite se o strategiji njihovog širenja i upotrebe u slučaju vanrednih okolnosti (vidi Standard 3);
- Javno zagovarajte značaj koordinisanog finansiranja dečje zaštite;
- Obezbedite sprovođenje obuke u oblasti dečje zaštite i koordinacije;
- Napravite internet platformu i mejling liste;
- Identifikujte izvore informacija i podataka o pitanjima zaštite dece i, ako je moguće, uspostavite osnove baze podataka u zaštiti dece; i
- Gde je to potrebno, prevedite ove standarde i široko ih distribuirajte.

ODGOVOR (VODEĆA ORGANIZACIJE)

- Gradite na postojećim koordinacionim strukturama, uključujući one u vladi i civilnom društvu;
- Imenujte koordinatora na nacionalnom nivou, a kada je potrebno i lokalne koordinatore i osoblje za upravljanje informacijama;
- Procenite potrebe za uspostavljanjem lokalnih mehanizama koordinacije;
- Promovišite uključenost lokalnog civilnog društva u koordinaciju (na primer, lokalne nevladine organizacije, organizacije u zajednici i lokalne vođe, kao i vladine i lokalne službe, gde je to prikladno);
- Utvrdite stepen do kojeg učesnici imaju mandat za donošenje odluka u ime svojih organizacija, organa ili grupa;
- Postavite ciljeve i formulišite projektne zadatke za nacionalni mehanizam koordinacije;
- Pojasnite raspodelu odgovornosti i sredstava za koordinaciju sa drugim grupama (na primer, oblasti odgovornosti mogu uključivati zaštitu, rodno zasnovano nasilje, psihosocijalne intervencije, razminiranje, obrazovanje, ekonomski oporavak itd).

- Pokrenite i nadgledajte razvoj dogovorenog, strateškog međuagencijskog plana humanitarnog odgovora u oblasti zaštite dece, koji se zasniva na postojećim strukturama i kapacitetima i usvojite zajedničke indikatore za to;
- Pokrenite i nadgledajte proces razvoja zajednički dogovorenih karakteristika i očekivanja od učinka sistema zaštite, uključujući alatku „Ko, šta, gde i kad radi“, a kako bi se pratio napredak prema ostvarenju ciljeva postavljenih u strateškom planu, kao i kvalitet intervencija u odnosu na standarde;
- Uspostavite alate za zajedničku komunikaciju i za podršku koordinaciji, kao što su internet stranice, šabloni izveštaja itd. (vidi Standard 5);
- Obezbedite dostupnost najrelevantnijih standarda iz ovog priručnika članovima koordinacionog mehanizma na odgovarajućem jeziku (jezicima) i što raniju dostupnost informacija ili obuke u vezi sa standardima;
- Prema potrebi pokrenite međuagencijske brze skrininge (sa analizama situacije ili konteksta u kasnijim fazama) i organizujte zajedničke stalne sisteme praćenja dečje zaštite;
- Lobirajte donosioce odluka u vladi i humanitarnom sistemu u zemlji kako biste obezbedili da prioriteta iz oblasti zaštite dece budu uključeni u strateško planiranje i proces prikupljanja sredstava;
- U ime članova koordinacionog mehanizma ističite nastale probleme koji traže hitno rešavanje, kao što je pristup ugroženoj deci ili vladina politika o zbrinjavanju dece i usvajanju itd;
- Koristite informacije iz alatke „Ko šta, gde i kad radi“ i informacije prikupljene na osnovu brzih skrininga, analiza situacije ili konteksta i stalnog praćenja dece kako biste utvrdili prioritete intervencije, identifikovali nedostatke i ispravili ih;
- Identifikujte nedostatke u kapacitetima humanitarne radne snage za rešavanje problema u oblasti dečje zaštite i po potrebi organizujte informisanje, obuke i tehničku podršku za kolektiv.

ODGOVOR (ČLANOVI KOORDINACIONOG MEHANIZMA)

- Razmotrite zajedničko rukovođenje ili rukovođenje na nacionalnom ili lokalnom nivou, ili obezbeđenju rukovodstva, obuka ili tehničke podrške članovima grupe u oblastima ekspertize vaše grupe;
- Preuzmite aktivnu ulogu u strateškom planiranju i potpišite zajednički strateški plan što je pre moguće;
- Organizujte zajedničke procene i učestvujte u njima, izbegavajući jednostrane ili nekoordinisane procene, i koristite nalaze procena prilikom programiranja;
- Razmenjujte informacije o planiranim ili trenutnim programima, uključujući napredak u odnosu na ciljeve i izazove;
- Delite informacije o trenutnom finansiranju za programe dečje zaštite i postarajte se da sva dobijena sredstva budu dokumentovana u Službi finansijske kontrole Kancelarije za koordinaciju humanitarnih poslova ili drugoj relevantnoj službi međuagencijskog mehanizma za finansijsku kontrolu;
- Saglasite se sa zajedničkim strateškim planom za dečju zaštitu, uključujući određivanje prioriteta potreba, raspodelu poslova, dogovorene indikatore i zajednički sistem praćenja da biste pratili napredak u odnosu na ciljeve;

- Dogovorite se o procedurama za rešavanje nedostataka u kvalitetu programa ili odstupanja od dogovorenih ciljeva koji su identifikovani putem monitoringa;
- Proaktivno identifikujte svako dupliranje, nedoslednost ili propust u humanitarnom odgovoru i saradujte sa drugima kako bi problem bio brzo rešen;
- Postarajte se da zaposleni u organizaciji, partneri i drugi relevantni akteri imaju pristup ovim standardima na svom jeziku i da imaju pristup obuci i tehničkoj podrsci koje su im potrebne da bi ih primenili u svojim programima;
- Dogovorite se o zajedničkoj proceduri razmene informacija (vidi Standard 5);
- Prilagodite, testirajte i širite poruke o zaštiti dece (vidi Standard 3);
- Sa drugim akterima u oblasti zaštite dece usaglasite upućivanje ili zajedničko javno zagovaranje;
- Dogovorite se o visini plata i stimulacija za radnike u oblasti zaštite dece;
- Držite se dogovorene politike u vezi sa medijima (vidi Standard 3);
- Delite relevantne resurse koristeći koordinacioni mehanizam;
- Raspravljajte o pitanjima u vezi sa relevantnim problemima dečje zaštite sa sektorom zaštite i drugim sektorima;
- Razvijte koordinisanu strategiju razvoja kapaciteta zaposlenih u oblasti zaštite dece.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU ISHODA	NAPOMENE
1. Dokumentovani strateški plan za humanitarni odgovor u oblasti dečje zaštite je dogovoren od strane relevantnih i odgovornih državnih organa, humanitarnih organizacija i aktera lokalnog civilnog društva	Da	Neki ciljevi mogu biti modifikovani za vanredne situacije koje izbijaju često, ili za vanredne situacije koje se sporo razvijaju.
2. Implementacija strateškog plana se redovno prati	Minimalno jednom u kvartalu	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	(5) Rok treba da bude definisan za svaki kontekst
3. Projektni zadaci radne grupe za zaštitu dece postoje na nacionalnom nivou i sa jasno određenim odgovornostima	Da	
4. Obuka iz oblasti zaštite dece i koordinacije obavljena je pre izbijanja vanredne situacije	Da	
5. Koordinator je imenovan najkasnije nedelju dana posle izbijanja vanredne situacije	Da	
6. Procenat članova koordinacionog mehanizma koji redovno dostavljaju informacije na osnovu „Ko, šta, gde i kad radi“	90%	
7. Procenat ispitanih praktičara iz oblasti zaštite dece koji nalaze da je koordinacioni mehanizam dečje zaštite zadovoljavajući	80%	

SMERNICE

1. Odgovornost za koordinaciju:

U većini konteksta glavnu odgovornost u koordinisanju aktivnosti u oblasti zaštite dece ima vlada, i ona može rukovoditi ili učestvovati u zajedničkom rukovođenju koordinacionim mehanizmom. Tamo gde je to slučaj, verovatno je da će promena ili gašenje koordinacionog mehanizma po završetku vanredne situacije biti jednostavniji i efektivniji. U situacijama u kojima nije moguće da državni organi budu članovi koordinacionog mehanizma, članovi mehanizma imaju dužnost da saraduju sa njima koliko god je to moguće i podesno. U okvirima međunarodnog humanitarnog klaster sistema UNICEF je zadužen za oblast odgovornosti dečje zaštite, kao i za organizovanje koordinacionog mehanizma i obezbeđivanje osoblja, ili se stara o tome da druga organizacija to sve uradi. Zajedničko rukovođenje ili rukovođenje od strane sasvim druge organizacije moguće je i na nacionalnom i na lokalnom nivou. Koordinacioni mehanizam u oblasti zaštite dece na nacionalnom nivou obično predstavlja sastavni deo šireg koordinacionog mehanizma zaštite. U kontekstima gde je aktiviran klaster sistem, oblast odgovornosti dečje zaštite postavljena je unutar klastera zaštite, i koordinatori dečje zaštite moraju saradivati sa koordinatorima klastera zaštite i drugim humanitarnim koordinacionim grupama kako bi se obezbedila dobra koordinisanost odgovora u oblasti zaštite dece u okviru sveobuhvatnog odgovora zaštite, kao i sa svim drugim aspektima humanitarne aktivnosti.

2. Obezbeđivanje osoblja za mehanizam koordinacije:

Važno je odvojiti finasijska sredstva koja su potrebna za koordinaciju i upravljanje informacijama. Koordinacioni mehanizmi u vanrednim situacijama velikih razmera verovatno će zahtevati najmanje jednog koordinatora na nacionalnom nivou i jednog službenika za upravljanje informacijama, kao i budžet za opremu, putovanja, prevođenje, sastanke i obuku. Koordinacija na lokalnom ili regionalnom nivou takođe može uključivati osoblje sa punim ili skraćenim radnim vremenom. Koordinacioni zadaci, kao što je koordinisanje tematskih tehničkih grupa, organizovanje međuagencijskih sastanaka ili događaja, ili podnacionalna koordinacija, nisu ograničeni na vodeću organizaciju, i u zavisnosti od okolnosti može ih preuzeti bilo ko. Ponekad za organizacije može biti efikasnije da dele zadatak upravljanja informacijama sa drugim sektorom, kao što je to u slučajevima rešavanja pitanja rodno zasnovanog nasilja, mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške ili obrazovanja.

3. Pružalac poslednjeg odgovora:

U okviru međunarodnog humanitarnog klaster sistema vodeća organizacija takođe ima odgovornost „pružanja poslednjeg odgovora“. To znači da je organizacija odgovorna za to da obezbedi ispravljanje svih nedostataka u humanitarnom odgovoru u oblasti dečje zaštite. Strategije za ispravljanje propusta uključuju javno zagovaranje i korišćenje dodatnih resursa. Propusti mogu biti geografski, ali i tematski – na primer, neadekvatni odgovori za adolescente, zaposlenu decu ili decu sa smetnjama u razvoju.

4. Odlučivanje:

U okviru koordinacionog mehanizma mora postojati jasan i transparentan međuagencijski proces odlučivanja. Odluke će se ticati geografskih zona, tipova aktivnosti, strateških prioriteta i finansiranja i donosi ih grupa. Razmislite o organizovanju osnovne grupe za strateško planiranje i odlučivanje u okviru mehanizma koordinacije. Mogu se organizovati radne grupe za nadgledanje obuke, uvođenje novih članova, upravljanje informacijama i grupe koje će biti predstavnici u drugim grupama, sektorima ili klasterima. Koliko god je to moguće, žene treba da budu ravnopravno predstavljene u radnim grupama.

5. Osetljiva pitanja:

Koordinacioni mehanizmi u oblasti dečje zaštite, zaštite ili drugih sektora mogu biti dobra platforma za diskutovanje i pronalaženje načina za rešavanje zahtevnih kulturoloških pitanja, kao što su abortus, usvajanje, rani brak, društvena percepcija invaliditeta i seksualne orijentacije. Međutim, pitanja koja su naročito političke prirode ili na neki drugi način osetljiva, ili ona koja ljude mogu dovesti u opasnost, kao što su prestupi koje su počinili nadležni organi ili član koordinacionog mehanizma, ili kao što je specifična informacija u vezi sa zonom sukoba, bolje je i primerenije pokrenuti diskretnije, u bilateralnoj komunikaciji, ili u manjim grupama. Konkretno informacije o slučajevima nikad ne treba otvoreno deliti u koordinacionom mehanizmu.

6. Uključivanje aktera u mehanizme koordinacije:

Uključivanje lokalnog stanovništva i organizacija sa manje iskustva u humanitarnim aktivnostima može zahtevati aktivne mere. Strategije uključuju uspostavljanje kontakata sa organizacijama u zajednici i lokalnim nevladinim organizacijama, i to što šire u smislu roda, etničke pripadnosti, religije, fokusa aktivnosti itd.; organizovanje sastanaka na lokalnim jezicima, održavanje sastanaka u prostorijama različitih organizacija, organizovanje sastanaka između različitih zainteresovanih strana i izradu tehničkih materijala u pristupačnom formatu. To će pomoći postizanju većeg razumevanja i posvećenosti, i obezbediće održivost odgovora u oblasti dečje zaštite bez stvaranja paralelnih struktura.

7. Globalni nivo - CPWG:

Globalna radna grupa za zaštitu dece, kojom rukovodi UNICEF, sa sedištem u Ženevi i pod pokroviteljstvom Globalnog klastera zaštite, ovlašćena je da podržava koordinisane međuagencijske humanitarne odgovore u oblasti zaštite dece na nivou države. Podrška se pruža u vidu osoblja (na primer, koordinatori koji mogu biti angažovani u kratkom roku), alata (na primer, alatke za procenu i materijali za obuku) i tehničke podrške. Više informacija može se naći na <http://www.cpwg.net>.

8. Monitoring:

Jednom organizovana, koordinaciona grupa treba da razvije dogovorene procese za (1) procenu i poboljšanje koordinacije humanitarnog odgovora i (2) praćenje pokrivenosti i kvaliteta humanitarnog odgovora u skladu sa standardima i ciljevima dogovorenim u strateškom planu. Internet resursi za to se nalaze na <http://www.cpwg.net> ili se mogu dobiti od koordinatora Globalne radne grupe za zaštitu dece.

REFERENCE

- CPWG (2009). *Child Protection in Emergencies Coordinator's Handbook*
- GBV Area of Responsibility Working Group (2010). *Handbook for Coordinating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Settings*
<http://onerresponse.info/GlobalClusters/Protection/GBV/>
- IASC WG (2012). Cluster coordination Reference Module (4). Transformative Agenda Reference Document PR/1204/4066/7
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response; Core standard 2: coordination and collaboration*
- www.cpwg.net
- www.humanitarianinfo.org

STANDARD 2

LJUDSKI RESURSI

Humanitarne organizacije preduzimaju progresivne korake kako bi se obezbedilo da osoblje u oblasti zaštite dece razvija stručnost i veštine potrebne za rad na zaštiti dece u vanrednim situacijama, i kako bi se osiguralo da svi zaposleni brinu o bezbednosti dece kroz odgovarajuće strategije i postupke. Ovaj standard nema za cilj da zameni standarde razvijene drugde, već daje smernice za mobilisanje ljudskih resursa u oblasti zaštite dece i za primenu standarda koji obezbeđuju kvalitet ovog procesa i bezbednost.

STANDARD

Usluge zaštite dece pruža osoblje sa dokazanom stručnošću u svojim oblastima rada, a procesi regrutovanja i kadrovska politika uključuju mere zaštite devojčica i dečaka od eksploatacije i zlostavljanja od strane humanitarnih radnika.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Razvijte, implementirajte i pratite politiku dečje bezbednosti ili politiku zaštite dece koja važi za sve zaposlene i partnere. Uključite reference na Bilten generalnog sekretara o specijalnim merama zaštite od seksualne eksploatacije i seksualnog zlostavljanja, Standarde organizacije Očuvanje dečje bezbednosti (Keeping Children Safe) i Šest osnovnih principa koji se odnose na seksualnu eksploataciju i zlostavljanje IASC;
- Obezbedite da svo osoblje potpiše kodeks ponašanja i dobije uputstva o pravilima, naročito onim koja uređuju ponašanje povezano sa zaštitom dece od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, uključujući i posledice ukoliko prekrše ova pravila;
- Organizujte obuku za kontakt osobe i implementirajte mehanizme za nadzor i žalbe unutar organizacije;
- Na globalnom nivou, uspostavite fond rezervnog osoblja i mehanizme za brzo angažovanje (poželjna je fleksibilnost, u smislu da osoblje koje će se angažovati bude što bliže mestu vanredne situacije).

ODGOVOR

- Uključite postojeće ljudske resurse u kontekst – kao što su socijalni radnici ili socijalni radnici pripravnici, nastavnici, osoblje lokalnih organizacija i volonteri u zajednici (kao što su oni u verskim zajednicama), i odredite najbolji način da te ljudske resurse podržavate, koristite i razvijate u humanitarnom odgovoru;
- Utvrdite kompetencije koje su potrebne za dati odgovor, koristeći opise poslova koji određuju odgovornosti u skladu sa CPWG referentnim okvirom kompetencija;
- Po potrebi regrutujte novo osoblje koristeći relevantnu tehničku ekspertizu;
- Obezbedite da se u oblasti zaštite dece slobodna radna mesta vezana za humanitarne odgovore hitno popunjavaju;
- Pobrinite se da pri zapošljavanju pružite jednake mogućnosti i tretman za žene i muškarce, kao i za osobe sa invaliditetom i pripadnike različitih etničkih ili verskih grupa (kako je relevantno) i obezbedite nediskriminatorno okruženje na radnom mestu;
- Obezbedite da rukovodioci informišu osoblje o njihovim ulogama i odgovornostima;
- Upoznajte osoblje sa politikom i procedurama u organizaciji, uključujući potpisivanje kodeksa ponašanja i razumevanje odgovarajućih mehanizama za prijavljivanje prekršaja;
- Rukovodioci moraju imati ocenu probnog rada 30 dana od stupanja na dužnost, a posle toga redovne sastanke za procenu rada u odgovarajućim intervalima;
- Obezbedite da svo više osoblje ostane u zemlji tokom celog prelaznog perioda, dok se rezultati izgradnje sistema zaštite dece konsoliduju;
- Analizirajte plate radnika u oblasti zaštite dece i ograničite faktor privlačenja vladinih službenike u međunarodne nevladine organizacije;
- Donesite strategiju razvijanja kapaciteta koja će odgovoriti na prepoznate potrebe za razvijanje kapaciteta volontera, osoblja i partnera;
- Unapredite dobrobit osoblja stvaranjem zdravog radnog okruženja i obezbeđivanjem perioda odmora i oporavka;
- Po isticanju ugovora o radu, obavite završne razgovore sa osobljem radi prenošenja njihovih iskustava organizaciji. Omogućite osoblju dobijanje preporuka.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJEVI NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat ugovora u oblasti zaštite dece koji su ostvareni u skladu sa CPWG referentnim okvirom kompetencija	80%	(2) Informacije mogu biti prikupljene bilo putem specifičnih pitanja o kodeksu ponašanja njihove organizacije, bilo putem opštih pitanja kao što su: „Jeste li potpisali kodeks ponašanja?“ i „Ako jeste, možete li ga opisati?“ (4) Ukoliko je to svrsishodno, vremenske granice mogu biti prilagođene.
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJEVI NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Procenat ispitanoog osoblja trenutno angažovanog na humanitarnom odgovoru, koje je potpisalo i razumelo kodeks ponašanja svoje organizacije	90%	
3. Odnos zastupljenosti žena i muškaraca zaposlenih u oblasti dečje zaštite i sa različitim nivoima odgovornosti	0,5	
4. Procenat ispitanoog osoblja u oblasti dečje zaštite koje je učestvovalo u procesu razvoja plana monitoringa njihovih aktivnosti u roku od mesec dana od dana stupanja na dužnost	70%	
5. Procenat osoblja čiji je ugovor istekao i koje je imalo završni razgovor	70%	
6. Procenat ispitanoog osoblja u oblasti dečje zaštite koje je napustilo državni posao da bi se pridružilo nekoj međunarodnoj organizaciji	Manje od 5%	

SMERNICE

1. Organizaciona posvećenost:

Agencije i organizacije moraju dobro isplanirati zapošljavanje i dobro definisati uloge i odgovornosti, obezbediti podršku osoblju putem adekvatnog izbora rukovodioca i fokusirati se na razvijanje kompetencija zaposlenih. Moraju se sprovesti procene rizika, koje treba da uključuju nivo kontakta sa decom ili efekta na decu, a zasnivanje radnog odnosa treba da zavisi od ranijih preporuka i bezbednosnih provera.

2. Kompetencije:

Osoblje koje ima posebnu odgovornost za zaštitu dece, mora imati specifične veštine i osobine. U zavisnosti od situacije, mogu biti potrebne i posebne sposobnosti, kao što su otpornost na stres i obavljanje više zadataka istovremeno. Prilikom zapošljavanja, pomoću odgovarajućih referentnih okvira kompetencija i odgovarajućih procesa, moraju se proceniti ponašanja i stavovi budućih zaposlenih, kao i njihove veštine i iskustvo.

3. Kapaciteti osoblja:

Raspolaganje adekvatnim brojem kvalifikovanih zaposlenih u oblasti zaštite dece od suštinske je važnosti za svaki sistem zaštite dece, a razvijanje

kapaciteta može biti potrebno pre, za vreme i posle vanredne situacije. Poznavanje i razumevanje lokalnih kulturnih normi i običaja, stečeno pre vanredne situacije i tokom nje, predstavlja veliku vrednost za jačanje sistema zaštite dece u vanrednim situacijama.

4. Rod:

Razgovori za posao treba da uključe pitanje kojim se proverava kandidatova posvećenost rodnoj ravnopravnosti, a obuka osoblja treba da ima za cilj promovisanje rodne ravnopravnosti u svakodnevnom radu. Treba obratiti pažnju na to da na svim nivoima odgovornosti muškarci i žene budu podjednako zastupljeni. Devojčice i dečaci se često osećaju prijatnije u interakciji sa odraslom osobom istog pola i može im biti lakše da pristupe uslugama ako su prisutni radnici istog pola. Rodna izbalansiranost tima takođe pomaže da se smanji rizik od seksualnog nasilja i zlostavljanja. Ovde navodimo neke od strategija koje pomažu da se napravi tim sa izbalansiranom zastupljenošću žena i muškaraca:

- Postarajte se da zahtevi u vezi sa iskustvom i obrazovanjem ne budu preusko definisani;
- Nemojte pretpostavljati da su neki poslovi preteški ili previše opasni samo za žene;
- U oglas za posao uključite sledeći tekst: „pozivaju se kvalifikovane žene i muškarci da konkurišu“;
- U komisije za zapošljavanje uključite i žene i muškarce;
- Obezbedite alternativne smeštajne aranžmane za žene, gde je to potrebno (na primer, bezbedne prostorije za spavanje i odvojene toalete);
- Uz sve informacije o osoblju beležite i rodnu pripadnost, tako da ih je lako pratiti.

5. Invaliditet:

Tokom zapošljavanja treba uzeti u obzir kandidatovo razumevanje i percepciju invaliditeta. Sve kandidate treba ocenjivati prema istim kriterijumima. Takođe, tokom procesa intervjuisanja za kandidate sa invaliditetom treba obezbediti razumno prilagođavanje u zavisnosti od prirode invaliditeta i potreba kandidata. Prilikom zapošljavanja, svi oglasi za posao treba da sadrže standardnu klauzulu „pozivaju se osobe sa invaliditetom da konkurišu“. U poslove na zaštiti dece u vanrednim situacijama preporučljivo je uključiti osobe sa invaliditetom kao članove timova koji će procenjivati i planirati programe. Iskustvo je pokazalo da je, kada su kontakt osobe sa invaliditetom, veća verovatnoća da će se pogodeno stanovništvo koje je steklo invaliditet lakše povezati sa osobljem.

6. Nediskriminacija i inkluzija:

Osim obezbeđivanja rodne ravnoteže i uključivanja osoba sa invaliditetom, rukovodioci i radnici se moraju postarati da radno okruženje bude nediskriminatorno i inkluzivno, bez obzira na etničku ili versku pripadnost ili seksualnu orijentaciju. Senzibilisanošću zaposlenih za potrebe pripadnika različitih grupa treba se baviti već u procesu zapošljavanja i unapređivati je kroz celokupan humanitarni rad. U cilju sprečavanja diskriminacije, treba uzeti u obzir specifične potrebe različitih grupa i pojedinaca, i boriti se sa strahovima onih koji su u njihovom okruženju (na primer, odnos prema osobama istoplane seksualne orijentacije ili transrodnim osobama povodom smeštaja u spavaonice).

7. Razvijanje kapaciteta:

U oblasti zaštite dece, prilike za učenje i razvoj moraju biti dostupni svim zaposlenima. Procena kapaciteta i potreba osoblja trebalo bi da pomogne da se napravi strategija razvijanja kapaciteta, koja uključuje obuku putem interneta, obuku licem u lice i redovne radionice za obnavljanje znanja. Zaposlenima treba ponuditi mogućnost supervizije i ekspertske podrške, tako da mogu da razgovaraju o izazovima sa kojima se susreću i načinima njihovog rešavanja. Davanje prioriteta međuagencijskoj obuci omogućuje zaposlenima da uče iz iskustava drugih, dobijaju najnovije informacije o praksi i razvijaju zajednički jezik.

8. Mehanizmi za dobijanje povratne informacije:

Na ocene rada i potreba za razvojem treba da utiče mišljenje korisnika o tome kako se humanitarno osoblje ponaša i radi. Primarni korisnici usluga humanitarnih organizacija mogu da pruže važne informacije i treba im omogućiti da utiču na planiranje usluga i na način kako zaposleni i volonteri pružaju usluge. Organizacije treba da uspostave jednostavne i pristupačne mehanizme za pružanje anonimnih povratnih informacija, koje će biti korišćene u ocenama rada zaposlenih.

9. Politika zaštite dece:

Svaka organizacija mora imati politiku zaštite dece, politiku bezbednosti ili kodeks ponašanja. Ta politika treba jasno, snažno i nedvosmisleno da izražava posvećenost zaštiti dece i treba da predstavlja javnu izjavu organizacije o nameri da zaštiti decu. Ona treba da bude praćena detaljnim planom implementacije, koji uključuje i savetnike, volontere i partnere. U planiranje i razvijanje politike i procedura dečje zaštite važno je uključiti prave ljude – i pravi broj ljudi (ne samo jednu osobu). Da bi politika bila izvodljiva i efektivna, za njeno usvajanje je potrebna saglasnost sveg osoblja, uključujući i one koji su odgovorni za sporazume o partnerstvu, finansije, resurse, zapošljavanje i rukovođenje. Keeping Children Safe ili lokalni, odnosni nacionalni koordinacioni mehanizam može pružiti podršku.

10. Dobrobit zaposlenih:

Radnici u oblasti zaštite dece imaju tendenciju da rade mnogo sati u ekstremno stresnim okolnostima, pod pritiskom i u lošim sigurnosnim situacijama. Najmanje što rukovodioci treba da čine jeste da promovišu dobrobit u vanrednim situacijama, da pomognu stvaranju zdravog radnog okruženja, obezbede odmor i oporavak, ograniče moguće izvore stresa u vezi sa poslom i pobrinu se da podrška bude dostupna ako je potrebna.

REFERENCE

- IRC, OHCHR, Save the Children, Terre des Hommes, UNHCR, Unicef (2009). *Action for the Rights of Children*
- Keeping Children Safe Coalition (2009). *The Keeping Children Safe: A Toolkit for Child Protection*
- Keeping Children Safe Coalition (2011). *Safeguarding children in emergencies*
- The UN Secretary-General's Bulletin (2003). *Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. ST/SGB/2003/13
- www.arc-online.org
- www.cplearning.org
- www.un.org/en/pseataaskforce/index.shtml
- www.hapinternational.org
- www.keepingchildrensafe.org.uk
- www.peopleinaid.org

STANDARD 3

KOMUNIKACIJA, JAVNO ZAGOVARANJE I MEDIJI

Humanitarne organizacije sve vreme komuniciraju sa velikom publikom koristeći svoje internet stranice, izveštaje i dokumente koje objavljuju, kao i svoj rad sa medijima, svoje programe i projekte javnog zagovaranja. Kada se koriste pažljivo i na strateški način, tekstovi, slike, radio-emisije, TV programi i video-snimci koji uključuju decu mogu biti vrlo efektivni alati za zaštitu dece. Kada u potpunosti razumeju posledice svog nedelovanja, donosioci odluka preduzimaju brže korake za rešavanje pitanja zaštite dece. Međutim, ako se koristi pogrešno, komunikacija i javno zagovaranje mogu negativno uticati na način na koji se deca percipiraju, a loša komunikacija ili javno zagovaranje zapravo mogu decu i njihove porodice dovesti i u opasnost.

Javno zagovaranje predstavlja skup planiranih aktivnosti koje za cilj imaju uticaj na ciljnu grupu da napravi pozitivnu promenu. Ono se može sprovesti kroz lobiranje uticajnih osoba ili stvaranjem spoljašnjeg pritiska na uticajne osobe putem komunikacije ili preko medija. Javno zagovaranje nužno zahteva rad sa drugima. To često podrazumeva postavljanje platformi (mreža i saveza) i podršku civilnog društva – pogotovo grupa koje uključuju decu – tako da te grupe mogu same zagovarati promene i pozivati vlast i ostale na odgovornost.

STANDARD

Pitanja zaštite dece se iznose i javno zastupaju uz poštovanje dostojanstva, dobrobiti i bezbednosti devojčica i dečaka.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Identifikujte lidere i aktore koji mogu pokrenuti pitanja dečje zaštite, uključujući lokalne novinare i članove zajednice, i ojačajte njihov kapacitet da to čine;
- Pobrinite se da organizacije imaju politiku i uspostavljen način komunikacije o temama u vezi sa decom koje su u skladu sa najboljom praksom dečje participacije. Razmotrite strategije i metode sa partnerima, nadležnim organima i drugim akterima u oblasti zaštite kako biste promovisali zajednički pristup;
- Unapred odredite pitanja iz oblasti zaštite dece koja ćete verovatno javno zagovarati i izdvojte specifične poruke koje će se koristiti na nacionalnom i međunarodnom nivou;
- Identifikujte partnere u javnom zagovaranju, uključujući UN, međunarodne nevladine organizacije, lokalne nevladine organizacije i druge organizacije civilnog društva, zajednice i decu, po potrebi.
- Javno zagovaranje i prikupljanje sredstava moraju biti odvojeni i ciljevi moraju biti transparentni.

ODGOVOR (JAVNO ZAGOVARANJE)

- Razvijte strategiju javnog zagovaranja koja uključuje ciljeve, alatke za svaku ciljnu publiku i rokove;
- Objavljujte rezultate istraživanja, analiza i preporuka u cilju podsticanja debata sa vladama, drugim organizacijama, stručnjacima i širom javnošću;
- Obezbedite da se o ključnim pitanjima zaštite dece raspravlja na relevantnim forumima (koordinacioni mehanizmi, humanitarni timovi u zemlji, državni organi itd) i da ona budu uključena u odgovore u oblasti javnog zagovaranja;
- Postarajte se da nacionalni ili lokalni nosioci dužnosti i novinari budu dobro upoznati sa glavnim pitanjima zaštite dece;
- Uvek nastojte da promovirate rodnu ravnopravnost, obraćajući punu pažnju na lokalne društvene norme i kulturna ograničenja.

ODGOVOR (KOMUNIKACIJA)

- Uvek razmotrite da li je objavljivanje u najboljem interesu deteta prikazanog u materijalu, njegove porodice i njegove zajednice;
- Budite sigurni da su deca, roditelji i staratelji dobro informisani i da su potpisali obrazac informisane saglasnosti pre korišćenja bilo koje njihove slike, snimka ili citata;
- Uvek budite sigurni da su slike i priče koje koristite tačne i predstavljene na adekvatan način;
- Izbegavajte etiketiranje dece, preuveličavanje situacija ili prikazivanje dece kao nemoćne;
- Izbegavajte upotrebu slika devojčica i dečaka koje drugi mogu doživeti kao seksualne;
- Izbegavajte izlaganje dece daljoj šteti, na primer podržavanjem stereotipa;
- Ne koristite pravo ime deteta, osim ako ono to nije tražilo i roditelji ili staratelji se sa tim složili;
- Nikad ne otkrivajte identitet ni sadašnje, ni bivše dece boraca, preživelih žrtava fizičkog ili seksualnog zlostavljanja, počinitelja zlostavljanja ili dece koja žive sa HIV-om ili sidom;
- Gde je to moguće, dajte deci pristup medijima da izraze svoje mišljenje;
- Povezujte informacije iz različitih izvora;
- Nemojte plaćati deci, roditeljima ili starateljima za informacije ili materijale koji će se koristiti;
- Budite sigurni da deca koja svedoče ili daju izjave u medijima nisu ni u kakvoj opasnosti.

ODGOVOR (MEDIJI)

- Uvek razmotrite da li je objavljivanje u najboljem interesu deteta prikazanog u materijalu, njegove porodice i njegove zajednice;
- Budite sigurni da su deca, roditelji i staratelji dobro informisani i da su potpisali obrazac informisane saglasnosti pre korišćenja bilo koje njihove slike, snimka ili citata;

- Uvek budite sigurni da su slike i priče koje koristite tačne i predstavljene na adekvatan način;
- Izbegavajte etiketiranje dece, preuveličavanje situacija ili prikazivanje dece kao nemoćne;
- Izbegavajte upotrebu slika devojčica i dečaka koje drugi mogu doživeti kao seksualne;
- Izbegavajte izlaganje dece daljoj šteti, na primer podržavanjem stereotipa;
- Ne koristite pravo ime deteta, osim ako ono to nije tražilo i roditelji ili staratelji se sa tim složili;
- Nikad ne otkrivajte identitet ni sadašnje, ni bivše dece boraca, preživelih žrtava fizičkog ili seksualnog zlostavljanja, počinilaca zlostavljanja ili dece koja žive sa HIV-om ili sidom;
- Gde je to moguće, dajte deci pristup medijima da izraze svoje mišljenje;
- Povezujte informacije iz različitih izvora;
- Nemojte plaćati deci, roditeljima ili starateljima za informacije ili materijale koji će se koristiti;
- Budite sigurni da deca koja svedoče ili daju izjave u medijima nisu ni u kakvoj opasnosti.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Ispitivanja pokazuju da su se vidljivost i razumevanje pitanja iz oblasti zaštite dece povećali na pozitivan način.	Da	(1) „Na pozitivan način“ znači sa uvažavanjem dostojanstva, najboljih interesa i bezbednosti dece i mogućih drugih kriterijuma koji će se odrediti u datoj zemlji. (2) Relevantne forumne treba da identifikuje radna grupa u datoj zemlji. (7) Kriterijum „ne načini štetu“ može dalje da se razradi u datoj zemlji kako bi taj indikator bio određeniji.
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Broj humanitarnih radnika iz drugih sektora koji su prošli obuku o principima i najboljim praksama dečje zaštite	Određiće se u datoj zemlji	
3. Broj medijskih izveštaja iz različitih izvora vesti koji uključuju dečja mišljenja i citate	Određiće se u datoj zemlji	
4. Procenat ispitane dece, roditelja ili staratelja koji su dali informisanu saglasnost pre razgovora	100%	
5. Procenat ispitne dece, roditelja ili staratelja koji izjavljuju da su bili plaćeni ili da su dobili drugu nadoknadu (na primer, materijalnu pomoć ili pomoć u hrani) u zamenu za informacije	0%	
6. Procenat izveštaja preko kojih se ispitana deca mogu pronaći pomoću lokacija ili identifikacionih markera	0%	
7. Procenat komunikacionih materijala vezanih za decu koji su u skladu sa principom „ne načini štetu“	100%	

SMERNICE

1. Organizacione smernice:

Gde je to moguće, javno zagovaranje i komunikacija o pitanjima dece treba da se grade na postojećim smernicama i procedurama domaćih i međunarodnih agencija i organizacija. Uvek treba uzeti u obzir lokalne kulturne norme i običaje u pogledu rizika i načina odgovora u oblasti zaštite dece, kao i lokalne prakse komunikacije. U kontekstima u kojima takve smernice ne postoje, zaposleni u oblasti zaštite dece treba da se oslanjaju na ovaj standard.

2. Razvijanje nacionalnih kapaciteta za javno zagovaranje:

Ako oni koji rade na zaštiti dece – u bilo kom kontekstu, formalno ili neformalno, na nacionalnom ili lokalnom nivou – imaju kapacitet i znanje da javno zagovaraju pitanja zaštite dece pre vanredne situacije, oni će takođe biti spremniji u slučaju vanredne situacije. Ako kapacitet tih aktera može biti ojačan tokom vanredne situacije, sistemi koji štite decu takođe će biti ojačani dugoročnije.

3. Prenošnje poruka o zaštiti dece:

Poruke o rizicima i bezbednosti u oblasti zaštite dece koriste se u cilju smanjenja rizika po decu podizanjem svesti same dece, njihovih staratelja, drugih pojedinaca i zajednice, kao i promovisanjem preventivnog i bezbednog ponašanja. Strategija prenošenja poruka o zaštiti dece može uključiti:

- Podizanje svesti o prirodi i vrstama rizika i različitim posledicama koje oni imaju na decu različitog uzrasta, pola, na decu sa i bez smetnji u razvoju itd;
- Ulogu koju deca, staratelji, zajednica i relevantne zainteresovane strane mogu imati u smanjenju rizika i reagovanju na njih;
- Prirodu ciljnih grupa i način prilagođavanja poruka;
- Koje kanale koristiti za komunikaciju i kako prenositi poruke.

Poruke i načine njihovog njihovog dostavljanja treba da se temelji na odgovarajućem kontekstu i da budu prethodno testirane na terenu pre nego što se finaliziraju kako bi se obezbedilo da budu razumljive, društveno prihvatljive, nediskriminatorne, relevantne, realne i uverljive. Poruke se mogu prenositi putem, na primer, mas-medija (npr. TV i radio), preko odabranih profesionalaca (npr. nastavnici ili medicinsko osoblje), poznatih ličnosti, putem štampanih medija (npr. plakati i leci) ili kombinacijom svega navedenog.

4. Participacija:

Učešće dece i mladih u javnom zagovaranju, komunikaciji i medijima od fundamentalnog je značaja. Učešće dece će poboljšati kvalitet, tačnost i uverljivost komunikacije. Takođe će osnažiti decu koja participiraju, pomoći im da povrate osećaj kontrole i mogućnosti delovanja u teškim okolnostima i doprineti njihovom pozitivnom identitetu, njihovoj sposobnosti nošenja sa

nedaćama i razvoju njihovih životnih veština. Metode uključivanja dece treba da obezbede sigurnost i informisanost dece i ne smeju dovesti dete ili odraslu osobu u opasnost.

5. Odricanje od odgovornosti:

Kada materijal za komunikaciju ili javno zagovaranje uključuje slike ili video-snimke dece koja mogu i ne moraju biti povezana sa njima, on mora da sadrži izjavu o odricanju od odgovornosti. Time se smanjuje rizik da deca postanu vulnerabilnija na trgovinu ljudima, trgovinu drogom, regrutovanje, korupciju, odbacivanje od zajednice itd. Ako ste u nedoumici, pogledajte sledeći primer.

"Fotografije korišćene u ovom dokumentu prikazuju decu iz zajednica ili grupa sa kojima [NAZIV ORGANIZACIJE] radi, ali to ne podrazumeva da su ona nužno preživeli žrtve nasilja ili da predstavljaju decu čiji se glasovi čuju u ovoj kampanji."

6. Informisana saglasnost:

Informisana saglasnost sprečava sukobe između osobe koja prikuplja informacije i osobe koja daje informacije. Obrazac informisane saglasnosti generalno treba da pokaže svrhu, prirodu, metod i proceduru prikupljanja informacija, ulogu i prava lica koje daje informacije, kao i potencijalne rizike i koristi od pružanja informacija. Takođe treba da osigura da je informacija tačna i da će se čuvati u tajnosti, ili da obavesti da će se informacije koristiti za javnu komunikaciju ili za javno zagovaranje, ako osoba na to pristane. Obrazac mora sadržati puno ime i potpis roditelja ili staratelja i datum. Budite svesni eventualne potrebe za alternativnim rešenjima za decu ili roditelje/staratelje koji ne umeju da čitaju ili pišu ili koji govore jezik različit od onog koji se koristi na obrascu, i budite pripremljeni za nju. Vrlo je verovatno da će deca ili roditelji/staratelji sa intelektualnim smetnjama dati dopuštenje bez potpunog razumevanja informacija koje su date. Dajte deci i njihovim roditeljima sve informacije u skladu sa uzrastom, jednostavnim jezikom, ili koristite slikovno komuniciranje ako je potrebno, tako da imaju znanje potrebno za donošenje informisane odluke. Jasno im sopštite da smeju da odbiju da daju svoj pristanak.

7. Svedočanstva:

Mladi ljudi često postaju posvećeni aktivisti i mogu biti moćni govornici. Vlade, novinari, nacionalne ili međunarodne organizacije i drugi to shvataju i ponekad su spremni da ponude mladima da daju izjavu novinarima. Ti mladi ljudi mogu biti nesvesni rizika kome će se tako izložiti, i pritiska koji može narasti usled interesovanja medija. To je osetljivo pitanje i mladoj osobi mora biti dopušteno da izrazi svoja osećanja u vezi sa tim, i to u preferiranom obliku komunikacije. Budite diskretni i brinite se o mladoj osobi koja je umešana, uključujući i odbijanje da date njen profil ako to nije u njenom najboljem interesu. Nikada nemojte misliti da je njena sigurnost odgovornost netkog drugog. Gde je to moguće, potrudite se da više od jedne osobe govori o određenim problemima – to sprečava da se drugi osećaju isključenim i štiti one koji daju svedočanstva da stalno iznova preživljavaju svoja iskustva.

REFERENCE

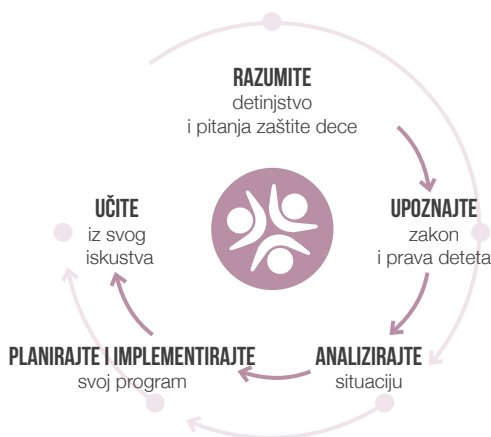

- ICRC (2009, revision forthcoming). *Professional Standards for Protection Work* (Chapter 5; Managing Sensitive Protection Information)
- Handicap International (2011). *Using testimony: supporting our denunciation and advocacy actions*
- UNICEF (2011). *Communicating with Children: Principles and practices to nurture, inspire, excite, educate and heal*
- UNICEF (2010). *Advocacy Toolkit: A guide to influencing decisions that improve children's lives*
- UN Committee on the Rights of the Child (2009). *General Comment No 12. RC/C/GC/12*
- Save the Children (2005). *Practice Standards in Children's Participation*

STANDARD 4

UPRAVLJANJE PROGRAMSKIM CIKLUSOM

U okviru ovog standard radije se koristi izraz „upravljanje programskim ciklusom“ umesto izraza „upravljanje projektnim ciklusom“. Glavna razlika između programa i projekta je u tome što projekat ima konačnu prirodu, ima određen datum završetka. Programi zaštite dece moraju se nadograđivati na već postojeće informacije zajedno sa procenama (ukoliko je to potrebno). Onda ih treba pratiti i evaluirati kako bi se unapredili budući planovi i program dodatno prilagodio. Svaki program treba da ima specifične ciljeve, a deca i njihove zajednice treba da budu u potpunosti uključeni u analizu situacije i kreiranje, praćenje i evaluaciju programa. Analiza i razmatranje postojećih sistema dečje zaštite i načina na koje oni mogu biti ojačani uvek treba da budu integrisani u program. Pošto je upravljanje programskim ciklusom široko područje, ovaj standard se fokusira na elemente koji su relevantni za odgovor u oblasti zaštite dece.

STANDARD

Svi programi zaštite dece razvijaju se na osnovu postojećih kapaciteta, resursa i struktura i usmereni su na rešavanje rastućih rizika u oblasti zaštite dece i zadovoljavanje potreba devojčica, dečaka i odraslih pogođenih katastrofom.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Izvršite reviziju postojećih informacija što je pre moguće, a zatim analizu situacije ili konteksta kako biste identifikovali neposredne i osnovne uzroke opasnosti po decu i da biste osmislili dalje aktivnosti;

- Uključite decu u analizu i planiranje i pobrinite se da se njihovo mišljenje čuje, poštuje i da mu se poklanja dužna pažnja;
- Uradite pregled mapiranja nacionalnog sistema dečje zaštite, uključujući i sisteme u zajednici, kako biste razumeli postojeću politiku, propise, usluge, prakse i kapacitete.

ODGOVOR

- Počevši od faze procene, i u svakoj sledećoj fazi programa, potrudite se da razumete postojeće formalne i neformalne mehanizme koji već štite decu, a zatim gradite na njima;
- Organizujte ili podržavajte zajedničku ili koordinisanu međuagencijsku strukturu za koordinaciju procene (vidi Standard 1);
- Razmenjujte informacije na blagovremen i pristupačan način;
- Dajte prioritet međuagencijskim procenama nad procenama jedne agencije, koristeći postojeće strukture za prikupljanje informacija koliko je to moguće;
- Osigurajte da pitanja iz oblasti zaštite dece budu uključena u multisektorske procene;
- Realizujte brze skrininge dečje zaštite u prvih pet nedelja humanitarnog odgovora;
- Zatim obavite produbljenu procenu i nastavite sa kontinuiranim praćenjem stanja, uključujući konsultacije sa decom i odraslima, u meri u kojoj vreme i situacija dozvoljavaju;
- Pobrinite se da su timovi za procenu raznoliki u pogledu roda, sposobnosti, etničkog porekla itd., tako da odražavaju ciljnu populaciju;
- Stratifikujte populaciju na osnovu pola, uzrasta i geografske lokacije (i invalidnosti i etničke pripadnosti gde je to relevantno);
- Osmislite program koji zadovoljava potrebe koje država ili stanovništvo ne mogu ili neće da zadovolje, a koji se nadograđuje na postojeće, funkcionalne i pozitivne strukture tamo gde one postoje;
- Osmislite odgovor imajući u vidu marginalizovanu i najugroženiju decu;
- Prioritizujte spasilačku aktivnost;
- Postavite mehanizme za povratne informacije i žalbe korisnika;
- Pratite kvalitet, učinak, rezultate i, gde je to moguće, uticaj programa;
- Delite zaključke i rezultate sa zainteresovanim stranama, uključujući pogođenu decu i porodice;
- Postarajte se da zaključci utiču na prilagođavanje programa;
- Pokrenite ili učestvujte u zajedničkim inicijativama učenja ili u evaluacijama programa zaštite dece i drugih aspekata humanitarnog odgovora koji mogu uticati na zaštitu dece;
- Razmenjujte iskustva i koristite ih u osmišljavanju daljih intervencija.

MERENJE ISHODA

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat programa u oblasti dečje zaštite sa ciljevima koji su u skladu sa dokumentovanim prioritetima dečje zaštite identifikovanim od strane dece i odraslih	80%	(4) Gde je procena izvršena tokom poslednjih šest meseci
2. Procenat programa u oblasti dečje zaštite koji su osmišljeni sa eksplicitnom namerom da koriste identifikovane postojeće kapacitete, resurse i strukture	90%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Pregled relevantnih dokumenata je kreirana ili revidirana u prve dve nedelje od izbijanja vanredne situacije	Da	
4. Brza procena koja pokriva pitanja iz oblasti dečje zaštite obavljena je u prvih pet nedelja od početka odgovora ili od izbijanja vanredne situacije	Da	
5. Procenat žena u timovima za procenu dečje zaštite	Between 40% and 60%	
6. Procenat programa u oblasti dečje zaštite koji su evaluirani	90%	
7. Procenat projekata u oblasti dečje zaštite u koje su izmene unete i zabeležene kao odgovor na informacije prikupljene od dece i odraslih	90%	
8. Sistemi za praćenje kvaliteta i učinka programa postavljani su u prve tri nedelje od početka projekta	Da	

SMERNICE

1. Informacije pre izbijanja vanredne situacije:

Informacije o situaciji u oblasti zaštite dece gotovo su uvek dostupne, iako mogu biti delimične i ne moraju biti prikazane kao informacije o zaštiti dece. Kvantitativni podaci o ustanovama za rezidencijalni smeštaj, dečjem radu, raseljenoj populaciji i pohađanju škola mogu biti raspoloživi, kao i činjenične informacije o zakonima, strategijama, nacionalnoj spremnosti i planovima za odgovor. Mogu biti dostupne i kvalitativne informacije o ponašanju i društvenim normama. Proverite da li postoji celovito mapiranje sistema dečje zaštite i da li su dostupne informacije o zaštiti dece u prethodnim humanitarnim situacijama.

2. Koordinaciona struktura:

Međuagencijska struktura za koordinaciju procene (unutar koordinacionog mehanizma dečje zaštite, ako on postoji) treba da služi kao način prikupljanja i razmene informacija, pomoć u prilagođavanju zajedničkih alati i metoda, i pomoć u zajedničkom planiranju i analiziranju informacija. Dobra koordinacija unapređuje transparentnost, podržava odgovornost za procene i pomaže da se prioritizuju programi i finansiranje. Koordinacija takođe podržava razvoj

obuhvatnijeg pristupa pitanjima zaštite dece i osigurava da deca ne prođu neopažena kroz „rupe u sistemu“, odnosno osigurava da ima manje propusta u različitim oblastima odgovora. Deci može pretiti istovremeno nekoliko opasnosti, pa koordinacija procena, planiranja, implementacije i evaluacije pomaže stvaranju celovitijeg odgovora (vidi Standard 1).

3. Multisektorske procene:

Uvek gde je to relevantno, treba omogućiti koordinaciju sa drugim sektorima, posebno onim koji se bave zaštitom, rodno zasnovanim nasiljem, mentalnim zdravljem i psihosocijalnom podrškom. Početne multisektorske procene često oblikuju početne hitne programe i prioritete finansiranja, i mogu pružiti opštu sliku prioriternih problema u oblasti zaštite dece. Međuagencijski indikatori za ovu svrhu mogu se naći u Operativnim smernicama za koordinisanu procenu Međuagencijskog stalnog komiteta. Kako te procene često obavlja osoblje sa opštim znanjem, a ne sa užom specijalnošću, u ovoj fazi treba razmatrati samo pitanja koja nisu osetljiva.

4. Fazna procena:

Procena se može posmatrati kao proces, a ne kao pojedinačan događaj. Inicijalne procene treba da posluže kao temelj za trajno praćenje situacije i pitanja zaštite dece. Pri tome vodite računa da postoji ravnoteža između prikupljanja informacija i pratećeg odgovora. Važno je biti svestan „zamora od procenjivanja“, pa ga ne izazivati i ne doprinosti mu (zamor od procenjivanja se javlja tamo gde populaciju stalno procenjuju brojni ljudi i organizacije). Kada je to moguće, u fazi brze procene prilagodite i koristite Alatke za brzu procenu u oblasti zaštite dece a, ako vreme i resursi dozvoljavaju, koristite sveobuhvatnije Međuagencijske alatke za procene u oblasti zaštite dece (vidi Projekat „Sfera“, Princip zaštite 1 i Osnovni standard 3, Procena).

5. Stratifikacija podataka:

Detaljna stratifikacija je vrlo retko moguća na početku vanredne situacije. Što je pre moguće, informacije treba stratifikovati po polu, uzrastu i invaliditetu za decu uzrasta 0–5 godina, mušku i žensku, decu uzrasta 6–12 godina, mušku i žensku, i decu uzrasta 13–17 godina, mušku i žensku. Iznad toga, informacije treba stratifikovati u desetogodišnjim okvirima, na primer, 50–59 godina, muškarci i žene, 60–69 godina, muškarci i žene, 70–79 godina, muškarci i žene, 80 godina i stariji, muškarci i žene.

6. Inkluzija:

Procene treba da odslikavaju poglede cele zajednice, uključujući marginalizovanu decu, kao što su deca sa smetnjama u razvoju, etničke manjinske grupe, deca koja žive sa HIV/AIDS i LGBTI deca. Za neke ljude može biti teško ili opasno da otvoreno govore. Sa decom razgovarajte posebno zato što ona verovatno neće govoriti pred odraslima i zato što ih to može dovesti u opasnost. U većini slučajeva sa devojčicama i ženama treba razgovarati odvojeno od muškaraca i dečaka. Kada razgovarate sa decom ili roditeljima sa invaliditetom, odnosno smetnjama u razvoju, prilagodite komunikaciju vrsti invaliditeta, odnosno smetnji u razvoju.

7. Upravljanje informacijama:

Konsultujte se sa stručnjacima za upravljanje informacijama tokom planiranja, osmišljavanja, analize i interpretacije procene. Metode prikupljanja informacija moraju biti tehnički pouzdane. Ako nema lokalnih stručnjaka u oblasti upravljanja informacijama, tehnička podrška se može naći preko CPWG-a (vidi Standard 5).

8. Dostojanstven život:

Način na koji je humanitarni odgovor koncipiran snažno utiče na dostojanstvo i dobrobit stanovništva pogođenog katastrofom. Programski pristupi koji poštuju vrednost svakog pojedinca jačaju mehanizme nošenja sa nedaćama, podržavaju verske i kulturne identitete, promovišu samopomoć u zajednici i podstiču pozitivne mreže socijalne zaštite, doprinose psihosocijalnoj dobrobiti i bitan su deo prava ljudi na dostojanstven život.

9. Evaluacije programa:

Evaluacije su sastavni deo strategije u realnom vremenu, na sredini ili na kraju projekta ili programa, i služe da se procene rezultati, utvrdi dobra praksa i naprave preporuke za buduće programiranje. One se moraju sprovoditi u skladu sa tehničkim standardima za datu oblast, uključujući angažovanje nezavisnih evaluatora. Moguće je deliti rezultate evaluacije sa pogođenim osobama, tako da one mogu izneti svoje ideje o alternativnim mogućnostima za poboljšanje kvaliteta programa. Treba da postoje jasne namere i plan da se rezultati evaluacije uključe u dalji razvoj programa.

10. Osiguranje da se uzme u obzir mišljenja pogođene populacije, uključujući decu:

Procena uticaja (drugim rečima, širih efekata intervencija, pozitivnih ili negativnih, namernih ili nenamernih) posmatra se kao realan i bitan element humanitarnog odgovora. Pogođene populacije, uključujući i decu, najbolje su sudije promena u svojim životima. Zato procena uticaja, praćenje i evaluacije programa moraju uključiti povratne informacije od dece i odraslih, otvoreno slušanje i druge participativne pristupe sa naglaskom na kvalitetu, kao i one sa naglaskom na količini. Osim toga što je to njihovo pravo, deci participacija u procesu pomaže da povrate osećaj kontrole i mogućnosti delovanja u teškim okolnostima i doprinosi njihovom pozitivnom identitetu, njihovoj sposobnosti nošenja sa nedaćama i razvoju njihovih životnih veština.

REFERENCE

- CPWG (2012). *Child Protection Rapid Assessment toolkit*
- Save the Children (2005) *Practice Standards in Children's Participation*
- The Sphere Project (2011). *Sphere Core Standards*
- UN Committee on the Rights of the Child (2009). *General Comment No 12*. CRC/C/GC/12
- www.cpwg.net
- www.cpmerg.org
- www.oneresponse.net/assessments

STANDARD 5

UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA

U kontekstu humanitarnog odgovora postoje tri kategorije aktivnosti na koje se odnosi standard upravljanja informacijama:

1. Informacije o pojedinačnom detetu se prikupljaju, čuvaju i razmenjuju ako i kada je to potrebno (vidi Standard 15, Vođenje slučaja);
2. Informacije se prikupljaju ili organizuju na osnovu celokupne situacije dece u određenom kontekstu, uzimajući u obzir ukupne faktore rizika i oblike nasilja (vidi Standard 6, Monitoring);
3. Informacije se prikupljaju, analiziraju i koriste kako bi se kreirala celokupna slike odgovora (Pogledaj Standard 4, Upravljanje programskim ciklusom).

Dve poslednje kategorije informacija biće konsolidovane, analizirane, rezimirane i korišćene za formiranje programskih rešenja u oblasti zaštite dece. Kada je to prikladno, informacije treba deliti sa relevantnim akterima radi koordinisanog odgovora. Ovaj standard nema za cilj da zameni postojeće alate i obuku o upravljanju informacijama, već pruža pogled na upravljanje informacijama iz ugla zaštite dece.

STANDARD

Aktuelne informacije neophodne za efektivno programiranje zaštite dece su prikupljene, korišćene, sačuvane i distribuirane, uz puno poštovanje poverljivosti podataka, u skladu sa principom „ne činiti štetu“ i saglasno najboljim interesima deteta.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- U saradnji sa drugim humanitarnim radnicima razvijte, prilagodite i prevedite standardizovane međuagencijske informacione alatke i procedure zasnovane na nacionalnim ili nekim drugim postojećim sistemima upravljanja informacijama i relevantnim nacionalnim zakonima o zaštiti podataka (npr: obrasci za registraciju i vođenje slučaja, alatke za procenu i praćenje situacije, alatke za monitoring kako bi se pratio opseg i kvalitet intervencija u oblasti zaštite dece, obuka koja se odnosi na upravljanje informacijama, protokoli za razmenu informacija);
- Sa drugim radnicima u oblasti zaštite dece identifikujte najnovije podatke o zaštiti dece u kontekstu i kroz međuagencijsku procenu odrediti početno stanje u odnosu na dogovorena prioritetna pitanja iz oblasti zaštite dece (na primer, pitanja u vezi sa porodičnim zbrinjavanjem, dobrobiti dece, najgorim oblicima dečjeg rada i nasilja nad decom itd.).

ODGOVOR

- Učestvujte u zajedničkim ili koordinisanim procenama uz korišćenje dogovorenih instrumenata; kada god je to moguće, izbegavajte agencijski specifične procene;
- Pre bilo kog prikupljanja podataka edukujte istraživače/anketare u oblasti veština važnih za sprovođenje intervjua, tehnikama uspostavljanja odnosa sa decom i poverljivosti podataka;
- Tražite informisani pristanak od izvora podataka (dece, njihovih staratelja i članova zajednice);
- Koordinisano sa drugim humanitarnim radnicima, postavite najprikladnije sisteme za upravljanje informacijama u cilju podrške ključnim elementima odgovora u oblasti zaštite dece, kao što su upravljanje slučajevima, praćenje situacije, praćenje performansi ili praćenje pojedinačnog deteta, a na osnovu onoga što već postoji u zemlji;
- Razvijte referentne oznake koje povezuju lične podatke sa drugim informacijama bez upotrebe imena;
- Razmenjujte informacije o slučaju samo kada su dete ili staratelj na to pristali;
- Informacije u pisanoj formi (dosijee slučajeva) čuvajte u zaključanim (metalnim i vodootpornim) ormarima ili ih prebacite van zemlje ili drugde;
- Elektronske podatke zaštitite lozinkama i preko interneta ih šaljite isključivo kao enkriptovane fajlove;
- Postarajte se da su osobe koje analiziraju/sastavljaju/kodiraju podatke pouzdane i svesne prirode informacija kojima rukuju, i obezbedite da se informacije obrađuju na sigurnom mestu;
- Razvijte strategiju za nepredvidive okolnosti ili izlaznu strategiju, koja će obezbediti zaštitu podataka u slučaju evakuacije ili više sile;
- Obezbedite da informacije na nivou populacije budu konsolidovane, analizirane i razmenjene sa svim relevantnim akterima, uključujući zajednicu i decu;
- Edukujte sve osoblje u oblasti dečje zaštite osnovnom i sigurnom upravljanju informacijama.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Broj sledećih procesa za koje se koriste dogovorene međuagencijske alatke: procena ili praćenje situacije, „Ko, šta, gde i kada radi“, vođenje slučaja	3/3	(1) Može biti potrebno prilagođavanje jer neke agencije ne učestvuju u vođenju slučaja (2) Etički pristup informacijama na nivou populacije treba da se odredi na nivou zemlje, ali može da obuhvati poštovanje principa „ne činiti štetu“, najbolji interes deteta, poverljivost podataka itd.
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Procenat ispitanih članova osoblja agencije koji pokazuju znanje o postupku za razmenu informacija u okviru vođenja slučaja	90%	
3. Procenat istraživača/anketara koji su prošli obuku pre početka prikupljanja informacija najmanje jedan dan	100%	
4. Procenat istraživača/anketara koji mogu da navedu bar pet etičkih principa koji se moraju poštovati prilikom prikupljanja podataka	90%	
5. Procenat ocenjenih predloga za projekte dečje zaštite u sklopu odgovora na vanrednu situaciju koji pokazuju jasnu povezanost sa informacijama prikupljenim tokom međuagencijskih procena	90%	
6. Procenat ispitane dece, roditelja i staratelja koji se sećaju da su dali informisanu saglasnost pre intervjua	90%	

SMERNICE

1. Koordinacija:

U većini odgovora na vanredne situacije Kancelarija za koordinaciju humanitarnih poslova (OCHA) formira Radnu grupu za upravljanje informacijama (OGKUI), u koju treba da bude uključena i zaštita dece putem aktivnog učešća kontakt osoba za upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece. Neke vanredne situacije zahtevaju specifičan mehanizam za upravljanje informacijama u oblasti zaštite dece, dok druge uključuju koordinaciju upravljanja informacijama unutar sveobuhvatnog mehanizma zaštite dece. To koordinaciono telo može voditi poslove u vezi sa upravljanjem informacijama i obezbediti povezanost sa drugim procesima upravljanja informacijama (na primer u drugim sektorima). Ono takođe može biti odgovorno za razvoj ili saradnju sa drugima na razvijanju ili prilagođavanju standardizovanih alata i procedura, kao što su: standardni registracioni obrasci, standardni moduli obuke, smernice za hitno delovanje tokom procena, smernice o razmeni rezultata procene i smernice o tome kako bi trebalo rešavati informacione potrebe pogođene populacije. Takve alatke treba deliti sa Globalom radnom grupom za zaštitu dece. Koordinacione aktivnosti moraju uzeti u obzir sve organizacije prisutne na određenoj lokaciji i njihove mandate.

2. Česte greške:

Čuvajte se sledećih čestih grešaka u upravljanju informacijama, kao što su:

- Nekorišćenje postojećih sistema vođenja slučaja;
- Prikupljanje „dobro je znati“ podataka, a koji nisu nužno i potrebni;
- Odsustvo plana kako će se informacije na kraju koristiti;
- Prikupljanje podataka na nekoordinisan način;
- Prikupljanje podataka bez analize;
- Korišćenje složenih indikatora;
- Generalizovanje podataka koje ne treba generalizovati;
- Neuzimanje u obzir lokalnog konteksta pri tumačenju podataka;
- Upotreba neodgovarajućih metoda prikupljanja podataka;
- Odsustvo triangulacije informacija;
- Neobjašnjavanje onima koji daju informacije zašto su informacije potrebne i kako će se upotrebiti;
- Podizanje očekivanja tokom prikupljanja podataka (davanje lažnih obećanja);
- Odloženo korišćenje ili nekorišćenje informacija.

3. Sigurnosne mere:

U određenim okolnostima vrlo osetljive informacije mogu zahtevati sigurnosne mere kao što je ograničen pristup. Informacije treba držati na sigurnoj lokaciji, unutar ili izvan zemlje, sa ograničenim brojem imenovanih osoba kojima se daje pristup neprenosivim lozinkama. Svi papirni zapisi moraju se čuvati u kancelarijskim ormarima koji se zaključavaju i služe samo toj svrsi. Sve elektronske informacije moraju biti zaštićene. Odluka da li će se za čuvanje i rukovanje prikupljenim informacijama koristiti papirna forma ili elektronska baza podataka zavisice od broja predmeta, geografskog položaja dece i dostupnih resursa za postavljanje elektronskih sistema podataka, kao što je Međuagencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece.

4. Ko je vlasnik informacija:

Kada je to potrebno, vlade (putem ministarstva za socijalna pitanja ili ekvivalenta) treba da budu uključene u upravljanje informacijama, uključujući prikupljanje i čuvanje podataka. Iako to možda neće biti moguće u početku vanredne situacije, posebnu pažnju treba posvetiti radu unutar postojećih struktura i razvijanju kapaciteta vlade za upravljanje informacijama kako bi se osigurala dugoročna održivost, izbeglo podrivanje postojećih praksi i ojačao sistem zaštite dece. Kada se radi sa vladama, posebnu pažnju treba posvetiti sigurnosti i zaštiti podataka. Konkretno, kada se prikupljaju informacije o deci povezanoj sa oružanim snagama ili naoružanim grupama ili o preživelim žrtvama nasilja vladinih snaga ili njihovih punomoćnika, posebnu pažnju treba posvetiti tome da umešanost vlade ne nanese nenamernu štetu deci.

5. Razmena informacija:

Važno je razviti protokole razmene informacija (ili standardne operativne procedure o razmeni informacija) među različitim partnerima (uključujući vlade) koji zajednički rade na bilo kom projektu u kome se prikupljaju i čuvaju podaci i informacije o pojedinačnim devojčicama i dečacima. Ti protokoli treba da određuju kako se informacije prikupljaju i čuvaju, kao i osnov za razmenu cele informacije ili dela informacije o pojedinačnom detetu. Razmena informacija bi trebalo da bude vođena najboljim interesima deteta i treba da prati principe „ne načini štetu“ i „strogo po potrebi“.

6. Mandatorno izveštavanje:

Neke zemlje zahtevaju mandatorno izveštavanje, što obavezuje osoblje u oblasti zaštite dece da prijavi slučajeve zlostavljanja i zanemarivanja nadležnim organima vlasti. Važno je biti upoznat sa lokalnim zakonima i standardima koji se odnose na kontekst i pridržavati ih se gde je to moguće. Tamo gde postoji zabrinutost da neki akteri možda neće moći da održe poverljivost, ili gde postoji mogućnost da izveštavanje može njih ili decu da izloži riziku, odluke treba donositi od slučaja do slučaja i treba se rukovoditi pre svega interesima deteta.

7. Poverljivost podataka:

Podaci prikupljeni o bilo kom pojedinačnom detetu, staratelju ili članu zajednice moraju se tretirati kao poverljivi. Zato je važno da broj profesionalaca koji imaju pristup informacijama ostane minimalan: što je manje ljudi umešano, to je lakše obezbediti poverljivost. Voditelji slučajeva moraju dati predmetima odgovarajuće referentne oznake na osnovu kojih se slučajevi mogu identifikovati bez nepotrebnog otkrivanja ličnih podataka. Jedina funkcija referentnih oznaka je da povežu lične podatke sa ostalim informacijama. Isto tako, lične podatke koji se prenose/razmenjuju elektronskim putem, treba slati kao zaseban prilog i zaštićene lozinkom. Razmena informacija bi trebalo da se dešava isključivo po principu „strogo po potrebi“ i samo ako je to u najboljem interesu deteta. Drugi način da se zaštite identifikujući podaci jeste da se prenose samo stratifikovani podaci, u zavisnosti od njihove planirane upotrebe.

8. Informisana saglasnost:

Informisana saglasnost je dobrovoljni pristanak pojedinca koji je sposoban da da pristanak i koji ima moć slobodnog izbora. Da bi dao informisanu saglasnost, pojedinac mora biti u stanju da razume svoju situaciju i da donese odluku u vezi sa njom. Informisana saglasnost se može tražiti od deteta ili detetovog staratelja u zavisnosti od uzrasta deteta i njegovog nivoa zrelosti. Orijentaciono, informisanu saglasnost treba tražiti od deteta kada se dete smatra dovoljno zrelo da je razume. Obično su deca uzrasta od 15 do 18 godina sposobna da daju usmenu ili pisanu informisanu saglasnost. Za mlađu decu odluke treba donositi od slučaja do slučaja. Ako ispitivač odluči da dete ne može u potpunosti da razume sadržaj informisane saglasnosti, treba tražiti pisanu informisanu saglasnost od roditelja ili staratelja; ali u svakom slučaju, čak i kada su u pitanju vrlo mala deca (tj. ona uzrasta ispod 5 godina), treba uložiti napor da se jednostavnim jezikom objasni zašto se traže informacije, za šta će se koristiti i kako će se koristiti. To sprečava potencijalne sukobe

između istraživača i davaoca informacija. U obrascu informisane saglasnosti treba da bude navedeno sledeće: svrha, priroda, način i postupak prikupljanja informacija; uloga i prava davaoca informacija i potencijalni rizici i koristi. Takođe, treba obezbediti tačnost i poverljivost informacija. Pristanak može biti u usmenoj ili pisanoj formi. U oba slučaja obrazac treba da sadrži puno ime i prezime i potpis davaoca informacija i datum (sem ukoliko se te informacije ne drže odvojeno zbog zaštite podataka).

REFERENCE

- ICRC (2009, revision forthcoming). *Professional Standards for Protection Work* (Chapter 5: Managing Sensitive Protection Information)
- UNHCR and IRC (2011). *Field Handbook for the implementation of UNHCR BID Guidelines*
- www.childprotectionims.org

STANDARD 6

MONITORING U OBLASTI ZAŠTITE DECE

Sistemsko praćenje, odnosno monitoring problema u oblasti zaštite dece treba sprovoditi od samog početka vanredne situacije. Monitoring se odnosi na stalno prikupljanje informacija koje ukazuju na nivo i oblike nasilja, iskorišćavanja, zlostavljanja i zanemarivanja. U nekim slučajevima to uključuje prikupljanje informacija o specifičnim incidentima ili prestupima. Problemi i pitanja koje treba pratiti veoma će varirati u zavisnosti od konteksta i mogu uključivati otmice, zlostavljanja, proizvoljni pritvor; opasan dečji rad, mentalnu i fizičku dobrobit, ubistva, sakaćenja, regrutovanja, odvajanje od porodice, seksualnu eksploataciju, seksualno nasilje, trgovinu ljudima.

Praćenje uvek treba da bude kombinovano sa odgovorom i upućivanjem kako bi se mogla preduzeti hitna akcija u odgovor na opasnosti po dečji život i dobrobit. U kontekstima koji su pogođeni sukobom i gde su sukobljene strane navedene u godišnjem izveštaju generalnog sekretara UN o deci i oružanom sukobu, generalni sekretar će zahtevati uspostavljanje mehanizma za praćenje i izveštavanje (MPI) o teškim prestupima protiv dece. U relevantnim zemljama takođe će biti pokrenuti mehanizmi za praćenje, analizu i izveštavanje (PAI) o seksualnom nasilju koje je povezano sa sukobom. Ti izveštaji pružaju Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija proverene informacije na osnovu kojih on i druga tela mogu dalje da deluju.

STANDARD

Objektivne i blagovremene informacije o pitanjima zaštite dece prikupljaju se na etičan način i na osnovu njih se na sistemski način pokreću ili oblikuju aktivnosti prevencije i odgovora.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Mapirajte sistem zaštite dece, kako na nacionalnom nivou tako i na nivou zajednice, uključujući postojeće sisteme upućivanja i propuste u postojećim sistemima upućivanja;
- Koristite postojeće izvore informacija kako biste utvrdili referentne okvire za praćenje ključnih informacija u oblasti zaštite dece;
- Zajedno sa drugim humanitarnim radnicima utvrdite zajedničke indikatore i procese praćenja i odredite uloge različitih aktera;
- Razvijte sistem upućivanja između institucija/organa vlade i zajednice i unutar institucija/organa vlade ili zajednice, i pobrinite se da su svi zaposleni svesni svoje odgovornosti da upućuju pojedinačne slučajeve;

- Postarajte se da osoblje u oblasti zaštite dece koje je uključeno u praćenje i članovi zajednice koji su uključeni u praćenje budu obučeni u skladu sa svojim ulogama u procesu praćenja, uključujući etička pitanja, kao i da su obaveštavani o svemu na vreme;
- Uzmite u obzir finansijske i logističke uslove i metode komunikacije kako biste bili sigurni da su aktivnosti izveštavanja i upućivanja blagovremeni;
- U situacijama oružanog sukoba identifikujte partnere koji mogu da preuzmu na sebe praćenje teških prestupa protiv dece, uključujući i seksualno zlostavljanje povezano sa sukobom.

ODGOVOR

- Analizirajte postojeća istraživanja, procene, nalaze ili druge odgovarajuće dostupne informacije;
- Dogovorite se o tome koji će problemi biti praćeni, uključujući definicije i indikatore, metode prikupljanja podataka i sisteme upravljanja informacijama (na papiru ili elektronske) koji će se koristiti;
- Edukujte istraživače/anketare;
- Uskladite procedure razmene informacija sa drugim sistemima praćenja u oblasti zaštite dece;
- Budite svesni nedovoljnog izveštavanja (procenat neprijavljenih slučajeva) ili prekomernog izveštavanja (slučajevi prijavljeni više puta) i, ako je moguće, procenite ih i analizirajte;
- Utvrdite kriterijume, pored pola i uzrasta, za stratifikovanje podataka;
- U situacijama oružanog sukoba i u zemljama gde su UN postavile radnu grupu za praćenje i izveštavanje, pratite teške prestupe protiv dece i izveštavajte o njima, i utvrdite da li su upozorenja u vezi sa problemima zaštite dece povezanim sa sukobom upućeni relevantnim radnim grupama;
- Postarajte se da postojeće organizacije ili osobe odgovorne za koordinaciju razgovaraju o tome kako se informacije prikupljaju u procesu praćenja i koristite te informacije na bezbedan način.
- Na nivou međuaģencijske koordinacije identifikujte prikladne odgovore na slućajeve i prestupe (vidi Standard 3, 4 i 15);
- Neka vam princip najboljih interesa deteta bude primaran prilikom prikupljanja informacija i informisane saglasnosti;
- Postarajte se da se poštuje dobra praksa u upravljanju informacijama (vidi Standard 5).

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat redovnih izveštaja (na primer, izveštaja o situaciji) koji uključuju informacije o problemima u oblasti zaštite dece	100%	(1) „Redovni izveštaj“ se može definisati u zemlji.
2. Informacije uključene u sistem praćenja u oblasti zaštite dece stratifikovane su najmanje na osnovu pola i uzrasta	Da	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat istraživača/anktera koji su obučeni za prikupljanje podataka o zaštiti dece, uključujući etička pitanja	100%	
4. Prosečan procenat žena u timovima za monitoring	50%	
5. Utvrđen je zajednički okvir za praćenje, uključujući indikatore, metode prikupljanja podataka i frekvenciju prikupljanja podataka	Da	
6. U situacijama oružanog sukoba i tamo gde je aktiviran mehanizam praćenja i izveštavanja, teški prestupi protiv dece prate se u skladu sa MPI priručnikom, a seksualno nasilje se prati u skladu sa relevantnim smernicama	Da	
7. Broj predmeta koji su prošli kroz proces određivanja najboljih interesa deteta		

SMERNICE

1. Mapiranje:

Postojeće sisteme za praćenje i nadzor treba mapirati kako bi se razumela situacija i glavni nedostaci. Ako sistemi za praćenje ne postoje, potrebno ih je uspostaviti i, gde je to moguće i prikladno, povezati ih sa postojećim sistemima u cilju njihovog daljeg poboljšanja i jačanja. Postojeći mehanizmi za praćenje i izveštavanje mogu da uključuju:

- Praćenje ili izveštavanje u zajednici;
- Odbore za izbegličke kampove i kampove za interno raseljena lica;
- Nacionalne metode za praćenje prava deteta i zaštite dece;
- Nacionalne ili lokalne sisteme za praćenje incidenata i povreda,
- Rutinske administrativne podatke (na primer, iz zdravstvenog sistema, policije, obrazovnog sistema);
- mehanizme za praćenje i izveštavanje (MPI) o teškim povredama protiv dece u situacijama oružanog sukoba postavljene preko Saveta bezbednosti,
- mehanizme za praćenje, analizu i izveštavanje (PAI) o seksualnom nasilju, postavljene preko Saveta bezbednosti,
- zajednički UNHCR i UNFPA sistem za praćenje rodno zasnovanog nasilja (GBVIMS) i sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece (SUIOZD).

Pored uslova koje postavljaju MPI ili PAI, moraju se uspostaviti ostali mehanizmi praćenja, uključujući sistemski pregled medijskih informacija, policijskih izveštaja itd., koji moraju razmenjivati informacije sa ta MPI i PAI.

2. Procene:

Analizirajte postojeće informacije kako biste identifikovali tendencije i glavne probleme i rizike u oblasti zaštite dece, uključujući kontekst u kom se oni pojavljuju i da li je i kako odgovoreno na njih. Analiza treba da uzme u obzir sigurnosni kontekst i potencijalne rizike za praćenje, implikacije na resurse, dostupne izvore informacija i, gde je to moguće, procenu prestupa. Koristite analizu zasnovanu na dokazima da biste odredili ko je u krizom pogođenoj zajednici najviše u opasnosti od određenih oblika nasilja, eksploatacije ili zlostavljanja – da li devojčice ili dečaci, odrasle žene ili muškarci, ili osobe sa invaliditetom. Analiza treba da omogući kreiranje profila različitih potreba i realnih okolnosti muškaraca i žena u ugroženim populacijama, i da utvrdi da li će i kako njihove potrebe zadovoljiti postojeći sistemi zaštite dece zajedno sa odgovorom sektora za zaštitu dece. Kada je to moguće, analizirajte tendencije i oblike rizika.

3. Koordinacija:

Obezbedite da aktivnosti praćenja u oblasti zaštite dece budu koordinisane, uključujući koordinaciju sa drugim humanitarnim sektorima, ako i kada je to potrebno, kako bi se izbeglo dupliranje, i postarajte se da je cela geografska oblast pokrivena, a specifični prestupi i rizici ispraćeni. Važno je imati dogovoreni sistem upravljanja informacijama i prikupljanja informacija na papiru, kao i elektronskim putem, uključujući zajedničke obrasce, indikatore, minimalne baze podataka, sigurnosna uputstva i tako dalje. Gde je to relevantano, ti napor bi trebalo da budu deo širih koordinacionih radnih grupa ili klaster sistema (vidi Standarde 1 i 5).

4. Obuka:

Kao mera pripravnosti, svo osoblje u oblasti zaštite dece treba da bude obučeno po pitanjima međunarodnih ljudskih prava i humanitarnog prava, kao i nacionalnog zakonodavstva o zaštiti dece. Tokom odgovora svi humanitarni radnici treba da znaju kako da bezbedno upućuju slučajeve sistemima za praćenje. Svo osoblje, ali i partnerske agencije i članovi civilnog društva, kao i nacionalni/lokalni organi uključeni u praćenje zaštite dece (osim MPI i PAI gde državni organi ne učestvuju), treba da dobiju posebnu obuku o intervjuisanju dece i osoba sa invaliditetom, proceni rizika, bezbednosti, izveštavanju iz sukobom zahvaćenih zona, procesima izveštavanja i metodama prikupljanja informacija. Obuka mora sadržati: pravo dečaka i devojčica na privatnost, zaštitu identiteta i zaštitu informacija, pravo dece da se njihovo mišljenje čuje i da učestvuju u donošenju odluka koje ih se tiču i pravo dece na zaštitu od patnje i odmazde. Pošto je Savet bezbednosti propisao inicijative poput MPI i PAI, osoblje koje radi na praćenju treba obučiti u skladu sa njihovim relevantnim specifičnim smernicama.

5. Programski odgovor:

Važno je imati jasan cilj za praćenje aktivnosti. Praćenje treba sprovoditi da bi se ukazalo na probleme u zaštiti dece, aktivirala odgovornost i oblikovala programska prevencija i odgovor od relevantnih aktera. Ako postoji koordinacioni mehanizam za zaštitu dece, članovi tog mehanizma treba da svim relevantnim akterima pruže informacije o:

- Upućivanju izveštaja – putem kojeg specijalizovani i nespecijalizovani akteri mogu proslediti slučajeve i prestupe odgovarajućem sistemu monitoringa;
- Upućivanju slučajeva – kome oni koji rade na monitoringu mogu proslediti konkretne slučajeve dece koja su preživela nasilje radi usluga odgovarajuće pomoći i odgovora.

6. Participacija zajednice:

Grupe u zajednici i grupe civilnog društva treba da budu konsultovane u cilju jačanja njihovih postojećih uloga u zaštiti dece. Devojčice, dečaci, staratelji i lideri zajednice treba da budu informisani o aktivnostima monitoringa i mogućim ishodima monitoringa, tako da njihova očekivanja u vezi sa odgovorom i odgovornošću mogu da budu realna. Kada je to pogodno, komunikacija o problemima zaštite dece identifikovanim kroz proces praćenja treba da bude standardizovana među partnerima, što probleme generalizuje i pojedinačne izvore čini teškim za identifikaciju.

7. Praćenje teških prestupa protiv dece u oružanom sukobu:

Poseban mehanizam praćenja i izveštavanja (MPI) koji se fokusira na šest kategorija teških prestupa u uslovima oružanog sukoba ili u zabrinjavajućim situacijama, kreiran je Rezolucijom 1612 Saveta bezbednosti (2005) i dodatno podržan Rezolucijama 1882 (2009) i 1998 (201.). Tih šest kategorija su:

- Regrutovanje i korišćenje dece;
- Ubijanje i sakaćenje;
- Otmice;
- Seksualno nasilje;
- Napadi na škole i bolnice;
- Uskraćivanje pristupa humanitarnoj pomoći.

Verodostojne i proverene informacije o teškim prestupima, kao što su regrutovanje i korišćenje dece, ubijanje i sakaćenje, seksualno nasilje, napadi na škole i bolnice, mogu dovesti do toga da generalni sekretar UN navede odgovorne strane u aneksima svog godišnjeg izveštaja Savetu bezbednosti o deci i oružanim sukobima (RSBDOS). Situacije u kojima ima „navedenih strana” se generalno uključuju u radni plan Radne grupe Saveta bezbednosti za decu i oružane sukobe, koja zatim zahteva od Ujedinjenih nacija da formira MPI za datu situaciju. Radna grupa Saveta bezbednosti razmatra izveštaje koji stižu kao rezultat MPI, a koji mogu pokrenuti odgovor Saveta bezbednosti. Odgovor može uključivati cilijane aktivnosti protiv konkretnih osoba koje nastavljaju da čine

teške prestupe protiv dece. Pored praćenja i izveštavanja Saveta bezbednosti o šest teških prestupa, MPI omogućava da se strane u oružanom sukobu uključe u razvoj i implementaciju akcionog plana za rešavanje prestupa za koje su strane navedene i obezbeđuje da informacije dobijene od MPI pokrenu koordinisani odgovor odgovarajućih zainteresovanih strana. Za praćenje i izveštavanje o seksualnom nasilju u oružanim sukobima u vezi sa Rezolucijom 1960 Saveta bezbednosti vidi Standard 9, Seksualno nasilje.

REFERENCE

- Ager, Akesson & Schunk (2010). *Mapping of Child Protection M&E Tools*
- Bloom, Shelah (2008). *Violence Against Women and Girls: A Compendium of Monitoring and Evaluation Indicators*
- IASC (2005). *Guidelines on Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Settings*
- ICRC (2009, revision forthcoming). *Professional Standards for Protection Work* (Chapter 5: Managing Sensitive Protection Information)
- O/SRSG-CAAC, UNICEF, DPKO (2012), MRM, *Global Good Practice Study*
- O/SRSG-CAAC, UNICEF, DPKO (2010), MRM Guidelines, *Field Manual and Training Toolkit*
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response; Core Standards*
- UN Action against Sexual Violence in Conflict (2008). *Do's and Don't's: Reporting and interpreting data on sexual violence from conflict-affected countries*
- WHO (2007). *Ethical and Safety Recommendations for Researching, Documenting and Monitoring Sexual Violence in Emergencies*
- www.childrenandarmedconflict.un.org
- www.unicef.org/esaro/5440_guidelines_interview.html (UNICEF Guidelines for interviewing children)

**STANDARDI ODGOVORA
NA POTREBE DECE
ZA ZAŠTITOM**

STANDARDI ODGOVORA NA POTREBE DECE ZA ZAŠTITOM

Utemeljeni na sveobuhvatnom međunarodnom pravnom okviru, standardi u ovom poglavlju pokrivaju osnovne oblasti rada i kritična pitanja u zaštiti dece:

- Opasnosti i povrede
- Fizičko nasilje i druge štetne prakse
- Seksualno nasilje
- Psihosocijalni distres i mentalni poremećaji
- Deca povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama
- Dečji rad
- Deca bez pratnje ili deca odvojena od roditelja
- Pravda za decu

STANDARD 7

OPASNOSTI I POVREDE

Posle prve godine života, nenamerne povrede su vodeći uzrok smrti dece i adolescenata, što čini više od 30% smrtnih slučajeva u uzrastu između 10 i 14 godina, i skoro 50% smrtnih slučajeva u uzrastu između 15 i 19 godina. Povrede u saobraćajnim nesrećama (vodeći uzrok smrti u uzrastu od 15 do 19 godina), utapanje i opekotine zadobijene u požaru uzrok su skoro 50% dečjih smrti širom sveta. U vanrednim situacijama, pored tih „običnih rizika”, deca su izložena još većoj opasnosti od povreda i invaliditeta. Deca sa smetnjama u razvoju mogu biti u naročitoj opasnosti od fizičke povrede u uslovima prirodnih nepogoda. U uslovima sukoba deca su u posebnoj opasnosti od eksplozivnih ostataka rata i nagaznih mina. Raseljavanje kao posledica vanrednih situacija može dovesti decu u kontakt sa ranije nepoznatim opasnostima, kao što su drumski saobraćaj, reke i poplave, nestabilne ruševine i eksplozivni ostaci rata.

Ako se dečje povrede ne tretiraju brzo i na odgovarajući način, postoji veća verovatnoća za dugoročna i trajna oštećenja. Deca povređena u vanrednim situacijama, naročito ona koja su na taj način stekla invaliditet, odnosno ograničenja u funkcionisanju, imaju drugačije potrebe rehabilitacije nego odrasli, a u okolnostima u kojima su resursi ograničeni, malo je verovatno da će dobiti pomoć koja odgovara njihovom uzrastu.

STANDARD

Devojčice i dečaci su zaštićeni od štete, povreda i invaliditeta izazvanog fizičkim opasnostima u svom okruženju, a na fizičke i psihosocijalne potrebe povređene dece odgovara se blagovremeno i efikasno.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Procenite, identifikujte i analizirajte postojeće i moguće fizičke opasnosti po decu;
- U zajednici sprovedite kampanje informisanja, podizanja svesti i javnog edukovanja o rizicima po decu kako bi se sprečile povrede (vidi Standard 3);
- Uključite edukaciju o smanjenju rizika u nastavne planove i programe formalnog i neformalnog obrazovanja (škole, obdaništa, dečji kuci, omladinski klubovi itd.) kao obavezan predmet za prosvetne radnike, staratelje i decu;
- Aktivno uključite decu, naročito onu sa smetnjama u razvoju, u aktivnosti za sprečavanje rizika;

- Postarajte se da deca budu uključena u procese smanjenja rizika od katastrofa na nivou zajednice;
- Uključite fizičke opasnosti za decu u planove za nepredviđene okolnosti;
- Edukujte brigade i spasilačke grupe za reagovanje o opasnim situacijama za decu;
- Obučite članove zajednice za spasavanje u vodi i pružanje prve pomoći.

ODGOVOR

- Prikupite informacije, sa svim relevantnim akterima, o fizičkim opasnostima po decu;
- Napravite sigurne zajedničke površine, igrališta i parkove za decu i omladinu (vidi Standard 17);
- Uključite poruke o smanjenju rizika i edukativne poruke o rizicima u formalno i neformalno obrazovanje, rekreativne aktivnosti za decu i aktivnosti informisanja zajednice (vidi Standard 3);
- Uključite decu i omladinu u mapiranje i procenu rizika, i širite poruke o fizičkoj bezbednosti dece;
- Pobrinite se da su uspostavljene procedure za vođenje slučaja i upućivanje, i da postoje kvalitetni programi za decu koja su povređena ili su stekla invaliditet, kao i da su ti programi dostupni i da se koriste;
- Zalažite se za povećanje sigurnosti dece kod najvažnijih zainteresovanih strana;
- Postarajte se da su rizici po decu uzeti u obzir prilikom planiranja, izgradnje i upravljanja kampovima;
- Zalažite se da čišćenje mina i njihovih delova bude prioritet na mestima gde deca često prolaze (na primer, na putu do škole, bolnice itd.) i sprovedite edukaciju o opasnostima od mina u kontaminiranim područjima.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Kroz razgovore sa lokalnim akterima identifikovano je pet glavnih fizičkih opasnosti za devojčice i dečake različitih uzrasta	Da	
2. U svim pogodnim zajednicama ustanovljene su intervencije u cilju kontrole i ublažavanja pet glavnih fizičkih opasnosti za devojčice i dečake različitih uzrasta	Da	
3. Procenat prijavljene dece koja su preživela teške povrede i kojoj je ukazana medicinska pomoć u roku od 12 sati	80%	
4. Broj dece u zajednici ili kampovima koja su pretrpela slučajne povrede	Godišnje se smanjuje u odnosu na referentnu vrednost	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
5. Procenat mapiranja rizika na nivou lokalne zajednice koji uključuju decu i omladinu	100%	
6. Procenat ispitane dece, omladine i članova zajednice koji imaju znanje o opasnostima i o bezbednom ponašanju za prevenciju nenamernih povreda dece	80%	
7. Procenat pogodnih zajednica ili kampova koji imaju sigurne prostore za decu i omladinu	100%	

SMERNICE

1. Fizičke opasnosti i rizici:

Nenamjerne povrede mogu uključivati utapanje (reke, jezera, okeani, bunari, septičke jame), padove (litice, drveće, ponori, jame), opekotine (vatra, ulje za kuvanje, vrela voda, strujni udar), povrede u drumskom saobraćaju, povrede koje su nanele divlje životinje (zmijski ujed), povrede od oštrih predmeta (noževi, bodljikava žica), izloženost smeću koje sadrži zarazne otpatke itd. U zonama katastrofe rizici mogu uključivati oštećenu infrastrukturu (krovovi i zidovi koji se ruše, ogoljene električne žice, bodljikava žica, ruševine) i utapanje (poplave, klizišta). U sukobom zahvaćenim područjima rizici mogu uključivati upotrebu eksplozivnog oružja i kontaminaciju eksplozivnim ostacima rata (na primer, nagazne mine, kasetna municija, granate, bombe, municija itd.), srušenu infrastrukturu i široku dostupnost pušaka i drugog oružja.

2. Prikupljanje podataka:

Koristite prikupljene informacije na osnovu procena i praćenja zaštite dece kako biste razvili ciljne edukativne poruke o riziku za određeni uzrast, rod i rizik. Procene moraju uključivati decu različitog pola, uzrasta i invaliditeta jer se dečji stavovi o rizicima često veoma razlikuju od stavova odraslih. Dobar

primer kako se to može učiniti jeste da iscrtate mapu zajednice na kojoj će deca i adolescenti označiti područja gde se nalaze rizici, a zatim da razgovarate o tome sa njima. Taj razgovor treba da pokriva sledeće teme:

- Glavni fizički rizici za nenamernu povredu dece;
- Rangiranje rizika za nenamerne povrede dece (na primer, od češćih ka manje čestim);
- Rizici specifični za određene grupe dece (mlađa deca, adolescentni dečaci, adolescentne devojčice, deca sa invaliditetom itd);
- Gde su opasna područja u kojima se nalaze ti rizici;
- Šta deca u zajednici znaju o tim opasnostima;
- Koje veštine i sposobnosti deca imaju za nošenje sa takvim rizicima;
- Koji mehanizmi za prevenciju i odgovor već postoje;
- Koje bolnice, zdravstveni centri i programi postoje za povređenu decu.

3. Specifične grupe:

Mlađa deca, koja imaju manje iskustva o opasnostima, lako se mogu naći u opasnosti ako su ostavljena bez dobrog nadzora. Adolescenti obično vide sebe kao otporne na opasnosti i štete i naročito su skloni riziku koji podrazumeva učestvovanje u opasnom ponašanju. Dečaci na adolescentnom uzrastu su grupa koja će se najverovatnije igrati oružjem ili ga koristiti, prilaziti eksplozivnim ostacima rata ili učestvovati u opasnim aktivnostima povezanim sa vozilima. Deca sa intelektualnim ili senzornim oštećenjima (na primer, sa oštećenjima vida i sluha) mogu biti manje svesna rizika oko sebe, dok deca sa fizičkim oštećenjima mogu biti nedovoljno pokretna da bi se zaštitila od opasnosti.

4. Aktivnosti u zajednici:

Ojačajte postojeće mehanizme zaštite u zajednici kako biste identifikovali i rešili fizičke rizike po decu. Aktivnosti za sprečavanje fizičkih povreda koje se mogu obavljati na nivou zajednice obuhvataju, ali nisu ograničene, na sledeće:

- Širenje poruka usmerenih na podizanje svesti zajednice i javne svesti o rizicima i preventivnim merama;
- Organizovanje bezbednosnih vežbi za decu u zajednici;
- Programe čišćenja zajednice;
- Izgradnju ograda i mostova;
- Postavljanje sigurnosnih mehanizama na bunare i jame;
- Postavljanje dovoljno noćnog osvetljenja;
- Podizanje svesti o eksplozivnim ostacima rata i obeležavanje područja poznatih po tome da su kontaminirana.

Uključivanje dečaka, devojčica i omladine kao lidera u planiranju i sprovođenju tih aktivnosti gradi njihovo samopouzdanje i daje im osećaj kontrole u situacijama nesigurnosti (vidi Standarde 3 i 16).

5. Škole:

Škole i vanškolske aktivnosti pružaju mogućnost za diskutovanje i razmenu informacija o samozaštiti sa velikim brojem dece. Aktivnosti u vezi sa edukacijom i informisanjem o rizicima mogu biti najefektivnije ako ih osmišljavaju i sprovede sama deca i omladina. Može biti potrebno razvijanje posebnih metoda da bi se doprlo do dece koja ne idu u školu i dece koja pohađaju neformalne škole, verske škole ili škole za decu sa invaliditetom. Potreba da se stigne i do te dece predstavlja ozbiljan izazov, jer su ona često u većoj opasnosti nego ona deca koji idu u formalne škole (vidi Standarde 3 i 20).

6. Vođenje slučaja i upućivanje:

Uključite ozbiljne telesne povrede i invaliditet kao kriterijime za uključivanje u usluge vođenja slučaja (vidi Standard 15). Obratite posebnu pažnju na rizike sa kojima se suočavaju devojčice i dečaci sa sa smetnjama u razvoju. Razvijte mehanizme upućivanja da biste:

- Identifikovali i uputili preživeli sa povredama, uključujući i decu sa invaliditetom, na dostupnu opštu integrisanu zaštitu dece i druge relevantne programe za prevenciju i odgovor;
- Pružili specijalizovane usluge (na primer, ortopedsko-protetska rehabilitacija) kroz programe pomoći preživelim sa povredama.

7. Pomoć preživelim:

Ključni elementi pomoći preživelim, koja mora biti prilagođena uzrastu i polu, obuhvataju:

- Hitnu medicinsku pomoć i kontinuiranu medicinsku negu;
- Fizičku rehabilitaciju (uključujući ortopedsko-protetske usluge);
- Psihosocijalnu podršku;
- Pravnu podršku;
- Ekonomsku inkluziju (uključujući pravo na rad i zapošljavanje i pravo na odgovarajući životni standard);
- Socijalnu inkluziju (uključujući prava na uključivanje, pristup, obrazovanje i kulturni život i sport).

Zakoni i strategije i kampanje javnog obrazovanja, koje su dostupne svima i koje promovišu prava osoba sa invaliditetom, takođe treba da čine deo pomoći preživelim. Kada pružate pomoć, pobrinite se da jačate, a ne da ugrožavate postojeće nacionalne sisteme zaštite dece, uključujući sisteme u zajednici.

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, Sporazum o zabrani upotrebe mina, Konvencija o određenom konvencionalnom oružju, Konvencija o zabrani kasetne municije i relevantni nacionalni zakoni i politike pružaju pravni okvir za rešavanje pitanja upotrebe i posledica eksplozivnog naoružanja, kao i za pružanje pomoći preživelim sa povredama, uključujući i one sa invaliditetom.

REFERENCE

- CCF, IRC, ICRC, Terre des Hommes, *Save the Children*, UNHCR, Unicef (ECHO) (2009). *Introduction to Child Protection in Emergencies Training Package, Module on Children with Disabilities*
- Centre for Disease Control and Prevention (CDC) & World Health Organization (WHO) (2001). *Injury Surveillance Guidelines*
- ICBL (2011). *Connecting the Dots Detailed Guidance: Victim assistance in the Mine Ban Treaty, and the Convention on Cluster Munitions & the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*
- UNICEF and Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHD) (2005). *IMAS Mine/ERW Risk Education Best Practices Guidebook 9: Emergency mine/ERW risk education*
- UNICEF (1st Ed, 2008). *Emergency Mine Risk Education Toolkit*
- UNICEF & WHO (2008), *World Report on Child Injury Prevention*
- Convention on the Rights of the Child (1989)
- Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006)
- The Cluster Munitions Coalition and the International Campaign to Ban Landmines (2011)
- Convention on Cluster Munitions (CCM) (2010 (entry into Force))
- Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction (1999)
- Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects (1983)
- Amended Protocol II to the 1980 Convention: Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices (1996); and Protocol V on Explosive Remnants of War (2006)

STANDARD 8

FIZIČKO NASILJE I DRUGE ŠTETNE PRAKSE

U okolnostima humanitarne potrebe nasilje je pojačano. Porodice i drugi izvori dečje zaštite često su pod ogromnim pritiskom i oslabljeno zaštitno okruženje oko deteta može rezultirati time da članovi porodice ili zajednice zlostavljaju dete, što tu decu čini izloženijom opasnosti od porodičnog nasilja, fizičkog i seksualnog zlostavljanja i telesnog kažnjavanja. Porodice takođe mogu pribegavati štetnim praksama kao mehanizmima za nošenje sa nedaćama u periodu posle vanredne situacije. Na primer, mogu organizovati rani brak ili žensko genitalno obrezivanje za ćerke sa namerom da ih zbrinu ili poboljšaju ekonomsko stanje porodice. Ove vrste štetnih praksi predstavljaju oblike nasilja i zlostavljanja. Naročito tokom sukoba deca mogu trpeti ekstremno nasilje, kao što su ubistva, sakaćenja, mučenja i otmice.

STANDARD

Devojčice i dečaci su zaštićeni od fizičkog nasilja i drugih štetnih praksi, a preživeli imaju pristup odgovorima primerenim uzrastu i kulturi.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Konsultujući se sa decom i odraslima, istražite kako porodice, lideri zajednice i državni organi gledaju na različite oblike nasilja, uključujući porodično nasilje i telesno kažnjavanje, i kako ih uobičajeno rešavaju;
- Mapirajte štetne prakse koje mogu postati češće tokom vanrednih situacija, uključujući negativne mehanizme nošenja sa nedaćama;
- Formirajte ili ojačajte postojeće multidisciplinarnе timove sastavljene od socijalnih radnika, osoblja u organima za sprovođenje zakona i zdravstvenih radnika, i edukujte ih za preventivne strategije, kao i za odgovore primerene uzrastu i polu u slučajevima nasilja i štetnih praksi;
- Mapirajte efektivne pružaoce usluga za decu, koje su prilagođene potrebama dece, identifikujte propuste i razvijajte strategije za njihovo rešavanje;
- Edukujte nastavnike, roditelje i ključne članove zajednice o lokalnim strategijama za prevenciju uobičajenih oblika nasilja, kao što su pozitivna disciplina, medijacija u zajednici ili intervencije verskih vođa; postarajte se da budu obučeni i za to kako da odgovore na konkretne slučajeve i kome da ih upućuju;

- Koristeći kao osnovu postojeće procese, razvijajte između pružalaca usluga efektivan i deci prilagođen sistem upućivanja;
- Distribuirajte onima koje rade sa decom na prilagođen način informacije o sistemu upućivanja;

ODGOVOR

- Razvijajte svest o simptomima psihosocijalnog distresa kod dece i odraslih, kao i o načinima nošenja sa njima na nenasilan način (vidi Standard 10);
- Uključite decu i uticajne članove zajednice u kreiranje i širenje poruka u cilju razvijanja svesti o fizičkom nasilju i štetnim praksama. Uključite informacije o rizicima, posledicama i uslugama podrške (vidi Standard 3);
- Koristite primere posledica štetnih praksi da biste postigli razvijanje svesti, omogućite diskusiju i pronađite načine da stimulirate kolektivnu posvećenost ukidanju tih praksi;
- Obezbedite uzrasno, polno i rodno osetljivu multisektorsku brigu za decu koja su bila podvrgnuta fizičkom nasilju i štetnim praksama, kao i za njihove porodice (uključujući psihosocijalnu podršku, medicinsku pomoć, podršku za reintegraciju, mogućnosti obrazovanja i stručnog usavršavanja, transfere novca, pravnu pomoć itd.);
- Koristeći kao osnovu postojeće resurse, razvijajte efektivan sistem upućivanja između različitih pružalaca usluga;
- Identifikujte i uputite decu za koju je moguće da su žrtve fizičkog nasilja ili štetnih praksi;
- Uspostavite sisteme za praćenje situacije u kojoj se nalaze devojčice i dečaci koji mogu biti u opasnosti od nasilja, uključujući i zanemarivanje. To može uključivati, na primer, decu u ustanovama za rezidencijalni smeštaj, decu sa smetnjama u razvoju, decu odvojenu od roditelja, decu ulice ili decu ranije povezanu sa oružanim snagama ili naoružanim grupama;
- Podržite stvaranje dečjih kutaka i sigurnih zajedničkih prostora i osigurajte da ta mesta budu bezbedna i radite na sprečavanju nasilja nad devojčicama i dečacima;
- Postarajte se da su oni koji dolaze u dodir sa decom potpisali kodeks ponašanja koji zabranjuje nasilje nad decom i da su obučeni za primenu tehnika pozitivnog vaspitanja (vidi Standard 2).

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE	
1. Strategije prevencije i odgovora na fizičko nasilje i štetne prakse inkorporisane su u programiranje odgovora u vanrednim situacijama	Da	(1) „Strategije“ i „Inkorporisane“ treba da se definišu u lokalnom kontekstu.	
2. Procenat zajednica u kojima su uspostavljeni odgovori prilagođeni deci koja su preživela fizičko nasilje ili štetne prakse	80%		
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI		
3. Broj kampanja sa ključnom porukom o fizičkom nasilju i štetnim praksama	Minimum 1		
4. Procenat predloga projekata u oblasti zaštite dece koji uključuju informacije o lokalnim stavovima prema fizičkom nasilju i štetnim praksama	100%		
5. Procenat dece koja su dobila podršku od strane multidisciplinarnih timova	20%		
6. Procenat roditelja i staratelja koji su dobili informacije o simptomima psihosocijalne patnje i kako da se nose sa njom na nenasilan način	70%		

SMERNICE

1. Društvene norme:

Društvene norme su društvena pravila ponašanja u određenom kontekstu. Štetne praksa su u mnogim kontekstima društvene norme. Mnogi oblici nasilja mogu biti podržani kao socijalne norme, kao što je „pravo“ roditelja da tuku svoju decu. Neke od njih su deo kulturnog nasleđa. Međutim, vanredne situacije mogu pružiti mogućnosti da se razmotre one društvene norme koje podržavaju nasilje, posebno ako je kriza takva da se u njoj trpi nasilje i postoji jaka želja za promovisanje mirnog rešenja sukoba i sporova. Jednostavan način da se proceni da li je neka praksa društvena norma jeste da se postavi pitanje: da li pojedinci učestvuju u istim praksama, kao i drugi ljudi koji su im važni? Ako je odgovor potvrđan, da li pojedinci veruju da drugi ljudi koji su im važni misle da oni treba da učestvuju u štetnoj praksi ili fizičkom nasilju? Ako je odgovor takođe potvrđan, onda je ponašanje uslovljeno uzajamnim očekivanjima i predstavlja društvenu normu.

2. Procene:

Procene treba da istraže motive koji stoje iza fizičkog nasilja i štetnih praksi. One bi takođe trebalo da ispituju promene u ulogama i zadacima koje su deca uzela na sebe nakon krize, dečji pristup uslugama i kako sve to može povećati izloženost nasilju. Procene moraju uključivati decu različitog pola, uzrasta i sa i bez smetnji u razvoju, kao i mapiranje usluga i sisteme upućivanja (vidi Standard 4).

3. Prikupljanje informacija:

Prikupljanje informacija o fizičkom nasilju i štetnim praksama, kao i izveštavanje o njima treba da budu u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i, kada je to moguće, Međuagencijskim sistemom upravljanja zaštitom dece. Prilikom postavljanja sistema praćenja u oblasti zaštite dece ili preduzimanja inicijalne procene, uzmite u obzir stalno prikupljanje sledećih informacija:

- Rizici za nasilje nad devojkicama i dečacima;
- Specifični rizici za devojkice i dečake sa smetnjama u razvoju;
- Specifični rizici za devojkice i specifični rizici za dečake;
- Tamo gde su devojkice i dečaci najviše izloženi riziku, koje osobe se vide kao one koje devojkice i dečake najviše dovode u opasnost;
- Kapaciteti devojkica i dečaka i njihovih staratelja da se nose sa tim rizicima;
- Koji mehanizmi za prevenciju i odgovor već postoje;
- Koji zdravstveni, psihosocijalni, bezbednosni, pravni i drugi programi podrške i usluga za žrtve postoje, i gde još devojkice ili dečaci mogu da se obrate za pomoć.

4. Podizanje svesti:

Roditelji i staratelji imaju glavnu ulogu u zaštiti dece od fizičkog nasilja i štetnih praksi, kao i u pružanju podrške njihovoj psihosocijalnoj dobrobiti. Svest i razumevanje nasilja u zajednici, porodici i među decom važno je polazište za njihovo uključenje u aktivnosti prevencije i odgovora. Podizanje svesti o simptomima psihosocijalne patnje dece i odraslih i strategijama za njeno rešavanje na nenasilan način posebno su važni (vidi Standarde 3 i 10).

5. Aktivnosti u zajednici:

Jačajte postojeće mehanizme zaštite u zajednici i nastojte da ih ne urušavate. Uobičajene aktivnosti uključuju podršku komitetima za zaštitu dece ili komitetima za kontrolu bezbednosti nastalim u zajednici. Takođe, podstičite diskusije i dijaloge koji dovode do jasne svesti o zajedničkoj obavezi zaštite dečaka i devojkica od nasilja. Ta posvećenost treba da bude kolektivna i javna, tako da mogući počinitelji vide da će njihovom delovanju biti pružen veći otpor i da će ono imati teže posledice po njih. Uključivanje dečaka, devojkica i omladine kao lidera u osmišljavanju i implementaciji izgrađuje njihovo samopouzdanje i daje im osećaj kontrole u situacijama nesigurnosti (vidi Standard 16).

6. Intervjui:

Dete koje je više puta intervjuisano ili ispitivano može pretrpeti dodatnu štetu. To takođe može izložiti dete dodatnom riziku, naročito ako je prekršena poverljivost. Odgovor na slučajeve nasilja nad decom uključuje sporazume između pružalaca usluga kojima se određuje skup vodećih principa i sporazume o razmeni informacija koji promovišu poverljivost, informisanu saglasnost i poštovanje želja, prava i dostojanstva preživeli žrtve (vidi Standard 5).

7. Rod:

Rod će uticati na izloženost dece riziku od fizičkog nasilja i štetnih praksi. Dečaci mogu biti u opasnosti od grupnog nasilja ukoliko se uključe u rizična ponašanja. U situacijama koje karakteriše široka dostupnost lakog oružja, dečaci adolescentnog uzrasta su naročito ranjivi i u opasnosti da postanu glavne žrtve i počinitelji oružanog nasilja. Devojčice mogu biti u većoj opasnosti od određenih štetnih praksi, uključujući seksualno nasilje i eksploataciju, rani ili prisilni brak ili druge prakse u vezi sa „čašću“.

8. Mogućnosti programiranja:

Programi započeti tokom vanrednih situacija predstavljaju priliku za dugoročno jačanje sistema za zaštitu dece, kao i za razvijanje svesti i postavljanje osnova za definisanje novih društvenih pravila za osetljiva pitanja, kao što je nasilje nad decom. Oni uvek treba da budu izgrađeni na postojećim sistemima za zaštitu dece i da uzimaju u obzir trenutne kulturne i društvene norme i stavove.

REFERENCE

- IRC, OHCHR, Save the Children, Terre des Hommes, UNHCR, Unicef (2009). *Action for the Rights of Children*
- NGO Advisory Council for Follow-Up to the UN Study on Violence Against Children (2011). *Five Years On: A Global Update on Violence Against Children*
- Pinheiro P.S./ *United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children* (2006). *World Report on Violence Against Children*
- UNICEF (2010). *Child Disciplinary Practices at Home: Evidence from a Range of Low- and Middle-Income Countries*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966)
- Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (1979)

STANDARD 9

SEKSUALNO NASILJE

Različite vrste seksualnog nasilja mogu se dešavati u različitim okolnostima i okruženjima. One uključuju, na primer, silovanja čiji su počinioci članovi porodice ili poznati članovi zajednice, silovanja čiji su počinioci nepoznate osobe, silovanja tokom oružanog sukoba, seksualno ucenjivanje, seksualno zlostavljanje dece sa smetnjama u razvoju, korišćenje dece za prostituciju, trgovinu ljudima u cilju seksualne eksploatacije. U haosu koji može pratiti vanredne situacije, naročito su deca u opasnosti od seksualnog nasilja zbog nedostatka vladavine prava, nedostatka informacija koje dobijaju, ograničene moći odlučivanja i nivoa zavisnosti. Decu je lakše eksploatisati i prisiljavati nego odrasle.

Posledice seksualnog nasilja nad devojkicama i dečacima su socijalne, fizičke, emocionalne, duhovne i psihosocijalne i zahtevaju multisektorski odgovor. Seksualno nasilje je prisutno u svim vanrednim situacijama, ali je često skriveno. Prevencija i odgovor na seksualno nasilje nad decom relevantni su za sve vanredne situacije. Svi humanitarni akteri treba da pretpostave da se seksualno nasilje dešava i da je to ozbiljan i po život opasan problem, bez obzira na to da li postoje konkretni i pouzdani dokazi. Istovremeno, humanitarni radnici treba uvek da pristupaju problemima i prilaze potencijalnim i stvarnim žrtvama na uljudan i profesionalan način.

STANDARD

Devojčice i dečaci su zaštićeni od seksualnog nasilja, a žrtve seksualnog nasilja imaju pristup uzrasno prilagođenim informacijama i bezbednom, respozivnom i holističkom odgovoru.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Razumite kako na različite oblike seksualnog nasilja gledaju porodice (uključujući mlade i decu), lideri zajednice i državni organi, i kako ih obično rešavaju;
- Podržavajte i, ako je potrebno, ponovno aktivirajte pozitivne mreže za prevenciju seksualnog nasilja u zajednici;
- Kroz rad sa decom, porodicama i zajednicama širite ključne poruke o sprečavanju seksualnog nasilja;
- Razvijajte svest o seksualnom nasilju među muškaracima, ženama, dečacima i devojkicama, uključujući svest o rizicima, posledicama, uslugama podrške i o tome zašto seksualno nasilje nije prihvatljivo;

- Podstičite razgovore sa verskim vođama i liderima zajednice na kojima možete razgovarati o ovim problemima;
- Najmanje što treba da uradite jeste da obezbedite usluge zdravstvene i psihosocijalne podrške za decu žrtve, a gde je to moguće, formirajte multidisciplinarnе timove sastavljene od socijalnih radnika, osoblja u organima za sprovođenje zakona i zdravstvenih radnika i obučite ih za odgovore primerene uzrastu i polu dece u slučajevima seksualnog nasilja;
- Razvijte mapiranje za deci primereno i delotvorno upućivanje i prenesite ga na pristupačan način osoblju koje radi sa decom (čineći ga dostupnim i osobama sa invaliditetom);
- Edukujte nastavnike, socijalne radnike, ključne članove zajednice i druge osobe koje brinu o deci o tome kako da prepoznaju i upute decu koja bi mogla biti u opasnosti od seksualnog nasilja ili su njime pogođena;
- Edukujte pripadnike oružanih snaga i policije o tome kako seksualno nasilje pogađa decu, kao i o kodeksu ponašanja (ako je prikladno) i nacionalnim i međunarodnim zakonima i propisima.

ODGOVOR

- U saradnji sa decom, porodicama i zajednicama širite ključne poruke za prevenciju seksualnog nasilja;
- Podržavajte, i ako je potrebno, ponovno aktivirajte pozitivne mreže za prevenciju seksualnog nasilja u zajednici i za pomoć žrtvama seksualnog nasilja;
- Radite sa zajednicom na razvijanju svesti o seksualnom nasilju kod muškaraca, žena, dečaka i devojčica, uključujući svest o rizicima, posledicama, uslugama podrške i o tome zašto seksualno nasilje nije prihvatljivo. Uvek koristite poruke i informativne materijale koji su prilagođeni uzrastu, polu, kulturi i kontekstu (vidi Standard 16);
- Obezbedite da se svi pridržavaju uzrasno, polno i kulturno odgovarajućih načina upućivanja i pružanja usluga, kao i procedura i protokola kako bi se osiguralo ostvarenje glavnih principa poverljivosti, bezbednosti/sigurnosti, poštovanja i nediskriminacije;
- Obezbedite multisektorsku, deci prilagođenu holističku brigu za decu žrtve i njihove porodice (medicinska podrška, psihosocijalna podrška, vođenje slučaja, zaštita, pravna pomoć, reintegracija itd.);
- Pomozite devojčicama na adolescentnom uzrastu da se suoče specifičnim bezbednosnim problemima, da imaju bolji pristup uslugama u zajednici i da smanje potencijalne rizike povezane sa korišćenjem usluga;
- Pružite nestigmatizujuću podršku devojčicama i dečacima kojima je potrebna dodatna pažnja, kao što su deca u ustanovama rezidencijalne zaštite, deca sa invaliditetom, deca odvojena od roditelja, deca koja žive na ulici, deca (ranije ili sada) povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama, trudne devojčice, deca rođena kao rezultat silovanja i deca koja su seksualno eksploatisana u prostituciji i trgovini ljudima;
- Obezbedite da programi ne dovode decu u veću opasnost, na primer tako što izdvajaju žrtve i time ih izlažu stigmatizaciji ili tako što ne poštuju poverljivost, bezbednost i sigurnost itd.;

- Zajedno sa zainteresovanim stranama zalažite se za preventivne mere u vezi sa bezbednošću i planiranjem prostora, kao što su: organizovanje dečjih kutaka, obezbeđivanje sigurnog pristupa energentima za domaćinstva (na primer, drva za loženje), obezbeđivanje odgovarajućeg osvetljenja, izbegavanje prenatrpanosti i zajedničkog smeštaja za decu i odrasle koji nisu u srodstvu, preduzimanje sigurnosnih mera protiv seksualne eksploatacije i zlostavljanja prilikom distribucije prehrambenih i neprehrambenih proizvoda, izgradnja odgovarajućeg broja toaleta i kupatila za oba pola;
- Zajedno sa nadležnim organima na nivou države i zajednice zalažite se za to da se počinioci seksualnog nasilja identifikuju i da ne ostanu nekažnjeni;
- U vezi sa slučajevima seksualnog nasilja koje su počinile oružane snaga ili naoružane grupe, obratite se radnoj grupi za praćenje i izveštavanje u zemlji (MPI) i Mehanizmu UN za praćenje, analizu i izveštavanje (PAI). Seksualno nasilje je jedan od šest teških prestupa za koje oružane snage ili grupe mogu biti javno prozване pred Svetom bezbednosti UN-a, što bi moglo da pokrene ciljane mere (vidi Standard 6).

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Broj programa u oblasti zaštite dece koji se odnose na seksualno nasilje	Određiće se u datoj zemlji ili kontekstu	(2) Definicije uzrasno i rodno prikladan odgovora odrediće se u datoj zemlji.
2. Procenat prijavljenih slučajeva dece žrtava seksualnog nasilja koja dobijaju uzrasno i rodno prikladan odgovor (stratifikovani po uzrastu i polu)	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	(5) „Jasno uključivanje“ treba da se definiše u datoj zemlji. (6) Može se odrediti analizom dokumentacije, putem intervjua sa ključnim davaocima informacija ili fokus-grupa.
3. Postoji temeljno poznavanje stavova porodica i zajednica o seksualnom nasilju (prema devojkicama i dečacima) pre razvoja programa	Da	
4. Procenat programa u oblasti zaštite dece koji su razvili ili prilagodili protokol razmene informacija u skladu sa međunarodnim standardima (na primer, Sistem upravljanja informacijama o rodno zasnovanom nasilju)	100%	
5. Procenat projekata i inicijativa u vezi sa seksualnim nasiljem koji jasno uključuju druge sektore	100%	
6. Broj socijalnih radnika, osoblja u organima za sprovođenje zakona i medicinskog osoblja koji su obučeni za pružanje deci primerenog odgovora u slučajevima seksualnog nasilja	Određiće se u datoj zemlji	

SMERNICE

1. Podizanje svesti:

Svest o seksualnom nasilju i njegovo razumevanje među državnim službenicima, u zajednicama, porodicama i među decom može biti važna polazna tačka za njihovo uključivanje u aktivnosti prevencije i odgovora. Njihova uključenost treba da pomogne da se smanji stigmatizacija žrtava i rizici povezani sa prijavljivanjem događaja. Međutim, uključenost zajednice ne treba da utiče na poverljivost i zaštitu preživelih. Važno je objasniti da u nekim slučajevima treba pružiti usluge u roku od 72 sata.

2. Razvijanje kapaciteta:

Moguće je da će socijalni radnici, osoblje u organima za sprovođenje zakona i medicinsko osoblje morati da se osposobe za pružanje deci primerenog odgovora kada se bave slučajevima seksualnog nasilja. Medicinskom osoblju koje radi na kliničkom tretmanu žrtava seksualnog nasilja treba obezbediti specifičnu obuku o tome kako da prilagode medicinsku negu i tretman deci (vidi Standard 21).

3. Strukturna diskriminacija:

Devojčice sa pretpostavljenim „niskim socijalnim statusom“ mogu biti izložnije opasnosti od seksualnog nasilja. Dečaci su takođe podvrgnuti seksualnom nasilju. Pored toga, socijalna izolacija i zablude o invaliditetu mogu učiniti decu sa invaliditetom vulnerabilnijom na seksualno nasilje. Nedostatak prepoznavanja tih problema, zajedno sa niskim nivoom usluga i društvenim tabuima, često ograničava mogućnost specifičnih grupa da dobiju pomoć.

4. Kodeks ponašanja:

Podaci ukazuju na to da će pojedinci koji zlostavljaju decu seksualno, fizički ili emocionalno pokušati da budu deo organizacija koje rade sa decom (uključujući škole), a posebno u vanrednim situacijama, kada se provera referenci ne može obaviti onako strogo kao u normalnim okolnostima. Pobrinite se da je kodeks ponašanja koji zabranjuje sve oblike seksualne eksploatacije i zlostavljanja široko distribuiran humanitarnim radnicima i pružiocima usluga i da se ta pravila sprovedu. Humanitarne organizacije moraju imati pristup nulte tolerancije i obezbediti načine da se prekršaji odmah prijavljuju i da se odgovarajuće mere odmah preduzimaju (vidi Standard 2).

5. Procene:

Procene treba da uključuju razmatranje odgovarajućih načina za sprečavanje seksualnog nasilja i odgovora na seksualno nasilje. Procene treba da pomognu mapiranju načina i mesta dešavanja seksualnog nasilja i uobičajenom načinju reagovanja na seksualno nasilje (a koji mogu i ne moraju da štite decu). Jasno odredite faktorima koji povećavaju rizik izloženosti dečaka i devojčica seksualnom nasilju. Treba analizirati uticaj krize i promene koje ona sa sobom donosi u smislu promene u raspodeli zadataka, obimu posla i pristupu uslugama, i kako sve to

može uticati na povećanje izloženosti seksualnom nasilju. Primeri mogu uključivati blizinu oružanih snaga ili grupa, nebezbedne rute do drva za ogrev ili vode, distribuciju hrane i neprehrambenih proizvoda, prenatrpane kampove ili prihvatne centre, razdvajanje porodica i/ili decu bez pratnje. Osoblje u oblasti zaštite dece treba da bude obučeno da ne postavlja pitanja koja se odnose na seksualno nasilje ako nije spremno da se suoči sa otkrivanjem takvog postupanja, odnosno ukoliko nije spremno da preduzme odgovarajuće korake za upućivanje.

6. Mogućnosti za programiranje:

Programi koji se odnose na prevenciju i odgovor na vanredne situacije, a koji su započeti tokom vanrednih situacija predstavljaju priliku za dugoročno jačanje sistema za zaštitu dece, kao i za razvijanje svesti o osetljivim pitanjima kao što je nasilje nad decom, uključujući seksualno nasilje. Oni uvek treba da budu izgrađeni na postojećim sistemima za zaštitu dece i da uzimaju u obzir trenutne kulturne i društvene norme i stavove.

7. Prikupljanje informacija:

Prikupljanje informacija i izveštavanje treba da budu u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, međunarodnim normama i, kada je to moguće, Međuagencijskim sistemom upravljanja zaštitom dece (MSUOZD) i Sistemom za upravljanje informacijama o rodno zasnovanom nasilju (SUIORZN), na način nakoji su usvojeni u kontekstu vanredne situacije (vidi Standarde 5 i 6).

8. Intervjui:

Dete koje je više puta intervjuisano ili ispitivano može pretrpeti dodatnu štetu. Svaki odgovor koji se odnosi na slučajeve seksualnog nasilja nad decom uključuje sporazume između pružalaca usluga kojima se određuje skup vodećih principa i sporazume o razmeni informacija koji promovišu poverljivost, informisanu saglasnost i poštovanje želja, prava i dostojanstva preživjele žrtve (vidi Standard 5).

9. Adolescenti:

Devojčice adolescentnog uzrasta između 10 i 19 godina predstavljaju jednu od najrizičnijih grupa zbog njihovog fizičkog razvoja i uzrasta. Ti faktori mogu dovesti do većeg nivoa seksualnog nasilja, kao što su silovanje, seksualna eksploatacija, rani ili prisilni brakovi i neželjene trudnoće. Potrebno je uspostaviti usluge koje će devojčicama pomoći da se zdravo razvijaju, kao što su usluge u školama, programi za jačanje njihovih socijalnih veština i programi koji stvaraju ekonomske mogućnosti, a sve to uzimajući u obzir njihove specifične potrebe (na primer, briga o mlađoj deci, obaveze u domaćinstvu i nivo pismenosti).

10. Deca i adolescenti sa smetnjama u razvoju:

Prema izveštajima UNAIDS-a (2006), veliki procenat osoba sa invaliditetom će doživeti seksualni napad ili zlostavljanje tokom života, a u najugroženiju grupu spadaju žene i devojčice sa invaliditetom, osobe sa intelektualnim smetnjama, kao i one u specijalizovanim ustanovama, školama ili bolnicama. Potrebno je obezbediti usluge za zaštitu dece koje su prilagođene osobama sa invaliditetom i kojima deca i adolescenti sa invaliditetom imaju pristup, bez obzira na to gde žive.

REFERENCE

- GBV Area of Responsibility Working Group (2010). *Handbook for Coordinating GBV interventions in Humanitarian Settings*
- Handicap International and Save the Children (2011). *Out from the Shadow. Sexual violence against Children with disabilities*
- Inter-Agency Standing Committee (IASC) (2005). *Guidelines for GBV Interventions in Humanitarian Settings: Focusing on prevention of and response to sexual violence in emergencies*
- International Rescue Committee (2011). *GBV Humanitarian response and Preparedness: Participant Handbook*
- International Rescue Committee, UNFPA and UNHCR (2010). *Gender-based Violence Information Management System User Guide*
- International Rescue Committee and UNICEF (2012). *Caring for Child Survivors in Humanitarian Aid Settings: Guidelines for providing case management, psychosocial interventions and health care to child survivors of sexual abuse*
- International Rescue Committee and University of California, Los Angeles, Centre for International Medicine (2008). *Clinical care for sexual assault survivors: A multimedia training tool, Facilitators guide*
- WHO (2007). *Ethical and Safety Recommendations for Researching, Documenting and Monitoring Sexual Violence in Emergencies*
- WHO & UNHCR (2002). *Clinical management of survivors of rape: A guide to the development of protocols for use in refugee and internally displaced person situations*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (1979)
- Rezolucija Saveta bezbednosti 1325 (2000)
- Rezolucija Saveta bezbednosti 1820 (2008)
- Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama (1993)

STANDARD 10

PSIHOSOCIJALNI DISTRES I MENTALNI POREMEĆAJI

Dok organizacije iz zdravstvenog sektora imaju tendenciju da govore o mentalnom zdravlju, humanitarne organizacije izvan zdravstvenog sektora imaju tendenciju da govore o „podrsci psihosocijalnoj dobrobiti“. Izraz „mentalno zdravlje i psihosocijalna podrška“ (ZMZPSP) služi da spoji što širu grupu aktera i da naglasi potrebu za raznolikim, komplementarnim pristupima u pružanju odgovarajuće podrške.

Većina dece koja su doživela stresne situacije u početku će pokazati promene u društvenim odnosima, ponašanju, telesnim reakcijama, emocijama i duhovnosti. Reakcije poput problema sa spavanjem, noćnih mora, povlačenja, problema sa koncentracijom i osećanja krivice su normalne i mogu se vremenom prevazići. Dodatni problemi izazvani glasinama i nedostatkom verodostojnih i tačnih informacija imaju tendenciju da budu glavni izvori anksioznosti za one koji su pogođeni vanrednom situacijom i mogu izazvati zbunjenost i nesigurnost.

STANDARD

Jačaju se mehanizmi nošenja sa nedaćama i rezilijentnost devojčica i dečaka, a deca koja su teško pogođena vanrednom situacijom dobijaju adekvatnu podršku.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Izvršite zajedničku reviziju već postojećih informacija što je pre moguće, a zatim zajedničku analizu situacije/konteksta, koja će odrediti dalje aktivnosti;
- Proverite postoji li koordinacija i sistem upućivanja između svih sektora, uključujući obrazovanje, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite i pružalaca usluga psihosocijalne podrške;
- Mapirajte postojeće usluge na planu podrške u zajednici, fokusirane podrške i specijalizovanih usluga;
- Za osobe uključene u rad na zaštiti dece odbezbedite obuku iz psihološke prve pomoći (PPP) i sarađujte sa drugim sektorima (na primer, sektorima zaduženim za vodu, sanitaciju i higijenu, upravljanje kampovima, obrazovanje) kako biste bili sigurni da je njihovo osoblje obučeno za psihološku prvu pomoć.

ODGOVOR

- Pobrinite se da postoji psihosocijalna podrška za radnike iz zemlje u kojoj se desila vanredna situacija i koji su bili pogođeni vanrednom situacijom;
- Jačajte već postojeće mreže u zajednici koje pružaju psihosocijalnu podršku deci i njihovim porodicama (na primer, pružaju informacije o tome kako se nositi sa stresom, organizuju aktivnosti za decu);
- Podržavajte aktivnosti za decu u zajednici, poput rekreativnih aktivnosti, sporta, kulturnih aktivnosti i ovladavanja životnim veštinama, kako bi se ponovo uspostavila rutina i kako bi se pomoglo deci da izgrade rezilijentnost;
- Organizujte aktivnosti posebno namenjene mladima i adolescentima;
- Uspostavite sistem za otkrivanje i upućivanje dece ili staratelja kojima su potrebne usluge iz oblasti zaštite mentalnog zdravlja i zalažite se za jačanje tih usluga od strane zdravstvenih aktera;
- Pomozite starateljima da se bolje brinu o svojoj deci, da se suoče sa sopstvenom patnjom i povežite ih sa osnovnim uslugama;
- Pobrinite se da je osoblje u oblasti zaštite dece obučeno o smernicama Međuağencijskog stalnog komiteta za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku i da ih se pridržava u odnosima sa drugim organizacijama i lokalnim partnerima.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat dece uključene u programe iz oblasti zaštite dece koja pokazuju smanjenje simptoma povezanih sa mentalnim poremećajima i psihosocijalnim distresom u poređenju sa osnovnim merenjem	80%	(1) Imenilac može biti broj dece u relevantnim zajednicama u periodu od kada je počeo odgovor
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Procenat sektora u humanitarnom odgovoru u kojima su radnici dobili obuku iz psihološke prve pomoći	90%	
3. Procenat ispitanih nacionalnih humanitarnih radnika koji pokazuju da znaju gde i kako da dobiju psihosocijalnu podršku ako im je potrebna	90%	
4. Procenat zajednica u kojima se aktivnosti za decu koje je inicirala zajednica podržavaju i dešavaju bar jednom u (ODZ) dana	Određiće se u datoj zemlji	
5. Procenat zajednica u kojima je bar 50% ispitanih staratelja dobilo obuku ili savetovanje o tome kako da se suočavaju sa psihosocijalnim pitanjima	80%	
6. Procenat radnika u oblasti zaštite dece koji su obučeni o smernicama Međuağencijskog stalnog komiteta za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku	50%	

SMERNICE

1. Višeslojna podrška:

Ključ za organizaciju podrške za razvoj mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške jeste razvijanje slojevitog sistema komplementarane podrške koji zadovoljava potrebe različitih grupa, uključujući i decu sa smetnjama u razvoju. Svi nivoi piramide su važni i idealno bi bilo da se implementiraju u isto vreme. Jednom kada su osnovne potrebe za preživljavanje zadovoljene (hrana, sklonište, voda, osnovna zdravstvena zaštita, kontrola zaraznih bolesti), i postignuta je bezbednost i sigurnost, većina dece i adolescenata će se vratiti na normalno funkcionisanje bez stručne pomoći (nivo 1). Deci koja su izgubila podršku porodice i zajednice biće potrebna posebna podrška da obnove zaštitne faktore koje ti sistemi podrške pružaju (nivo 2). Treći nivo predstavlja podršku potrebnu za još manji broj dece (na primer, žrtve rodno zasnovanog nasilja ili regrutovanja), kojoj je takođe potrebno više fokusiranih pojedinačnih, porodičnih ili grupnih intervencija od radnika koji su dobili neku obuku u oblasti specijalizovane nege (parasocijalni radnici). Taj nivo takođe sadrži psihološku prvu pomoć, osnovnu zdravstvenu zaštitu u oblasti mentalnog zdravlja koju pružaju parasocijalni radnici i struktuisane psihosocijalne grupe koje čine deca ili roditelji (nivo 3). Gornji nivo piramide predstavlja dodatnu podršku potrebnu za mali procenat stanovništva koji, uprkos već spomenutim tipovima podrške, ne može da podnese svoju patnju i koji može imati značajne teškoće u osnovnom svakodnevnom funkcionisanju (nivo 4). Ta deca mogu imati već postojeće mentalne poremećaje koji nisu povezani sa katastrofom, ali koje je katastrofa pogoršala.

PIRAMIDA INTERVENCIJE

PRIMERI

Briga o mentalnom zdravlju koju pružaju specijalisti za mentalno zdravlje (psihijatrijske bolničarke, psiholozi, psihijatri itd.)

Osnovna briga o mentalnom zdravlju koju pružaju lekari u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
Osnovna emocionalna i praktična podrška od radnika u zajednici

Aktiviranje socijalnih mreža
Tradicionalni vidovi podrške u zajednici
Uzrasno primereni prostori za podršku

Javno zalaganje za osnovne usluge koje su bezbedne, društveno odgovarajuće i koje štite dostojanstvo

SPECIJALIZOVANE USLUGE

FOKUSIRANA NESPECIJALIZOVANA PODRŠKA

JAČANJE VIDOVA PODRŠKE KOJE PRUŽAJU PORODICA I ZAJEDNICA

SOCIJALNE BRIGA U OBLASTI OSNOVNIH USLUGA I SIGURNOSTI

2. Participacija i osnaživanje dece, porodice i zajednice:

Efektivan i održiv pristup za unapređenje psihosocijalne dobrobiti i oporavka jeste jačanje sposobnosti porodica i zajednica da daju podršku jedne drugima. Devojčice, dečaci, žene i muškarci treba da budu aktivni partneri u donošenju odluka koje utiču na njihove živote – na primer, treba da budu uključeni u humanitarne napore, u inicijative koje podstiču stariju decu da rade sa mlađom i u roditeljske odbore.

3. Psihološka prva pomoć (PPP):

PPP predstavlja human, podržavajući odgovor ljudskom biću koje pati i kome možda treba pomoć. PPP je tehnika koju članovi zajednice i humanitarni radnici mogu naučiti i predstavlja alternativu „psihološkom debriefingu“, za koji se pokazalo da je neefektivan. Nasuprot tome, PPP uključuje faktore za koje se čini da su od pomoći za dugoročni oporavak ljudi. Ti faktori uključuju:

- Osećaj sigurnosti, povezanosti sa drugima, smirenosti i nade;
- Pristup socijalnoj, fizičkoj i emocionalnoj podršci;
- Osećaj sposobnosti da se pomogne sebi, kako pojedinca tako i zajednice.

PPP je namenjena deci i odraslima koji su nedavno bili izloženi ozbiljnom kriznom događaju. Međutim, neće svakom ko je doživeo krizni događaj biti potrebna PPP, niti će je svako želeti. Ne namećite pomoć ljudima koji je ne žele, ali je učinite lako dostupnom onima kojima može da zatreba.

4. Rano detinjstvo:

Rano detinjstvo obuhvata prenatalni period (podrška trudnicama) i vreme do osnovne škole. Za slabo hranjenu i često bolesnu decu, kao i za druge grupe ugrožene dece, mogu biti ponuđene intervencije podrške roditeljstvu koje unapređuju interakciju između majke i deteta, uključujući i psihosocijalnu stimulaciju, a u cilju poboljšanja razvoja deteta. Ti programi se ostvaruju kroz tekuće programe u zajednici, zdravstvene programe za majke i decu ili u centrima za rani razvoj dece. Uložite napore kako bi se obezbedilo da su svi programi za rani razvoj dece prilagođeni i deci sa smetnjama u razvoju i da se odnose na specifične potrebe roditelja.

5. Nedostatak tretmana u oblasti mentalnog zdravlja:

Malo zemalja u razvoju ima programe obuke za psihologe i psihijatre. Kada te usluge nisu dostupne, organizacije treba da razmotre da kreiraju smernice za pružanje podrške u okviru primarne zdravstvene zaštite. Akcioni program Svetske zdravstvene organizacije za prevladavanje nedostatka tretmana u oblasti mentalnog zdravlja (mhGAP) ima za cilj da u nespecijalizovanom medicinskom okruženju unapredi brigu za mentalne i neurološke poremećaje i poremećaje povezane sa zloupotrebom psihoaktivnih supstanci. Deca koja su institucionalizovana zbog mentalnog poremećaja moraju biti dobro zaštićena i moraju dobiti odgovarajuću negu.

6. Zajednice:

Da bi se uspostavila rutina u životima dece, odgovarajuće aktivnosti na lokalnom nivou mogu uključivati rad kulturnih i umetničkih mreža ili centara, omladinskih i ženskih mreža i klubova, verskih mreža i vođa, kutaka za bebe, dečjih kutaka, kutaka za decu sa smetnjama u razvoju, omladinskih i dečjih klubova, kao i organizovanje formalnog i neformalnog obrazovanja i grupa podrške roditeljstvu.

7. Podrška starateljima:

Pomaganje roditeljima, dekama, bakama i drugim starateljima da se suoče sa sopstvenom patnjom i ponovo uspostave svoju sposobnost za dobro roditeljstvo, od vitalnog je značaja za njihovo psihičko ozdravljenje i ozdravljenje njihove dece. Dostupnost kulturno odgovarajućih i dostupnih informacija o konstruktivnim metodama nošenja sa nedaćama, razvijanje svesti o štetnim praksama i pomaganje ljudima da održe tradicionalne obrede oplakivanja korisni su koraci u procesu lečenja.

8. Monitoring dobiti:

Vrlo je važno da o ciljevima psihosocijalnog programa, bilo da su u pitanju rezultati, ishodi ili posledice, ne odlučuje samo osoblje angažovano na projektu već da u odlučivanju aktivno učestvuju i korisnici i druge relevantne zainteresovane strane. Najbolji način za merenje pokazatelja psihosocijalne dobiti jeste kombinovanje metoda kojima se mere kvantitativni podaci (pomoću postojećih upitnika) i metoda kojima se mere kvalitativni podaci (pomoću fokus-grupa, intervju sa osobama koje poseduju potrebne informacija i opažanja u zajednici).

REFERENCE

- IASC Reference Group on mental health and psychosocial support (2010). *IASC Guidelines on mental health and psychosocial support for protection workers*
- IRC, OHCHR, Save the Children, Terre des Hommes, UNHCR, Unicef (2009). *Action for the Rights of Children: Foundation module on psychosocial support*
- WHO (Snider, van Ommeren & Schafer) (2011). *Psychological First Aid: Guide for Field Workers*
- UNICEF (2011). *Inter-Agency Guide to the Evaluation of Psychosocial Programming in Emergencies*
- WHO (2008). *Mental health gap action programme: Scaling up care for mental, neurological and substance use disorders*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966)
- www.arc-online
(Action for the Rights of Children)
- www.mhpss.net
(Mental Health and Psychosocial Support Network)

STANDARD 11

DECA POVEZANA SA ORUŽANIM SNAGAMA ILI NAORUŽANIM GRUPAMA

Uprkos povećanoj međunarodnoj pažnji u odnosu na problem regrutovanja i korišćenja dece u sukobima i širokoj osudi te prakse, deca nastavljaju da budu povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama širom sveta. Dečaci i devojčice se koriste na razne načine: kao borci, aktivna podrška – špijuni, doušnici, stražari ili za seksualne svrhe. Deca povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama izložena su užasnom nasilju – često su prisiljena i da gledaju i da čine nasilje, dok su sama zlostavljana, prisiljena da koriste droge, izrabljivana, povređivana ili čak ubijena. Njihovo stanje ih lišava njihovih prava, a njihova iskustva ih često ostavljaju sa teškim i dugoročnim fizičkim i emocionalnim posledicama, uključujući invaliditet.

STANDARD

Devojčice i dečaci su zaštićeni od regrutovanja i korišćenja u neprijateljstvima od strane oružanih snaga ili naoružanih grupa, oslobađaju se i pružaju im se efektivne usluge reintegracije.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Što je pre moguće, sprovedite zajedničku reviziju postojećih informacija o prisustvu dece u oružanim snagama ili naoružanim grupama, kao i o slučajevima regrutovanja, a zatim i zajedničku analizu situacije ili konteksta. Uključite informacije o mogućem razoružanju, demobilizaciji i reintegraciji u zajednice;
- Saradujte sa vođama, zajednicama, porodicama i omladinskim organizacijama kako bi se sprečilo regrutovanje i promenile norme koje favorizuju učestvovanje dece u oružanim snagama ili grupama;
- Obezbedite da širi procesi i strategije razoružanja, demobilizacije i reintegracije (RDR) budu postavljeni na nacionalnom nivou i uzmete u obzir specifične potrebe i prava dece. Gde je to moguće, RDR proces treba da vode državni organi i treba da se oslanja na stručnost i sposobnost agencija UN-a, nevladinih organizacija, lokalnog civilnog društva i zajednica. Proces treba da bude integrisan u šeme usmerene na reintegraciju druge dece pod rizikom (sa ciljem izbegavanja stigmatizacije i potencijalne napetosti između dece ranije povezane sa oružanim snagama ili grupama, koju njihova zajednica može posmatrati kao počinitelje zločina, i druge vulnerabilne i pogođene dece na nivou zajednice);

- Postarajte se da osoblje u oblasti zaštite dece bude obučeno za identifikovanje dece povezane sa oružanim snagama ili grupama, kao i za RDR proces;
- Mapirajte, zagovarajte i podržavajte zakone, politike i nacionalne akcijske planove kako države, tako i nedržavnih aktera za prestanak i sprečavanje regrutovanja i korišćenja dece, kada se to može učiniti bez opasnosti po samu decu ili po humanitarno osoblje;
- Jačajte sisteme ranog upozoravanja u zajednici da bi se pratilo i izveštavalo o slučajevima regrutovanja i korišćenja/nestanaka dece i aktivnostima oružanih snaga ili grupa. Obezbedite povezanost tih sistema sa lokalnim i državnim sistemom dečje zaštite ili sistemom praćenja zaštite;
- Obezbedite stalnu i efektivnu koordinaciju između Radne grupe za praćenje i izveštavanje u zemlji, kada ona postoji (prema Rezoluciji 1612 Saveta bezbednosti), drugih mehanizama za praćenje i izveštavanje o kršenju ljudskih prava i odgovora i usluga za žrtve (vidi Standard 1).

ODGOVOR

- Promovišite koordinaciju i saradnju između svih aktera koji rade na prevenciji regrutovanja i korišćenja dece, na oslobađanju dece iz oružanih snaga ili grupa i na podršci njihovoj reintegraciji, kako bi se osiguralo da se svi programi međusobno dopunjuju. Ključni element je razvoj standardizovanih alatki za vođenje slučaja;
- Saradujte sa lokalnim vođama, grupama u zajednici, školama i omladinskim organizacijama na preduzimanju mera za sprečavanje regrutovanja ili dobrovoljnog učešća u oružanim snagama ili grupama;
- Kada je to prikladno, sprovedite dostupne javne informativne kampanje o rizicima povezivanja dece sa oružanim snagama ili naoružanim grupama i o rizicima odvajanja od porodice;
- Identifikujte i pružite podršku deci koja su vulnerabilna u odnosu na regrutovanje (na primer, tako što ćete pružiti realne alternative ulasku u oružane snage ili grupe);
- Obezbedite svoj deci pristup sigurnom obrazovanju u školama, kao i na duži rok održive mogućnosti za život;
- Razradite postupak kojim će obučeno osoblje za zaštitu dece identifikovati i potvrditi slučajeve dece povezane sa oružanim snagama ili naoružanim grupama;
- Inicirajte razgovore sa odgovarajućim vojnim i/ili političkim vlastima i komandantima naoružanih grupa ili paravojnim liderima na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, gde je to potrebno, radi zalaganja za oslobađanje dece u njihovim redovima;
- Što je brže moguće, odvedite devojčice i dečake za koje je potvrđeno da su povezani sa oružanim snagama ili grupama (kao i njihovu decu) na bezbednu lokaciju koje je civilnog tipa;
- Što je ranije moguće, pokrenute proces pronalaženja porodica i, gde god je moguće, gradeći na postojećim uslugama, obezbedite deci privremenu negu, medicinske usluge, psihosocijalnu negu i savetovanje itd;
- Pobrinite se da je tokom faze reintegracije usvojen pristup orijentisan na zajednicu;
- Pobrinite se da deca koja su povređena ili sa smetnjama u razvoju dobiju odgovarajuću medicinsku pomoć, negu i praćenje.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Promena u odnosu na početnu vrednost procenjenog broja devojčica i dečaka trenutno povezanih sa oružanim snagama ili naoružanim grupama	Opadanje	(1) „Efektivna reintegracija“ se definiše u datoj zemlji
2. Procenat devojčica i dečaka odvojenih od oružanih snaga ili grupa, koji su efektivno reintegrirani u svoje porodice i zajednice ili alternativno integrirani	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	(2) „Opšteprihvaćene“ se odnosi na strategije koje se uopšteno posmatraju kao efektivne i mogu se definisati u svakom kontekstu.
3. Procenat zajednica u kojima 80% ispitanika može da opiše dogovorene strategije za prevenciju regrutovanja dece i njegovo prijavljivanje	Određiće se u datoj zemlji ili kontekstu	
4. Postojanje skupa procedura srednjeročne nege, koji su opšteprihvaćeni i implementirani od strane svih aktera	Da	
5. Procenat ispitanih humanitarnih radnika koji pokazuju jasno razumevanje o tome kako da identifikuju i prijave slučajeve regrutovanja i korišćenja dece	90%	

SMERNICE

1. Javno zagovaranje:

U zemljama u kojima regrutovanje i korišćenje dece u svrhe ratovanja još nije zabranjeno ili kriminalizovano, organizacije za zaštitu dece, kao i visoki službenici Ujedinjenih nacija (na primer, humanitarni koordinator za datu zemlju, humanitarni koordinator ili specijalni predstavnik generalnog sekretara), treba snažno da podstiču vladu da izmeni svoje zakonodavstvo u tom smislu. Nacionalni i lokalni organi (i oružane snage ili grupe gde je to prikladno) treba da budu podržani kako bi se obezbedila implementacije proisteklih zakonskih obaveza na nacionalnom i lokalnom nivou. Akcioni planovi koji su razvijeni od strane radne grupe za mehanizme praćenja i izveštavanja u zemlji (MPI), podržaće te zakonske obaveze i uključivaće obuku i razvijanje svesti zaposlenih u državnim organima, vojnih lica, članova oružanih snaga ili naoružanih grupa i svih zainteresovanih strana. Povezana akcija može takođe uključivati podršku jačanju vladinih pravnih, pravosudnih struktura i sistema socijalne zaštite na nacionalnom i lokalnom nivou.

2. Razvijanje svesti zajednice i porodica:

Pobrinite se da deca znaju za usluge i podršku koje su im na raspolaganju. Kako biste bili sigurni da su zajednica i porodice svesne relevantnih pitanja i problema, uložite intenzivne napore na podizanju svesti. Informacije treba da budu uvek dostupne i u obliku koji je lako razumljiv i pristupačan deci, porodicama i zajednici. Te poruke treba da:

- Istaknu faktore koji povećavaju rizik kako od prisilnog tako i od takozvanog „dobrovoljnog“ regrutovanja dece;
- Istaknu rizike sa kojima se suočavaju dečaci i devojčice dok su u redovima oružanih snaga ili grupa;
- Informišu zajednice o nacionalnim i međunarodnim zakonima koji regulišu uzrast za regrutovanje;
- Budu uključene u obrazovanje i stručno osposobljavanje;
- Dopru do adolescentnih dečaka koji su naročito u opasnosti od regrutovanja;
- Istaknu dodatni rizik od seksualnog zlostavljanja sa kojima se suočavaju devojčice koje su regrutovane ili korišćene (dobrovoljno ili prisilno), kao i stigmama i traumama koje su rezultat takve zloupotrebe;
- Istaknu da će dečaci i devojčice verovatno biti odbačeni ako njihovi postupci dovedu zajednicu u opasnost.

Pristup reintegraciji, koji se temelji na zajednici, smanjuje stigmatizaciju i napetosti i istovremeno promoviše veću jednakost u pružanju pomoći. Izuzetno važan element je mobilisanje zajednice i jačanje postojećih usluga i struktura podrške.

3. Zaštita porodica od odvajanja i regrutovanja:

Strategije prevencije mogu uključivati jačanje postojećih mehanizama za zaštitu dece, organizovanje grupa za podršku roditeljstvu i dečjih ili uzrastu primerenih sportskih klubova u zajednici, ulaganje u obrazovanje i programe za obezbeđivanje životnih sredstava, mapiranje područja rizika i uspostavljanje ili jačanje postojećih sistema za rano upozoravanje u zajednici. Ključni članovi zajednice i grupe treba da budu svesni dece koja su naročito u opasnosti da budu razdvojena od svojih porodica i regrutovana, ili ponovo regrutovana (bilo prisilno ili dobrovoljno), i treba da se pobrinu da ta deca imaju koristi od aktivnosti koje će unaprediti njihovu zaštitu i razvoj. Kada je to moguće, programi socijalne podrške i pomoći treba da budu osmišljeni tako da pomažu održavanje jedinstva porodice (vidi Standarde 16 i 17).

4. Oslobođanje:

Sva deca koja su oružane snage ili grupe nezakonito regrutovale ili ih koriste moraju biti oslobođena što je pre moguće, čak i za vreme oružanog sukoba. Oslobođanje dece ne zavisi od privremenog ili trajnog prekida neprijateljstava, najave formalnog mira ili od predaje naoružane dece. Uzmite u obzir važne faktore koji mogu smanjiti verovatnoću da devojčice i dečaci žele da napuste oružane snage ili grupe (na primer, lični odnosi, osećanje pripadnosti, ideologija i prihodi, kao i ponos zbog pomaganja sopstvenoj zajednici tako što je brane). Razgovore sa zapovednicima oružanih snaga i grupa treba da započne radna grupa za mehanizam praćenja i izveštavanja na nivou države, ako je uspostavljena, Ujedinjene nacije ili organizacija koja je najprimerenija u datim okolnostima. Te grupe treba da uzmu u obzir perspektivu oružanih snaga ili grupa i da koriste odgovarajući jezik koji one mogu razumeti, a ne samo tradicionalni jezik zaštite dece i ljudskih prava, koji bi mogao pre zaustaviti razgovore o oslobođanju nego što bi pomogao da napreduju. Ti napori treba

da budu praćeni ili povezani sveobuhvatnom analizom relevantnih oružanih snaga ili naoružanih grupa, razloga zbog kojih su deca povezana ili mogu postati povezana sa njima i načina na koji se deca regrutuju.

5. Identifikacija i verifikacija:

Stalni skrining, identifikacija i utvrđivanje uzrasta mogu obezbediti identifikaciju devojčica i dećaka mlađih od 18 godina koji su regrutovani. To takođe uključuje decu koja se koriste kao vojnici, kuvari, stražari, glasnici i špijuni, kao i onu angažovanu u seksualne svrhe. Ako je skrining deo šireg, formalnog RDR procesa za odrasle, posebne odredbe moraju biti donete za decu, posebno devojčice, čija prisutnost može biti skrivena, jer se često smatraju izdržanim od strane vojnika. Deca tada moraju biti intervjuisana uz primenu deci prilagođenih tehnika i dokumentacija se mora kreirati odmah nakon što su uklonjena iz oružanih snaga ili grupa. Ova dokumentacija će omogućiti bolje razumevanje detetove situacije, olakšati upućivanje deteta akteru ili organizaciji za zaštitu dece i obezbediti odgovarajuću pomoć u reintegraciji.

6. Srednjeroćno zbrinjavanje:

Neka deca mogu biti u mogućnosti da se odmah vrate u svoju porodicu i zajednicu. Deci čije se porodice traže treba odmah pružiti privremeno zbrinjavanje ili im pomoći da započnu civilni život. Sva deca, ona privremeno zbrinuta i ona koja su se vratila u svoje zajednice, treba da imaju pristup odgovarajućim zdravstvenim uslugama i kulturološki prikladnu psihosocijalnu podršku. Po potrebi, mogu im se dati kompleti za pomoć pri reintegraciji koji zadovoljavaju dogovorene međuagencijske standarde. Pružanje novćane pomoći se ne preporučuje.

Neka deca možda neće moći ili neće želeti da se vrate u svoje zajednice. Medijacija i zagovaranje mogu pomoći olakšavanju njihovog povratka. Dok je dete zbrinuto, mogu mu se pružiti usluge kao što je obuka za sticanje životnih veština, rekreativne aktivnosti, časovi nadoknađivanja školskog gradiva i informisanje o podršci za reintegraciju unutar zajednica, ali fokus bi trebalo da bude na što bržem povratku u zajednicu i pružanju usluga u njoj, a ne na zadržavanju na privremenom zbrinjavanju, koje bi trebalo da bude što kraće. Ukoliko ujedinjenje sa porodicom nije moguće u unapred određenom periodu (na primer, šest nedelja), hraniteljsko staranje može biti prikladno rešenje. Devojčice mogu imati specifićne potrebe, naroćito ako su bile seksualno zlostavljane, ako su trudne ili imaju malu decu. Na raspolaganju treba da im budu mešoviti timovi kako bi se omogućilo i devojćicama i dećacima da izraze svoje potrebe i prioritete u odvojenim konsultacijama. Tranzicioni centri treba da budu organizovani tako da štite privatnost i bezbednost devojćica (na primer, sa odvojenim objektima za kupanje i odvojenim spavaćim sobama). Sve uključeno osoblje treba da bude temeljno edukovano (vidi standarde 13 i 15).

7. Pronalaženje porodica i ponovno ujedinjenje:

Pre nego što se porodice ponovo ujedine, socijalni radnici treba da saraduju sa njima kako bi bili sigurni da porodica neće odbiti dete iz straha od osude zajednice (to posebno važi za devojčice) ili iz sigurnosnih razloga (obično važi za dečake). Naročito budite svesni toga da će devojčice i dečaci, kada se ponovo ujedine sa svojim porodicama i zajednicama, verovatno doživeti različite oblike stigmatizacije zbog bivše povezanosti sa oružanim snagama ili grupama. Obezbedite za njih kontrolne posete posle ujedinjenja. Dokumentovanje, praćenje i ponovno ujedinjenje treba da budu kombinovani sa stalnim angažovanjem porodice i zajednice na zaštiti i brizi o deci. Ako nije moguće ujediniti dete sa porodicom (uključujući i širu porodicu), moraju se pronaći drugi načini za porodično zbrinjavanje. U izuzetnim okolnostima mogu se podržati aranžmani samostalnog stanovanja za male grupe dece u obliku domaćinstava bez odraslih, uz čestu i redovnu kontrolu od strane socijalnih radnika (vidi Standard 13). Kada su deca ponovo ujedinjena sa svojim porodicama, treba da imaju potvrdu koju su potpisali vojni organi date zemlje kako bi se sprečilo da budu ponovo regrutovana, uhapšena zbog dezerterstva ili podvrgnuta drugim oblicima uznemiravanja ili pritiska, uključujući i one od strane snaga nacionalne bezbednosti i lokalne vlasti. U slučajevima pronalaženja porodice i ponovnog ujedinjenja u drugoj zemlji, morate paziti da razvijete zajedničku strategiju za obe zemlje.

8. Reintegracija:

Pored toga što treba da pruži individualnu podršku u domenu obrazovanja, strukovnog obrazovanja i životnih mogućnosti, kao i za dobijanje zdravstvenih, psihosocijalnih i pravnih usluga, strategija reintegracije bi trebalo da bude zasnovana na zaštiti u zajednici. Strategija treba da se zasniva na snagama i rezilijentnosti dece i da uzima u obzir posebne potrebe dece. Ona treba da pomaže deci koja su napustila oružane snage ili grupe, što uključuje i redovno praćenje, kao i ostaloj deci u zajednici koja su pogođena sukobom. Takav pristup umanjuje rizike od stigmatizacije i odmazde nad decom ranije povezanom sa oružanim snagama ili naoružanim grupama, i istovremeno koristi ranije postojeće sisteme zaštite, promoviše veću jednakost i jača sisteme za zaštitu dece na duže staze. Izbegavajte dalje identifikovanje dece ranije povezane sa oružanim snagama ili grupama kao takve, jer to može izazvati stigmatu. Takva deca, kao i druga deca pogođena oružanim sukobom, mogu imati posebne potrebe za psihosocijalnom podrškom. Reintegracija na nivou zajednice može obuhvatiti, na primer, aktivnosti na izgradnji mira, igre i sport, projekte podizanja svesti o specifičnim pitanjima. Kada je to kulturološki prihvatljivo i urađeno uz saglasnost porodica i dece, izvođenje verskih ceremonija ili tradicionalnih obreda čišćenja i isceljenja može olakšati prihvatanje i povratak u civilni život.

9. Priprema porodice:

Kad je pronalaženje porodice okončano uspešno, procenom treba potvrditi da je ujedinjenje sa porodicom u najboljem interesu deteta. Izuzetno je važno da se preduzmu posebne mere u slučaju dece ranije povezane sa oružanim snagama ili grupama. Pripreme za ponovno ujedinjenje te dece sa porodicama moraju uzeti u obzir potrebu da se ona zaštite od diskriminacije, ciljanih napada i daljeg regrutovanja. U slučajevima kada postoje ozbiljni problemi, možda će biti potrebno uključiti odgovarajuće lokalne organe, postojeće sisteme socijalne zaštite, druge organizacije i lokalne zajednice radi svake dalje akcije i potrebne podrške. Svako ujedinjenje zahteva podršku i praćenje. Kada se obezbeđuje stalna podrška za detetovu porodicu, treba uzeti u obzir i potrebe okoline. Ako se pokaže da je ponovno ujedinjenje porodice nemoguće u razumnom roku ili da ono nije u najboljem interesu deteta, treba napraviti alternativni dugoročni aranžman.

REFERENCE

- Pariska povelja o zaštiti dece od nezakonitog regrutovanja i korišćenja od strane oružanih snaga ili naoružanih grupa (2007)
- Pariska načela i smernice o deci povezanoj sa oružanim snagama ili naoružanim grupama (2007)
- UN (2006). United Nations. *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards (IDDRS), and Operational Guide to the IDDRS*, particularly revised chapters 5.20 (Youth) and 5.30 (Children) (forthcoming 2012)
- IPEC-ITCULO (2010). *“How-to” guide on economic reintegration of children formerly associated with armed forces and groups*
- Paris Principles Steering Group (forthcoming 2012). *Technical Note on economic reintegration of children associated with armed forces or armed groups*
- Paris Principles Steering Group (forthcoming 2013) *Field Handbook on Child Recruitment, Release and Reintegration*
- Paris Principles Steering Group, (forthcoming 2013). *Training Package on Child Recruitment, Release and Reintegration*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima (2000)
- Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (1998)
- Ženevske konvencije (1949)
- Dopunski Protokoli I i II uz Ženevske konvencije (1977)
- www.childrenandarmedconflict.un.org
- www.unicef.org
(child recruitment by armed forces or armed groups webpage)

STANDARD 12

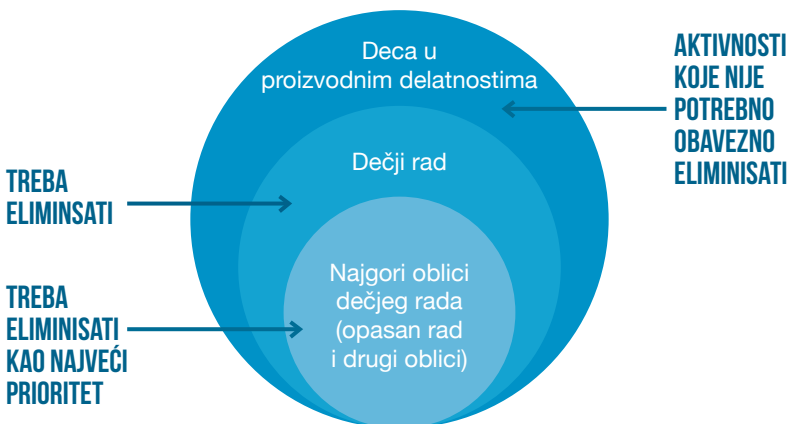
DEČJI RAD

Dečji rad je rad koji je neprihvatljiv jer su uključena deca premlada i trebalo bi da budu u školi ili, ukoliko su i dostigla minimalni uzrast za zapošljavanje (obično 15 godina), posao koji obavljaju je štetan po emocionalnu, razvojnu i fizičku dobrobit osobe mlađe od 18 godina. Mnoga deca radnici su žrtve najgorih oblika dečjeg rada, kao što su prinudni ili dužnički rad, korišćenje dece u oružanom sukobu, trgovina decom radi eksploatacije, seksualna eksploatacija, nezakoniti rad ili drugi rad koji će verovatno naškoditi zdravlju, bezbednosti ili moralu deteta (opasan posao).

U vanrednim situacijama, zbog mogućeg gubitka sredstava za život, hranitelja porodice i pristupa obrazovanju, kao i zbog razdvajanja i raseljavanja porodica, deca postaju posebno vulnerabilna po pitanju dečjeg rada (a naročito na najgore oblike dečjeg rada). Vanredna situacija može da:

- Poveća ukupnu učestalost najgorih oblika dečjeg rada;
- Izazove nove najgore oblike dečjeg rada;
- Rezultira time da već zaposlena deca preuzimaju opasniji posao;
- Rezultira nebezbednim potezima dece prilikom traženja posla, koji će ih dovesti u rizik od eksploatacije.

Iako odgovor u oblasti zaštite dece u vanrednim situacijama treba da bude najtemeljniji mogući, imajući u vidu složenost odgovora na sve oblike dečjeg rada u datom kontekstu, odgovor bi trebalo da postavi kao prioritet sprečavanje najgorih oblika rada, počevši od onih povezanih sa vanrednom situacijom ili onih koje je vanredna situacija pogoršala. Ti naponi treba da se nadograđuju na tekuće nacionalne procese ili da im doprinose.

Najgori oblici dečjeg rada predstavljaju podskup dečjeg rada koji treba ukinuti, a koji je podskup rada dece u proizvodnim delatnostima. Velika većina dece u najgorim oblicima dečjeg rada obavlja opasan posao. Drugi najgori oblici dečjeg rada uključuju prisilni ili dužnički rad, korišćenje dece u oružanom sukobu, trgovinu decom radi seksualne i ekonomske eksploatacije, seksualnu eksploataciju i nezakonit posao.

STANDARD

Devojčice i dečaci su zaštićeni od najgorih oblika dečjeg rada, naročito od onih povezanih sa vanrednom situacijom ili od onih koje je vanredna situacija pogoršala.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Sprovedite analizu dokumentacije radi prikupljanja informacija o trenutnoj situaciji u vezi sa najgorim oblicima dečjeg rada. Analiza treba da uzima u obzir lekcije naučene u ranijim vanrednim situacijama, naročito u pogledu vrste, oblasti, razmera i uzroka najgorih oblika dečjeg rada, kao i koje vrste najgorih oblika dečjeg rada vanredna situacija generiše ili pogoršava;
- Prikupite informacije o nacionalnim zakonodavnim i političkim okvirima, posebno o zakonu o radu, zvanični spisak poslova opasnih po decu i nacionalne akcione planove za eliminisanje najgorih oblika dečjeg rada;
- Identifikujte ključne zainteresovane strane u zemlji uključene u borbu protiv dečjeg rada, naročito ministarstva rada, obrazovanja i društvenog razvoja, kao i organizacije koje okupljaju radnike i poslodavce, i prikupite informacije o njihovim mandatima, strategijama, programima i kapacitetima;
- Organizujte ili učestvujte u obuci i razmeni informacija o najgorim oblicima dečjeg rada za relevantne humanitarne i razvojne zainteresovane aktere.

ODGOVOR

- Upozorite državne organe, zajednice, roditelje, omladinske grupe i decu o opasnostima povezanim sa najgorim oblicima dečjeg rada i o važnosti zaštite dece od najgorih oblika dečjeg rada;
- Sarađujte sa zajednicama na identifikovanju i smanjenju rizika od trgovine ljudima;
- Uključite najgore oblike dečjeg rada u procene i, ako je potrebno, sprovedite dodatnu produbljenu studiju o uticaju vanredne situacije na obim i prirodu najgorih oblika dečjeg rada.
- Pobrinite se da ključne nacionalne zainteresovane strane i deca učestvuju u razvoju i sprovođenju u delo koordinisanih odgovora na najgore oblike dečjeg rada u vanrednim situacijama, koristeći, ako je potrebno, nacionalni upravni odbor za dečji rad (gde postoji) kao polaznu tačku;
- Postarajte se da odgovori na najgore oblike dečjeg rada postanu deo humanitarne intervencije, posebno u oblastima zaštite dece, obrazovanja, socijalne zaštite i ekonomskog oporavka, i pružite smernice i obuku za one koji rade u tim sektorima;
- Procenite mogući negativan efekat humanitarnog odgovora na najgore oblike dečjeg rada i sarađujte sa humanitarnim organizacijama i drugima kako bi se to sprečilo;

- U zemljama bez ažuriranog zvaničnog spiska poslova opasnih po decu predložite da vlasti (lokalne ili državne) organizuju konsultacije za identifikaciju opasnog rada u područjima pogođenim vanrednom situacijom kao prioritarnu akciju;
- Pobrinite se da je uspostavljen zajednički sistem praćenja i upućivanja za najgore oblike dečjeg rada i da je uključen u postojeći sistem upućivanja u oblasti zaštite dece;
- Pomozite deci koja su uključena ili su u opasnosti da postanu uključena u najgore oblike dečjeg rada da iskoriste mogućnosti učenja;
- Pomozite deci radnog uzrasta koja su uključena ili su u opasnosti da postanu uključena u najgore oblike dečjeg rada (i njihovim starateljima) da pristupe odgovarajućoj podršci za poboljšanje svojih načina privređivanja ili ekonomskih okolnosti.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat dece, stratifikovane po polu i uzrastu, koja su izbačena iz najgorih oblika dečjeg rada i za koju je blagovremeno obezbeđeno vođenje slučaja	Odrediće se u datoj zemlji ili kontekstu	(1) „Blagovremeno“ će se definisati u datoj zemlji ili kontekstu. (3) Ko je u opasnosti definišaće se u datoj zemlji ili kontekstu.
2. Broj dece uključene u najgore oblike dečjeg rada koja dobijaju adekvatnu podršku	Odrediće se u datoj zemlji ili kontekstu	
3. Broj dece koja su u opasnosti da postanu uključena u najgore oblike dečjeg rada, a koja dobijaju adekvatnu podršku	Odrediće se u datoj zemlji ili kontekstu	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
4. Pitanja najgorih oblika dečjeg rada uključena su u sistem vođenja slučaja u oblasti dečje zaštite	Da	
5. Najgori oblici dečjeg rada uključeni su u strategije i alate za komunikaciju i javno zagovaranje u oblasti dečje zaštite	Da	
6. Broj dece koja su uključena ili su u opasnosti da postanu uključena u najgore oblike dečjeg rada, a koja su upućena na intervencije u oblasti ekonomskog oporavka	Odrediće se u datoj zemlji ili kontekstu	
7. Broj dece koja su uključena ili su u opasnosti da postanu uključena u najgore oblike dečjeg rada, a koja su upućena na intervencije u oblasti obrazovanja	100%	
8. Procenat zajednica do kojih su obuhvaćene informativnim kampanjama o opasnostima i posledicama najgorih oblika dečjeg rada	100%	

SMERNICE

1. Uvođenje problema najgorih vrsta dečjeg rada u humanitarne intervencije:

Važno je da usluge i aktivnosti koje su deo odgovora u oblasti zaštite dece efektivno doprinose sprečavanju najgorih oblika dečjeg rada i odgovoru na njih. Na primer, brze procene treba da uključuju pitanja najgorih oblika dečjeg rada, komunikacija i javno zagovaranje treba da obuhvate pitanja najgorih

oblika dečjeg rada, sistemi vođenja slučaja bi trebalo da rade sa decom koja su uključena u najgore oblike dečjeg rada, a mehanizmi za zaštitu dece u zajednici takođe treba da pomognu da se preduzme borba protiv najgorih oblika dečjeg rada. Isto tako, intervencije za ekonomski oporavak i intervencije u obrazovanju mogu doprineti rešavanju osnovnih uzroka najgorih oblika dečjeg rada u vanrednim situacijama. Uloga aktera u oblasti zaštite dece je da obezbede da ti programi budu osmišljeni i implementirani tako da imaju najpovoljniji mogući uticaj na obrazovanje, kao i na smanjenje najgorih oblika dečjeg rada. Na primer, pružaoci usluga obrazovanja treba da preduzmu korake kako bi identifikovali zaposlenu decu, doprili do njih i pratili decu koja rade. Porodice sa samo jednim hraniteljem i domaćinstva u kojima je najstariji član porodice dete treba da primaju pomoć u smislu zaštite deteta i socijalne zaštite i učestvuju u šemama za profesionalno osposobljavanje.

2. Opasan posao:

Odgovornost svake zemlje je da odredi koji su poslovi zabranjeni za osobe mlađe od 18 godina, tako što sastavlja listu opasnih oblika dečjeg rada i uključuje je u zakon. To se čini putem zajedničkih konsultacija sa organizacijama koje okupljaju radnike i poslodavce i vlade. U zemljama u kojima ne postoji ta lista, ili ako lista nije ažurirana, vanredna situacija pruža mogućnost organizacijama u oblasti zaštite dece da pomognu vladi da organizuje konsultacije o pitanjima: „Koji je rad opasan u području pogođenom vanrednom situacijom?“, „Gde se taj rad javlja?“ i „Šta bi trebalo da bude prioritet za akciju?“. To će usmeriti akcije podizanja svesti i obuke, kao i direktne aktivnosti za podršku deci.

3. Deca kojoj je potrebna fokusirana pomoć:

Pomoć treba pružiti devojčicama i dečacima koji su uključeni u najgore oblike dečjeg rada, ali i, u vidu preventivne mere, onoj deci koja su u opasnosti da se uključe u najgore oblike dečjeg rada. Tri najgora oblika dečjeg rada određena su Konvencijom 182 Međunarodne organizacije rada (prinudni ili dužnički rad, seksualna eksploatacija i nezakoniti rad), dok je četvrta kategorija (rad koji je štetan po decu) definisana u nacionalnim listama opasnih oblika dečjeg rada. Na nivou zemlje takođe treba definisati faktore koji dovode decu u visok rizik od uključivanja u najgore oblike dečjeg rada.

4. Sistem praćenja i upućivanja za slučajeve najgorih oblika dečjeg rada:

Uloga identifikovanja dece uključene u najgore oblike rada ili dece koja su u opasnosti da se uključe u najgore oblike rada, pripada izvršnim organima vlasti, kao što su inspekcija rada i policija, i službama socijalne zaštite. Međutim, njihov kapacitet je često nedovoljan, posebno u ruralnim područjima i neformalnim inicijativama. To je razlog zašto je više zemalja uspostavilo sisteme za praćenje dečjeg rada (SPDR) koji pomažu inspektoratima. Ti sistemi mobilišu zajednicu da prati dečji rad i upućuje decu na škole i usluge u skladu sa postavljenim smernicama. Ukoliko u vanrednom situacijom pogođenom području nema sistema za praćenje dečjeg rada, organizacije za zaštitu dece treba da saraduju sa državnim partnerima (ministarstva rada, obrazovanja i socijalne politike), kao i sa privatnim sektorom i sindikatima, na razvoju lokalnog SPDR-a, koji će

odrediti ko sprovodi praćenje, kako će se predmeti obrađivati (na primer, plan upućivanja) i gde će se informacije i izveštaji podnositi. Takav lokalni SPDR treba da bude deo postojećeg sistema upućivanja u oblasti zaštite dece.

5. Podrška za decu:

Tok akcije zavisice od detetove situacije:

- Svako dete (mlađe od 18 godina) za koje je otkriveno da obavlja prisilan ili dužnički rad, nezakoniti rad ili je seksualno eksploatisano, treba odmah ukloniti iz situacije, pokrenuti vođenje slučaja, dati mu pristup mogućnostima učenja i pružiti mu pomoć za popravljjanje finansijske situacije;
- Svako dete mlađe od minimalnog radnog uzrasta za koje je otkriveno da obavlja opasan posao (dugo radno vreme, rad na opasnim mašinama, sa hemikalijama ili teškim teretima itd.) treba ukloniti iz situacije i dati mu mogućnosti za učenje i/ili rešavati njegovu finansijsku situaciju.
- Svako dete starije od minimalnog radnog uzrasta za koje je otkriveno da obavlja opasan posao treba odvojiti od opasnosti, ili treba rizik svesti na prihvatljiv nivo i tada ono može ostati zaposleno na tom mestu.
- Svako dete koje nije uključeno u najgore oblike dečjeg rada, ali je u velikoj opasnosti da to postane treba tretirati na sličan način: treba mu omogućiti pristup učenju i rešavati njegovu finansijsku situaciju.

REFERENCE

- ILO (2009). *Safe Work for Youth Toolkit*
- ILO/UNICEF (2005). *Manual on child labour rapid assessment methodology*
- ILO (2012). *The tripartite process of determining hazardous work of children. Guide for facilitators*
- ILO (2010). *Supporting Children's Rights through Education, the Arts and the Media (SCREAM): A Special Module on Child Labour and Armed Conflict*
- ILO (2005). *Guidelines for developing child labour monitoring (CLM) processes*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji (2000)
- Konvencija o minimalnom uzrastu za zapošljavanje (1973)
- Konvencija o najgorim oblicima dečjeg rada (1999)

STANDARD 13

DECA BEZ PRATNJE I DECA RAZDVOJENA OD RODITELJA

Ovaj standard se temelji na Međuagencijskim smernicama za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja i na Smernicama za alternativno staranje o deci. Standard se sastoji iz dva dela: deo A je fokusiran na identifikaciju, registraciju, dokumentaciju, pronalaženje porodica i ponovno ujedinjenje dece sa starateljima, ako su se razdvojili od njih tokom vanredne situacije; deo B fokusira se na srednjoročno ili alternativno zbrinjavanje dece kojoj su te usluge potrebne posle vanredne situacije. Predviđeno je da ti delovi čine celinu.

Deca koja su odvojena od svojih roditelja i porodica zbog sukoba, katastrofe ili raseljavanja, ili iz socijalnih i ekonomskih razloga, nalaze u povećanom riziku od nasilja, zlostavljanja, eksploatacije i zanemarivanja u vanrednoj situaciji. Ta deca su izgubila brigu i zaštitu svojih porodica u trenutku kada su im one najpotrebnije.

Važno je prepoznati da za odvajanje postoje razni uzroci. Deca se mogu slučajno odvojiti od roditelja tokom bekstva u sigurnost, tokom napada ili za vreme kretanja stanovništva. Roditelji ih mogu poveriti nekom drugom, mogu biti odvojeni tokom pružanja zdravstvenih usluga njima ili njihovim starateljima, može ih sa sobom povesti druga porodica ili humanitarni radnik pošto ih je napustio roditelj u potrazi za sredstvima preživljavanja, mogu biti napuštena, oteta ili siročad. Takođe su možda pobešla od kuće. Dok naponi za pronalaženje porodice ne pokažu drugačije, osnovna pretpostavka treba da bude da dete ima nekog sa kim se može ponovo ujediniti. Apsolutno izbegavajte da se prema toj deci odnosite kao da su „siročad“.

Deca odvojena od roditelja su ona koja su odvojena od oba roditelja ili od svojih prethodnih zakonskih ili uobičajenih primarnih staratelja, ali ne nužno i od drugih rođaka. To znači da se taj termin može odnositi i na decu u pratnji drugih odraslih članova porodice. Deca bez pratnje (koja se nazivaju i maloletnici bez pratnje) jesu deca koja su odvojena od oba roditelja i drugih rođaka i o kojima se ne brine odrasla osoba koja je, po zakonu ili običajima, odgovorna za to.

STANDARD

Razdvajanje porodica se sprečava i na njega se odgovara, a deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja dobijaju brigu i zaštitu u skladu sa svojim specifičnim potrebama i u svom najboljem interesu.

A. KLJUČNE AKTIVNOSTI

– IDENTIFIKACIJA, DOKUMENTACIJA, PRONALAZENJE I PONOVO UJEDINJENJE (IDTR)

SPREMNOST

- Analizirajte/mapirajte pravni okvir države i sisteme koji se tiče zaštite dece i procedura za rad sa decom bez odgovarajućeg staranja, uključujući prevenciju i odgovor u slučajevima razdvajanja porodica, i gradite na njima koliko god je to moguće i koliko je to odgovarajuće;
- Razvijte standardne operativne procedure (SOP), koje će pojasniti uloge i odgovornosti onih koji su uključeni u IDTR i programe koji se odnose na decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja. To treba da uključi i metode za upućivanje i razmenu informacija i ulogu struktura u zajednici;
- Uspostavite zajedničku bazu podataka za pronalaženje i ponovno ujedinjenje porodica (po mogućnosti decentralizovanu), ukoliko ona već ne postoji (uzmite u obzir Međuagencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece);
- Revidirajte međuagencijske zajedničke registracione obrasce, odredite da li ih je potrebno dodatno prilagoditi lokalnom kontekstu. Pripremite obrasce na dva ili više jezika (višejezični obrasci) u zavisnosti od konteksta;
- Identifikujte, edukujte i pružite mentorsku podršku za lokalne istraživače, osoblje i socijalne radnike, volontere u zajednici i odgovorne službenike u vezi sa međuagencijskim smernicama za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja, uzrasno odgovarajućim metodama intervjuisanja dece i postupcima koje treba slediti za kompletiranje i rukovanje obrascima koji će se koristiti lokalno;
- Obezbedite kopije relevantnih obrazaca za partnerske organizacije i agencije posle obuke njihovog osoblja;
- U saradnji sa porodicama i ključnim članovima zajednice, osmislite materijale i alatke za prevenciju i slučajeve odvajanja (na primer, leci, nalepnice, posebne telefonske linije za nestalu i nađenu decu, radio-kampanje), i recite deci, porodicama i socijalnim radnicima kome treba da upute slučajeve (vidi standarde 3 i 16);
- Imajte spremne pakete za traženje i ujedinjenje porodica;
- Identifikujte potencijalne nacionalne i međunarodne partnere za IDTR i, u saradnji sa vladom, planirajte geografske i funkcionalne podele odgovornosti, obezbeđujući uključivanje Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (gde je prisutan) i Međunarodnog Crvenog krsta i Crvenog polumeseca.

ODGOVOR

- Procenite učestalost, uzroke i rizike razdvajanja porodica;
- Sprečite razdvajanje porodica, na primer, na prihvatnim punktovima ili tokom planiranih kretanja stanovništva u bolnicama (tj. obezbedite da sva deca, koja su primljena sama ili sa roditeljem, nose na ruci traku sa svojim imenom i drugim podacima za identifikaciju);

- U roku od nedelju dana dogovorite se sa nadležnim državnim organom i unutar radne grupe za dečju zaštitu (ili slične koordinacijske strukture) o standardizovanim registracionim obrascima i o nacrtu operativnih procedura za identifikaciju, dokumentaciju, pronalaženje i ponovno ujedinjenje;
- U roku od nedelju dana dogovorite se o osnovnim elementima sistema za upravljanje informacijama i upravljanje slučajevima, uključujući sistem i procedure za razmenu informacija i o geografskim i funkcionalnim oblastima odgovornosti;
- Razvijte proaktivnu i sistematsku strategiju za identifikovanje dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja, na primer, na registracionim punktovima, obilaženjem sela za selom, tokom distribucije ili ciljanom akcijom na određenim lokacijama na kojima su deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja primećena, kao što su bolnice i sirotišta;
- Obučavajte osoblje i volontere koji će sprovesti aktivnosti identifikovanja, dokumentacije, pronalaženja i ponovnog ujedinjenja;
- Hitno organizujte mesta gde će deca odvojena od roditelja i roditelji nestale dece moći da se prijave, dobiju informacije i pristupe uslugama;
- Razvijte sistem upućivanja za nestalu decu i decu odvojenu od roditelja, i razvijajte svest u zajednicama i porodicama o uslugama identifikovanja, dokumentacije, traženja i ujedinjenja;
- Osigurajte da deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja imaju pristup uslugama i da su prioritet za procedure pomoći i zaštite, kao i da imaju ravnopravan pristup školama;
- Redovno i sistematski uspostavljajte mehanizme za praćenje bezbednosti i dobrobiti dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja;
- Odmah započnite aktivnosti traženju i ujedinjenja i obezbedite dovoljno osoblja i relevantne logističke opreme (npr. kamere, kompjutere, štampače, kancelarijske ormare sa zaključavanjem, transport);
- Redovno informišite decu, roditelje i staratelje o napretku u pronalaženju;
- Izbegavajte javno širenje informacija koje bi mogle nenamerno podsticati porodice da napuste decu ili da ih lažno predstavljaju kao decu bez staranja (na primer, na osnovu pretpostavke da će deca bez staranja dobiti posebnu pomoć), i revidirajte aktivnosti u drugim sektorima (zdravstvo, ishrana, voda, sanitacija i higijena, upravljanje kampovima, distribucija, informisanje javnosti) i saradujte sa njima kako bi se osiguralo da njihovi programi ne izazivaju dobrovoljno ili slučajno razdvajanje porodica (na primer, na osnovu pretpostavke porodice da će deca bez pratnje dobiti posebnu pomoć).
- Za decu odvojenu od roditelja što je pre moguće procenite da li su mere zbrinjavanja odgovarajuće i u njihovom najboljem interesu, i to dok traje pronalaženje, i obezbedite redovno praćenje njihovog stanja, zašтите i dobrobiti u tom periodu;
- Nakon uspešnih rezultata pronalaženja, potvrdite odnose između deteta i odraslih, procenite spremnost i kapacitet odraslih za pružanje odgovarajuće brige, utvrdite želje i najbolji interes deteta, pružite porodici takvu materijalnu pomoć kakva joj može biti potrebna da omogućí isti nivo brige kakav imaju druga deca u populaciji, i pripremite i dete i staratelja pre ponovnog ujedinjenja;
- Uverite se da postoje blagovremene i periodične kontrole za decu koja su se ponovo ujedinila sa porodicama kako biste bili sigurni da su zbrinuta i

zaštićena. Nemojte pretpostavljati da će deca koja su se ujedinila sa rodbinom nužno biti dobro zbrinuta i obezbedite pažljivo praćenje takve dece sve dok ne bude jasno da je briga adekvatna;

- Kada je dete ponovo ujedinjeno sa porodicom ili smešteno kod rođaka, postarajte se da odrasla osoba koja preuzima odgovornost za brigu o detetu javno potpiše obrazac prihvatanja odgovornosti za dete, i da jedan ili više uvaženih lokalnih vođa javno potpišu obrazac kojim daju saglasnost da će pratiti detetovu dobrobit i da će o bilo kakvim problemima izvestiti nadležni organ za dečju zaštitu i zbrinjavanje.

B. KLJUČNE AKTIVNOSTI — ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE

SPREMNOST

- Jačajte postojeći sistem hraniteljstva, uključujući i detaljne planove za nepredviđene okolnosti, tako da sistem može biti proširen u slučaju vanredne situacije;
- Identifikujte i širite informacije o relevantnom nacionalnom zakonodavstvu, strategijama, smernicama itd, a koje se odnose na alternativno zbrinjavanje;
- Unutar vlade i civilnog društva identifikujte ključne nacionalne aktere u vezi sa alternativnim zbrinjavanjem i njihove trenutne uloge i aktivnosti;
- Identifikujte relevantne tradicionalne mehanizme za zbrinjavanje dece koja su bez roditeljskog staranja;
- Obezbedite obuku o Smernicama za alternativno staranje o deci i uvedite u upotrebu Alatke za alternativno staranje;
- Podržavajte i jačajte lokalne kapacitete (uključujući vladine) i podržavajte i razvijajte kapacitete glavnih organizacija i ljudi koji će voditi planiranje, upravljanje i pružanje privremenog i alternativnog staranja;
- Mapirajte trenutne strukture i mehanizme privremenog zbrinjavanja i utvrdite koji od njih možda nisu odgovarajući za zadovoljavanje potreba dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja.

ODGOVOR

- Pobrinite se da procene potreba uključuju životnu situacije dece, strukture i sisteme podrške u zajednici, kao i različite dostupne oblike alternativnog zbrinjavanja (vidi standarde 4 i 5);
- U dogovoru sa lokalnim akterima, aktivno nastojte da sprečite nepotrebna razdvajanja porodica kroz targetiranje pomoći za posebno ugrožene porodice;
- Razvijte sistem nadzora (koji uključuje osoblje na potencijalnim tačkama napuštanja dece) da biste identifikovali novu decu bez pratnje, koja mogu biti ostavljena u nadi da će biti zbrinuta i, ako prethodni staratelji mogu biti brzo identifikovani, procenite da li će pružanje određene pomoći u sredstvima ili hrani omogućiti bezbedno ponovno ujedinjenje;

- Podržavajte i razvijajte usluge zbrinjavanja u skladu sa Smernicama za alternativno staranje o deci (naročito sa onima koje se odnose na vanredne situacije) i Alatkama za alternativno zbrinjavanje u vanrednim situacijama;
- Stalno preispitujte načine zbrinjavanja, kao što su hraniteljstvo i institucionalno zbrinjavanje, kako biste bili sigurni da oni ne stvaraju podsticaje za napuštanje dece;
- Redovno proveravajte da samo ona deca kojoj je zaista potrebno alternativno zbrinjavanje dobijaju usluge privremenog zbrinjavanja;
- Razvijte plan zbrinjavanja za svako dete uključeno u privremeno ili alternativno zbrinjavanje što je brže moguće i u dogovoru sa detetom, njegovom porodicom i drugim važnim ljudima u detetovom životu;
- Sistematski pratite svu decu uključenu u privremeno ili alternativno zbrinjavanje najmanje jedanput u 12 nedelja;
- Ne donosite trajnu odluku o oblicima detetovog alternativnog zbrinjavanja dok god postoji šansa da se nađu članovi porodice i pre nego što se iscrpe sve mogućnosti pronalaženja, i ni u kom slučaju u toku prvih godinu dana od početka aktivnog traženja porodice, sem u slučaju izuzetnih okolnosti (smernice za princip najboljeg interesa deteta preporučuju dve godine).

MERENJE ISHODA

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Uspostavljeni su sistemi i usluge nadzora radi sprečavanja nepotrebnog razdvajanja porodica	Da	
2. Procenat dece registrovane za usluge traženja koja su ujedinjena sa svojim porodicama i ostala u njima više od šest meseci	90%	
3. Procenat dece registrovane kao deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja koja su zbrinuta i zaštićena na odgovarajući način	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
4. Prilagođeni obrasci za registraciju, standardne operativne procedure, sistemi informisanja, upućivanja i vođenja slučajeva uspostavljeni su u roku od nedelju dana od početka vanredne situacije	Da	(3) „Zaštićena“ i „odgovarajući“ će se definisati u datoj zemlji ili kontekstu.
5. Procenat registrovane dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja koja su ponovo ujedinjena sa svojim starateljima	90%	(8) „Odgovarajući oblici privremenog zbrinjavanja“ mogu se definisati u zemlji u skladu sa Alatkama za alternativno zbrinjavanje (ACE).
6. Uspostavljeni su mehanizmi za registrovanje i prijem informacija i za aktivno traganje za članovima uže porodice i rodaka	Da	
7. Procenat dece koja su imala bar jednu kontrolnu posetu u prvih mesec dana od ujedinjenja sa svojim starateljima	100%	
8. Procenat registrovane dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja koja su uključena u odgovarajuće oblike privremenog zbrinjavanja ili u oblike dugoročnog alternativnog zbrinjavanja	100%	
9. Procenat registrovane dece bez pratnje uključene u dugoročno alternativno zbrinjavanje koja imaju bar jednu kontrolnu posetu mesečno	90%	

SMERNICE

1. Prvi dani:

Vrlo je bitno proceniti situaciju dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja i pokrenuti koordinisane odgovore u roku od 48 sati od početka vanrednog stanja. Treba preduzeti korake kako bi se porodice ponovo ujedinile što je brže moguće, i odmah organizovati privremeno i srednjeročno zbrinjavanje, ukoliko je to realno. Humanitarni radnici treba da saraduju sa relevantnim državnim organima i da im pomažu u ispunjavanju odgovarajućih uloga. U zajednicama i službama se mogu odrediti kontakt tačke, kojima treba obezbediti kontakte za hitna upućivanja. Gde je to moguće i prikladno, putem mas-medija mogu se širiti ključne poruke koje pozivaju staratelje da ostanu sa svojom decom i da nastave da se brinu o deci koja su izgubila svoje porodice, kao i da se ta deca registruju kod osoba koje su određene kao kontakt tačke za zaštitu dece.

2. Sprečavanje razdvajanja u organizacijama i zajednicama:

Od početka vanredne situacije, oslanjajući se na procene u zajednice koje se odnose na uzroke razdvajanja porodica i na postojeće društvene strukture namenjene sprečavanju i odgovoru na razdvajanje, zajednice treba informisati o praktičnim merama koje će sprečiti da „izgube svoju decu”, kao što su oznake sa imenima koje su pričvršteni deci i bebama, i podučavanje dece vitalnim informacijama o njihovom porodičnom identitetu i o lokaciji mesta okupljanja u nepredviđenim okolnostima. Humanitarni radnici treba da budu edukovani za to kako da obezbede da deca budu zaštićena i jedinstvo porodice sačuvano prilikom pružanja humanitarne pomoći i za vreme seobe populacije. Pružanje podrške privremenim starateljima od strane organizacija za zaštitu dece treba sprovesti na način koji neće podstaći drugu decu da se registruju kao odvojena od roditelja, i koji neće urušavati održivost organizacije zbrinjavanja. Saradujte sa organizacijama uključenim u medicinske i sigurnosne evakuacije i pobrinite se da se jedinstvo porodice promoviše i održava u sklopu procedura za evakuaciju.

3. Koordinacija:

Snažna koordinacija je bitna za promovisanje efektivnih i bezbednosnih programskih odgovora za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja. Koordinacija treba da se oslanja na postojeće mehanizme koordinacije u oblasti zaštite dece, koji uključuju sve relevantne vladine organizacije i nacionalne i međunarodne agencije. Ta grupa bi trebalo da koordiniše rad na procenama, kriterijumima za registrovanje, prilagođavanju obrazaca, određivanju uloga i odgovornosti i razvoju standardnih operativnih procedura za rad sa decom bez pratnje i decom odvojenom od roditelja. Traženje porodica i ponovno ujedinjenje, kao i pružanje usluge privremenog zbrinjavanja treba sprovesti u skladu sa postojećim zakonskim okvirima i one treba da uključuju zakonske nosioce obaveza. Međunarodni komitet Crvenog krsta i nacionalni Crveni krst i Crveni polumesec imaju mandat da obavljaju pronalaženje porodica u kontekstu oružanog sukoba ili izvan državnih granica. Ponovno ujedinjenje porodica dece izbeglica izvan državnih granica mora se preduzeti uz čvrstu koordinaciju sa UNHCR-om i u skladu sa principom najboljeg interesa deteta. Za decu izbeglice koja se vraćaju u svoju zemlju porekla važe posebni faktori i procedure.

4. Identifikacija:

Ukoliko se tokom procena utvrdi da je došlo do odvajanja od roditelja, postavite kriterijume za to koja deca treba da budu registrovana. U zavisnosti od razmera vanredne situacije i kapaciteta uključenih organizacija, možda će u početku biti potrebno koncentrisati se na decu bez pratnje i odložiti identifikaciju i dokumentaciju dece koja su odvojena od roditelja, ali se o njima brine poznata odrasla osoba. Treba razviti međuagencijske mehanizme identifikacije i upućivanja koji će biti prvi korak u uspostavljanju standardnih operativnih procedura. Prepoznajte i edukujte glavne aktere koji mogu identifikovati decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja na ključnim mestima, kao što su punktovi za ulazak ili registraciju u kampovima, zdravstvene ustanove, narodne kuhinje, pijaćni kvartovi u urbanim sredinama, centri institucionalnog zbrinjavanja i zatvori. Saradujte sa upravama kampova i osobljem koje radi na registraciji distribucije na prepoznavanju dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja tako što će se oni starati da beleže uzrast svih članova domaćinstva i da identifikuju svu decu koja nisu u srodstvu sa članovima domaćinstva, zatim domaćinstva u kojima je najstariji član dete i decu koja su sama. Obezbedite informisanost zajednice o važnosti i svrsi identifikacije dece odvojene od roditelja kako bi se izbegao faktor privlačnja ili strah u zajednicama da će ta deca biti oduzeta.

5. Registracija i dokumentacija:

Registracija uključuje beleženje detetovih osnovnih podataka. Dokumentacija uključuje beleženje svih podataka potrebnih za sprovođenje traženja, određivanje detetovih potreba zbrinjavanja i zaštite, kao i izradu plana vođenja slučaja. Registracija i dokumentacija se mogu odvijati u isto vreme ili dokumentacija može uključivati dodatne razgovore sa detetom. Međuagencijska radna grupa za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja usaglasila je zajedničke obrasce za registraciju dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja i za dokumentovanje potrebe pronalaženja porodice. Ti obrasci se mogu, ako je potrebno, prilagoditi preko koordinacionog mehanizma za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja specifičnog za dati kontekst. Registraciju i dokumentaciju treba da sprovedi obučeno osoblje, na način kojim se izbegava nanošenje nepotrebnog bola deci i koji ne dovodi do daljih razdvajanja porodica. U obrascima za registraciju i dokumentaciju jasno navedite da li se o deci brine odrasla osoba koju znaju i u koju imaju poverenje, i da li su braća i sestare takođe prisutni. Osoblje koje obavlja registraciju mora da potvrdi da su deca zaista odvojena od roditelja tako što će tražiti informacije od dece i članova zajednice. Dajte prioritet bebama i maloj deci za punu dokumentaciju i postarajte se da svako ko dovodi na zbrinjavanje vrlo malo dete ili prati stariju decu bude odmah intervjuisan, kako bi se izbeglo gubljenje važnih informacija. Nestala deca treba da budu dokumentovana u ime članova porodice koji su u potrazi za njima.

6. Međuagencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece:

Međuagencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece je standardni sistem za upravljanje informacijama koji se koristi za podršku upravljanju slučajevima u vanrednim situacijama. On uključuje obrasce Međuagencijske radne grupe za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja, procedure za razmenu informacija i zaštitu podataka, kao i internet baze podataka, a dolazi sa smernicama i priručnikom za obuku. Međuagencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece pomaže kod aktivnosti u pronalaženju porodica tako što:

- Beleži podatke o pojedinačnim slučajevima dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja;
- Sortira radne liste socijalnog radnika ili lokacije;
- Prati aktivnosti preduzete u vezi sa predmetima;
- Označava zaostale aktivnosti;
- Omogućava upoređivanje dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja i registrovane nestale dece;
- Pomaže u razmeni informacija o predmetu između oblasti i organizacija.

Sistem takođe omogućava praćenje i evaluaciju efektivnosti programa i analizu tendencija u oblasti zaštite dece. Korišćenje Međuagencijskog sistema upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece zahteva nadležne službenike u svakoj agenciji i stalno razvijanje kapaciteta osoblja koje radi na slučajevima i podacima.

7. Traženje:

Pod ovim procesom se podrazumeva traženja detetovih primarnih zakonskih ili uobičajenih staratelja i drugih članova porodice. Cilj procesa je da se pronađe dugotrajno rešenje koje je u najboljem interesu deteta, što obično znači ujedinjenje deteta sa roditeljima ili rođacima. To se odnosi i na traženje dece čiji su roditelji u potrazi za njima. Pronalaženje se sprovodi na više načina i pomoću više različitih metoda. Pristup koji se primenjuje treba da bude razvijen na temelju analize rizika za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja. Masovna potraga se može sprovesti putem radio-emisija, preko interneta, tokom sastanaka u zajednici, korišćenjem plakata i fotografija na panoima. Traženje „od slučaja do slučaja” podrazumeva aktivnu potragu za članovima porodice koju u mestu porekla ili razdvajanja sprovode radnici zaduženi za slučaj. Informacije o pojedinim članovima porodice takođe se mogu naći pomoću baza podataka stanovništva. Pronalaženje može biti naročito uspešno kada se povezuje sa mrežama u zajednici, kao što su šire porodice i verske grupe.

8. Verifikacija:

Verifikacija je proces utvrđivanja istinitosti navedenog odnosa i potvrđivanja volje deteta i člana porodice da se ponovo ujedine. Vrlo je bitno proceniti uslove za ponovno ujedinjenje dece kako bi se osiguralo da dete nije predato pogrešnoj osobi. Potvrđivanje odnosa obično se radi upoređivanjem informacija sa obe strane. Dublje provere mogu biti potrebne za bebe, malu decu i decu koja imaju teškoće u komunikaciji. Takođe je vrlo važno sprovesti procenu najboljeg interesa deteta kako biste bili sigurni da su i dete i roditelji voljni i spremni da se ujedine, i razraditi akcioni plan za podršku detetovom povratku u porodicu. U zavisnosti od detetove istorije u porodici ili uzroka odvajanja, može biti potrebno i prikladno posredovati između deteta i člana porodice. Za to može biti potrebno neko vreme, kao i za to da se odredi da li je ponovno ujedinjenje sa roditeljima ili odraslom braćom i sestrama ili poveravanje rođaku u najboljem interesu deteta.

9. Ponovno ujedinjenje porodice:

Ponovno ujedinjenje porodice je proces spajanja deteta i porodice ili prethodnog staratelja kako bi se uspostavilo ili obnovilo dugoročno zbrinjavanje. Dete,

porodica i zajednica treba da budu pripremljeni za detetov povratak (vidi Standard 15). Ponovno ujedinjenje dece sa porodicama treba obavljati u skladu sa zakonskim okvirima date zemlje. Podrška treba da bude utemeljena u zajednici, a svaka materijalna pomoć treba da bude dogovorena između organizacija. Ujedinjenje porodica izvan državnih granica treba biti izvedeno uz pomoć Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i nacionalnih organizacija Crvenog krsta i Crvenog polumeseca i UNHCR-a u slučaju izbeglica.

10. Praćenje:

Dugotrajno razdvajanje ili promene u porodičnim okolnostima izazvane sukobom ili hroničnim siromaštvom mogu dovesti do teškoća u procesu reintegracije. Treba vršiti kontinuirano praćenje, praćeno monitoringom u zajednici. Obim i vrsta potrebne kontrole zavisice od procene potreba svakog deteta. Zbog raznovrsnosti razloga zbog kojih deca mogu biti odvojena od roditelja i povećanih rizika povezanih sa ujedinjenjem sa osobama koje nisu roditelji, neophodno je pažljivo praćenje (vidi Standard 15).

11. Očuvanje jedinstva porodice:

Nedostatak hrane, skloništa, obrazovanja i mogućnosti za prihode i preživljavanje može navesti decu da napuste svoje porodice ili izazvati to da staratelji napuste decu, predaju brigu o njima organizacijama ili ustanovama za zbrinjavanje ili ih pošalju da žive sa članovima šire porodice u nadi da će deca dobiti bolje uslove za život. Deca se mogu naći izloženija riziku od regrutovanja u oružane snage ili grupe, od napuštanja, od trgovine ljudima ili od izrabljujućeg rada. Organizacije za zaštitu dece treba da sarađuju sa drugim humanitarnim sektorima kako bi bile osigurale da porodice koje su u opasnosti da budu razdvojene imaju pristup osnovnim uslugama, socijalnoj zaštiti ili podršci za zaštitu sredstava za život kako bi mogle ostati zajedno. Rezidencijalne ustanove mogu biti faktor privlačenja koji dovodi do razdvajanja porodica i treba ih posmatrati samo kao mogućnost alternativnog zbrinjavanja na najkraće moguće vreme.

12. Srednjeročno zbrinjavanje:

Privremeno zbrinjavanje se odnosi na zbrinjavanje dece odvojene od roditelja dok je u toku pronalaženje porodice i pre nego što se donose odluka o trajnom zbrinjavanju. U vanrednim situacijama organizacije za zaštitu dece treba da daju prednost alternativnom porodičnom zbrinjavanju. Programi mogu uključivati spontane neformalne oblike staranja, uključujući staranje od strane srodnika, ili identifikovanje, skrining i podršku starateljima u zajednici kod kojih deca mogu biti smeštena na dogovoreno vreme. Ako postoji formalni sistem hraniteljstva, programi mogu podržavati širenje i jačanje tog sistema. Gde je to realno i prikladno, deca treba da ostanu u okviru svoje zajednice porekla, a braća i sestre treba da budu zajedno. Izbegavajte podršku kroz institucionalno zbrinjavanje jer to može povećati verovatnoću razdvajanja porodica i može ugroziti dobrobit dece. Manje je verovatno da će porodice pod stresom slati svoju decu u hraniteljsku porodicu nego u rezidencijalne ustanove za decu. Ukoliko je institucionalno zbrinjavanje jedina opcija, ustanovama treba pomoći da postignu minimalne standarde zbrinjavanja i čvrste procedure zaštite. Smeštanje u ustanove institucionalnog zbrinjavanja treba da bude privremeno, dok se razrađuju mogućnosti porodičnog

zbrinjavanja. Sva deca uključena u privremeno zbrinjavanje treba da imaju kontrolne posete, treba redovno revidirati njihov smeštaj i pratiti njihovu zaštitu i dobrobit. Za starije tinejdžere, pa čak i za neka domaćinstava bez odraslih, može se uzeti u obzir podrška za samostalni život.

13. Alternativno dugoročno zbrinjavanje i usvajanje:

Ukoliko nije moguće ponovo ujediniti dete sa porodicom ili to nije u najboljem interesu deteta, razmislite o alternativnim dugoročnim opcijama zbrinjavanja. Deca ne smeju ostati u svom privremenom smeštaju neograničeno dugo bez razmatranja koje bi mogućnosti dugoročnog zbrinjavanja bile najbolje. Odluke o dugoročnom zbrinjavanju treba doneti kroz sudski, upravni ili drugi priznati postupak i treba da se zasnivaju na detaljnoj proceni najboljeg interesa deteta, njegovih potreba i dostupnih opcija zbrinjavanja. Stalno porodično staranje će verovatno biti u najboljem interesu deteta. Opcije alternativnog dugoročnog zbrinjavanja mogu uključivati usvajanje, podržavanje samostalnog života za stariju decu i boravak u hraniteljskoj porodici. Usvojenje može biti nacionalno ili međunarodno i uključuje trajnu promenu u pravnom statusu korišćenjem pravnih mehanizama. Haška konvencija o zaštiti dece i saradnji u oblasti međunarodnog usvojenja (HC-93) daje pravni okvir koji pruža sigurnost da se međunarodno usvojenje sprovodi u najboljem interesu deteta. Glavni prioritet treba da bude pronalaženje detetove porodice i međunarodno usvajanje treba razmatrati tek ako se ti napori pokažu bezuspešnim, i ako stabilna rešenja u zemlji nisu na raspolaganju. Organizacije za zaštitu dece treba da pomognu državnim organima da postignu standarde postavljene donošenjem HC-93.

REFERENCE

- ICRC, IRC, Save the Children, UNICEF, UNHCR, World Vision (2004). *Inter-Agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children*
- Inter-agency working group on unaccompanied and separated children (Draft for Field testing 2011). *Alternative Care Toolkit (ACE)*
- UN (2010). *Guidelines for the Alternative Care of Children*
- UNHCR (2008). *Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*
- UNHCR and IRC (2011). *Field Handbook for the Implementation of the UNHCR BID Guidelines*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Haška konvencija o zaštiti dece i saradnji u oblasti međunarodnog usvojenja (1993)
- www.childprotectionims.org

STANDARD 14

PRAVDA ZA DECU

Pojam „pravda za decu“ prepoznaje da deca mogu doći u kontakt sa pravosudnim sistemom u različitim kontekstima, uključujući civilne i upravne postupke, te da zbog toga pravosudni sistem mora biti kompetentan da se bavi svom decom koja dolaze u kontakt sa njim, bilo da su ta deca u sukobu sa zakonom, bilo da su žrtve, svedoci ili klijenti.

Vanredne situacije često povećavaju mogućnost da deca dođu u kontakt sa pravosudnim sistemom kao navodni počinioci, žrtve ili svedoci ili u kombinaciji tih uloga. Pravosudni sistem uopšteno posmatrano uključuje sudove, policiju i kazneno-popravne ustanove, kao i neformalne sisteme – kao što su oni koji se zasnivaju na tradicionalnom i običajnom pravu.

Rizici i potrebe koje proizilaze iz vanrednih situacija i preko kojih deca mogu doći u kontakt sa pravosuđem su:

- Proizvoljno hapšenje i lišavanje slobode;
- Mučenja i drugi oblici zlostavljanja;
- Trgovina ljudima ili regrutovanje od strane oružanih snaga ili grupa, uključujući organizovane kriminalne grupe;
- Kršenje ljudskih prava i humanitarnog prava;
- Porodično nasilje i nasilje u zajednici, uključujući kampove za interno raseljena lica ili izbegličke kampove, ili u institucijama koje pružaju utočište, kao što su škole, crkve, džamije i domovi za stare;
- Eksploatacija u cilju usvojenja;
- Dečji rad za opstanak;
- Nasledstvo i starateljstvo.

Termin „maloletničko pravosuđe“ se odnosi na decu koja dolaze u kontakt sa pravosudnim sistemom kao navodni prestupnici. Kada se red i zakon uruše u vanrednim situacijama, često se povećava broj slučajeva proizvoljnog hapšenja i privođenja dece osumnjičene za umešanost u krivična dela ili prekršaje. U svim situacijama posezanje za pritvorom i formalnim suđenjem treba da bude poslednje sredstvo i, gde god je to moguće, treba koristiti preusmeravanje i alternativne mere. „Preusmeravanje“ znači uslovno usmeravanje dece koja su u sukobu sa zakonom iz sudskih postupaka pomoću procedura, struktura i programa koji će omogućiti da se njima bave nesudski organi, čime se izbegavaju negativni efekti formalnih sudskih postupaka i sticanje kaznene evidencije. Najefektivniji programi preusmeravanja su oni koji uključuju porodice i zajednice.

STANDARD

Sa devojkama i dečacima koji dolaze u kontakt sa pravosudnim sistemom kao žrtve, svedoci ili navodni počinioци postupa se u skladu sa međunarodnim standardima.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Obezbedite podršku uspostavljanju (ili jačanju) sudova i prostora u policijskim stanicama prilagođenih deci, uključujući posebno obučene jedinice unutar policije, tužilaštva, sudova i odbrane, kao i sisteme preusmeravanja i brzih postupaka za decu;
- Podržite razvijanje kapaciteta policije, odeljenja za rad sa decom, službenike koji vrše praćenje dece nakon počinjenih krivičnih i prekršajnih dela, socijalnih radnika, pravnika, sudija i ljudi u neformalnim pravnim sistemima koji deluju u oblasti zaštite dece ili koji redovno dolaze u kontakt sa decom;
- Podržite uključivanje ženskog policijskog i drugog pravosudnog osoblja;
- Mapirajte i analizirajte postojeće pravosuđe (na nivou države i zajednice), uključujući tradicionalne pravosudne sisteme kako biste identifikovali mogućnosti na koje se može osloniti i koje se mogu ojačati, kao i da biste identifikovali bitne propuste u zaštiti.

ODGOVOR

- Identifikujte svu decu u pritvoru, uključujući gde se nalaze, njihov status i način na koji su tretirana;
- Dokumentujte i analizirajte oblike kršenja prava deteta koji se javljaju unutar pravosudnog sistema i preduzmite akciju u hitnim slučajevima;
- Mapirajte različite organizacije i ljude koji su uključeni u programe koji mogu pomoći ostvarivanju pravde za decu na način prilagođen deci (uključujući neformalne strukture);
- Formirajte interdisciplinarni tim sastavljen od radnika u oblasti ljudskih prava, psihosocijalne podrške, medicinskih i pravnih usluga koji će pratiti identifikovane slučajeve i odgovarati na njih;
- Zalažite se za oslobađanje dece kada je pritvor nezakonit ili su objekti neprimereni;
- Ako je to prikladno, podstičite rešenja u zajednici kada je formalni sistem propao.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE	
1. Broj dece koja su pritvorena u poslednja tri meseca	Određiće se u datoj zemlji	(3) „Procedure po meri deteta“ mogu se definisati u datoj zemlji.	
2. Prosečno vreme provedeno u pritvoru	Određiće se u datoj zemlji		
INDIKATOR AKTIVNOSTI	ISHOD NA NIVOU AKTIVNOSTI		
3. Procenat dece u kontaktu sa policijom koja su tretirana uz korišćenje procedura po meri deteta	80%		
4. Procenat dece u kontaktu sa sudovima koja su tretirana uz korišćenje procedura po meri deteta	80%		
5. Procenat dece u kontaktu sa zakonom koja su preusmerena iz formalnog pravosudnog sistema	80%		
6. Procenat dece koja su dobila pomoć od multidisciplinarnog tima	80%		

SMERNICE

1. Lišavanje slobode:

Lišavanje slobode znači bilo kakvo zadržavanje ili zatvaranje ili smeštanje osobe u javnu ili privatnu kaznenu ustanovu. Mesta pritvora mogu obuhvatati širok dijapazon formalno određenih mesta, uključujući i policijske ćelije, zatvore, vojne zatvorske objekte, imigracione prihvatne centre, centre u okviru sistema socijalne zaštite ili obrazovne objekte, kao i mesta koja se privremeno koriste u svrhu izolacije od opšte populacije. Prema međunarodnim standardima, lišavanje slobode maloletne osobe treba da bude krajnja mera, treba da bude izvedeno na minimalan potreban period i da se ograniči na izuzetne slučajeve. Taj se princip primenjuje nezavisno od toga da li je lišavanje slobode odredio sud ili neki upravni organ. Umesto posezanja za lišenjem slobode, poželjno je uzeti u obzir korišćenje preusmeravanja i alternativnih sankcija, kao što su uslovne kazne ili društveno koristan rad. Opšte zaštitne mere važe, ali za decu koja su zadržana u pritvoru, glavna briga treba da bude najbolji interes deteta u smislu zaštite dece. Ispunjavanje tog principa uključuje sledeće:

- Odmah obavestiti detetove staratelje da je dete uhapšeno;
- Prilagoditi svaki zatvorski režim uzimajući u obzir uzrast, pol, invaliditet i specifične potrebe, uz razdvajanje dečaka i devojčica, maloletnika i odraslih;
- Obezbediti kontakte sa spoljnim svetom, naročito sa nezavisnim pravnim savetnikom, medicinskim osobljem i porodicom, i te posete treba da se dešavaju kada god je potrebno i uz dozvolu zatvorske uprave, dok god je kontakt u najboljem interesu deteta;
- Obezbediti da slobodne aktivnosti, izleti i obrazovne aktivnosti budu deo dnevne rutine.

U situacijama oružanog nasilja često se koristi tzv. administrativni pritvor za zatvaranje dece koja se vide kao pretnja po bezbednost, kao što su zarobljena deca koja su bila uključena u oružane snage ili naoružane grupe. Takav pritvor se ponekad koristi pod izgovorom da štiti decu koja su u opasnosti od zlostavljanja i eksploatacije, decu koja bi inače živela i radila na ulici i decu koja se smatraju antisocijalnom. Za razliku od kaznenog pritvora, odluku o pritvoru ne donose sudija ili sud, već organ ili stručna osoba koja nije nezavisna od izvršne vlasti. Često procedure za osporavanje ovakvog pritvora nisu jasne i vremenski okviri za preispitivanje ne postoje.

Vanredne situacije takođe mogu povećati broj dece optužene za tzv. statusne prekršaje. To su radnje koje ne bi bile krivične da su ih počinili odrasli, ali mogu uključivati hapšenje i pritvor. Primeri uključuju nepoštovanje policijskog časa, neopravdano izostajanje iz škole, bežanje od kuće, prosjačenje, loše ili antisocijalno ponašanje, udruživanje u bande, pa čak i jednostavnu neposlušnost. Zatvaranje dece optužene ili osuđene za statusne prekršaje ili zatvaranje dece u smislu izvođenja „preventivnih“ mera, predstavlja povredu obaveze da se postupa u najboljem interesu deteta i pritvor treba koristiti samo kao meru u krajnjoj nuždi.

2. Dokumentovanje prekršaja:

Važno je dokumentovati oblike prekršaja nad decom koji se javljaju unutar pravosudnog sistema od najranije moguće faze vanrednih situacija, što će poslužiti kao osnova za kampanje zasnovane na dokazima koje se zalažu za efektivan nacionalni i međunarodni odgovor (vidi Standard 5). Ako slučaj stigne do suđenja, postoji niz drugih zaštitnih mera koje se odnose na dete žrtvu ili svedoka. Pogledajte Smernice Ekonomskog i socijalnog saveta Ujedinjenih nacija za pravosudna pitanja koja uključuju decu žrtve i svedoke kriminala.

3. Javno zagovaranje:

Javno zagovaranje treba usmeriti na zaustavljanje trenutnog lošeg postupanja prema deci (počevši od onih koji su po svojim posledicama najteži za decu) i na sprečavanje budućih prekršaja. Ono treba da bude potkrepljeno dokazima prikupljenim tokom aktivnosti praćenja i dokumentovanja.

4. Multidisciplinarni timovi:

Da bi se preduzele mere u hitnim slučajevima, važno je da se u što kraćem roku formira multidisciplinarni tim sastavljen od profesionalaca, koji se oslanja na bilo koja već postojeća sredstva i strukture. Nakon što se tim formira, takođe će biti moguće sprovesti dalju specijalističku obuku u posebnim potrebnim oblastima.

5. Međunarodni okviri:

Međunarodni pravni okvir postavlja određene standarde za decu u vanrednim situacijama. Standardi navedeni u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, koji se odnose na pravo na pravično suđenje, pravo na pretpostavljenu nevinost, zaštitu od smrtne kazne i zaštitu od proizvoljnog hapšenja i pritvora primenjuju se na sve, uključujući i decu (na primer, Član 14 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima). Jačanje i poboljšanje pravde za decu u vanrednim situacijama može imati trajan efekat i može doprineti dugoročnom jačanju maloletničkog pravosuđa.

REFERENCE

- ECOSOC (1997). *Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System*
- OHCHR (2008). *Human rights in the administration of justice, a manual on human rights for judges, prosecutors and lawyers*
- Unicef Innocenti Research Centre & Harvard Law School (2010). *Children and Transitional Justice*
- *Pravila Ujedinjenih nacija za zaštitu maloletnika lišenih slobode* (1990)
- *Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe („Pekinška pravila“)* (1985)
- *Smernice Ujedinjenih nacija za prevenciju maloletničke delinkvencije („Rijadske smernice“)* (1990)
- *United Nations* (2008). *United Nations Common Approach to Justice for Children*
- *Unodc, Unicef* (2009). *Justice in matters involving children as victims and witnesses of crime (child-friendly version)*
- *Unodc, Unicef* (2006). *Manual for the measurement of juvenile justice indicators*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/tools.html

**STANDARDI ZA RAZVOJ
ODGOVARAJUĆIH
STRATEGIJA ZA
ZAŠTITU DECE**

STANDARDI ZA RAZVOJ ODGOVARAJUĆIH STRATEGIJA ZA ZAŠTITU DECE

Standardi u ovoj oblasti obuhvataju osnovne strategije u oblasti zaštite dece koje se mogu upotrebiti u različitim oblastima zaštite dece, odnosno kako bi se zadovoljile različite potrebe dece za zaštitom. Kao i svi ostali standardi, i ovi standardi su zasnovani na sveobuhvatnom međunarodnom pravnom okviru. Standardi uključuju standarde koji se odnose na:

- Vođenja slučaja
- Na zajednici zasnovane mehanizme zaštite dece
- Dečje kutke
- Zaštitu društveno isključene dece

STANDARD 15 VOĐENJE SLUČAJA

Sistemi vođenja slučaja koriste se u različitim oblastima pružanja usluga, uključujući zdravstvo, socijalnu zaštitu i pravosuđe. Vođenje slučaja je proces pomaganja pojedinačnom detetu i porodici putem direktne podrške kroz metode socijalnog rada i dobrog upravljanja informacijama (vidi Standard 5). Takav način vođenja slučaja predstavlja centralnu funkciju i neophodan je deo bilo kog sistema zaštite dece ili socijalne zaštite bilo u vanrednim situacijama ili redovnim okolnostima (uključujući državne i nevladine strukture). Humanitarna podrška za sistem vođenja slučaja u oblasti zaštite dece može biti potrebna u sledećim kontekstima:

- U vanrednim situacijama koje se događaju vrlo brzo, kada je vladi potrebna privremena podrška;
- U dugotrajnim vanrednim situacijama i zemljama u razvoju, gde je vlada motivisana da izgradi čvrste strukture socijalne zaštite (što uključuje i vođenje slučaja);
- Tamo gde vlada nije pokazala interes za održavanje sistema zaštite dece i socijalne zaštite.

Sistemi vođenja slučaja mogu biti posebno važni za unapređenje monitoringa u radu sa decom i upućivanja na usluge, i stoga predstavljaju osnovnu komponentu integrisane podrške odgovora na ključne rizike u oblasti zaštite dece u vanrednim situacijama, uključujući i decu povezanu sa oružanim snagama i grupama, decu bez pratnje, decu odvojenu od roditelja i decu koja su preživela nasilje, zlostavljanje i eksploataciju.

U okviru vođenja slučaja, tokom celog procesa mora postojati odgovarajuća uključenost dece, kao i puno poštovanje najboljeg interesa deteta. To zahteva bezbedne sisteme izveštavanja, garantovanu poverljivost, pridržavanje jasnih protokola za razmenu informacija, sigurno čuvanje dokumentacije itd. Sve navedeno se mora uzeti u obzir pre odlučivanja o sistemu za vođenje slučaja ili kada se započinje podrška ili jačanje bilo kog postojećeg sistema.

STANDARD

Devojčice i dečaci koje su u stanju urgentne potrebe za zaštitom su identifikovani i dobijaju uzrasno i kulturološki odgovarajuće informacije, kao i efektivan, multisektorski i deci prilagođen odgovor od relevantnih pružalaca usluga, koji rade na koordinisan i odgovoran način.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

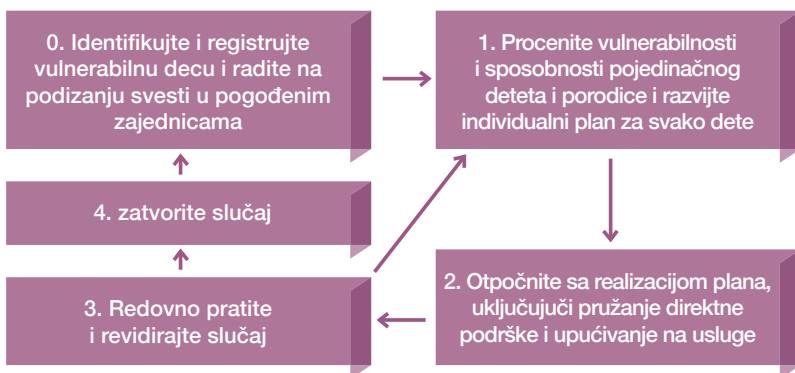
- Procenite i analizirajte postojeći kontekst i mehanizme zaštite dece i gradite na njihovim osnovama;
- Mapirajte postojeće usluge i analizirajte kapacitete postojećih organizacija i drugih relevantnih aktera kako bi se sprečili rizici i adekvatno adresirala pitanja zaštite dece;
- Gde god je to moguće, podržavajte postojeće državne strukture ili strukture u zajednici (neformalne i formalne) u prikupljanju i upravljanju informacijama;
- Pripremite detaljne opise posla za voditelje slučajeva i druge radnike, tako da svako razume koje su potrebne veštine za obavljanje posla, i obezbedite odgovarajuću superviziju;
- Razvijajte kapacitete države, organizacija u zajednici i nevladinih organizacija za prikupljanje informacija i vođenje slučaja;
- Razvijajte kapacitete drugih sektora u vezi sa vođenjem slučaja i pružanjem deci prilagođenog odgovora, uključujući i način komunikacije.

ODGOVOR

- Gradite na već postojećim definicijama (uključujući i one koje već postoje u zajednicama), i sa decom i onima koji rade sa decom dogovorite se o zajedničkim kriterijumima za određivanje toga koja deca su vulnerabilna;
- Ojačajte systemske veze između socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstva, rada, pravosuđa i organa za sprovođenje zakona kako biste bili sigurni da deca dobijaju koordinisanu i multidisciplinarnu podršku;
- Gradite na postojećim procesima i vezama, razvijajte procedure sa drugim sektorima, definišući kriterijume i procese za registraciju, upućivanje i praćenje, uključujući osetljiva pitanja, kao što je seksualno zlostavljanje dece (vidi Standard 9);
- Razvijte sistem za prioritizovanje najhitnijih slučajeva kako bi se obezbedila hitna podrška i praćenje;
- Pri izradi planova zaštite razmotrite četiri vremenska okvira: neposredni (tj. mesec dana), kratkoročni (do tri meseca); srednjoročni (3 meseca–9 meseci/godinu dana) i dugoročni (godinu dana ili više);
- Pobrinite se da su kapaciteti različitih sistema koji su uključeni u zaštitu dece razvijeni i raspoloživi prilikom vođenja slučaja;
- Obučite i opremite voditelje slučajeva kako bi se osiguralo da je odgovor primeren deci i kako bi se pružio na transparentan način, sa uzrasno odgovarajućim informacijama koje su date svakom detetu u vezi sa njegovim slučajem, na način koji je prilagođen kulturnom kontekstu;
- Blisko saradujte sa drugim sektorima (na primer, obrazovanje, zdravlje, organi za sprovođenje zakona i pravosudni sistem) kako biste identifikovali i uputili na podršku devojčice, dečake i porodice koji mogu biti posebno izloženi riziku;
- Blisko saradujte sa mehanizmima za zaštitu dece u zajednici kako biste

identifikovali i uputili na podršku devojčice, dečake i porodice koji mogu biti posebno izloženi riziku;

- Pobrinite se da je proces, kao što je prikazano u nastavku, poznat i jasan svim relevantnim organizacijama i drugim učesnicima. Obratite pažnju da pre identifikacije, ako okolnosti to dopuštaju, treba obaviti procenu na licu mesta o potrebi za registracijom kako bi se izbegla nepotrebna registracija dece

- Za svaki otvoren slučaj (brojevi u nastavku odnose se na numerisane kućice na dijagramu):
 1. U roku od nedelju dana od identifikacije sprovedena je procena u koju su uključeni detete i staratelj;
 2. U roku od dve nedelje od procene je zajedno sa detetom i starateljem razvijen plan;
 3. Praćenje i revizija akcionog plana sprovodi se najmanje jednom u mesec dana nakon što je plan donet;
 4. Evaluacija se sprovodi najkasnije tri meseca nakon što je slučaj zatvoren. Ako je potrebno, slučaj se može opet otvoriti.
- Kreirajte izlaznu strategiju. Organizacije koje pružaju direktnu podršku vođenju slučaja treba da prenesu odgovornost na organizacije koje su zakonom propisane kao odgovorne za vođenje slučaja čim je to moguće.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Postoji sistem za vođenje slučaja	Da	Provere na licu mesta u organizacijama uključenim u vođenje slučaja mogu pružiti mnogo ovih informacija
2. Broj slučajeva koji su otvoreni i zatvoreni u roku od tri meseca	Odrediće se u datoj zemlji	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Broj slučajeva po voditelju slučaja nije veći od 25	Da	
4. Konferencije slučajeva se održavaju najmanje svake dve nedelje	Da	
5. Opis posla i standardne operativne procedure (SOP) za voditelje slučaja su definisani i 100% ispitanih voditelja slučajeva pokazuju da ih u potpunosti poznaje	Da	
6. Voditelji slučajeva imaju redovnu obuku (jednom u svaka dva meseca), kao i superviziju	Da	
7. Definicija vulnerabilnosti deteta je razvijena i usaglašena između različitih aktera u oblasti zaštite dece	Da	
8. Procenat planova zaštite razvijenih u roku od dve nedelje od procene	90%	
9. Procenat slučajeva koji se revidiraju najmanje jednom mesečno nakon razrade plana zaštite	90%	

SMERNICE

1. Jačanje sistema:

Veoma je bitno razumeti postojeći kontekst i formalne i neformalne mehanizme koji već štite decu i dalje raditi na njima. Izrada i jačanje paralelnog sistema (NVO i/ili UN) za pružanje usluge socijalne zaštite oslabiće postojeće nacionalne i lokalne sisteme zaštite (ili one u nastajanju). Sa druge strane, jačanje postojećeg sistema vođenja slučaja za vreme vanredne situacije može imati trajan efekat.

2. Analiza onoga što je moguće:

Ova vrsta analize i podrške treba da se sprovodi u fazi procene spremnosti, kao i tokom početne procene u oblasti zaštite dece. Analiza treba da uzme u obzir pravni okvir, proces vođenja slučaja, procedure i alatke, finansijske i ljudske resurse i uključi mapiranje usluga u oblasti zdravstva, obrazovanja, bezbednosti, pravosuđa i socijalne zaštite, kao i analizu ekonomske situacije. Na temelju te analize, državni sistem vođenja slučaja može se direktno podržati putem pružanja dodatnih kapaciteta u upravljanju ili putem jačanja i širenja kapaciteta. Nacionalnim zakonima regulisano, mandatorno izveštavanje treba i dalje da bude uključeno u proširen sistem.

3. Definisanje vulnerabilnosti:

Vulnerabilnost treba zajednički definisati putem analize toga koja deca doživljavaju, ili su u opasnosti da dožive, najčešće oblike nasilja, zlostavljanja, eksploatacije ili zanemarivanja u datom kontekstu. Treba uzeti u obzir postojeće definicije, stavove i shvatanja, uključujući one koje ima zajednica. Takva vrsta analize treba da uzme u obzir:

- Starost, pol i smetnje u razvoju deteta;
- Decu bez odgovarajućeg staranja, uključujući i onu koja žive u ustanovama za rezidencijalni smeštaj dece;
- Decu sa smetnjama u razvoju, koja su povređena ili koja imaju zdravstvene probleme;
- Decu iz marginalizovanih društvenih i etničkih grupa;
- Decu u sukobu sa zakonom;
- Decu povezanu sa oružanim snagama ili grupama;
- Raseljenu decu i decu izbeglice.

Na temelju te analize treba razraditi kriterijume i usaglasiti ih sa drugim agencijama koje su informisane o shvatanjima zajednice u pogledu identifikovanja i registracije dece koja su najviše izložena riziku. Ti kriterijumi za registraciju treba da se revidiraju i menjaju sa sticanjem znanja o kontekstu i rizicima u oblasti zaštite dece.

4. Standardne operativne procedure (SOP):

Standardne operativne procedure treba da definišu uloge, odgovornosti i odnose između osoba koje su uključene u sistem vođenja slučaja i načine odgovora na različite izazove u oblasti zaštite dece. SOP bi trebalo da obezbedi detalje o svakom koraku u procesu vođenja slučaja, mapiranje usluga i sistem upućivanja, metode i procese u radu sa decom i sistem upravljanja informacijama. U nekim zemljama osoblje ne prijavljuje određene slučajeve policiji zbog stigme i dodatnih rizika po dete (vidi Standard 5).

5. Upravljanje podacima:

Nadovezujući se na ono što već postoji, treba koristiti sistem upravljanja podacima, kao što je Međuagencijski sistem upravljanja podacima u oblasti zaštite dece (Inter-Agency Child Protection Information Management System, IA COP IMS; u pisanoj i elektronskoj formi), kako bi se podržao sistem vođenja slučaja, podržao nadzor nad vođenjem slučaja i kako bi se generisala analiza tendencija u obimu posla i vrsti slučajeva, što će zauzvrat pomoći u vođenju slučajeva i širem planiranju dečje zaštite (vidi Standard 5).

6. Kapaciteti zaposlenih:

Prilikom određivanja broja dece po zaposlenom treba voditi računa o sposobnosti osoblja i potrebama dece, kao i drugim obavezama koje zahtevaju vreme, kao što su sastanci, prevoz, administracija, granice sigurnosti i pauze.

Osmislite plan za prevazilaženje propusta tamo gde nedostaju osnovne veštine. Na teren šaljte voditelje slučaja u parovima (ako je moguće, muškarca i ženu). Neke situacije mogu zahtevati razgovor između žena.

7. Prioritizovanje slučajeva:

U vanrednim situacijama velikih razmera može biti potrebno utvrditi prioritete reagovanja tako da se u određenim slučajevima obezbedi trenutno delovanje i kratoročna podrška kako bi se osiguralo da najurgentnije potrebe deteta budu zadovoljene u uslovima ograničenih resursa. Analiza kapaciteta sa stanovišta vođenja slučaja u odnosu na prirodu i razmere vulnerabilnosti pokazaće šta su prioriteti. Postoje dva glavna faktora u odlučivanju kojim slučajevima treba dati prioritet: hitnost i koliko je lako preduzeti mere. Slučajevi su hitni kada rizici za zaštitu predstavljaju ozbiljnu pretnju po život i zdravlje. Slučajevi su takođe hitni kada je vreme kritični faktor, na primer, kada su prilike za dokumentovanje okolnosti odvajanja odojčeta ili vrlo malog deteta (a time i za povećanje šansi da se ponovno ujedine sa svojom porodicom) vrlo ograničene. Na početku slučajevi se mogu prioritizovati na osnovu kategorije rizika. Kako se slučajevi prate, prioritizovanje treba vršiti od slučaja do slučaja. Druge slučajeve treba prioritizovati na osnovu toga koliko je lako preduzeti mere. Mnogi rizici u oblasti zaštite mogu se rešavati direktno na terenu ili ubrzo posle toga, na primer, upućivanjem na usluge ili obaveštavanjem rodbine o tome gde se dete nalazi.

8. Procena deteta:

U roku od nedelju dana od identifikacije treba realizovati procenu deteta, uzimajući u obzir zaštitne faktore na nivou deteta, porodice i društvenog okruženja. Ti faktori mogu uključivati, na primer, pozitivno iskustvo roditeljstva, uključivanje deteta u školu i prisustvo podrške od članova porodice ili prijatelja. Takođe treba proceniti rizike po dete kako bi se odlučilo o hitnosti slučaja, uključujući uticaj kulturnih praksi i rodnih uloga. Tokom tog i budućeg kontakta, voditelj slučaja treba da ima za cilj izgradnju odnosa sa detetom i porodicom u kome se porodica i dete osećaju cenjeno i u okviru kojih se njihovo mišljenje čuje. Voditelj slučaja treba da objašnjene odluke donesene u najboljem interesu deteta i gde svako ima jasnu sliku o tome šta se od koga očekuje. Treba uzeti u obzir detetovu preferencu u vezi sa polom zaposlenog koji radi na proceni. U kontekstu migracija/izbeglištva za osnovnu procenu zaštite dece uzima se procena najboljeg interesa (Best Interest Assessment – BIA).

9. Plan zaštite:

Plan zaštite treba razvijati zajedno sa detetom i, ako je primereno, sa porodicom. Plan treba da sadrži detalje o snagama i vulnerabilnostima deteta, da predstavi ciljeve koje dete želi da postigne i aktivnosti koje će se sprovoditi u određenom vremenskom okviru. Pružaoci usluga treba da budu uključeni u izradu plana zaštite i treba da potpišu da se obavezuju da ga pretoče u praksu. Plan treba da sadrži informacije o tome koji voditelj slučaja je zadužen za vođenje datog slučaja, kao i detalje koji se odnose na plan praćenja i revizije. Staratelj i voditelj slučaja treba da potpišu plan. U nekim slučajevima, na primer za decu stariju od 10 godina ili u skladu sa sposobnostima deteta, dete može potpisati plan zaštite. Deci treba dati detalje plana zaštite, kao i kontakt podatke voditelja slučaja, na detetu poznatom jeziku.

10. Konferencija slučaja:

Konferencije slučaja dozvoljavaju voditeljima slučajeva da podele dostignuća i prepreke u vezi sa slučajevima i treba da uključe supervizijsko osoblje. U konferenciji slučaja treba da redovno učestvuju voditelji slučaja i supervizijsko osoblje, ili određeni predstavnici voditelja slučaja kada se radi o konferenciji koja uključuje različita koordinaciona tela. Konferencije slučaja treba da budu organizovane na zatvorenoj i poverljivoj lokaciji.

11. Procena najboljeg interesa:

U skladu sa međunarodnim pravnim okvirima, a posebno u skladu sa Konvencijom o pravima deteta, najbolji interes deteta treba da bude od centralnog značaja u svim pitanjima koja se tiču dece. Tim principom se treba rukovoditi prilikom donošenja odluka u procesu vođenja slučaja, posebno tamo gde će odluke imati dugotrajne posledice za dete i ne mogu se uzeti olako. Prilikom donošenja odluka koje će uticati na dugotrajnije aranžmane za zbrinjavanje deteta ili na detetovu porodicu ili na njegov pravni status, treba da postoji i formalni proces prikupljanja podataka i konsultacija. Odluke treba da donosi panel stručnjaka upoznatih sa detetovim slučajem i u odlučivanju treba, kada god je to moguće, uključiti državne organe za zaštitu dece. Na primer, osnovno pitanje najboljeg interesa deteta je obezbeđenje detetove fizičke i emocionalne sigurnosti, drugim rečima detetove dobrobiti, tokom celog procesa zaštite i tretmana. Pružaoci usluga moraju proceniti pozitivne i negativne posledice aktivnosti, uz učešće deteta i njegovih staratelja kada je adekvatno. Ponekad opcija za koju se smatra da je u najboljem interesu deteta nije izvodljiva iz raznih razloga; u takvim situacijama treba se odlučiti za najmanje štetan pravac delovanja. Sve aktivnosti treba da osiguraju da se nikad ne utiče negativno na prava deteta na sigurnost i kontinuirani razvoj. Procena i određivanje najboljeg interesa deteta su neophodne alatke za upravljanje slučajevima u izbegličkim situacijama.

12. Zatvaranje slučaja:

Razradite smernice za zatvaranje slučaja koje su prilagođene broju slučajeva i kontekst i koje su u skladu sa zakonskim odredbama, ako su one primerjive. Zatvaranje slučaja se razlikuje od prenošenja odgovornosti za vođenje slučaja na drugu agenciju. To se može dogoditi zbog niza razloga, na primer, zbog postizanja ishoda plana zaštite, jer je dete navršilo 18 godina i ima odgovarajuću podršku ili zbog smrti deteta. Za zatvaranje slučaja potrebno je najmanje odobrenje voditelja slučaja ili supervizora. Slučajeve treba zatvoriti samo posle konsultacija koje uključuju sve pružaoce usluga.

REFERENCE

- International Rescue Committee (IRC) (Release date anticipated in June 2012). *Caring for Child Survivors in Humanitarian Aid Settings: Guidelines for providing case management, psychosocial interventions and health care to child survivors of sexual abuse*
- IRC and UNHCR (2011). *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*
- Save the Children (2011). *Case management practice within Save the Children Child Protection programmes*
- Terre des Hommes (2009). *Case Management: Systems & Accountability*
- UNHCR (2008). *UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child (2008)*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.childprotectionims.org

STANDARD 16

MEHANIZMI U ZAJEDNICI

Za potrebe ovih standarda „zajednica“ je definisana geografski određena grupa ljudi koji žive na određenoj lokaciji (ili u njenoj blizini), kao što je selo ili gradska sredina. Iako zajednica ne mora uvek biti homogena grupa (u okviru nje mogu postojati različite etničke grupe, verske grupe, osobe različitog socio-ekonomskog statusa itd.), zajednica može obezbediti važne mehanizme za prevenciju i odgovor na rizike u oblasti zaštite dece. Čak i u situacijama masovnog raseljavanja, kada nije lako videti nekakvu “zajednicu”, grupe ljudi se mogu same organizovati radi pomaganja deci izloženoj riziku.

Na zajednici zasnovan mehanizam za zaštitu dece predstavlja mrežu ili grupu pojedinaca na nivou zajednice koja na koordinisan način radi na ciljevima zaštite dece. Ti mehanizmi mogu biti inicirani iz same zajednice, odnosno unutrašnji (mešavina tradicionalnih i spoljašnjih uticaja) ili mogu biti inicirani i podržani spolja. U međunarodnoj zajednici je sve prisutnije mišljenje da su spolja podržavani mehanizmi u zajednici, kao što su odbori za zaštitu dece, često organizovani na neefektivan i neprikladan način, koji podriva postojeće odgovornosti i resurse. Efektivni mehanizmi za zaštitu dece u zajednici uključuju lokalne strukture i tradicionalne ili neformalne procese za podršku ili unapređenje dobrobiti dece.

STANDARD

Devojčice i dečaci su zaštićeni od zlostavljanja, nasilja, eksploatacije i zanemarivanja pomoću mehanizama i procesa zaštite u zajednici.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Sa ženskim i muškim članovima zajednice sprovedite procenu da biste utvrdili postojeće unutrašnje i spoljašnje metode podrške deci u riziku;
- Analizirajte da li u zajednici postoje mehanizmi za zaštitu dece koji imaju državni mandat;
- Procenite koji je mogući efekat mogućeg rada eksterne organizacije u zajednici;
- Mapirajte lokalne (formalne i neformalne) pružaoce usluga i mehanizme podrške (na primer, ženske grupe, zdravstvene radnike, policiju, nastavnike, verske vođe itd.), kao i njihove jake i slabe strane, kako biste se nadogradili na postojeće kapacitete i mehanizme;

- Izaberite, regrutujte i obučite volontere iz zajednice da zaštite decu od zlostavljanja, nasilja, eksploatacije i zanemarivanja i pruže podršku deci žrtvama zlostavljanja, nasilja, eksploatacije i zanemarivanja. Pobrinite se da opisi uloga sadrže jasno definisane zadatke, odgovornosti i veštine;
- Saradujte sa odraslima i decom u zajednici radi identifikovanja mogućih rizika po devojčice i dečake u vanrednim situacijama. Razradite plan odgovora zajednice (uključujući sistem ranog upozoravanja) i jačajte kapacitete za primenu tih planova u praksi;
- Podstičite hraniteljstvo, uključujući srodničko hraniteljstvo za decu o kojoj se ne brinu biološki roditelji, ali samo ako je obezbeđena podrška hraniteljima i pažljivo praćenje dece.

ODGOVOR

- Razvijajte usluge i podršku po meri deteta, oslanjajući se na postojeće procese, resurse i kapacitete mehanizama za zaštitu dece u zajednicama;
- Saradujte sa zajednicom na uključivanju različitih grupa u mehanizme zaštite u zajednici, uključujući žene, devojčice, dečake i vrlo ranjive osobe, kao što su osobe sa invaliditetom;
- Jačajte mreže i veze između mehanizama za zaštitu dece u zajednici;
- Identifikujte projekte u vezi sa pitanjima zaštite dece u zajednici koje mogu sprovesti članovi zajednice, uključujući decu i omladinu. Obezbedite podršku za te inicijative, gde je to potrebno i prikladno (imajte na umu da pružanje materijala mehanizmima za zaštitu dece u zajednici može podržati njihove aktivnosti, ali može smanjiti osećanje odgovornosti, odnosno svojine nad proces u okviru zajednice i ugroziti održivost);
- Kada je to prikladno, podstičite postojeće ili novoorganizovane adolescentske i omladinske grupe da se uključe u mehanizme za zaštitu dece u zajednici i u pitanja zaštite dece;
- Mobilizite i osnažite vršnjačku podršku i monitoring;
- Otkrijte oblasti u kojima se mogu razviti kapaciteti na zajednici zasnovanog mehanizama za zaštitu dece i obezbedite obuku u skladu sa potrebama;
- Pomozite mehanizme za zaštitu dece u zajednici da na nivou zajednice efektivno šire poruke o sprečavanju nasilja, eksploatacije i zlostavljanja dece, kao i o opasnostima od nesrećnih slučajeva (vidi Standard 7);
- Razvijajte kapacitete zajednice za identifikovanje i upućivanje dece i porodica na usluge koje su im potrebne (to treba da uključuje upućivanje teško pogođene dece na specijalizovanu pomoć);
- Podržite mehanizme za zaštitu dece u zajednici da razvijaju veze sa formalnim (državnim) aspektima nacionalnog sistema za zaštitu dece na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat zajednica u kojima 60% ili više ispitanika potvrđuje da u njihovoj zajednici postoje na zajednici zasnovani mehanizmi za zaštitu dece	80%	(1) To se može odrediti koristeći nasumične provere na licu mesta. Prag (60%) se može prihvatati u zavisnosti od konteksta.
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Pitanja o neformalnim mehanizmima za podršku dece uključena su u brze procene u oblasti dečje zaštite ili multisektoralne procene	Da	
3. Procenat ciljnih zajednica u kojima adolescenti i omladina mogu biti aktivno uključeni u zaštitu dece ako to žele	80%	
4. Procenat zajednica u kojima devojčice i dečaci sa invaliditetom imaju pristup mehanizmima za zaštitu dece u zajednici	90%	
5. Procenat ciljnih zajednica sa funkcionalnim sistemom upućivanja	To be determined in country	

SMERNICE

1. Spoljašnja pomoć:

Organizacije ne bi trebalo da pretpostavljaju da je neophodno uspostaviti nove mehanizme za zaštitu dece u zajednici. U nekim kontekstima je moguće uključiti prevenciju i odgovor u oblasti zaštite dece u postojeće strukture, kao što su odbori za razvoj sela. Prirodni pomoćnici i lokalni lideri treba da budu uključeni u zaštitu dece (seoski poglavari, vođe kampova, žene vođe, uvažene starije osobe i verske vođe, kao i deca ili postojeće omladinske grupe ili mreže). Postoji mogućnost da je teško održati potpuno nove odbore ili grupe, a grupe koje su organizovane pored postojećih mehanizama, mogu urušiti postojeću podršku.

2. Osećaj vlasništva:

Mehanizmi za zaštitu dece u zajednici su efektivni kada lokalni ljudi preuzmu odgovornost i vide ih kao način da ispune svoju obavezu prema deci. Organizacije treba postepeno da uključuju ljude iz zajednice koji će donositi važne odluke i aktivirati lokalne mreže za decu. Međunarodne koncepte zaštite dece i prava deteta treba uvesti metodama koje podrazumevaju poštovanje i kojima se izbegava pristup „nametanja odozgo”. Uloga dece u mehanizmima za dečju zaštitu u zajednici je od centralnog značaja, a njihovo efektivno učestvovanje je od suštinske važnosti, kao i njihovo pravo da donesu informisanu odluku o tome hoće li učestvovati ili ne.

3. Mehanizmi za žalbe:

Dok promovišu mehanizme za zaštitu dece u zajednici, radnici u oblasti zaštite dece moraju obezbediti mogućnost da deca i odrasli prijave zlostavljanje koje čine predstavnici samih mehanizama za zaštitu dece u zajednici. Nažalost, mogu postojati pojedinci koji će koristiti članstvo u mehanizmu za zaštitu dece u zajednici za poboljšanje, a zatim i zloupotrebe svoj položaja u zajednici. Humanitarne organizacije moraju biti svesne toga i moraju razviti mehanizme izveštavanja putem kojih deca i članovi zajednice mogu prijaviti zlostavljanje i izvan mehanizma za zaštitu dece u zajednici.

4. Plaćanje:

Plaćanje i spoljašnji podsticaji nisu dobra ideja jer podrivaju volonterski duh i ne mogu se održati. Nasuprot tome, upotreba postojećih sredstva unutar zajednice može poboljšati održivost i odgovornost.

5. Razvijanje kapaciteta:

Članovima mehanizama za zaštitu dece u zajednici je potrebno priznanje i potrebno je razviti njihove kapacite kako bi razumeli svoje uloge i efektivno učestvovali u radu. Obuka članova mehanizama za zaštitu dece u zajednici treba da koristi metode dijaloga i zajedničkog učenja i da se zasniva na lokalnom razumevanju dece i njihovih potreba.

6. Podgrupe:

Humanitarne organizacije treba da prepoznaju da će njihova uključenost u rad mehanizama za zaštitu dece u zajednici uticati na lokalne strukture moći i treba da razviju metode dobijanje povratnih informacija kako bi bile sigurne da njihov rad ne nanosi štetu određenim grupama ili pojedincima. U svakoj zajednici ili grupi pogođenih ljudi neke podgrupe imaju veću moć od drugih (na primer, žene i osobe sa invaliditetom često nemaju pravo glasa). Preduzmite korake kojima ćete osigurati uključivanje različitih grupa stanovništva, uključujući i decu, u mehanizme za zaštitu dece i omogućiti da se njihov glas čuje.

7. Poruke:

Informacije mogu spasti život, a takođe pomažu da se spreče problemi u oblasti zaštite dece. Sarađujte sa mehanizmima za zaštitu dece u zajednici na širenju važnih informacija u vezi sa:

- fizičkim rizicima (na primer, odvajanje dece od porodica; koja su mesta opasna za igru; kako prepoznati ostatke ratne oprema koja može da eksplodira, nagazne mine itd.),
- smanjenjem rizika, spremnošću i nošenjem sa nedaćama (na primer, kako izbeći razdvajanje porodice; kako se pripremiti za naknadne potrese posle zemljotresa; kako zajednica može smanjiti rizike po decu).

Informacije mogu biti upućene deci, starateljima i zajednicama. Poruke treba da budu kulturološki, jezički, polno i društveno odgovarajuće, osmišljene i testirane od strane lokalnog stanovništva i fokusirane na pozitivne akcije koje lokalno stanovništvo može preduzeti. Poruke treba prenositi efektivnim

komunikacionim kanalima, budući da pošiljalac poruke može biti podjednako važan kao i sama poruka. Pošiljaoci poruka treba da budu lokalni ljudi koji uživaju poverenje i koji prenose jasne i razumljive poruke. Masovni mediji, kao što su radio i pisane poruke, i kulturni mediji, kao što su obredi, pesme i plesovi, mogu biti veoma korisni za uticaj na decu i druge pogođene osobe. Vodite računa o tome da će način na koji se poruke prenose diktirati ko je uključen, a ko izostavljen (vidi Standard 3).

8. Državni sistem:

Mehanizmi za zaštitu dece u zajednicama su najefektivniji ako su povezani sa resursima i mrežama za zaštitu dece koji postoje u zajednici i na regionalnom i nacionalnom nivou. U sredinama gde je to prikladno (na primer, tamo gde vlada nije eksploatorska) treba preduzeti korake da se pomogne mehanizmima za zaštitu dece u zajednici da stvore lokalne mreže za zaštitu dece i da se povežu sa elementima državnog sistema za zaštitu dece, uključujući policijske službe, socijalne radnike, zdravstvene radnike i zdravstvene radnike koji rade sa osobama zaraženim HIV-om, usluge socijalne zaštite dece, obrazovne usluge, maloletničko pravosuđe i druge usluge. Iako programi treba da budu kulturološki prilagođeni, uvek treba promovisati pridržavanje međunarodnih pravnih standarda i standarda o ljudskim pravima, kao što je Konvencija UN-a o pravima deteta.

9. Urbana sredina:

Manji i veći gradovi mogu ponuditi više mogućnosti za povezivanje mehanizama zajednice sa ostalim delovima sistema dečje zaštite. Međutim, potrebno je prikupiti još iskustava i znanja o mehanizmima za zaštitu dece u zajednicama jer je evidencija o mehanizmima u urbanim zajednicama ograničenija nego kada je reč o ruralnim.

10. Finansiranje:

U vanrednim situacijama se od praktičara često traži da izrade i dostave predloge za finansiranje u kratkom vremenskom roku od 5 do 10 dana, što je nedovoljno za obavljanje pažljive procene ili za osmišljavanje dugoročnih intervencija u zajednici koje bi ojačale sistem dečje zaštite. Preporučuje se da praktičari sprovode stalne procene i utvrđuju činjenice u cilju razvoja adekvatne osnove za programiranje.

REFERENCE

- Action Aid (2010). *Safety with dignity – a field based manual for integrating community-based protection across humanitarian programs*
- Behnam, N. (2008). *Agencies, communities and children: A report of the Interagency Learning Initiative: Engaging Communities for Children's Well-Being*
- Donahue, J. and Mwewa, L. (2006). *Community Action and the Test of Time: Learning from Community Experiences and Perceptions*
- IASC (2007). *Guidelines on mental health and psychosocial support in emergency settings*
- Save the Children (2008). *A common responsibility: The role of community-based child protection groups in protecting children from sexual abuse and exploitation*
- Save the Children (2010). *Strengthening national child protection systems in emergencies through community-based mechanisms*
- The Columbia Group for Children in Adversity (2011). *Ethnographic study of community-based child protection mechanisms and their linkage with the national child protection system of Sierra Leone*
- UNHCR (2008). *Community-based Approach*
- Wessells, M. (2009). *What are we learning about protecting children in the community? An Inter-Agency review of evidence on community-based child protection mechanisms*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.arc-online.org
- www.childprotectionforum.org

STANDARD 17

DEČJI KUCI

Ovaj standard koristi termin „dečji kutak” da označi sigurne prostore, gde zajednice stvaraju povoljno i podsticajno okruženje u kom deca mogu pristupiti slobodnoj i strukturisanoj igri, rekreaciji, slobodnim aktivnostima i učenju. Dečji kuci mogu da pruže obrazovnu i psihosocijalnu podršku i druge aktivnosti koje uspostavljaju osećaj normalnosti i kontinuiteta. Osmišljeni su i vođeni po participativnom principu, za njih se često koriste postojeći prostori u zajednici i mogu biti namenjeni posebnoj uzrasnoj grupi dece ili deci različitog uzrasta.

Smernice za dečje kutke su razvijene u različitim humanitarnim oblastima i pomogle su da se postigne dogovor između različitih sektora humanitarnih snaga. To su:

- Referentne grupe Međuagencijskog stalnog komiteta za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku u vanrednim situacijama (Reference Group on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings – IASC);
- Globalna radna grupa za zaštitu dece (The global Child Protection Working Group);
- Globalni klaster za obrazovanje (The global Education Cluster);
- Minimalni standardi za obrazovanje: spremnost, odgovor, oporavak (The Minimum standards for education: preparedness, response, recovery - INEE).

Ključne aktivnosti i smernice navedene niže reflektuju pristup određenog tima zajedničkim smernicama.

STANDARD

Sva deca i mladi imaju pristup od strane zajednice podržanim dečjim kucima, koji pružaju strukturisane aktivnosti koje se sprovode u bezbednom, inkluzivnom i podsticajnom okruženju po meri deteta.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Identifikujte lokacije, resurse (za materijale i aktivnosti) i osobe koji mogu učestvovati u vođenju dečjih kutaka;
- Obučite osoblje u oblasti zaštite dece i u drugim relevantnim sektorima, kao i relevantne državne partnere i volontere iz zajednice o smernicama za dečje kutke;

- Razmotrite različite načine stvaranja sigurnih prostora za decu u zajednicama i njihovog povezivanja sa većim sistemima zaštite.

ODGOVOR

- Sprovedite procenu zajedno sa zajednicom da biste odlučili da li su dečji kuci potrebni, sigurni i pristupačni za svu decu u blizini i da li su kontekstualno primereni;
- Mapirajte postojeće objekte i infrastrukturu, uključujući škole i mesta za okupljanje članova zajednice. Pre odluke o izgradnji dečjeg kutka, odlučite da li je izgradnja uopšte potrebna;
- U fazi planiranja u potpunosti uključite dečake, devojčice, žene, muškarce i vulnerabilne grupe (kao što su osobe sa invaliditetom) iz zajednice koja razvija i podržava aktivnosti dečjeg kutka;
- Regrutujte volontere iz zajednice i povežite se sa drugim inicijativama u zajednici (vidi Standard 16);
- Osmislite program aktivnosti koji uzima u obzir potrebe dece i cele zajednice i koordinira sa drugim organizacijama i sektorima radi pružanja podrške, kao što su edukacije iz zdravlja i odražavanja higijene, kuci za majke i bebe i grupe za podršku dojenju, dohranjivanju beba, informisanje o humanitarnoj pomoći itd.;
- Razmislite o tome da iskoristite strukture koje već postoje (na primer, šatore, barake, škole);
- Procenite sigurnosne elemente (ograde, pribor za prvu pomoć, toalete) i reagujte na relevantan način;
- Obezbedite pravilno održavane sanitarne instalacije, kao i vodu za piće i higijenske svrhe;
- Postavite jasne smernice, programe i raspored za aktivnosti sa decom;
- Obezbedite kontinuirano praćenje i mehanizme za povratne informacije koji uključuju decu i porodice;
- Pružite volonterima stalnu obuku i podršku, uključujući koučing;
- Već u ranoj fazi, u bliskoj saradnji sa zajednicom i drugima zainteresovanim, razradite plan gašenja ili tranzicioni plan koji je povezan sa širim planom oporavka. Pobrinite se da zajednica od početka bude svesna da će doći do gašenja ili primopredaje. Što je ranije moguće, pružite informacije o tome kada će doći do gašenja ili tranzicije.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Broj dece koja dolaze u dečje kutke podržane od zajednice		8) Primer odnosa broja dece po animatoru: - Deca mlađa od 2 godine ne mogu prisustvovati bez odrasle osobe; - Petnaestoro dece od 2 do 4 godine sa najmanje dve odrasle osobe; - Dvadesetoro dece od 5 do 9 godina sa dve odrasle osobe; - Dvadeset petoro dece od 10 do 12 godina sa dve odrasle osobe; - Tridesetoro dece od 13 do 18 godina sa dve odrasle osobe;
2. Procenat dečjih kutaka podržanih od zajednice koji ispunjavaju ciljeve postavljene niže navedenim indikatorima aktivnosti	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat dečjih kutaka koji ispunjavaju kriterijume bezbednosti i pristupačnosti (definisaće se u datoj zemlji)	100%	
4. Procenat dečjih kutaka koji su pristupačni deci sa različitim smetnjama u razvoju	100%	
5. Procenat animatora u dečjim kucima koji su dobili inicijalnu i prateću obuku o inkluziji	90%	
6. Procenat dečjih kutaka gde su implementirane uzrasno odgovarajuće aktivnosti bazirane na potrebama koje su identifikovali dečaci, devojčice i porodice	80%	
7. Broj sastanaka sa dečacima, devojčicama i porodicama održanih svakog meseca koji se organizuju za svaki dečji kutak radi razmatranja učinka dečjih kutaka	1	
8. Prisustvo prosečnog broja dece koja su uključena u dečji kutak po obučenom animatoru	Da	

SMERNICE

1. Primerenost:

Dečji kuci ne moraju biti potrebni ako deca imaju pristup drugim načinima zadovoljavanja svojih potreba za formalnim i neformalnim obrazovanjem, zaštitom i psihosocijalnom podrškom. U nekim sredinama dečji kuci mogu biti neprikladni jer mogu biti mesta gde su deca napadnuta ili regrutovana uružane snage ili grupe, ili zato što devojčice mogu biti seksualno uznemiravane na putu do i od dečjih kutaka. U nekim slučajevima dovoljno je da deca imaju bezbedan prostor da se okupe, igraju i učestvuju u grupnim aktivnostima, bez potrebe da postoji fizički objekat, građevina. Ako su dečji kuci potrebni, procenom takođe treba da se utvrdi kako se mogu organizovati na efektivan način. Bezbednost i sigurnost koje su bile ključna briga u postupku procene takođe treba da budu prioritet u osmišljavanju i realizaciji dečjih kutaka. Važno je biti svestan bezbednosnih problema koje mogu prouzrokovati sama deca (na primer, vršnjačko nasilje ili međusobne pretnje).

2. Specifične grupe:

Dečji kuci pružaju priliku da se podrže sva deca i da se promovišu ravnopravnost i inkluzija. Veoma je bitno da se preduzmu mere potrebne da se identifikuju deca koja su najviše izložena riziku i da se dopre do njih bez

izdvajanja i stigmatizacije. Takođe treba ispuniti različite potrebe devojčica i dečaka različitog uzrasta, etničkog porekla, životne situacije, smetnji u razvoju itd. Prilikom osmišljavanja odgovora treba imati na umu potrebe tih grupa.

3. Uzrasna i rodna osetljivost:

Dečacima i devojčicama različitih uzrasta treba pravično pružiti načine da učestvuju u osmišljavanju, upravljanju i razmatranju programa kao što su dečji kuci. Za neke adolescentne devojčice igranje može biti neprimereno i više dobra će im činiti razgovor sa vršnjakinjama. Diskusione grupe sastavljene od vršnjaka istog pola, sa animatorom istog pola, mogu biti privlačne mladima jer im omogućavaju da podele svoje brige i ideje o pitanjima kao što su seksualno zdravlje, ljubav, veze i strategije vršnjačke zaštite. U zavisnosti od prirode vanredne situacije, neke grupe mogu zahtevati veću pažnju (na primer, odojčad i mala deca kojoj je potrebna psihosocijalna stimulacija).

4. Svest o invaliditetu:

Deci sa smetnjama u razvoju često je otežan pristup dečjim kucima zbog fizičkih, sredinskih i socijalnih barijera. Moguće je da je roditeljima neprijatno da šalju svoju decu u dečje kutke zbog stigmatizacije ili možda nisu svesni da su dečji kuci namenjeni i deci sa smetnjama u razvoju. Važno je da to bude jasno prilikom organizovanja ili vođenja dečjeg kutka. Animatori treba da dobiju obuku o tome kako da prilagode aktivnosti svoj deci, sa posebnim osvrtom na potrebe dece sa različitim vrstama smetnji u razvoju. Možda će u skladu sa tim biti potrebno prilagoditi broj dece po animatoru.

5. Igra:

Dečji kuci treba da budu zabavni i treba da promovišu pravo na igru. Kako bi se izbeglo preopterećenje, često je korisno za dečje kutke da se na početku fokusiraju na osnovnu igru i rekreaciju. Kasnije dečji kuci mogu da realizuju naprednije aktivnosti, kao što je postavljanje mehanizama upućivanja ili organizovanje aktivnosti za pojedince ili manje grupe dece kojoj je potrebna dodatna podrška. Deca bi trebalo da imaju pravo glasa o tome koje igre žele u dečjim kucima. To bi trebalo da uključuje i tradicionalne igre. Učešće zajednice takođe treba podsticati kroz aktivnosti kao što je pravljenje igračaka i pozivanje starijih majki, baka i starijih osoba u centar da uče decu pesmama i pričaju priče maloj deci. Pokušajte da se setite igara, pesama i likovnih aktivnosti koje su prikladne za sve uzraste i za decu sa smetnjama u razvoju, a koje unapređuju lične i socijalne veštine dece i koje se fokusiraju više na uključenost, a ne samo na ishode (vidi Standard 10).

6. Škole:

Koordinirajte rad sa školama kako biste bili sigurni da dečji kuci nisu konkurencija školama, već da ih nadopunjuju. Kada se škole ponovo otvore, obezbedite termine za različite uzrasne grupe dece. To može podrazumevati aktivnosti za mlađu decu tokom dana, organizovanje programa posle škole za stariju decu itd. Raspored aktivnosti treba da bude jasan i ustaljen.

7. Roditelji:

Psihosocijalna dobrobit roditelja je važna za brigu o deci i njihovu zaštitu. U rad dečjih kutaka mogu biti uključeni i sastanci grupa za podršku roditeljstvu. To može uključivati informativne sastanke o brizi o deci za majke i očeve u kojima učestvuju lokalni pružaoci usluga. Treba uključiti i roditelje sa invaliditetom i sastanci treba da budu dostupni svima.

8. Razvijanje kapaciteta:

Uspešni radnici u dečjim kucima treba da imaju visok nivo motivacije i odgovarajuće veštine. Žene i muškarce treba zapošljavati ravnopravno tako da odgovaraju sastavu ciljne grupe. Svako ko radi u dečjem kutku treba da prođe početnu obuku kao deo kontinuiranog procesa razvijanja kapaciteta koji uključuje i obuku i koučing. Obuka treba posebnu pažnju da posveti zaštiti dece, kao i organizovanju igara za sve. Vremenom, kako razvijaju nove veštine, radnici u dečjim kucima će sve češće biti u položaju da obogaćuju rad u dečjim kucima.

9. Praćenje:

Dečje kutke treba kontinuirano pratiti kako bi se stekao uvid u njihov razvoj i identifikovali propusti u obaveštenosti zajednice, kvalitetu aktivnosti, bezbednosti, logističkoj podršci itd. Dečji kuci se mogu smatrati polaznom tačkom za redovno praćenje dobrobiti dece. Osobe koje imaju iskustva u praćenju i evaluaciji treba da ocenjuju dečje kutke kako bi se videlo da li aktivnosti koje se odvijaju u njima donose bitno poboljšanje u živote dečaka i devojčica, da li su inkluzivni i da li postižu ciljeve.

REFERENCE

- Child Protection SubSector for Sudan (2011). *Minimum Standards for CFS and Children's Centres - Sudan*
- Christian Children's Fund (2008). *Starting Up Child Centered Spaces in Emergencies: A Field Manual*
- IASC, INEE, Global Protection Cluster, Global Education Cluster (2011). *Guidelines for Child-friendly Spaces in Emergencies*
- IFRC and Save the Children Denmark (2012). *The Children's Resilience Programme – Psychosocial support in and out of school: Booklet 1 Understanding Children's Wellbeing*. (2012)
- Save the Children (2008). *Child-friendly Spaces in Emergencies – a Handbook for Save the Children staff*
- Terre des Hommes (2009). *20 games with a psychosocial aim*
- UNICEF (2009). *A practical guide for developing Child-friendly Spaces* (2009)
- Konvencija o pravima o deteta (1989)
- www.mhpss.net

STANDARD 18

ZAŠTITA ISKLJUČENE DECE

Ekskluzija ili isključenost se definiše kao proces kojim se pojedinačno dete ili grupe dece potpuno ili delimično marginalizuju što im onemogućava da preuzmu punu ulogu u društvu. Iako se isključenje uglavnom fokusira na društvene odnose, ono pokreće materijalnu deprivaciju i vulnerabilnost. Obično je povezano sa stigmatizovanim socijalnim statusom kao što je invaliditet, pripadnost diskriminisanj grupi (kao što su verske ili etničke manjine), sa kulturnim predrasudama u vezi sa pitanjima kao što je rod i sa ekonomskom isključenošću.

Isključenost iz temelja utiče na razvoj detetovog punog potencijala tako što blokira njegov pristup pravima, mogućnostima i resursima. Isključena deca su vulnerabilnija na nasilje, zlostavljanje, eksploataciju i zanemarivanje. Humanitarne krize i odgovori mogu učiniti cikluse isključenosti gorima i stvoriti nove slojeve isključenosti, ili mogu ponuditi mogućnosti za promenu.

STANDARD

Svi dečaci i devojčice u humanitarnim okolnostima imaju pristup osnovnim uslugama i zaštiti, a uzroci i načini isključenosti dece se identifikuju i rešavaju.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

SPREMNOST

- Koristite i razmotrite analizu spremnosti za vanrednu situaciju i druge relevantne podatke i informacije kako biste identifikovali isključene grupe i uzroke i posledice njihove isključenosti;
- Mapirajte nacionalni sistem za zaštitu dece – procenite njegovu sposobnost da dopre do isključene dece i da ih zaštiti, i utvrdite propuste koji mogu urušiti zaštitu u vanrednim situacijama;
- Mapirajte podršku i usluge u zajednici i razvijte mehanizme upućivanja između organizacija i ljudi koji pružaju usluge za specifične potrebe isključene dece;
- Pomozite pružiocima specijalizovanih usluga da razviju kapacitete za zaštitu dece (organizacije koje rade sa decom sa smetnjama u razvoju, decom na rezidencijalnoj zaštiti, decom koja žive i rade na ulici i ostalim isključenim grupama).

ODGOVOR

- Uvek uzmite u obzir najbolji interes deteta i princip „ne naškodi“ u svim aktivnostima koje se odnose na isključene grupe dece i one koja su u riziku od moguće diskriminacije i pokušajte izbeći da etiketirate decu dok radite na njihovoj inkluziji;
- Koristite brzu procenu zaštite dece da biste identifikovali naročito ranjive i isključene grupe dece i postarajte se da se njihove specifične potrebe uzmu u obzir prilikom razvijanja strategija za odgovor u oblasti zaštite dece i zahteva za finansiranje. Imajte na umu potencijalne grupe dece koje nisu vidljive u proceni;
- Uključite sve strane u participativni proces procene na nivou zajednice kako bi se utvrdile društvene i fizičke barijere i prepreke prouzrokovane stavovima, kao i informacione barijere koje isključuju decu, zatim posledice ekskluzije i mogućnosti za njeno rešavanje;
- Pobrinite se da podaci prikupljeni o populaciji uključuju i podatke o isključenim grupama i da su razvrstane tako da identifikuju specifične karakteristike ekskluzije kao što su uzrast, pol, veroispovest, etnička pripadnost, zdravlje, invaliditet i socijalni status, kao i fizičke i socijalne barijere. Informacije o nekim grupama koje su izložene riziku od isključenosti, kao što su LGBT deca ili deca rođena kao posledica silovanja, verovatno moraju biti tretirane sa posebnom poverljivošću;
- Pobrinite se da se isključene grupe dece razmatraju u okviru sistema vođenja slučaja i obezbedite obuku za voditelje slučajeva o različitim strategijama za poboljšanje pristupa takvoj deci i za inkluziju takve dece (vidi Standard 15);
- Pobrinite se da inicijative za podršku deci u zajednici budu povezane sa mehanizmima dečje zaštite u zajednici i da identifikuju i upućuju slučajeve u vezi sa zaštitom dece ka tim mehanizmima;
- Radite sa grupama dece i mladih radi povećanja obuhvata dece i promovisanja vršnjačke podrške za isključenu decu, i promovišite njihovo učešće u društvenim aktivnostima i pristup društvenim resursima;
- Sarađujte sa decom, odraslima i uticajnim članovima zajednice na promovisanju inkluzije isključenih grupa i na informisanju isključene dece i njihovih porodica o dostupnim uslugama i podršci;
- Postarajte se da deca imaju pristup potrebnim informacijama, uzimajući u obzir uzrast, pol, jezik, veru, vrstu invaliditeta (na primer, preko radio-emisija i krupno štampanih materijala za slabovide osobe) itd., i usmeravajte informacije na isključene grupe (na primer, na decu u okviru rezidencijalnog smeštaja i u zatvorima ili na decu ulice);
- Sarađujte sa svim sektorima kako bi se osiguralo da su osnovne usluge, kao što su zdravstvo, obrazovanje i sredstva za život, dostupne isključenoj deci i preduzmite odgovarajuće mere za borbu sa postojećim i potencijalnim preprekama;
- Zalažite se za to da se u svim humanitarnim sektorima preduzmu koraci kako bi se omogućilo isključenoj deci da budu uključena u planiranje programa (na primer, zastupajte standarde „univerzalnog dizajna“ i „razumnog prilagođavanja“, koji su navedeni u Konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom u svim intervencijama);

- Promovišite i podržavajte uključivanje isključene dece i grupa u forume za donošenje odluka;
- Zastupajte politiku zapošljavanja ljudi iz isključenih grupa;
- Uključite predstavnike isključenog stanovništva u proces evaluacije programa.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat identifikovane isključene dece koja imaju pristup uslugama zaštite	80%	(1) „Pristup“ treba definisati u datom kontekstu, uključujući i to da li je imenilac ograničen na decu koja veruju da su im potrebne usluge. Vrste usluga takođe mogu biti određene u kontekstu. (3) Koje su to isključene grupe i vrste usluga, može biti određeno u kontekstu.
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Broj zajednica u kojima je isključenost mapirana i u kojima su uzroci, posledice, prepreke i mogućnosti identifikovani	Određiće se u datoj zemlji	
3. Procenat zajednica sa širokim spektrom usluga i podrške dostupnim isključenim grupama	100%	
4. Procenat zajednica sa participativnim inicijativama za dopiranje do isključene dece	100%	

SMERNICE

1. Najčešće isključena deca:

Neke od kategorija dece koja su najčešće identifikovana kao isključena su: deca sa smetnjama u razvoju, deca u domaćinstvima bez odraslih, LGBT deca, deca koja žive i rade na ulici, deca rođena kao posledica silovanja, deca etničkih i verskih manjina, deca pogođena HIV-om, devojčice adolescentnog uzrasta, deca uključena u najgore oblike dečjeg rada, deca bez odgovarajućeg staranja, deca rođena izvan braka i deca koja žive na rezidencijalnom smeštaju ili u zatvorima. Deca mogu doživeti ekskluziju u različitim oblastima života. Na primer, deca sa smetnjama u razvoju mogu biti isključena iz korišćenja resursa i učešća u životu sopstvenog domaćinstva, kao i iz škole, resursa u zajednici i pristupa sredstvima za život. Devojčice mogu biti isključene iz učešća u životu zajednice ili iz pristupa obrazovanju. Deca u rezidencijalnim ustanovama ili u zatvorima mogu biti isključena iz života zajednice i izolovana od osnovnih usluga i resursa. Deca koja žive i rade na ulici mogu imati svoje sopstvene društvene sfere, ali mogu biti isključena iz ostatka društva i pristupa osnovnim uslugama i resursima.

2. Identifikovanje isključene dece:

Analiza dokumentacije koja se sprovodi tokom faze pripremanja za vanredne situacije ili prvih dana odgovora na vanrednu situaciju, trebalo bi da pruži ideju o tome koja su deca najčešće isključena u okviru nacionalnog ili lokalnog konteksta. Koristite to znanje za planiranje mesta na kojima će se sprovoditi procene u oblasti zaštite dece (na primer, u ustanovama za rezidencijalni smeštaj ili u zatvorskim objektima) i vrste pitanja koja će se postavljati, a zatim utvrdite prirodu i obim isključivosti u kontekstu vanredne situacije. Kada je to definisano, koristite procene u zajednici i rad na terenu kako biste identifikovali svako pojedinačno isključeno dete u oblasti u kojoj radite kako bi se obezbedilo praćenje i podrške. Blisko saradujte sa upravama kampova i organizacijama kao što su UNHCR i IOM, koje registruju stanovništvo, kako bi se osiguralo da se prilikom registracije stanovništva vrši skrining za često isključene grupe (na primer, deca sa smetnjama u razvoju i deca bez odgovarajućeg staranja). Dalji rad se onda može obavljati na nivou zajednice i obuhvata mapiranje uzroka, posledica, mogućnosti i opasnosti u vezi sa ekskluzijom.

3. Pristup isključene dece humanitarnoj zaštiti i pomoći:

Sva deca treba da imaju mogućnost da pristupe istom nivou humanitarne zaštite i pomoći, što je često uskraćeno isključenoj deci. Posebne mere mogu biti potrebne za prevladavanje prepreka i omogućavanje pristupa. One mogu uključivati pružanje usluga na terenu, javno zalaganje kako bi se obezbedilo uključivanje dece koja nemaju lična dokumenta ili koju ne zastupa odrasli staratelj, kao i obavljanje aktivnosti za borbu protiv diskriminacije. Izbegavajte pružanje opštih humanitarnih usluga odvojeno kada god je to moguće. Deca bi trebalo da budu podržana u pristupu specijalizovanim uslugama u skladu sa svojim specifičnim potrebama (na primer, specijalizovane medicinske usluge, pomagala za različite vrste smetnji u razvoju ili usluge privremenog zbrinjavanja). Vodite računa o tome da se pružanje specijalizovane usluge i rad na terenu obavljaju na način kojim se deca neće dalje stigmatizovati.

4. Deca sa smetnjama u razvoju:

Deca sa smetnjama u hod, ometenošću vida, sluha, govora i/ili pamćenja naročito su vulnerabilna na napuštanje, zanemarivanje i eksploataciju po pitanju napuštanja, zanemarivanja i eksploatacije tokom vanrednih situacija, a retko se uzimaju u obzir prilikom humanitarnih procena i odgovora. Njihovo uključivanje u humanitarno programiranje podrazumeva analiziranje njihovih brojnih potreba, karakteristika i životnih prilika i osigurava njihovo aktivno učešće u svim fazama programskog ciklusa. Pružaoci opštih humanitarnih usluga treba da povećaju svoje kapacitete u pogledu uključivanja dece sa smetnjama u razvoju i rada sa njima. Planiranje programa bi trebalo da bude usmereno na porodicu i da pomogne porodicama da postanu samostalne. Kontakt osobe u okviru mehanizmima u zajednici ili u upravi kampova treba da budu identifikovani i obučeni za rad sa decom sa invaliditetom. Strategije za komunikaciju i medije treba da omoguće deci sa invaliditetom pristup informacijama, na primer, putem korišćenja radija, obaveštavanja preko zvučnika, Brajevog pisma, medija štampanih krupnim slovima i slanjem poruka preko invalidskih mreža.

5. Razumno prilagođavanje i univerzalni dizajn:

Ovi principi služe tome da se obezbedi uvažavanje potreba osoba sa invaliditetom tokom procesa planiranja i realizacije programa. Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom definiše razumno prilagođavanje kao „neophodno i adekvatno modifikovanje i usklađivanje... kako bi se obezbedilo da osobe sa invaliditetom uživaju, odnosno ostvaruju ravnopravno sa drugima sva ljudska prava”. Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom definiše univerzalni dizajn kao „dizajn proizvoda, okruženja, programa i usluga koje koriste svi, u najvećoj mogućoj meri, bez potrebe prilagođavanja ili specijalnog dizajniranja”. Kako biste osigurali da se potrebe dece sa sa smetnjama u razvoju uzimaju u obzir i zadovoljavaju, ona treba da budu uključena u sva humanitarna programiranja. Nepoštovanje toga narušava praksu uključivanja dece sa smetnjama u razvoju u humanitarno programiranje, te predstavlja diskriminaciju.

6. Deca koja žive i rade na ulici (deca ulice):

Mnoga deca koja su u opasnosti sele se u urbane sredine kako bi izbegla nasilje, zlostavljanje, eksploataciju i zanemarivanje, ili u potrazi za mogućnostima, uslugama i resursima. Neka od te dece završe živeći i radeći na ulici, gde su izložena daljem nasilju i eksploataciji, a mogu biti isključena iz usluga. U vanrednim situacijama ta deca mogu i dalje biti isključena iz humanitarne zaštite i pomoći zbog toga što su izvan struktura zajednice i zbog toga što nemaju pristup informacijama. U vanrednim situacijama se takođe povećava broj dece koja kreću na ulice. Deca koja žive i rade na ulici često imaju složene potrebe i ostaće vrlo mobilna, što otežava napore za njihovo uključivanje u humanitarno programiranje. Pristupi koji su se pokazali uspešnim u nekim kontekstima uključuju metode rada na širem obuhvatu dece kroz vršnjačke kontakte, pružanje usluga učenja i psihosocijalne podrške „izvan radnog vremena“, obezbeđivanje multisektorskog vođenja slučaja, zalaganje kod pružalaca usluga, poslodavaca i organa vlasti i pružanje porodične medijacije.

7. Deca pogođena HIV-om:

Deca koja žive sa HIV-om ili koja žive u domaćinstvima sa članovima koji imaju HIV, mogu biti posebno vulnerabilna na isključenje iz zajednice. Stigma i diskriminacija koje su povezane sa HIV-om mogu dovesti do toga da deca ne mogu pristupiti uslugama i podršci, kao i do njihovog isključenja iz zajednice. Efekat HIV-a na egzistenciju pojedinca i domaćinstva može dovesti do siromaštva, što dodatno podstiče ciklus ekskluzije. Treba se posebno pobrinuti da ta deca i ta domaćinstva budu uključena u programe zaštite i pomoći na način koji čuva poverljivost i, koliko god je to moguće, smanjuje rizik od stigmatizacije. Informacione kampanje treba da izazovu diskriminatorne stavove i promovišu prihvatanje i podršku u zajednici. Specijalizovane usluge treba da budu uključene u šire usluge. Deca pogođena HIV-om treba da budu uključena u obuku o životnim veštinama koje unapređuju njihovu sposobnost da se zaštite.

8. Promovisanje participacije dece:

Promovisanje učešća isključene dece u donošenju odluka koje utiču na njihov život ključno je za njihovo uključivanje u društvo i povećava njihovu zaštitu. Učešće, međutim, može takođe da ih izloži riziku od diskriminacije i nasilja ili da ih ostavi sa osećanjem potpune bespomoćnosti. Pozadina i dinamika moći koje stvaraju te rizike zahtevaju pažljivu analizu, te pre promovisanja participacije isključene dece mora biti osiguran kapacitet za podrška njihovom uključivanju. Programiranje koje za cilj ima promovisanje dečje participacije treba da pomogne deci da izgrade samopouzdanje, rezilijentnost i socijalne veštine. U promovisanju učešća isključene dece u aktivnostima zajednice mogu se koristiti dečje grupe i vršnjački mehanizmi.

9. Promovisanje inkluzije u organizacionim politikama i praksi:

Zapošljavanje osoblja iz isključenih grupa u humanitarnim organizacijama koje aktivno promovišu nediskriminaciju, razvija razumevanje problema ekskluzije, poboljšava komunikaciju i omogućava izgradnju pozitivnog odnosa. Da bi se to postiglo, treba razviti politiku i procedure koje promovišu zapošljavanje svih grupa u društvu i obezbeđuju radno okruženje bez prepreka. Politika i procedure mogu uključivati:

- Strategije afirmativne akcije,
- Prilagođavanje radnog mesta za osoblje sa invaliditetom,
- Uvođenje žalbenih postupaka,
- Razvijanje svesti i obučavanje osoblja u vezi sa diskriminacijom,
- Otvaranje mogućnosti razvoja karijere za svo osoblje.

REFERENCE

- UNHCR (2011). *Working with Persons with Disabilities in Forced Displacement*
- WHO (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health*
- Wordsworth, D., McPeak, M. and Feeny, T. (2005). *Understanding Children's Experience of Poverty: An Introduction the DEV Framework*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (2006)

**STANDARDI ZA
UKLJUČIVANJE
ZAŠTITE DECE U
DRUGE HUMANITARNE
SEKTORE**

STANDARDI ZA UKLJUČIVANJE ZAŠTITE DECE U DRUGE HUMANITARNE SEKTORE

Zašto zaštita dece treba da bude uključena u druge sektore?

Mnoge pretnje po bezbednost i dobrobit dece mogu biti umanjene ili čak iskorenjene putem blagovremenog i za decu prilagođenog pružanja humanitarne pomoći u svim drugim sektorima. Štaviše, svi sektori u okviru humanitarnog odgovora su od kritične važnosti za pružanje adekvatnog i celovitog odgovora za decu koja su preživela različite vidove nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja. Posle neposrednog humanitarnog odgovora, svi humanitarni sektori daju važan doprinos postizanju uspešne rehabilitacije i reintegracije dece žrtava.

Uključivanje zaštite dece, odnosno obezbeđivanje da su principi dečje zaštite sastavni deo svih humanitarnih aktivnosti, pomaže da se maksimalizuju efekti zaštite dece u radu svih humanitarnih radnika. Ono takođe minimalizuje broj slučajeva u kojima se rizici po decu nenamerno pogoršavaju programima osmišljenim bez potrebnog razmatranja dečje bezbednosti i dobrobiti. Drugim rečima, uključivanje dečje zaštite je deo primene principa „ne naškodi“.

Šta pokrivaju ovi standardi?

Ovi standardi ne daju opšte smernice za radnike u humanitarnim sektorima koje pokrivaju – te se smernice mogu naći u relevantnim standardima za svaki sektor, kao što su relevantni „Sfera“ standardi ili standardi INEE. Ipak, ovi standardi:

- Ukazuju na neke od „skrivenih karika“ između humanitarne pomoći i zaštite dece (na primer, kada podrška roditeljima verovatno znači veću bezbednost za decu)
- Navode preporučene ključne aktivnosti za radnike u oblasti zaštite dece i humanitarne radnike u drugim sektorima kako bi se obezbedilo da se pitanja dečje zaštite pravilno rešavaju u svim navedenim sektorima

- Daju spisak mogućih indikatora, sa ciljevima, kako bi se procenio napredak ka postizanju standarda
- Daju neke smernice za radnike u drugim sektorima kako bi mogli da budu sigurni da su njihovi programi dostupni i korisni za decu.

Ko je odgovoran za bezbednost dece?

Države su odgovorne za bezbednost dece u svakom trenutku, uključujući i humanitarne krize. Svi humanitarni radnici su odgovorni za to da njihove aktivnosti ni na koji način ne dovode decu u opasnost i da programi koje realizuju u najvećoj mogućoj meri poboljšavaju bezbednost i dobrobit dece.

Jedan od važnih aspekata je obezbeđivanje pristupa svojoj deci, bez obzira na njihov uzrast, rod ili životne okolnosti, osnovnim uslugama. Pošto deca čine veliki deo pogođene populacije (ponekad i većinu), ima smisla da te usluge budu dostupne dečacima i devojčicama svih uzrasta isto koliko i odraslima.

Još jedan veoma bitan cilj svakog humanitarnog odgovora jeste očuvanje ili poboljšanje bezbednosti i dobrobiti pogođenog stanovništva, uključujući decu. Na primer, naponi da se obnove sredstva za život porodice mogu snažno uticati na to da roditelji i deca ostanu zajedno. Isto tako, obezbeđivanje čiste vode, u pravo vreme i na pravom mestu, može da zaštiti decu od opasnosti – ukoliko su dečji zadatak donošenja vode i njihove druge obaveze i potrebe pažljivo razmotrene od početka.

STANDARD 19

EKONOMSKI OPORAVAK I ZAŠTITA DECE

Ekonomske aktivnosti, kao što je strukovna obuka, osiguranje novčanih transfera i vaučera, razvoj privatnih inicijativa i mikrokreditiranja, mogu stabilizovati i povećati prihode populacije pogođene vanrednom situacijom. Efektivni programi temelje se na Minimalnim standardima ekonomskog oporavka SeeP-a (SeeP Network's Minimum Economic Recovery Standards), a često imaju zaštitni efekat na decu, naročito kada majke imaju direktnu korist, kada se koriste da bi se pružile mogućnosti za prihode za starije adolescente i kada se aktivnosti nadovezuju na postojeće strategije zaštite sredstava za egzistenciju.

Međutim, čak i kada su programi uspešni na nivou domaćinstva, oni mogu povećati rizik od štete po decu, uključujući i rizik od napuštanja škole ili eksploatacije zbog ekonomskog programa. Kada staratelj mora da radi kako bi pristupio programima za ekonomski oporavak, to može dovesti do smanjenog nivoa brige za decu, uključujući i to dace mogu da napuste domaćinstvo. Nekad su sama deca staratelji, bilo za braću i sestre (na primer, u domaćinstvima bez odraslih), bilo za starije ili bolesne odrasle osobe. Toj deci će verovatno biti potrebna direktna podrška za egzistenciju.

Naročite mere su potrebne kako bi se osiguralo da intervencije za ekonomski oporavak stižu do onih domaćinstava u kojima su problemi zaštite dece najizraženiji i da te intervencije povećavaju šanse da deca ostanu sa svojim porodicama, da imaju pristup obrazovanju i da ostaju dalje od opasnog rada ili drugih oblika eksploatacije.

STANDARD

Pitanja zaštite dece ogledaju se u proceni, dizajnu, praćenju i evaluaciji programa ekonomskog oporavka. Dečaci i devojčice radnog uzrasta i njihovi staratelji imaju pristup odgovarajućoj podršci za jačanje njihovih sredstava za život.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Izložite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade na ekonomskom oporavku i odvojte vreme za razmatranje implikacija koje te informacije imaju za ekonomski oporavak;

- Dogovorite se o tome koje od indikatora predloženih u ovom standardu treba koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o ekonomskom oporavku u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite one koji rade na ekonomskom oporavku da prisustvuju tim razgovorima. Razgovarajte o položaju dece u različitim oblicima zaštite (na primer, deca na rezidencijalnom smeštaju, deca glave domaćinstava, deca ulice i deca sa smetnjama u razvoju);
- Saradujte sa lokalnim zajednicama i organizacijama da biste dobili najnovije informacije o deci ili domaćinstvima kojima mogu biti potrebne intervencije za ekonomski oporavak;
- Sastanite se sa osobljem koje radi na ranom oporavku da biste se dogovorili o informisanju onih koji žele pristup intervencijama za rani oporavak i uspostavili sistem upućivanja za one kojima je potrebna pomoć;
- Obezbedite da deca ili domaćinstva kojima mogu biti potrebne intervencije za ekonomski oporavak dobiju podršku;
- Gde je to potrebno, uključite informacije o ekonomskom oporavku u poruke o zaštiti dece;
- Uključite osoblje za zaštitu dece u obuku za rani oporavak;
- Uključite osoblje za ekonomski oporavak u obuku o zaštiti dece;
- Utvrdite koji su već postojeće mreže i skupovi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i ekonomskom oporavku;
- Prikupite primere uspeha, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti visokokvalitetnih intervencija za ekonomski oporavak na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između ekonomskog oporavka i zaštite dece bude istražena u procesima procene i alokacije resursa, kao što su analiza potreba posle vanredne situacije ili analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI EKONOMSKOG OPORAVKA

- Pobrinite se da su među korisnicima intervencija deca koja su u naročitoj opasnosti od nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja. To može uključivati decu na rezidencijalnom smeštaju, decu koja su ostala bez jednog ili više staratelja, decu staratelje i decu glave domaćinstva, decu ulice i decu sa invaliditetom;
- Saradujte sa drugim humanitarnim radnicima i članovima zajednice da biste doprli do isključene dece;
- Uzmite u obzir bezbednost pogođenog stanovništva kao deo svake intervencije;
- Pobrinite se da su oni koji rade na ekonomskom oporavku u potpunosti upoznati sa zakonima koji regulišu rad dece;
- Revidirajte sve planirane aktivnosti i proverite ima li podsticaja da se deca izmeste iz odgovarajućeg oblika zbrinjavanja (kao što je porodično staranje). To može uključivati intervencije koje disproporcionalno pomažu deci u ustanovama institucionalnog zbrinjavanja, stvaranje mogućnosti zapošljavanja za decu koja ne žive u svom domaćinstvu ili podsticanje roditelja da rade umesto da se brinu o deci kako bi imali pristup ekonomskom oporavku;

- Izbegavajte da sprovedite bilo kakve „radne“ programe bez istovremenog postojanja sistema za pružanje pomoći deci i starateljima koji nemaju pristup „radnim“ programima;
- Obezbedite ili pomozite porodicama pristup novčanoj pomoći i drugim merama hitne socijalne zaštite za one koji ne mogu da rade;
- Kad je to moguće, osmislite strategije koje su fleksibilne i mogu da podrže novu decu i porodice, odnosno mogu da prilagode metodologiju i targetiranje promenama;
- Saradujte sa radnicima u oblasti zaštite dece na formiranju i korišćenju sistema upućivanja, tako da deca i porodice kojima su potrebne intervencije za ekonomski oporavak mogu brzo pristupiti podršci;
- Zajedno sa radnicima u oblasti zaštite dece prikupljajte informacije, uključujući i studije slučajeva, kako biste ukazali na pozitivne efekte svoje intervencije na bezbednost i dobrobit dece;
- Pobrinite se da oni koji rade na ekonomskom oporavku potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihova znanja i perspektiva mogu poboljšati ishode.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat projekata ekonomskog oporavka u čijem se dizajnu, monitoringu i evaluaciji ogledaju bezbednost i dobrobit dece, očuvanje porodice na okupu	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Procenat projekata ekonomskog oporavka u čijem su dizajnu učestvovali stručnjaci iz oblasti zaštite dece	90%	
3. Postojanje i dokazana upotreba sistema upućivanja kako bi se omogućilo isključenoj deci i domaćinstvima ili deci u opasnosti da pristupe podršci za ekonomski oporavak	Da	
4. Procenat osoblja u oblasti ekonomskog oporavka koje je edukovano u vezi sa pitanjima zaštite dece	90%	
5. Procenat projekata ekonomskog oporavka čiji se aspekt dečje zaštite redovno razmatra sa radnicima u oblasti zaštite dece	90%	

SMERNICE

1. Strukturne prepreke:

Treba razumeti prepreke stvorene u programima ekonomskog oporavka. Kapacitet programa ekonomskog oporavka za poboljšanje budućnosti dece pod uticajem je okolnosti kao što su rodna neravnopravnost, geografska izolovanost korisnika, diskriminacija na osnovu uzrasta, loš kvalitet zdravstvenih i obrazovnih usluga, nedostatak informacija o roditeljstvu, stigmatizacija određenih grupa (na primer, osoba sa invaliditetom) i društvene norme. Pitanja zastupanja i sistemske prepreke često nisu uključene u programe za jačanje ekonomije.

2. Devojčice i žene:

U mnogim kontekstima žene češće od muškaraca daju prioritet potrebama dece o kojoj se brinu. Žene i devojčice su podložnije mnogim rizicima, uključujući HIV i rodno zasnovano nasilje. Uprkos zaštitnim efektima ekonomskog programiranja, one su u mnogim slučajevima zanemarene. Dostupnost ustanova za brigu o deci često će uticati na to da li žene starateljice mogu da učestvuju u programima. Organizujte razgovore u domaćinstvima ili na nivou zajednice sa kreatorima programa kako bi se razradila najbolja rešenja za žene koje brinu o deci.

3. Procena i monitoring:

Procene sredstava za život treba da uključe sve zainteresovane – žene, starije dečake i devojčice, roditelje sa invaliditetom i staratelje dece koja su izložena najvećem riziku – tako da oni mogu pomoći da se identifikuju negativni mehanizmi nošenja sa nedaćama, koji se mogu pojaviti zbog gubitka imovine i prihoda domaćinstva. To mogu biti: opasan posao, seksualni rad ili prekid školovanja. Procene takođe treba da utvrde rizike u oblasti zaštite devojčica i dečaka koje strategije za ekonomski oporavak mogu (nenamerno) pogoršati. Prvo treba analizirati osnovne uzroke vulnerabilnosti, ekonomska sredstva, lokalnu potražnju za radnom snagom i robom i mogućnosti za generisanje vrednosti.

4. Finansijski transferi:

U periodu posle vanredne situacije, programiranje finansijskih transfera i uslovnih finansijskih transfera mogu postaviti temelje za oporavak vulnerabilnih domaćinstava. Međutim, takođe je od presudne važnosti da oni dalje ne marginalizuju neke grupe. Direktni finansijski transferi mogu, na primer, biti potrebni za domaćinstva u kojima su svi članovi sa invaliditetom, za ona u kojima nema staratelja za decu (domaćinstva bez odraslih), za ona koja su izgubila jednog ili više staratelja, ili tamo gde deca rade. Učesnici treba da daju jasne informacije o očekivanom trajanju finansijskih transfera. Svaka akcija mora biti osmišljena tako da koristi ženama, deci i isključenim grupama.

5. Monitoring i evaluacija:

Strategije koje se odnose na poboljšanje životnih okolnosti i ekonomski oporavak možda neće lako dovesti do merljivih rezultata za decu u kratkom roku. Zbog toga, gde je to moguće, treba koristiti indikatore odvojene po polu (kao što su konzumirani obroci, pohađanje škole i dečji zdravstveni podaci). Postarajte se da tokom implementacije sistemi praćenja beleže informacije o očekivanim i neočekivanim efektima intervencije na bezbednost i dobrobit dece. Posebno analizirajte sledeća dva pitanja: (1) da li je bilo korelacije između jedinstva porodice i intervencija za ekonomski oporavak i (2) postoji li korelacija između pristupa obrazovanju, stope dečjeg rada i intervencija za ekonomski oporavak? Razmenite informacije i koordinišite rad kako bi se izbeglo dupliranje napora.

6. Komplementarna ekspertiza:

Budući da mnogim organizacijama za zaštitu dece nedostaje stručnost kako bi dostavile efektivno, tržišno zasnovano ekonomsko programiranje, a organizacijama specijalizovanim za tu vrstu programiranja može nedostajati iskustvo u oblasti zaštite dece, organizacije treba da se fokusiraju na ono što rade najbolje, a da za ostalo izgrade partnerstva.

7. Dizajniranje programa:

Kao deo tržišno zasnovanog pristupa, oni koji realizuju strategije za ekonomski oporavak obično će se oslanjati na uključivanje korisnika koji su zainteresovani i koji se sami prijavljuju, što rezultira programima koji favorizuju one koji su sposobniji. Koliko god je to moguće, organizacije za zaštitu dece treba da nastoje da utiču na razvoj tih strategija tako da one uključuje vulnerabilnija domaćinstva. One bi takođe trebalo da identifikuju porodice do kojih ne mogu da dopru i moraju pokušati da ih povežu sa pružaocima pomoći. Mada je većina programa usmerena na odrasle, stariji adolescenti takođe mogu imati koristi od strukovne obuke, planova štednje, pripravnštva i drugih aktivnosti. Programi za ekonomski oporavak za decu moraju biti tako kreirani da poštuju državne zakone o minimalnom uzrastu za zapošljavanje, strukovno obrazovanje i završetak obaveznog školovanja. Programi predstavljaju priliku za jačanje pravnog okvira (uključujući i praćenje kršenja zakona), ako je to potrebno.

8. Stereotipi:

Muškarci i žene treba da imaju izbor u vezi sa tim koje vrste poslova vole da rade ili koje veštine žele da uče, i treba im dozvoliti da se bave i poslovima kojima se tradicionalno bavi suprotni pol. Postoji tendencija da se devojčice angažuju na slabo plaćenim poslovima koji se rade u kući, kao što su šivenje i pletenje, a da se dečaci obučavaju za veštine sa većim ekonomskom potencijalom, kao što su mehaničarski ili stolarski zanat. Pogotovo ako porodica nema hranioca, devojčice i dečaci imaju jednake potrebe da se uključe u ekonomski perspektivne aktivnosti. Razumevanje postojećeg lokalnog konteksta, uključujući ubičajene stavove i norme, omogućiće da programiranje bude senzitivnije i efektivnije kako bi se izbeglo stereotipizovanje, a to može imati i trajan efekat.

REFERENCE

- Betcherman, G., Godfrey, M., Puerto, S., Friedrike, R. and Straverska, A. (2007) *A Review of Interventions to Support Young Workers: Findings of the Youth Employment Inventory*
- CPC Livelihoods and Economics Strengthening Task Force (2011). *The impacts of Economics Strengthening Programs on Children*
- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities. IASC Gender Handbook in Humanitarian Action.*
- The Cash Learning Partnership, Save the Children, Women's Refugee Commission (2012) *Child Safeguarding in Cash Transfer Programming: A Practical Tool*
- The Cash Learning Partnership, Save the Children, Women's Refugee Commission (2012). *What Cash Transfer Programming can do to protect children from violence, abuse and exploitation*
- The SeeP Network (2010). *Minimum Economic Recovery Standards (Second Edition)*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.ovcsupport.net
- www.seepnetwork.org
- www.humanitarianinfo.org/iasc

STANDARD 20

OBRAZOVANJE I ZAŠTITA DECE

Kvalitetno obrazovanje doprinosi bezbednosti i dobrobiti dece pre, za vreme i posle vanredne situacije. Za preživeli žrtve nasilja, eksploatacije, zlostavljanja ili zanemarivanja, obrazovanje je od kritičnog značaja i kao pravo i zbog toga što igra važnu ulogu u podršci toj deci za ponovno priključenje svojim vršnjačkim grupama. U smislu prevencije obrazovanje služi kao važan način za prenošenje poruka, podizanje svesti i razvijanje životnih veština u cilju jačanja dečje sposobnosti da prepoznaju rizike i odgovore na njih na pravi način. Obrazovanje podržava dečju rezilijentnost tako što podstiče njihov psihosocijalni i kognitivni razvoj, pa u vreme kriza i vanrednih situacija može pomoći da se povrati osećaj normalnosti, dostojanstvo i nada tako što daje deci priliku da učestvuju u strukturisanim aktivnostima u bezbednom okruženju.

Sledeće smernice za obrazovanje i zaštitu dece imaju za cilj samo da pruže osnovne informacije o povezanosti obrazovanja i zaštite dece. Podrobna uputstva o pružanju obrazovanja u vanrednim situacijama i njegovoj povezanosti i saradnji sa sektorom zaštite dece potražite u priručniku Međugucijske mreže za obrazovanje u vanrednim situacijama (INEE) Minimalni standardi: spremnost, odgovor, oporavak.

STANDARD

Pitanja zaštite dece reflektovana su u proceni, osmišljavanju, praćenju i evaluaciji obrazovnih programa. Dečaci i devojčice svih uzrasta imaju pristup bezbednim, kvalitetnim, deci prilagođenim, fleksibilnim, relevantnim mogućnostima učenja u sigurnom okruženju.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u oblasti obrazovanja i odvojte vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za obrazovanje;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o obrazovanju u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite prosvetne radnike da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama institucionalnog zbrinjavanja, deca glave domaćinstva, deca ulice, deca sa smetnjama u razvoju);

- Zajedno sa prosvetnim radnicima obučavajte zajednice i dečje i omladinske klubove o tome kako da prepoznaju i prijave rizike u oblasti zaštite dece u obrazovnim objektima i oko njih;
- Uspostavite sisteme upućivanja tako da oni koji rade u obrazovnim ustanovama mogu brzo i efektivno da upute decu kojoj je potrebna zaštita radnicima u oblasti zaštite dece;
- Obezbedite obuku za radnike u oblasti zaštite dece o obrazovanju i vaspitanju u vanrednim situacijama;
- Saradujte sa prosvetnim osobljem na osmišljavanju i primeni poruka za zaštitu dece o pitanjima kao što su odvajanje od porodice, eksplozivni ostaci rata itd., i na pokretanju aktivnosti za smanjenje rizika;
- Saradujte sa prosvetnim radnicima na obezbeđivanju adekvatnih sanitarnih instalacija u školama;
- Podržite prosvetne radnike u usvajanju kodeksa ponašanja za nastavnike i drugo prosvetno osoblje i pobrinite se da taj kodeks potpišu svi aktivni nastavnici i drugo prosvetno osoblje;
- Redovno pratite stanje zaštite dece u školama, uključujući i interakciju nastavnika i drugog osoblja sa decom, kako bi se otkrili slučajevi telesnog kažnjavanja i ostalih okrutnih i ponižavajućih kazni, kao i seksualna eksploatacija i zlostavljanje;
- Saradujte sa sektorima za obrazovanje na mapiranju škola koje su u opasnosti od napada ili su ih okupirale vojne snage, koje su blizu vojnih grupa ili koje mogu biti kontaminirane eksplozivnim ostacima rata;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno razmatranje informacija o zaštiti dece i obrazovanju;
- Prikupite primere dobre prakse, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti kvalitetnih intervencija u oblasti obrazovanja na bezbednost i dobrobit dece;
- Lobirajte za to da se povezanost između obrazovanja i dečje zaštite obuhvati u evaluacijama i procesima alokacije resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI OBRAZOVANJA

- Ukjučite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcijl svake intervencije u oblasti obrazovanja;
- Pratite Minimalne standarde Međuagencijske mreže za obrazovanje u vanrednim situacijama (INEE) u planiranju i realizaciji obrazovanih strategija, sa posebnim osvrtom na Minimalne standarde za zaštitu i dobrobit, uključujući stvaranje okruženja za učenje koje je bezbedno i podržavajuće;
- Saradujte sa radnicima u oblasti zaštite dece da biste obezbedili stratifikovanje informacija iz oblasti obrazovanja po polu, uzrastu i invaliditetu i tako olakšali odgovore u oblasti zaštite dece;
- Saradujte sa radnicima u oblasti zaštite dece na brzom organizovanju dečjih kutaka ili privremenih prostora za učenje, vodeći računa da oni nadopunjuju postojeće ili planirane obrazovne programe, a ne da im budu konkurencija (vidi Standard 17).

- Saradujte sa radnicima u oblasti zaštite dece na uspostavljanju i korišćenju sistema upućivanja, tako da deca koja ne pohađaju školu mogu brzo dobiti podršku potrebnu za pristup školama;
- Razmislite o fleksibilnim alternativama za škole tamo gde je za decu nebezbedno da putuju u školu ili da se okupljaju u grupe;
- Zalažite se za opšti pristup obrazovanim mogućnostima, uključujući uklanjanje prepreka za upis i sprečavanja pohađanja zbog nedostatka dokumenata ili neispunjavanja drugih zahteva;
- Saradujte sa radnicima u oblasti dečje zaštite na izmeštanju škola daleko od pretnji po bezbednost, kao što su vojne ili militantne zone, područja kontaminirana eksplozivnim ostacima rata i zone prirodnih opasnosti, i organizujte ih u sigurnim zonama i blizu naselja;
- Saradujte sa drugim obrazovnim organizacijama, uključujući ministarstvo nadležno za obrazovanje i obrazovne odbore u zajednicama, kako biste bili sigurni da je sadržaj nastavnih planova i programa nediskriminatoran na svaki način;
- Prilikom planiranja odgovora u oblasti obrazovanja postarajte se da se uzimaju u obzir pitanja iz oblasti zaštite dece (pristup, nenasilje u školi, kvalitet nastave i učenja, kodeks ponašanja, odvojeni toaleti, ravnopravan pristup uslugama za oba pola);
- Pobrinite se da se muški i ženski nastavnici zapošljavaju izbalansirano i obučavajte nastavnike o rodno osetljivim pristupima podučavanju;
- Unapredite znanja nastavnika o pozitivnoj disciplini i njenoj primeni i odmah zaustavite praksu telesnog kažnjavanja i sve druge okrutne ili ponižavajuće kazne;
- Povremeno razmotrite da li aktivnosti u oblastima obrazovanja i zaštite dece mogu nenamerno doprineti razvoju sukoba i preduzmite odgovarajuće mere;
- Uvedite učenje veština koje podržavaju pozitivne životne stavove, prihvatanje i mir i uključuju važne zaštitne poruke u obrazovanju, kako biste podržali decu da se nose sa opasnostima;
- Obezbedite da se periodična, relevantna i strukturisana obuka za nastavnike, koju propisuju Minimalni standardi Međuagencijske mreže za obrazovanje u vanrednim situacijama, takođe bavi širim pitanjima zaštite dece, kao što je sprečavanje regrutovanja dece u školama od strane oružanih snaga ili grupa;
- Postarajte se da svi sektori rade zajedno na poboljšanju uslova u školama u smislu zdravlja, ishrane, snabdevanja vodom, sanitarnih instalacija i higijene;
- Obezbedite obuku za radnike u oblasti zaštite dece o obrazovanju i ranom razvoju dece u vanrednim situacijama;
- Pobrinite se da oni koji rade u oblasti obrazovanja potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihov perspektive i informacije mogu poboljšati ishode.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat razmotrenih formalnih i neformalnih obrazovnih sredina koje se smatraju sigurnim za dečake i devojčice različitog uzrasta	100%	
2. Procenat devojčica i dečaka različitog uzrasta (računajući decu sa smetnjama u razvoju) koji imaju pristup školama i drugim mogućnostima učenja	Određiće se u datoj zemlji	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat zaposlenih prosvetnih radnika koji su obučeni o rizicima u oblasti dečje zaštite i njihovom rešavanju	90%	
4. Procenat ispitanih prosvetnih radnika koji su potpisali prihvaćeni kodeks ponašanja	100%	
5. Procenat formalnih i neformalnih obrazovnih sredina koje se redovno prate kako bi se odredilo da li su devojčice i dečaci zaštićeni od zlostavljanja, zanemarivanja, eksploatacije i nasilja u tim sredinama	100%	
6. Procenat nebezbednih obrazovnih objekata koji su premešteni u bezbedno područje	90%	
7. Broj identifikovane ugrožene dece koju svakog meseca prosvetno osoblje upućuje radnicima u oblasti dečje zaštite radi uključivanja u vođenje slučaja	Određiće se u datoj zemlji	
8. Broj formalnih i neformalnih obrazovnih objekata, učenika, nastavnika i ostalog prosvetnog osoblja napadnutih tokom prethodnog meseca		
9. Prepreke za upis i sprečavanje pohađanja zbog nedostatka dokumenata ili neispunjavanja drugih zahteva uklonjeni su za dečake i devojčice svih uzrasta	Da	

SMERNICE

1. Fleksibilnost, relevantnost i kvalitet:

Fleksibilnost u organizovanju obrazovanja je neophodna kako bi se ispunile potrebe za zaštitom učenika i nastavnika. Načini za prenošenje obrazovanja treba da budu prilagođeni potrebama svakog deteta (na primer, razumno prilagođavanje za decu sa invaliditetom), kao i kontekstu. Taj proces može uključivati promene u rasporedu časova i godišnjem rasporedu kako bi se zadovoljile potrebe pojedinih grupa učenika. U zavisnosti od konteksta, može biti relevantno organizovanje prostora za učenje tako da se omogući interakcija, samostalno učenje, učenje na daljinu, časovi nadoknađivanja gradiva, ubrzano učenje ili različiti modeli učenja. Treba izabrati između privremenih ili trajnih učionica i obrazovnih objekata, a na temelju kriterijuma kao što su rešenja za izbegla i interno raseljena lica ili loš kvalitet privremenih građevina. Vidi takođe INEE Minimalni standardi, Domen 3: Poučavanje i učenje.

2. Administracija:

Preporučuje se odustajanje od zahteva za dokumentacijom uobičajeno potrebnom za započinjanje školovanja (kao što su potvrda o uzrastu ili izvod iz matične knjige rođenih), ukoliko se ono sprovodi u saradnji sa odgovarajućim državnim telima, obrazovnim organizacijama i društvenim grupama. Koordinacija treba da obezbedi da je postupak jasan i da se predložene promene priznaju i primenjuju i u zemlji domaćinu i u zemlji porekla. Vidi takođe INEE Minimalni standardi Domen 2: Pristup učenju i obrazovna sredina.

3. Pravičnost:

Odsustvo pravičnosti u obrazovanju može izazvati štetu. Konkretni primeri načina za borbu protiv pristrasnosti i nepravедnosti u obrazovnim sadržajima uključuju reviziju nastavnog plana i programa, pružanje podrške nastavnicima u korišćenju metoda za uključivanje dece i podučavanje učenika toleranciji kako bi im se pomoglo da se nose sa prošlošću. Revidiranje sadržaja udžbenika i neposredna prezentacija informacija u okviru nastavnog plana i programa predstavlja polaznu tačku za obezbeđivanje izbalansiranog prikaza istorijskih događaja. Vidi takođe INEE Minimalni standardi, Domen 2: Pristup učenju i obrazovna sredina.

4. Nastavnici i drugo prosvetno osoblje:

Podrška za nastavnike i njihovu dobrobit treba da bude uključena u proces kao zaštitna mera. Ta podrška uključuje obuku za nastavnike o tome kako da prepoznaju dečje potrebe, o strategijama učenja po meri deteta, o psihosocijalnoj podršci, inkluzivnoj obrazovnoj praksi i o obezbeđivanju jasnih načina prijavljivanja zabrinutosti u vezi sa zaštitom u odeljenju. Ograničavanje veličine odeljenja i smanjenje nerealnih očekivanja od nastavnika ključni su faktori koji omogućavaju da nastavnici budu i zaštićeni, a ne samo zaštitnici. Vidi takođe INEE Minimalni standardi, Domen 4: Učitelji i drugo prosvetno osoblje.

5. Sigurna sredina:

Pomozite stvaranje sigurne i podržavajuće sredine i u obrazovanim ustanovama i u njihovoj blizini, prvo prilagođavanjem obrazovnih objekata, a onda i jačanjem postojećih sistema zaštite dece i socijalne zaštite. Prilagođavanje strukture, dizajna, sadržaja i izgradnje obrazovnih objekata štiti i osigurava psihosocijalnu podršku. Na primer, konstrukcije treba da budu takve da odgovaraju i učenicima sa telesnim invaliditetom, a aktivnosti treba da budu organizovane u skladu sa realnom veličinom odeljenja. Treba obezbediti jame za čvrst otpad, odvodne instalacije, kao što su ponirući bunari, vodu za ličnu higijenu, čiste muške i ženske toalete koji se mogu zaključati iznutra. Vidi takođe INEE Minimalni standardi Domen 2: Pristup učenju i obrazovna sredina.

6. Zlostavljanje:

Nastavnici i drugo prosvetno osoblje može zlostavljati i eksploatisati decu. Takođe se može desiti da nasilje i zlostavljanje vrše druga deca u školama. Treba primenjivati mere za prevenciju i odgovor na nasilje, uključujući izveštavanje, upućivanje i obučavanje zajednice (preko školskih odbora, mreža za zaštitu dece i sl.) o tome kako se nastavničko ili učeničko nasilje sprečava, prijavljuje i kako se na njega odgovara.

7. Napadi:

Škole takođe mogu biti mete za regrutovanje dece vojnika i drugih oblika nasilja i napada. Ako su prisutni takvi rizici, inicijalna procena i strategije zaštite za škole moraju sadržati garancije da su škole i prostori za učenje u područjima gde je nasilje manje verovatno. U nekim slučajevima to će značiti pokušaje da se opasnosti otklone, a ne samo da se škole presele, na primer, putem čišćenja nagaznih mina u blizini škole. Opasnost od fizičkih povreda ili seksualnih napada na putu do i od škole, koja bi mogla obeshrabrili devojčice i dečake da je pohađaju, takođe treba redovno da se prati i smanji uz podršku školskih organa i roditelja.

8. Poruke:

Obrazovne aktivnosti su ne samo važan način prenošenja akademskih znanja već i sticanja praktičnih znanja, razvijanja svesti i ovladavanja životnim veštinama koje mogu pomoći deci da brinu o sebi i drugima i zaštite sebe i svoje vršnjake. Važne poruke i aktivnosti koje bi trebalo uključiti u obrazovne aktivnosti obuhvataju:

- Smanjenje rizika, kao što je sprečavanje odvajanja, smanjenje rizika od katastrofa (šta činiti kada se dogodi cunami ili zemljotres), prevencija opasnosti i povreda (vidi Standard 7);
- Životne veštine, na primer, kako se nositi sa rizičnim ponašanjem (kao što je zloupotreba psihoaktivnih supstanci), veština rešavanja sukoba nenasilnim putem, komunikacijske veštine itd.

REFERENCE

- Education Cluster (2012). *Protecting Education in conflict-affected countries*
- INEE (2010). *INEE Thematic Issue Brief: Child Protection*
- INEE (2010). *INEE Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.ineesite.org

STANDARD 21

ZDRAVLJE I ZAŠTITA DECE

Dok strategije za zaštitu dece treba da doprinose dobrom zdravlju dece i čuvaju ga, zdravstvene aktivnosti treba da smanjuju rizike u oblasti zaštite dece koliko god je to moguće, i treba ih sprovesti na zaštićujući način. Zdravstvene intervencije su centralni deo celokupnog pristupa uslugama podrške kao odgovora na velike rizike u oblasti zaštite dece u vanrednim situacijama. Zdravstveni rizici mogu uključivati one koji prete deci žrtvama nasilja, zlostavljanja i eksploatacije i žrtvama eksplozivnih ostataka rata i mina.

STANDARD

Pitanja zaštite dece reflektuju se u proceni, osmišljavanju, praćenju i evaluaciji zdravstvenih programa. Devojčice i dečaci imaju pristup kvalitetnim zdravstvenim uslugama koje se pružaju na zaštićujući način koji uzima u obzir njihov uzrast i razvojne potrebe.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u zdravstvu i odvojite vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za obrazovanje;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o zdravlju u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite prosvetne radnike da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama institucionalnog zbrinjavanja, deca glave domaćinstva, deca ulice, deca sa invaliditetom);
- Identifikujte pedijatre i zdravstvene radnike specijalizovane za rad sa decom;
- Sastanite se sa zdravstvenim radnicima da biste se dogovorili o jasnim, zajedničkim informacijama o svim dostupnim zdravstvenim službama, uključujući i one koje se bave seksualnim nasiljem (na primer, postekspoziciona profilaksa, prevencija prenošenja HIV-a sa majke na dete itd.) i povredama od eksplozivnih ostataka rata i mina;
- Osigurajte da su u okviru projekata dečje zaštite uspostavljeni sistemi za identifikovanje i bezbedno i poverljivo upućivanje odgovarajućim zdravstvenim uslugama i uslugama za obolele od HIV-a;

- Ojačajte, prema potrebama prilagodite ili uspostavite odgovarajući sistem provere i upućivanja za decu kojoj je potrebna psihološka podrška ili klinička podrška mentalnom zdravlju (vidi Standard 10), i ojačajte, prilagodite ili uspostavite usluge upućivanja za psihosocijalne usluge podrške za decu;
- Jačajte ili razvijajte veze između sistema socijalne zaštite i sistema za praćenje povreda i zdravlja kako biste obezbedili da se upućivanje odvija brzo i da deca dobijaju multidisciplinarnu uslugu;
- Gde je to relevantno, povežite prijave rođenja sa reproduktivnim zdravljem (na primer, postnatalna nega);
- Uključite relevantne zdravstvene poruke u aktivnosti za zaštitu dece u zajednici;
- Pomozite pružaocima zdravstvenih usluga (uključujući zdravstvene radnike u zajednici) da otkriju slučajeve nasilja, zanemarivanja, zlostavljanja i eksploatacije dece, da na njih odgovore i da ih upute odgovarajućim službama;
- Pobrinite se da postoje procedure koje omogućavaju starateljima da ostanu sa decom u slučaju medicinske evakuacije i prijema u bolnicu;
- Prepoznajte i rešavajte različite prepreke koje sprečavaju devojčice i dečake da pristupe zdravstvenim uslugama, uključujući tu i decu sa invaliditetom ili druge grupe isključene dece;
- Organizujte mobilne timove za pružanje usluga deci, uključujući decu sa invaliditetom, decu koja pripadaju manjinama i marginalizovanu decu i adolescente, tako da i oni imaju pristup zdravstvenim uslugama (na primer, imunizacija, usluge povezane sa tretmanom HIV-a, porodično planiranje itd.);
- Gde je to potrebno, javno zagovarajte specijalizovanu, uzrasno odgovarajuću hitnu medicinsku, hiruršku i, ako je moguće, dugoročnu rehabilitaciju i ortopedsko-protetske usluge za decu žrtve eksplozivnih ostataka rata i mina i decu sa invaliditetom;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i zdravlju;
- Prikupite primere uspeha, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti kvalitetnih intervencija u oblasti zdravlja na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između zdravlja i zaštite dece bude istražena u procesima procene i alokacije resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZDRAVSTVA

- Uključite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcilj svake intervencije u oblasti zdravstva;
- Identifikujte pedijatre i zdravstvene radnike specijalizovane za rad sa decom;
- Pobrinite se da su među korisnicima intervencija deca koja su u naročitoj opasnosti od nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja. To može uključivati decu u ustanovama za rezidencijalni smeštaj, decu koja su ostala bez jednog ili više staratelja, decu staratelje i decu glave domaćinstva, decu ulice i decu sa smetnjama u razvoju;

- Ojačajte, prilagodite ili razvijte deci prilagođene i osobama sa invaliditetom dostupne procedure za prijem, lečenje i otpuštanje dece bez pratnje;
- Promovišite zapošljavanje socijalnih radnika i dečjih psihologa (gde je to potrebno), bar tokom vrhunca vanredne situacije i, tamo gde je to moguće i prikladno, neka zdravstveni radnici u zajednicama prepoznaju i upućuju slučajeve;
- Reorganizujte postojeće zdravstvene usluge, tako da budu dostupne i bezbedne za decu (drugim rečima, pružanjem zdravstvene zaštite u zajednicama i kućne nege);
- Organizujte deci prilagođene, bezbedne, dostupne i poverljive usluge za decu žrtve nasilja, zlostavljanja, eksploatacije i zanemarivanja (uključujući rodno zasnovano nasilje). Usluge treba da budu povezane sa drugim relevantnim uslugama, uključujući postojanje sistema upućivanja (na primer, testiranje na HIV, kontrola reproduktivnog zdravlja itd.);
- Obezbedite za kliničko osoblje obuku o kliničkoj nezi dece, a za pomoćno osoblje o poverljivosti i zaštićujućim elementima rada u slučajevima seksualnog nasilja;
- U područjima kontaminiranim eksplozivnim ostacima rata i nagaznim minama, organizujte specijalizovanu, uzrasno prilagođenu hitnu medicinsku, hiruršku i, ako je moguće, dugoročnu fizikalnu rehabilitaciju i ortopedsko-protetske usluge za decu žrtve eksplozivnih ostataka rata i mina i decu sa invaliditetom;
- Pobrinite se da su zdravstveni radnici obučeni za osnovnu zaštitu dece kako je to relevantno za njihov rad, uključujući i sprečavanje odvajanja;
- Širite dogovorene poruke o zaštiti dece kroz rad zdravstvenih radnika, uključujući zdravstvene radnike u zajednicama (vidi Standarde 3 i 16);
- Pobrinite se da su uspostavljene strategije za preživljavanje dece za decu mlađu od pet godina, i na nivou zdravstvenih ustanova i na nivou zajednica (na primer, kampanja vakcinisanja, lečenje dijareje, promovisanje dojenja itd.);
- Obezbedite starijoj deci pristup zdravstvenim uslugama koje tretiraju polno i reproduktivno zdravlje;
- Pobrinite se da oni koji rade u zdravstvu potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihovi pogledi i informacije mogu poboljšati ishod.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat medicinskog osoblja koje je obučeno za identifikovanje i upućivanje dece žrtava nasilja (uključujući seksualno i fizičko nasilje), zanemarivanja, zlostavljanja i eksploatacije	80%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Procenat ispitanih zdravstvenih ustanova koje su direktno povezane sa ustanovama za prijavljivanje novodene dece i njihovim osobljem	100%	
3. Procenat žrtava seksualnog nasilja i dece kojima su potrebne usluge u oblasti zaštite mentalnog zdravlja, koji su stratifikovani po polu i uzrastu i registrovani u sistemu vođenja slučaja, a koji su dobili zdravstvene usluge	100%	
4. Procenat zdravstvenih radnika upoznatih sa procedurama za prevenciju odvajanja dece od porodica	90%	
5. Smernice za mentalno zdravlje i psihosocijalnu podršku su uključene u strategiju zdravstvenog sektora i u pružanje zdravstvenih usluga	Da	
6. Sprovedena je analiza prepreka za pristup zdravstvenim uslugama prilagođenim deci za devojčice i dečake različitih uzrasta	Da	
7. Procenat zdravstvenih i ortopedsko-protetskih usluga za žrtve nagaznih mina koje uključuju posebnu brigu za potrebe dece žrtava mina	50%	

SMERNICE

1. Zdravstveni programi:

Devojčice i dečaci koji su pretrpeli nasilje (uključujući seksualno nasilje, povređivanje i sakaćenje), zanemarivanje, zlostavljanje ili eksploataciju zahtevaju posebnu pažnju pri pružanju zdravstvenih usluga, uključujući i usluge u vezi sa HIV-om. Istraživanja su pokazala da su deca sa smetnjama u razvoju u većoj opasnosti od nasilja, zlostavljanja, zdravstvenih problema i zanemarivanja.

Uložite posebne napore u zapošljavanje ženskog medicinskog osoblja, računajući i osoblje u zajednicama. U mnogim krajevima devojčice koje dobijaju medicinske usluge osećaću se prijatnije ako se o njima brine žensko osoblje i leče ih ženski zdravstveni radnici.

Podrška u vidu materijala za zdravstvene centre treba da uključuje, ali se ne ograničava na sledeće:

- Hitna kontracepcija i lekovi za postekspozicionu profilaksu HIV-a;

- Materijale koji omogućavaju pružanje deci odgovarajuće prve pomoći žrtvama nagaznih mina, eksplozivnih ostataka rata, eksplozivnog oružja itd.;
- Usluge planiranja porodice kako bi se sprečile neželjene trudnoće.

Deca su sklonija od odraslih ozbiljnim povredama i invaliditetu u vanrednim situacijama, čiji su česti uzroci upotreba eksplozivnih oružja i dolazak u kontakt sa eksplozivnim ostacima rata. Pošto su dečja tela manja i osetljivija nego tela odraslih, vanredne situacije često rezultiraju složenijim povredama i oštećenjima organa i tkiva i povredama koje je teže tretirati. Deci čije povrede rezultiraju amputacijom potrebna je složenija rehabilitacija, proteze im se prave češće kako rastu i potrebna im je korektivna operacija patrljaka.

2. Medicinski izveštaji:

U situacijama u kojima su bolest, povreda ili smrt posledica krivičnog dela (na primer, silovanja, mučenja ili napada), lekar mora da sačini individualni medicinski izveštaj u kome se potvrđuju rezultati medicinskog pregleda. Ukoliko je doktoru potrebna detetova informisana saglasnost za obavljanje pregleda, zahtevaće se odgovarajući obrasci. U nekim slučajevima lekar ima pravnu obavezu da dokumente pošalje pravosudnim organima. Međutim, u situacijama sukoba ili krize automatsko slanje tih informacija može dovesti život žrtve u opasnost. Zbog toga doktor mora, gde je to zakonski moguće, prvo da brani princip medicinske tajne i poverenja između pacijenta i lekara, a onda da napiše izveštaj imajući u vidu najbolje interese deteta ili pacijenta. Zbog svega navedenog, izveštaj se mora dati žrtvi.

3. Razvijanje kapaciteta:

Stručno osoblje treba da pruži medicinskom osoblju obuku iz oblasti zaštite dece o osnovnim pitanjima koja se odnose na nasilje, zlostavljanje, zanemarivanje i eksploataciju dece. Medicinsko osoblje posebnu pažnju treba da obrati na položaj dece sa invaliditetom. To uključuje otkrivanje slučajeva različitih oblika nasilja, sprovođenje forenzičkih pregleda prilagođenih deci, korišćenje prijateljske komunikacije sa decom itd.

4. Održivi razvoj:

Napori za poboljšanje odgovora u oblasti zaštite dece tokom vanrednih situacija mogu imati trajne efekte na dugoročno jačanje sistema za zaštitu dece.

5. Evakuacija:

Humanitarni radnici, vojno osoblje, lokalne organizacije i zajednice treba da znaju da prilikom medicinske evakuacije deteta, roditelja ili staratelja ili njihovog prijema u medicinsku ustanovu, moraju da vode računa o tome da čuvaju podatke o detetovoj porodici i da paze na decu kako bi se izbeglo razdvajanje porodice. Treba uspostaviti posebne procedure za sprečavanje razdvajanja porodice.

REFERENCE

- IASC (2005). *Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings: Focusing on Prevention of and Response to Sexual Violence in Emergencies*. Chap. 4.8
- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities*. *IASC Gender Handbook in Humanitarian Action*
- IRC (2008). *Clinical Care for Sexual Assault Survivors: a Multimedia Training Tool. Facilitator's Guide*
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response: Minimum Standards in health action*, p.287
- UNICEF (2009). *The State of the World's Children 2009*
- WHO (2004). *Clinical Management of Rape Survivors Guidelines*
- WHO (2004). *Immunisation in Practice: A practical resource guide for Health Workers*
- WHO (2005). *Handbook: Integrated Management of Childhood illness*
- WHO (2005). *Pocket book of hospital care for children: Guidelines for the management of common illnesses with limited resources*
- WHO (2008). *Manual for the health care of children in humanitarian emergencies*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.clinicalcare.rhrc.org

STANDARD 22

ISHRANA I ZAŠTITA DECE

Deca su posebno vulnerabilna na sve oblike pothranjenosti u vremenima nestabilnosti i krize jer zavise od drugih i često su fizički slaba. Prvih hiljadu dana života su kritični za dečji razvoj (fizički, mentalni i kognitivni) i važno je da dečji rast ne bude ugrožen za vreme stresnih zbivanja. Osim toga, prehrambene navike, tabui u vezi sa hranom i diskriminatorni pristup hrani u kući mogu različito da utiču na žene, muškarce, devojčice i dečake, i ta neravnoteža može da se pogorša u vreme krize. Zbog toga se moraju preduzeti mere kojima će se obezbediti zadovoljavanje osnovnih dečjih prehrambenih i razvojnih potreba na adekvatan i efektivan način, pri čemu treba voditi računa o tome da prevencija rizika bude uključena u sve aktivnosti povezane sa snabdevanjem hranom.

STANDARD

Pitanja zaštite dece reflektuju se u proceni, osmišljavanju, praćenju i evaluaciji programa za snabdevanje hranom. Devojčice i dečaci svih uzrasta i njihovi staratelji, posebno trudnice i dojilje, imaju pristup sigurnim, adekvatnim i primerenim uslugama ishrane i hrani.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u oblasti ishrane i odvojte vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za oblast ishrane;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o ishrani u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite prosvetne radnike da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama za rezidencijalni smeštaj, deca staratelji, deca ulice, deca sa invaliditetom);
- Razvijte jasne standardne operativne procedure, uključujući mehanizme za identifikovanje i upućivanja između programa za zaštitu dece i programa za obezbeđivanje hrane;
- Saradujte sa osobljem u oblasti ishrane na pronalaženju dojilja (ili, u krajnjem slučaju, odgovarajuće zamenske hrane) za bebe bez majki;

- Kad god je to moguće, obezbedite odgovarajući kutak za dojenje unutar ili blizu centara na terenu gde se sprovode programi za zaštitu dece i programi za staratelje;
- Uputite majke koje imaju teškoće sa laktacijom i dojenjem na odgovarajuću pomoć;
- Sarađujte sa osobljem zaduženim za ishranu na identifikovanju obrazaca ishrane u domaćinstvu i onih koji donose odluke o tome koja vrsta hrane će se jesti i ko će je jesti;
- Kad god je to moguće, sprovedite zajedničke programe sa sektorom za hranu na planu mobilizacije zajednice, poruka za prevenciju, organizovanja centara za majke i bebe na punktovima za podelu hrane (fiksni ili mobilni) i širenja društveno i kulturološki prikladnih, tehnički preciznih poruka o ishrani i dojenju;
- Kada je to prikladno i moguće, uključite ishranu odojčadi i male dece ili dohranjivanje za decu pod rizikom u odgovarajuće aktivnosti u oblasti zaštite dece;
- Sarađujte sa osobljem zaduženim za ishranu kako biste obezbedili postojanje sistema upućivanja za osobe kojima su potrebne usluge terapijske ishrane;
- Štitite, promovišite i podržavajte da se deca u prvih šest meseci isključivo hrane putem dojenja, a zatim i nastavljanje dojenja zajedno sa za taj uzrast odgovarajućim komplementarnim hranjivim namirnicama tokom druge godine života i kasnije;
- Podržite porodice smeštene u centrima za ishranu organizovanjem privremenog zbrinjavanja za ostalu decu, dok je majka odsutna;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i ishrani;
- Prikupite dobre prakse, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti dobrih intervencija u oblasti ishrane na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između ishrane i zaštite dece bude istražena u procesima procene i preraspodele resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ISHRANE

- Uključite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcilj svake intervencije u oblasti ishrane;
- Izaberite bar jednog obučenog člana da deluje kao kontakt tačka za zaštitu dece ili socijalnog radnika, ako postoji program za ishranu, i pobrinite se da bude obučen za identifikovanje žrtava seksualnog nasilja, kao i za pružanje osnovne psihosocijalne podrške u vezi sa izgradnjom roditeljskog samopouzdanja, suočavanjem sa stresom itd.;
- Nadzirite decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja koja su primljena u programe za hranu i postarajte se da postoji obavezna koordinacija sa osobljem za zaštitu dece;
- Uključite poruke za zaštitu dece, računajući i one o prevenciji, odgovoru i mehanizmima upućivanja, u aktivnosti vezane za ishranu, rad na terenu podizanje svesti;

- Uključite razgovore o pitanjima u vezi sa zaštitom, uključujući psihosocijalnu podršku i rodno zasnovano nasilje, u aktivnost grupa za podršku majkama;
- Pobrinite se da prehrambeni centri imaju obučenu savetnicu za dojenje i odgovarajući prostor gde žene mogu da doje;
- Pobrinite se da programi za hranu i povezane aktivnosti u vezi sa sredstvima za život uzimaju u obzir efekat koji mogu imati na brigu o deci;
- Pratite uhranjenost trudnica, dojilja i dece kako biste bili sigurni da se zadovoljavaju njihove prehrambene potrebe, kao i da imaju pristup dodatnoj hrani visoke nutritivne vrednosti;
- Javno zagovarajte uključivanje stimulativnih psihosocijalnih aktivnosti za odojčad i malu decu u programe za hranu, obrazovanje, rani razvoj dece i dečju zaštitu;
- Pobrinite se da oni koji rade u oblasti ishrane potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihove perspektive i informacije mogu poboljšati ishod.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat projekata u oblasti ishrane u čijem se dizajnu, praćenju i evaluaciji ogledaju bezbednost i dobrobit dece, uključujući jedinstvo porodice	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
2. Procenat zdravstvenih ustanova i centara za ishranu u kojima postoje i koriste se mehanizmi upućivanja ka dečjoj zaštiti	70%	
3. Procenat beba bez pratnje ili beba odvojenih od roditelja koje su zbrinute kod žena koje mogu bezbedno da ih doje	80%	
4. Broj mogućih slučajeva odvajanja, nasilja, zlostavljanja, eksploatacije ili zanemarivanja identifikovanih kroz programe za ishranu i upućenih organizacijama za zaštitu dece	Određiće se u zemlji	
5. Procenat lokacija namenjenih aktivnostima u oblasti zaštite dece gde postoji odgovarajući prostor u kom žene mogu da doje	90%	
6. Procenat centara za dopunsku i terapijsku ishranu koji imaju obučenu kontakt osobu za dečju zaštitu	80%	

SMERNICE

1. Razvijanje kapaciteta:

Organizacije za zaštitu dece, posebno one koji rade na nivou zajednice, treba da budu obučene za sledeće:

- Kako kreirati i slati odgovarajuće poruke o ishrani odojčadi i male dece i osnovne informacije o ciljevima i aktivnostima različitih programa za hranu;
- Kako meriti i pratiti uhranjenosti dece i žena u situacijama u kojima nije dostupno osoblje u oblasti ishrane;
- Kako prepoznati majke (žene i devojke) sa teškoćama u dojenju ili dohranjivanju u situacijama u kojima nije dostupno osoblje u oblasti ishrane;
- Kako prepoznati pothranjenu i neuhranjenu decu, kao i trudnice i dojilje, u okolnostima u kojima nema osoblja u oblasti ishrane;
- Kako uputiti identifikovane slučajeve odgovarajućim i dostupnim službama.

Relevantna obuka u vezi sa zaštitom dece za radnike u oblasti ishrane treba da sadrži sledeće:

- Kako prepoznati i uputiti moguće slučajeve nasilja, zlostavljanja, eksploatacije i zanemarivanja dece (na primer, u nekim slučajevima problemi sa dojenjem mogu biti prouzrokovani time što je dete rođeno kao posledica silovanja);
- Kako obezbediti pristup uslugama ishrane specifičnim grupama isključene dece, kao što su deca koja žive ili rade na ulici, deca sa smetnjama u razvoju i deca koja žive u ustanovama za rezidencijalni smeštaj itd.);
- Kako uključiti poruke o prevenciji i odgovoru u oblasti zaštite dece u rad na terenu (na primer, emitovanjem poruka preko radija o zaštiti od seksualne eksploatacije i zlostavljanja tokom raspodele hrane, obezbeđivanjem adekvatnog broja ženskog osoblja u oblasti ishrane itd.);
- Koji su odgovarajući načini za postupanje sa decom (na primer, prilikom merenja dece najbolje je da osoba koja čvrsto drži dete na vagi bude njegova majka);
- Kako promovisati psihosocijalnu stimulaciju za odojčad i malu decu;
- Kako identifikovati roditelje i staratelje koji bi mogli biti pod psihosocijalnim stresom i kojima je potrebna podrška.

Kako bi se pomoglo blagovremenom i odgovarajućem upućivanju, između organizacija za zaštitu dece i organizacija za ishranu treba da postoje dogovorene standardne operativne procedure i mehanizmi upućivanja. Po mogućnosti, to bi trebalo da bude učinjeno na međuagencijskom i međusektorskom nivou (vidi Standard 1).

2. Dečji rad, jedinstvo porodice i obrazovanje:

Kada su deca ili drugi članovi porodice u opasnosti od neuhranjenosti ili pate od neuhranjenosti, postoji veća verovatnoća da će deca napustiti porodicu, bilo zbog pristupa plaćenom poslu, uključujući opasne poslove, bilo zbog pristupa hrani (na primer, putem ulaska u institucionalno zbrinjavanje, gde je hrana obezbeđena). Isto tako, dečji pristup drugoj deci može biti ometen jer napuštaju školu iz sličnih razloga. Dalja pretnja brizi o deci i jedinstvu porodice je cepanje porodice kada staratelji odlaze zbog pristupa plaćenom poslu. Mora se voditi računa o tome da se razume ta dinamika i obrasci izbora koje porodice prave, kako bi se osiguralo da intervencije u oblasti ishrane ni na koji način ne podstiču odvajanje dece od staratelja, na primer time što će deca u ustanovama za institucionalno zbrinjavanje dobijati nesrazmernu pomoć.

3. Hranjenje odojčadi:

Majkama koje imaju problema sa dojenjem treba pružiti savet i pomoć da bi nastavile da doje ili im treba pomoći da im se opet pravi mleko, ako je to ono što se želi postići. Za odojčad čije su majke preminule, koje se ne mogu se pronaći ili pak ne mogu dojiti, treba angažovati hraniteljke – žene iz zajednice koje doje sopstvenu decu. Ukoliko je stopa zaraženosti HIV-om visoka, razmislite da li je primereno tražiti dojilje, uzimajući u obzir postojeće smernice za HIV. Uzmite u obzir tradicionalne i kulturološke prakse hranjenja odojčadi i podržavajte i podstičite organizovanje grupa za promovisanje i podršku dojenju za majke ili staratelje. U nekim slučajevima može se davati mlečna formula. Držite se operativnih smernica za korišćenje mlečne formule u vanrednim situacijama (vidi Reference).

4. Grupe za podršku majkama:

Grupe za podršku majkama, razvijene u programu za hranu, mogu biti grupe podrške u kojima se može diskutovati o osetljivim temama kao što je rodno zasnovano nasilje. Učestvujući u radu grupe čija je glavna svrha podizanje dece, žena može slobodno da govori, a da se ne oseća etiketiranom, već zaštićenom od stigme. Grupe za podršku majkama i mreže za uzajamnu podršku mogu pomoći da se razbije socijalna izolacija, koja može biti izazvana prisilnim raseljavanjem, kao i da se stvore šire mreže socijalne podrške. Grupe za podršku majkama takođe predstavljaju idealan forum za starije majke da podučavaju mlađe. One često mogu pomoći u borbi protiv problema i izazova koji se odnose na maloletne majke, decu rođenu kao posledica seksualnog nasilja itd. Takođe je važno pronaći odgovarajuće načine na koje bi se pridobili očevi i ostali članovi porodice, kao što su bake, da se uključe u takve aktivnosti, jer su ti članovi porodice obično oni koji odlučuju o tome šta će se jesti u kući, ko jede prvi i najviše, koliko će trajati dojenje, i koji imaju pristup načinima zadovoljavanja prehrambenih potreba članova porodice.

5. Programi za prevenciju i tretman neuhranjenosti:

Aktivnosti za zaštitu dece mogu uključivati programe terapijskog hranjenja i dodatnog hranjenja za lečenje teške, umerene i akutne neuhranjenosti, kao i programe opšte ishrane sa korišćenjem dodataka ishrani na bazi lipida i

obogaćene kašaste hrane. Svi korisnici usluga terapijskog, dodatnog ili opšteg hranjenja moraju da ispune kriterijume za prijem u program koji su određeni nacionalnim i međunarodnim procedurama. Naročite napore treba uložiti u to da:

- Usluge ne dovode do stigme ili percepcije „favorizovanja“,
- Usluge ne postanu faktor privlačenja koji odvaja korisnike od prehrambenih navika u porodici ili zajednici.

6. Vitamin A:

U svim programima hranjenja i dodatnog hranjenja treba koristiti hranu bogatu ili obogaćenu vitaminom A kako bi se ojačao dečji imuni sistem, smanjile posledice malih boginja i dijareje, smanjio broj smrtnih slučajeva dece u ugroženim populacijama i sprečilo dečje slepilo. Posebnu pažnju treba posvetiti propagiranju kvalitetnije hrane za decu, naročito za onu uzrasta između 6 i 24 meseca promovisanjem upotrebe obogaćenih proizvoda, kao što je obogaćena kašasta hrana, mikronutrientni prah ili dodaci ishrani na bazi lipida, i uopšte svaka hranljiva dijeta.

7. Socijalni radnici:

Prisustvo socijalnih radnika ili kontakt osoba specijalizovanih za zaštitu dece na punktovima za hranu može pomoći u pitanjima zaštite dece. Na primer, kontakt osoba može:

- Pomoći porodicama kojima je dete umrlo;
- Ojačati napore za sprečavanje odvajanja dece od porodica na punktovima za hranu;
- Pomoći u identifikovanju mogućih slučajeva razdvajanja porodica, nasilja, zlostavljanja, eksploatacije ili zanemarivanja dece;
- Prema potrebi pomagati u upućivanju slučajeva, medijaciji u porodicama i praćenju slučajeva,
- Pružati porodicama praktičnu pomoć u prevladavanju prepreka za pristupanje uslugama ishrane, na primer, ako majka mora odvesti dete u centar za ishranu, a u isto vreme skuplja hranu iz opšte distribucije, savetuje je o tome koje procedure da prati kako bi mogla da obavi obe aktivnosti;
- Pomagati u podizanju svesti o pitanjima zaštite dece među osobljem u oblasti ishrane, kao i starateljima i članovima zajednice koji dolaze na punktove.

REFERENCE

- IASC (2005), *Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings*. Chap. 4.6
- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities*. *IASC Gender Handbook in Humanitarian Action*. Chap: *Gender and Nutrition in emergencies*
- IFE Core Group (2007). *Infant and Young Child Feeding in Emergencies: Operational Guidance for Emergency Relief Staff and Programme Managers*, Version 2.1
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response: Minimum Standards in food security and nutrition*, p.139
- UNHCR (2011). *Operational Guidance on the Use of Special Nutritional Products to Reduce Micronutrient Deficiencies and Malnutrition in Refugee Populations*
- *UNHCR Policy Related to the Acceptance, Distribution and Use of Milk Products in Refugee Settings*
- UNHCR/WFP (2011). *Guidelines for Selective Feeding: The management of Malnutrition in Emergencies*
- Konvencija o pravima deteta (1989)

STANDARD 23

VODA, SANITACIJA I HIGIJENA I ZAŠTITA DECE

Radnici u oblasti zaštite dece imaju važnu ulogu u tome da aktivnosti za zaštitu dece doprinose bezbednim i prikladnim praksama u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene za decu. U isto vreme, radnici u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene bi trebalo da budu sigurni da se njihove intervencije sprovede na način koji štiti decu i njihove staratelje i ne dovodi decu i žene u opasnost.

STANDARD

Pitanja zaštite dece reflektuju se u proceni, osmišljavanju, praćenju i evaluaciji programa za snabdevanje vodom, sanitaciju i higijenu. Svi dečaci i devojčice imaju pristup odgovarajućim uslugama u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene koje minimizuju rizike od fizičkog i seksualnog nasilja.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene i odvojte vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za oblast snabdevanja vodom, sanitacije i higijene;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o snabdevanju vodom, sanitaciji i higijeni u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite prosvetne radnike da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama za rezidencijalni smeštaj, deca glave domaćinstva, deca ulice, deca sa invaliditetom);
- Sastanite se sa radnicima koji rade na ranom snabdevanju vodom, sanitaciji i higijeni da biste se dogovorili o prioritetnim informacijama za decu i porodice o intervencijama i pitanjima u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene (kao što su pravilno korišćenje sanitarija, zdrave higijenske navike kod dece, bezbedan tretman vode i skladištenje vode);
- Uključite te informacije u poruke koje prenose radnici u oblasti zaštite dece;
- Pobrinite se da obuka za radnike u oblasti zaštite dece uključuje promovisanje pravilnog i zdravog higijenskog ponašanja (na primer, higijenske navike, kao što je pranje ruku sapunom, bezbedan tretman i skladištenje vode, pravilno korišćenje sanitarija i uklanjanje fekalija);
- Podstičite staratelje da pravilno uklanjaju dečje fekalije;

- Pružite informacije radnicima u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene o područjima gde se sprovode usluge namenjene deci, gde deca žive ili gde su deca naročito ranjiva;
- Pobrinite se da se usluge u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene pružaju u centrima za zaštitu dece;
- Uključite osoblje u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene u obuku o zaštiti dece;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene;
- Prikupite primere dobre prakse, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti kvalitetnih intervencija u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene i zaštite dece bude istražena u procesima procene i alokacije resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI SNABDEVANJA VODOM, SANITACIJE I HIGIJENE

- Uključite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcijl svake intervencije u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene;
- Oslanjajte se na stručnost radnika u oblasti zaštite dece prilikom procene potreba i projektovanja infrastrukture i usluga za snabdevanje vodom, sanitaciju i higijenu (na primer, punktova za distribuciju vode, toaleta, kupatila itd). Pobrinite se da su u obzir uzeti rizici po žene i devojčice;
- Pobrinite se da su među korisnicima intervencija deca koja su u naročitoj opasnosti od nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja. To može uključivati decu u ustanovama institucionalnog zbrinjavanja, decu koja su ostala bez jednog ili više staratelja, decu staratelje i decu glave domaćinstva, decu ulice i decu sa invaliditetom;
- Pomozite roditeljima i zajednicama u tome da deci čiji je zadatak nošenje posuda za skupljanje vode ne ometa obrazovanje, da deca ne moraju da prelaze nerazumne udaljenosti ili prolaze kroz opasna mesta i da veličina posuda odgovara uzrastu i veličini deteta;
- Identifikujte mesta na kojima se sprovode usluge namenjene deci i obezbedite održiv pristup bezbednoj vodi, sanitarnim i higijenskim objektima koji su dobro osvetljeni, mogu da se zaključaju, odvojeni su po polu, dizajnirani za dečje potrebe, kulturološki primereni i dostupni deci i odraslima sa invaliditetom;
- Pobrinite se da su žene ravnopravno zastupljene u komitetima za snabdevanje vodom, sanitaciju i higijenu i omogućite im da učestvuju u odlučivanju u vezi sa planiranjem i održavanjem objekata;
- Širite životno važne informacije prilagođene polu i invaliditetu koje će pomoći deci da shvate značaj higijene. Te poruke imaju važan uticaj na dobrobit jer daju deci osećaj kontrole i sposobnost da se prilagode novim životnim okolnostima;
- Pobrinite se da osobe koje informišu decu o higijeni znaju kako da upute decu žrtve, decu odvojenu od roditelja i decu u riziku od nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja odgovarajućim službama;

- Pobrinite se da oni koji rade u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihove perspektive i informacije mogu poboljšati ishod.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat projekata u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene u čijem se dizajnu, praćenju i evaluaciji ogledaju bezbednost i dobrobit dece, uključujući jedinstvo porodice	100%	(2) Termin „bezbednost“ treba definisati i usaglasiti u kontekstu i on može uključivati kriterijume kao što su objekti namenjeni osobama istog pola, brave sa unutrašnje strane vrata, osvetljenje (računajući svetleće putokaze itd.)
2. Procenat pregledanih javnih objekata koji imaju toalete i kupatila koji se smatraju bezbednim za žene i devojčice	100%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat škola, dečjih kutaka i zdravstvenih ustanova sa bezbednom vodom, sanitarnim i higijenskim instalacijama prilagođenim deci	90%	(4) Termin „prevelike“ treba da definišu mehanizmi za koordinisanje dečje zaštite i oblasti za snabdevanje vodom, sanitacijom i higijenom
4. Procenat ispitanih zajednica u kojima deca nose posude za vodu koje su prevелиke za njih	10%	
5. Odnos broja zaposlenih muškaraca i žena u komitetima za snabdevanje vodom, sanitaciju i higijenu	1:1	
6. Procenat ispitanih osoba koje informišu decu o higijeni koji mogu da navedu bar jedno mesto gde mogu da upute decu žrtve nasilja (uključujući seksualno nasilje)	90%	

SMERNICE

1. Razvijanje kapaciteta:

Obuka za radnike u oblasti zaštite dece treba da uključi promovisanje odgovarajućeg ponašanja u vezi sa vodom, sanitacijom i higijenom (na primer, higijenske navike kao što je pranje ruku sapunom, bezbedan tretman i skladištenje vode, pravilno korišćenje sanitarija i uklanjanje fekalija). Obuka za radnike u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene treba da sadrži informacije o tome kako i kome upućivati slučajeve koji spadaju u oblast zaštite dece.

2. Poruke:

Utvrđite prioritete koji se tiču poruka u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene vezanih za decu i staratelje kako bi se obezbedilo pravilno razumevanje najbitnijih poruka i, ako je to primereno, kombinujte prioritete poruke iz oblasti

snabdevanja vodom, sanitacije i higijene sa prioriternim porukama iz oblasti zaštite dece, ali tako da ne budu nezgrapne. Prioritetne poruke iz oblasti dečje zaštite verovatno će se fokusirati na jedinstvo porodice, bezbednost i dobrobit, dok će se prioriternne poruke iz oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene fokusirati na:

- Efektivno pranje ruku (sapunom);
- Bezbedno uklanjanje fekalija;
- Smanjenje zagađenja pijaće vode u domaćinstvu (putem bezbednog prikupljanja, transporta i skladištenja vode i, gde je to prikladno, prečišćavanja vode u domaćinstvu).

Ostale vrste poruka, kao što su uklanjanje čvrstog otpada, pravilna drenaža, kontrola vektora i držanje životinja izvan prostorija gde borave deca, mogu se smatrati važnim, ali sekundarnog prioriteta. Poruke u vezi sa sanitacijom i higijenom namenjene deci treba da budu primerene uzrastu, invaliditetu i polu, i pritom kreativne (vidi Standard 3).

3. Posude za vodu:

Mada deca često imaju utvrđenu ulogu u prikupljanju vode, tu obavezu treba posmatrati sa oprezom. Posude „posebno“ napravljene za decu se ne preporučuju. Isto tako, prilikom projektovanja punktova za prikupljanje vode, treba uzeti u obzir dečje fizičke sposobnosti i pitanja zaštite i bezbednosti.

4. Uzrasne grupe:

Pružanje bezbednih, uzrastu prilagođenih usluga u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene igra važnu ulogu za bezbednost i dobrobit dece. Deca koja se ne osećaju bezbedno i opuštenu kada koriste toalete ili kupatila mogu posegnuti za rizičnim ili štetnim ponašanjima, kao što je izlaženje izvan naseljenih područja da bi vršila nuždu ili nastojanje da jedu i piju manje kako ne bi morala u toalet tako često. Treba imati na umu sledeća pitanja u vezi sa uzrastom dece:

- Odojčad i deca do 4 godine: deca ne koriste sanitarne objekte direktno i staratelji bi trebalo da poznaju metode pranja, bezbednog odlaganja dečjih fekalija, kako da koriste pelene, noše ili druga sredstva za vršenje nužde;
- Mala deca od 5 do 10 godina: vodovodne i sanitarne instalacije treba prilagoditi u smislu veličine, dostupnosti i bezbednosti.
- Deca iznad 11 godina i adolescenti: devojčice moraju imati prikladne materijale za menstruaciju, kao i odgovarajuće prostorije za pranje.

5. Devojčice i žene:

Kada postoji centralizovana tačka za distribuciju vode, raspored distribucije treba postaviti nakon konsultacija sa devojčicama i ženama, pazeći da termini za pristup vodi omogućavaju deci i ženama da se vrate kući pre mraka. Za žene i devojčice treba obezbediti odvojene toalete i kupatila, označene piktogramima za prepoznavanje i odvajanje i sa bravama na unutrašnjoj strani vrata, u odnosu šest za žene i devojčice na svaka četiri za muškarce i dečake. Objekti treba da budu na vidnom mestu – što bliže domaćinstvima korisnika, to bolje – i sa odgovarajućim osvetljenjem. Upotreba tih objekata ne sme povećavati rizik za korisnike da će biti napadnuti ili maltretirani.

REFERENCE

- IASC (2005), *Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings*. Chap. 4.5: Water and sanitation
- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities*. *IASC Gender Handbook in Humanitarian Action*. Chap: Gender and WASH in emergencies
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response: Minimum Standards in Water Supply, Sanitation and Hygiene Promotion*, p.79
- UNICEF (2011). *Water, Sanitation and Hygiene for Schoolchildren in Emergencies: A Guidebook for Teachers*
- UNICEF/WHO (2009). *Water, Sanitation and Hygiene Standards for Schools in Low-Cost Settings*
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.oneresponse.info
- www.unicef.org/wash

STANDARD 24

SMEŠTAJ I ZAŠTITA DECE

Pružanje usluga smeštaja/obezbeđivanje skloništa je složen sektor sa brojnim implikacijama po zaštitu dece. Vulnerabilnost dece može se povećati za vreme i posle katastrofe, kada deca možda žive u novim, smanjenim ili izmenjenim porodičnim jedinicama ili sama. Veličina porodice u raseljenim populacijama i zajednicama takođe može veoma varirati, što rezultira potrebom za fleksibilnošću u obezbeđivanju smeštaja. Poznavanje lokalnih zemljišnih i imovinskih zakona takođe je veoma bitno za donošenje dobre odluke o tome gde i kako se smeštaj obezbeđuje, što može biti važno za zaštitu porodica od daljeg nasilja, a u nekim slučajevima i od nasilnog iseljavanja.

STANDARD

Pitanja zaštite dece reflektuju se u proceni, osmišljavanju, monitoringu i evaluaciji programa za smeštaj. Svi dečaci, devojčice i njihovi staratelji imaju odgovarajući smeštaj koji ispunjava osnovne potrebe, uključujući zaštitu i pristupačnost za osobe sa invaliditetom, i koji podržava dugoročna rešenja.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u oblasti pružanja smeštaja i odvojite vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za oblast pružanja usluga smeštaja;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o smeštaju u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite radnike u oblasti pružanja smeštaja da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama za rezidencijalni smeštaj, deca glave domaćinstva, deca ulice, deca sa invaliditetom);
- Sastanite se sa osobljem koje radi na ranom oporavku da biste uspostavili sistem upućivanja, sa elementom praćenja, za ranjiva domaćinstva kojima je potrebna pomoć;
- Pobrinite se da radnici u oblasti zaštite dece budu obavešteni o tome gde deca i staratelji mogu naći informacije i prijaviti bilo kakve probleme u vezi sa smeštaj i naseljima;

- Obavestite osoblje u oblasti pružanja smeštaja o broju dece u kampovima i naseljima, uključujući i broj dece školskog uzrasta, dece kojima su potrebni dečji kuci itd.;
- Podržavajte organizacije za skloništa i naselja u sprovođenju aktivnosti za zaštitu dece u skloništim i naseljima i uključivanju sve dece u te aktivnosti (vidi Standard 18);
- Uključite odgovarajuće poruke u vezi sa skloništim i naseljima u aktivnosti za zaštitu dece u zajednici;
- Postarajte se da radnici u oblasti pružanja smeštaja budu upoznati sa mehanizmima upućivanja i da mogu da ih koriste za decu bez pratnje i decu odvoenu od roditelja, kao i za decu koja su preživela nasilje, zlostavljanja, eksploataciju i zanemarivanje;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i smeštaja;
- Prikupite primere dobre prakse, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti kvalitetnih intervencija u oblasti pružanja smeštaja na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između oblasti pružanja skloništa i zaštite dece bude istražena u procesima procene i preraspodele resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI PRUŽANJA SMEŠTAJA

- Uključite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcilj svake intervencije u oblasti pružanja smeštaja;
- Sprečite prenatrpanost i revidirajte projekt i implementaciju kako biste osigurali da smeštaj podržava i podstiče porodice da ostanu zajedno;
- Sarađujte sa ženama i muškarcima koji žive u pogođenim zajednicama na dizajniranju skloništa i naselja koja odgovaraju različitim veličinama i potrebama porodica i vrstama invaliditeta u tim zajednicama. Ne treba ih sve smeštati u isto područje da se ne bi rizikovala stigmatizacija (vidi Standard 18);
- Sarađujte sa radnicima u oblasti zaštite dece kako bi se osiguralo da osoblje koje radi na projektima smeštaja i izgradnje naselja ima odgovarajuće informacije i obuku o pitanjima iz oblasti zaštite dece, uključujući decu bez pratnje i decu odvoenu od roditelja, seksualnu eksploataciju i zlostavljanje i izrabljivački dečji rad;
- Pobrinite se da tranzitna skloništa budu bezbedna;
- Sarađujte sa osobljem za zaštitu dece na identifikovanju odgovarajućih kolektivnih prostora za decu, uključujući prostore za obrazovanje, dečje kutke itd, i obezbedite prostore za dečje aktivnosti, neformalno obrazovanje i kulturna dešavanja;
- Pobrinite se da oni koji rade u sektoru za pružanje smeštaja potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugim politikama koje pokrivaju zaštitu dece;
- Zovite radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihove perspektive i informacije mogu poboljšati ishod.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat projekata za smeštaj u čijem se dizajnu, monitoringu i evaluaciji ogledaju bezbednost i dobrobit dece, uključujući jedinstvo porodice	100%	(5) „Dostupnu udaljenost“ za decu treba definisati u datoj zemlji
2. Procenat ispitanih korisnika programa za pružanje skloništa koji su ocenili da su svi aspekti programa (tajming, metodologija, rezultati) doprineli bezbednosti i dobrobiti dece	90%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat ispitanih radnika u oblasti zaštite dece koji mogu pružiti informaciju o tome gde deca i njihovi staratelji mogu da prijave probleme u vezi sa svojim smeštajem i naseljem	100%	
4. Procenat ispitanih radnika u sektoru za smeštaj koji pokazuju potrebno znanje o mehanizmima upućivanja za decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja, kao i za žrtve nasilja (uključujući seksualno nasilje)	90%	
5. Procenat izgrađenih smeštajnih kapaciteta koji su na dostupnoj udaljenosti od jednog ili više prostora za dečje aktivnosti (na primer, škola, dečjih kutaka itd.)	90%	

SMERNICE

1. Procene:

Procene treba da uključuju žene, muškarce, devojčice i dečake i staratelje dece u riziku, a u cilju identifikovanja problema zaštite u vezi sa smeštajem. Prioritet je konsultovati se sa ženama i devojčicama, odvojeno od muškaraca i dečaka, a posebno o vremenu i mestu distribucije materijala potrebnih za smeštaj i o mestu za smeštaj. To će omogućiti da se obezbedi ravnopravan pristup pomoći i da se smanji rizik od nasilja. Timovi za praćenje i tumači treba da, koliko god je to moguće, uključuju žene i osobe sa invaliditetom. Važno je da skloništa za osobe sa invaliditetom budu dostupna. Neka deca mogu imati smetnje u razvoju pre vanredne situacije ili ih zadobiti tokom vanredne situacije i ona bi trebalo da mogu da se slobodno kreću unutar i izvan svog smeštaja kako bi se za zaštitila od dalje štete, i treba da imaju jednostavan pristup toaletima i sanitarijama. Vrlo je važno da projektanti naselja budu svesni broja dece i sa tim u vezi potrebnog broja škola, dečjih kutaka itd. Projektanti takođe treba da znaju za decu za koju je tokom registracije utvrđeno da imaju specifične potrebe u smislu pristupačnosti skloništa, njegove izgradnje itd.

2. Programiranje:

Sarađujte sa stručnjacima za smeštaj kako bi se osiguralo rešavanje potreba najranjivijih grupa za kratkoročnim i dugoročnim skloništem. To može uključivati pokretanje šire zajednice kako bi se ženama, domaćinstvima bez odraslih, starijim osobama i osobama sa invaliditetom pomoglo u izgradnji skloništa. To takođe uključuje prilagođavanje programa za smeštaj potrebama specifičnih grupa (kao što je fleksibilnost po pitanju broja ljudi potrebnih da bi se dobio šator) i obezbeđivanje dugoročnih rešenja za sve porodice. Ako se praktikuje poligamija, važno je da sve odrasle žene u domaćinstvima (osim u domaćinstvima samo sa muškarcem) budu registrovane kao osobe kojima treba pružiti pomoć, tako da druge po redu žene i njihova deca nisu isključeni. Treba obezbediti dovoljno ležajeva i čebadi kako bi se omogućilo da devočice i dečaci spavaju odvojeno. Preduzmite korake za sprečavanje odvajanja dece i porodica, tako što ćete pružiti adekvatna smeštajne kapacitete i osigurati dovoljno privatnosti i dostojanstva za žene i decu, na primer, za kuvanje i kupanje. Pobrinite se da naselja budu bezbedna tako što ćete postaviti dobro osvetljenje i sanitarne instalacije.

Od izuzetne je važnosti da strategije za skloništa ne povećavaju opasnost po decu, pa treba paziti na to da postoje bezbedne staze kojima deca stižu do škola, dovoljan broj dečjih kutaka, da nema rupa u zemlji ili otvorene vode itd.

3. Multidisciplinarnost:

Smeštajni kapaciteti ne mogu planirati kao samostalan projekat: planovi i aktivnosti moraju biti koordinisani u svim sektorima, uključujući i sektor za zaštitu dece.

4. Razvoj kapaciteta:

Generalno, formalna profesionalna obuka stručnjaka za smeštaj ne pokriva zaštitu dece. Zato je veoma važno da organizacije za zaštitu dece sarađuju sa stručnjacima za smeštaj kako bi se pronašli efektivni načini za uključivanje zaštite dece u sve aktivnosti u vezi sa pružanjem smeštaja.

REFERENCE

- Corsellis, T. and Vitale, A (2005). *Transitional Settlement: Displaced Populations*
- IASC (2005). *Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings*. Chap. 4.7: Shelter and site planning and non-food items
- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities. IASC Gender Handbook in Humanitarian Action*. Chap: Gender and Shelter in emergencies
- IFRC and UN-Habitat (2009). *Shelter Projects 2009*
- Joseph, A., John, F., Kennedy, J., Esteban, L. (2008), *IASC Shelter Projects 2008*
- OCHA (2010). *Shelter after disaster: strategies for transitional settlement and reconstruction*. Geneva
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response: Minimum Standards in Shelter, Settlement and Non-Food Items*, p.239
- UNHCR and IOM (2010). *Collective Centre Guidelines*
- Konvencija o pravima deteta (1989)

STANDARD 25

UPRAVLJANJE KAMPOVIMA I ZAŠTITA DECE

Glavni cilj upravljanja kampovima je da se stvori prostor potreban za efektivno pružanje zaštite i pomoći. To utiče na zaštitu dece na nekoliko načina: na primer, putem načina na koji je kamp fizički projektovan, načina na koji se pruža podrška ili načina na koji se donose odluke koje utiču na dečje živote. Uprava kampa ima odgovornost da osigura da deca u kampu nisu izložena opasnostima, da su deca u riziku identifikovana, da su njihove potrebe procenjene i da su preduzete mere da im se pomoć prilagodi i pruži. Zbog toga osoblje u sektoru upravljanja kampovima koje je odgovorno za decu treba da ima veštine i da bude posvećeno zaštiti dece.

STANDARD

Pitanja zaštite dece reflektuju se u proceni, osmišljavanju, monitoringu i evaluaciji programa za upravljanje kampovima. Bezbednost i dobrobit svih devojčica i dečaka koji žive u kampu zaštićene su preko struktura upravljanja kampovima.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u oblasti upravljanja kampovima i odvojte vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za upravljanje kampovima;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o upravljanju kampovima u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite radnike u oblasti pružanja skloništa da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama za rezidencijalni smeštaj, deca glave domaćinstava, deca ulice, deca sa invaliditetom);
- Pobrinite se da su smeštaj i drugi prostori za decu odvojenu od roditelja, decu iz domaćinstava bez odraslih i (drugu) decu u riziku i njihove staratelje sigurni;
- Pobrinite se da u strukturi upravljanja kampovima postoji osoba za decu;
- Pobrinite se da su akteri u oblasti zaštite dece na nivou zajednice i države upoznati sa strukturama upravljanja kampovima i da su povezani sa njima;
- Uključite osoblje u sektoru upravljanja kampovima u edukaciju o zaštiti dece;

- Promovišite uključivanje devojčica i dečaka u procese donošenja odluka u kampu;
- Promovišite uključivanje dece sa smetnjama u razvoju i njihovih staratelja u aktivnosti u kampu;
- Saradujte sa odeljenjem za registraciju i upravom kampa kako biste bili sigurni da su deca profilisana i da su deca pod rizikom identifikovana i da im se pruža koordinisana podrška;
- Pomozite upravama kampova u zalaganju za pravednu raspodelu usluga i sredstava za decu;
- Uspostavite bezbedne i efektivne mehanizme upućivanja kako bi se obezbedili odgovarajući odgovori za svu decu žrtve nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja;
- Podržite uprave kampova u uspostavljanju metoda za rešavanje žalbi, posebno u vezi sa seksualnom eksploatacijom i zlostavljanjem;
- Pobrinite se da postoje aktivnosti za podizanje svesti o pitanjima zaštite dece među zaposlenima u kampovima, roditeljima i u zajednicama;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i upravljanju kampovima;
- Prikupite primere uspeha, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti visokokvalitetnih intervencija u oblasti upravljanja kampovima na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između upravljanja kampovima i zaštite dece bude istražena u procesima procene i raspodele resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba.

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI UPRAVLJANJA KAMPovima

- Uključite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcilj svake intervencije u oblasti upravljanja kampovima;
- Postarajte se da postoji ravnoteža između muškaraca i žena i između društvenih grupa u strukturama i mehanizmima upravljanja kampovima (na primer, oni koji mogu predstavljati decu sa invaliditetom ili etničke manjine), a u cilju da se čuje glas te dece i tih roditelja;
- Postavite kontakt osobu za decu unutar strukture upravljanja kampovima;
- Uzmite u obzir dečje poglede prilikom donošenja odluka;
- Uključite mehanizme za zaštitu dece u zajednici i državne aktere u oblasti zaštite dece u rad kampova ili u opšte oblasti, i definišite uloge i odgovornosti u mehanizmima upućivanja;
- Uspostavite ili podržavajte bezbedno praćenje zaštite dece u kampovima i angažujte radnike u oblasti zaštite dece koji će vam pomoći da stvorite potrebne mehanizme upućivanja koji su potrebni za decu i porodice kojoj je potrebna specijalizovana podrška;
- Koristite vežbe registrovanja stanovništva i tražite od roditelja i zajednice da profilisu decu u kampu i da identifikuju decu sa specifičnim vulnerabilnostima;
- Zalažite se za pružanje usluga za decu u kampovima;

- Koordinišite projektovanje lokacije, distribucije i druge aktivnosti u kampovima tako da kampovi budu sigurna mesta za decu;
- Pobrinite se da radnici u upravi kampova potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihovi pogledi i informacije mogu poboljšati ishod.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat kampova u čijem se dizajnu, praćenju i evaluaciji ogledaju bezbednost i dobrobit dece, uključujući jedinstvo porodice	100%	
2. Procenat ispitanih devojčica, dečaka i staratelja koji ocenjuju kamp kao bezbedan	90%	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat struktura upravljanja kampovima koje uključuju dečake i devojčice u proces donošenja odluka	80%	
4. Procenat struktura upravljanja kampovima koje uključuju decu sa smetnjama u razvoju ili njihove roditelje u proces donošenja odluka	60%	
5. Procenat upravnika kampova i osoblja u oblasti zaštite dece koji mogu jasno da objasne svoje uloge i odgovornosti u reagovanju na pitanja iz oblasti zaštite dece	80%	
6. Procenat pristupnih tačaka osnovnim uslugama (kao što su punktovi za vodu, punktovi za distribuciju, zdravstveni centri, mesta za okupljanje članova zajednice, toaleti) koje ispunjavaju dogovorene kriterijume da bi se smatrali bezbednim i bezbedno dostupnim za devojčice i dečake (po potrebi i noću)	100%	

SMERNICE

1. Procena:

Pre nego što se promovise uključivanje uprave kampova u zaštitu dece, mora se izvršiti analiza kako bi se razumela povezanost između struktura upravljanja kampovima i političkih ili vojnih aktera, i rizici koje ta povezanost može predstavljati.

2. Kontakt osobe:

Kontakt osobe za decu unutar struktura upravljanja kampovima mogu da sarađuju sa strukturama upravljanja kampovima na identifikovanju rizika u kampovima i odgovorima na te rizike, mogu da zastupaju dečja pitanja, ideje i probleme u procesu donošenja odluka, da se zalažu za usluge fokusirane

na decu, da se brinu o tome da li je projekat lokacije pristupačan i bezbedan za decu i da upućuju probleme u oblasti zaštite dece koji se pojave u kampu odgovarajućim službama.

3. Mehanizmi u zajednici:

Mehanizmi za zaštitu dece u zajednici mogu biti efektivan instrument za razvijanje svesti i realizaciju aktivnosti u oblasti zaštite dece. Oni su takođe korisni za identifikaciju, upućivanje i praćenje dece u riziku u kampu (vidi Standard 16). Razumevanje već postojećih mehanizama i struktura za zaštitu dece u velikoj će meri pomoći odgovorima na probleme dečje zaštite. Vanredne situacije predstavljaju priliku za jačanje postojećih pozitivnih struktura.

4. Ravnopravan pristup:

Sva deca imaju pravo na obrazovanje, zdravstvene i psihosocijalne usluge, rekreaciju i verske aktivnosti primerene njihovim potrebama. Osigurajte da dečaci i devojčice imaju ravnopravan pristup aktivnostima u kampu tako što ćete sprovesti redovne provere na licu mesta i osmatranja, kao i pomoću informacija stratifikovanih po polu i uzrastu, dobijenih od pružalaca različitih usluga i pomoći. Informacije o kampu i o upravljanju sigurnošću treba podjednako pružati ženama, devojčicama, dečacima i muškarcima.

5. Projekat lokacije:

Položaj, veličinu i broj mesta na kojima će deca učiti i igrati se treba uzeti u obzir od najranijih faza planiranja lokacije. Predviđanje mesta za dečje kutke, škole, igrališta itd. u originalnom projektu lokacije pomaže da se izbegne smeštanje dečjih prostora na granicama kampa ili na velikoj udaljenosti od dečjih domova ili potpuno isključivanje dečjih prostora zbog nedostatka raspoloživog zemljišta. Pobrinite se da postoji konkretan plan za dobrobit dece i porodice, koji uzima u obzir, na primer, koliko dugo će deca ostatu u kampu, koja su sredstva za život na raspolaganju i svaki prelazak u trajno sklonište. Koristite standardno merenje prostora između šatora i skloništa.

6. Bezbednost:

Uprava kampa treba da prati sigurnosna pitanja, kao što su rodno zasnovano nasilje, otmice, napadi, dečji rad ili prisustvo eksplozivnih ostataka rata i nagaznih mina. Uprava može da razradi profile različitih potreba i specifičnih sigurnosnih rizika sa kojima se suočavaju devojčice, žene, dečaci i muškarci, i da se pobrine da su te potrebe i rizici uključeni u mere bezbednosti. Na primer, to može uključivati odgovarajuće osvetljenje u područjima koja često koriste devojčice i žene, kontrole staza koje se koriste za prikupljanje drva za ogrev, nadziranje puteva do škole i označavanje delova kontaminiranih eksplozivnim ostacima rata.

7. Mehanizmi za žalbe:

Uspostavite poverljive metode za primanje i istraživanje optužbi za seksualnu eksploataciju koju su doživele žene, devojčice, dečaci i muškarci prilikom dobijanja proizvoda ili usluga u kampu.

REFERENCE

- NRC (2008). *Camp Management Toolkit*
- Corsellis, T. and Vitale, A. (2005). *Transitional Settlement: Displaced Populations*
- IASC (2005). *Guidelines for Gender-based Violence interventions in humanitarian settings*, Chap. 4.7: Shelter and site planning and non-food items
- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities. IASC Gender Handbook in Humanitarian Action*. Chap: Gender and CCCM in emergencies
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response: Minimum Standards in Shelter, Settlement and Non-Food Items*, p.239
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- www.nrc.no/camp

STANDARD 26

DISTRIBUCIJA I ZAŠTITA DECE

Distribucija neposredne, za očuvanje života neophodne pomoći je jedna od najhitnijih aktivnosti u odgovoru na vanrednu situaciju i može značajno poboljšati bezbednost i dobrobit dece. Osim toga, način na koji se distribuira hrana i druga pomoć značajno utiču na pojavu osećaja ugroženosti kod žena i dece. Kao što mora biti blagovremena i kompletna, svaka vrsta distribucije mora biti i vrlo dobro isplanirana i mora se sprovoditi u skladu sa najvišim profesionalnim standardima.

STANDARD

Deca imaju pristup humanitarnoj pomoći putem efikasnih i dobro isplaniranih sistema distribucije koji štite devojčice i dečake od nasilja, eksploatacije, zlostavljanja i zanemarivanja.

KLJUČNE AKTIVNOSTI

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI ZAŠTITE DECE

- Predstavite informacije dobijene procenom zaštite dece onima koji rade u oblasti distribucije i odvojte vreme za razgovor o implikacijama tih informacija za distribuciju;
- Dogovorite se koji će se od indikatora predloženih u ovom standardu koristiti za praćenje napretka;
- Uključite pitanja o distribuciji u razgovore sa starateljima, članovima zajednice i decom i pozovite radnike u oblasti pružanja smeštaja da prisustvuju raspravama. Razmotrite životne okolnosti dece u različitim oblicima zbrinjavanja (na primer, deca u ustanovama institucionalnog zbrinjavanja, deca glave domaćinstva, deca ulice, deca sa invaliditetom);
- Pružite podršku timovima za distribuciju i dajte im informacije potrebne za izdavanje kartica za distribuciju deci bez pratnje i deci odvojenoj od roditelja i domaćinstvima u kojima je najstariji član dete, tako da oni mogu dobiti hranu i neprehrambene proizvode na način koji ne dovodi do daljeg razdvajanja. Ako je potrebno, pratite decu do punktova za distribuciju i za vreme distribucije;
- Omogućite pristup informacijama o distribucijama za decu i osobe sa invaliditetom, koristeći različite medije kao što su radio, štampa itd.;
- Sugerišite timovima za distribuciju kulturološki odgovarajuće higijenske artikle za žene i devojčice, kao i specifične artikle za decu, na primer, odeću i obuću u dečjim veličinama, dovoljno ležajeva i ćebadi kako bi se omogućilo da devojčice i dečaci spavaju odvojeno, mreže protiv komaraca, koje se takođe mogu koristiti kao paravani za privatnost, ukoliko je to potrebno (u zavisnosti od kulturnog konteksta, platnene pelene i igračke mogu takođe biti uzete u obzir);

- Saradujte sa timovima i agencijama za distribuciju kako biste osigurali da način distribucije ne izlaže decu riziku; na primer, mesto distribucije mora biti bezbedno i pregledno, sama distribucija mora biti bezbedna i dobro organizovana i hlad i voda moraju biti dostupni. Proverite da li je tim za distribuciju dobro informisan o tome ko će podići artikle (za decu koja žive sa bar jednim od roditelja, obično je bolje da to bude majka);
- Zajedno sa timovima za distribuciju pomozite isključenoj deci (na primer, deca ulice, povređena deca, deca sa smetnjama u razvoju ili deca iz domaćinstava bez odraslih) da pristupe puktovima za distribuciju;
- Zajedno razradite pristupačan i poverljiv sistem za prijavljivanje nasillja i zloupotreba u vezi sa distribucijom i pobrinite se da korisnici znaju da imaju pravo na besplatnu humanitarnu pomoć;
- Saradujte sa timovima za distribuciju kako bi se osiguralo da je osoblje koje radi na registraciji upoznato sa pitanjima iz oblasti zaštite dece, svim kriterijumima vulnerabilnosti i sa tim kako da se nosi sa slučajevima vulnerabilnosti sa kojima se mogu susresti;
- Pobrinite se da timovi za distribuciju budu obučeni za kontrolu mase i za komuniciranje sa decom;
- Kad god je to moguće, neka distribuciji prisustvuje osoblje za zaštitu dece kako bi se obezbedilo ispunjavanje minimalnih standarda;
- Utvrdite koji su već postojeći forumi (na primer, sastanci timova ili klastera) najkorisniji za redovno revidiranje informacija o zaštiti dece i distribuciji;
- Prikupite dobre prakse, uključujući i dečja svedočenja, kako bi se pokazali pozitivni efekti kvalitetnih intervencija u oblasti distribucije na sigurnost i dobrobit dece;
- Lobirajte da povezanost između distribucije i zaštite dece bude istražena u procesima procene i alokacije resursa, kao što su Analiza potreba posle vanredne situacije ili Analiza postkonfliktnih potreba

KLJUČNE AKTIVNOSTI ZA AKTERE U OBLASTI DISTRIBUCIJE

- Uključite bezbednost pogođenog stanovništva kao potcijl svake intervencije u oblasti distribucije;
- Uključite stručnjake za zaštitu dece u planiranje i realizaciju distribucija;
- Pobrinite se da su žene, devojčice i dečaci uključeni u projektovanje i razvoj sistema distribucije, kao i da žene i adolescenti igraju glavnu ulogu u tim sistemima;
- Pratite ceo tok distribucije hrane i neprehrambenih proizvoda, kao i stanje uhranjenosti žena, devojčica, dečaka i drugih ugroženih grupa, kako bi se osiguralo da hrana i neprehrambeni proizvodi stižu do onih kojima su namenjeni;
- Ako se praktikuje poligamija, registrujte sve odrasle žene u svim domaćinstvima (osim u domaćinstvima samo sa muškarcem) kao glavne primatelje pomoći, tako da i druge po redu žene i njihova deca nisu isključeni;
- Pobrinite se da deca hranioi, deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja dobiju kartice za distribuciju na svoje ime, a da dobijaju hranu i neprehrambene proizvode na način koji ne dovodi do daljeg odvajanja;

- Obezbedite zalihe sanitarnih proizvoda i proizvoda za higijenu za žene i devojčice, zalihe odeće u dečjim veličinama i cipele ili zaštitnu obuću za decu koja će smanjiti njihovu vulnerabilnost na zarazne bolesti i povrede;
- Pomozite deci u riziku koju su identifikovali akteri u oblasti dečje zaštite da pristupe punktovima za distribuciju (to može uključivati, na primer, decu ulice, povređenu decu, decu sa invaliditetom ili decu iz domaćinstava bez odraslih);
- Obezbedite dostupan i poverljiv sistem za prijavljivanje prestupa i zloupotreba u distribucijama, kao i to da korisnici pomoći znaju da je ona besplatna;
- Organizujte zasebne redove za čekanje i ulazak na punktove za registraciju, distribuciju i zbivanja, tako da ugrožene osobe, kao što su trudnice, osobe sa odojčadi, deca bez pratnje, stari, bolesni i osobe sa invaliditetom imaju prednost pri dobijanju pomoći;
- Pobrinite se da radnici u oblasti distribucije potpišu kodeks ponašanja i dobiju obuku u vezi sa tim ili sa drugom politikom koja pokriva zaštitu dece;
- Pozivajte radnike u oblasti zaštite dece na obuke, radne izlete ili radionice gde mislite da njihovi pogledi i informacije mogu poboljšati ishod.

MERENJE

INDIKATOR REZULTATA	CILJ NA NIVOU REZULTATA	NAPOMENE
1. Procenat ispitanih korisnika distribucije koji potvrđuju da njihovu bezbednost i dobrobit, kao i bezbednost i dobrobit njihove dece distribucija ne ugrožava	100%	
2. Specifične vulnerabilnosti devojčica, dečaka i njihovih staratelja u vanrednim situacijama uzete su u obzir prilikom planiranja distribucije	Da	
INDIKATOR AKTIVNOSTI	CILJ NA NIVOU AKTIVNOSTI	
3. Procenat ispitane dece bez pratnje, dece ulice i dece iz domaćinstava bez odraslih koja imaju efektivan pristup hrani i neprehrambenim proizvodima	100%	
4. U planovima za distribuciju neprehrambenih proizvoda postoje neprehrambeni proizvodi namenjeni specifičnim potrebama devojčica i dečaka različitih uzrasta	Da	
5. Procenat ispitane dece bez pratnje, dece odvojene od roditelja i dece iz domaćinstava bez odraslih koja su registrovana za distribuciju	100%	
6. Procenat istraženih aktivnosti u oblasti distribucije u kojima su preduzete posebne mere za rešavanje mogućih rizika po devojčice i dečake svih uzrasta, naročito onih sa invaliditetom	90%	
7. Procenat radnika u oblasti distribucije koji su potpisali kodeks ponašanja i prošli osnovnu obuku o zaštiti dece	90%	
8. Broj slučajeva koje je osoblje uključeno u distribuciju uputilo radnicima u oblasti dečje zaštite radi upravljanja slučajevima		

SMERNICE

1. Deca u najvećem riziku:

Deca u najvećem riziku uključuju:

- Decu bez pratnje i decu odvojenu od roditelja;
- Decu iz domaćinstava bez odraslih;
- Decu iz domaćinstva sa jednim odraslim i velikim brojem dece;
- Decu iz domaćinstava sa malom decom i starim starateljima;
- Decu ili staratelje koji podižu pomoć, a povređeni su ili imaju invaliditet.

Identifikacija dece u najvećem riziku treba da bude koordinisana akcija između organizacija za zaštitu dece i organizacija za distribuciju, a može se desiti da jedinica domaćinstva nije primenjiva na svu decu, na primer, ne može se primenjivati u slučajevima gde deca žive sama ili gde su rasuta po grupama, kao što je slučaj kod neke dece koja žive na ulici.

2. Monitoring:

Formalno ili neformalno praćenje može se vršiti i kroz aktivnosti u oblasti distribucije i kroz aktivnosti u oblasti zaštite dece. Deca koja idu na aktivnosti ili mesta poput dečjih kutaka mogu biti korisni izvori informacija o tome da li distribucija stiže do najvulnerabilnijih grupa.

3. Distribucija:

Punktovi za distribuciju treba da budu dostupni i bezbedni za svu decu, uključujući i decu sa telesnim invaliditetom. Proizvodi ili posude treba da budu takve veličine i oblika da deca mogu da ih nose bezbedno. Rapored distribucija treba da uzima u obzir dinamiku domaćinstva, rodne uloge i dnevne aktivnosti dece, uključujući kućne poslove (kao što su briga za braću i sestre ili starije i bolesne rođake) i pohađanje škole. Treba predvideti distribuciju za decu ili domaćinstva koja ne mogu pristupiti punktovima za distribuciju, a da deca ne budu ugrožena (na primer, ako su staratelji prisiljeni da ostave decu bez nadzora kako bi došli do punktova za distribuciju).

4. Punktovi za registraciju:

Sarađujte sa kolegama iz timova za zaštitu dece (ako je potrebno) kako biste bili sigurni da je na punktovima za registraciju ili na izlazima sa punktova za distribuciju postavljen „dečji“ pult. Pobrinite se da bar jedan prisutan član osoblja ima ulogu socijalnog radnika. Osoblje treba da bude obučeno i u mogućnosti da prijavi svako dete bez pratnje ili dete odvojeno od roditelja identifikovano prilikom distribucije. Osoblje takođe može podizati nivo svesti o pravima ljudi u vezi sa distribucijom i delovati kao mehanizam izveštavanja za ozbiljnije žalbe na zlostavljanje ili eksploataciju.

5. Deca odvojena od roditelja:

Ako je dete pronađeno samo na mestima distribucije ili negde drugde i smatra se da je odvojeno od svoje porodice, nemojte ga odmah sklanjati. Prvo pitajte ljude oko deteta da li znaju nešto o njemu i da li smatraju da je dete zaista odvojeno od porodice i bez pratnje, pošto se roditelji mogu uskoro vratiti. Kada su u pitanju bebe i mala deca koja ne znaju svoja imena niti odakle su, ili deca sa smetnjama u razvoju, pre premeštanja deteta iz područja treba pitati odrasle i stariju decu oko njih da li poznaju dete ili detetovu porodicu i odakle je stigla grupa (osim u slučaju da je za dete nebezbedno da se zadržava). Pošto ta deca po pravilu neće znati svoja imena ili pojedinosti odakle su, često je jedina šansa za dobijanje tačne i relevantne informacije razgovor sa ljudima oko deteta na mestu odvajanja (vidi Standard 13).

6. Ciljana pomoć

Izbegavajte ciljanu pomoć na temelju opštih kategorija dece (kao što su „deca odvojena od roditelja“ ili „deca koja su bila povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama“). Umesto toga saradujte sa radnom grupom za zaštitu dece na određivanju kriterijuma za pomoć deci na osnovu vulnerabilnosti na zlostavljanje, eksploataciju i nasilje. Gde je to moguće i prikladno, poželjno je da distribucija što šire obuhvati pogođeno stanovništvo i da se osigura da temeljan proces distribucije stiže do najvulnerabilnijih grupa kojima je potrebna pomoć.

7. Mehanizmi za žalbe:

Treba uspostaviti poverljive metode za prijem i istraživanje optužbi za seksualnu eksploataciju i zlostavljanje žena, devojčica, dečaka i muškaraca prilikom primanja pomoći ili registracije. Više osoblje treba redovno da revidira broj i vrstu žalbi (to može biti stalna tačka dnevnog reda na sastancima o upravljanju projektima), kao što bi trebalo da revidira i stopu odgovora i zadovoljavajućih rešenja. Žalbe treba da pokrenu hitne odovore i istrage jer odlaganje može dovesti do daljeg zlostavljanja, uključujući ponovljeno zlostavljanje ili zastrašivanje žrtava.

REFERENCE

- IASC (2006). *Women, Girls, Boys and Men: Different needs – Equal Opportunities. IASC Gender Handbook in Humanitarian Action*. Chaps: Gender and Food Distribution in emergencies and Gender and Non-Food Items in emergencies
- The Sphere Project (2011). *The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response: Minimum Standards in food security and nutrition*, p.139
- Konvencija o pravima deteta (1989)

**PRILOZI I REČNIK
TERMINA I POJMOVA**

PRILOZI

RELEVANTNI PRAVNI INSTRUMENTI

INSTRUMENTI ZA LJUDSKA PRAVA NAMENJENI DECI

Globalni instrumenti

- Konvencija br. 138 Međunarodne organizacije rada o minimalnom uzrastu za zapošljavanje i rad (1973)
- Konvencija o pravima deteta (1989)
- Konvencija br. 182 Međunarodne organizacije rada o najgorim oblicima dečjeg rada (1999)
- Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima (2000)
- Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji (2000)
- Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o komunikacijskim procedurama (2011)

Regional

- Evropska konvencija o ostvarivanju prava deteta (1996)
- Konvencija Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (2007)
- Afrička povelja o pravima i dobrobiti deteta (1999)

INSTRUMENTI ZA OPŠTA LJUDSKA PRAVA

Globalni instrumenti

- Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (1951)
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966)
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)
- Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama (1979)
- Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka (1987)
- Međunarodna konvencija o zaštiti svih radnika migranata i članova njihovih porodica (1990)
- Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (1998)
- Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (2006)
- Međunarodna konvencija o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka (2006)
- Palermo protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i decom, uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000)

Regionalni instrumenti

- Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (1953)
- Američka konvencija o ljudskim pravima (1969)
- Afrička povelja o pravima čoveka i naroda (1981)
- Prokokol br. 7 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (1984)
- Dopunski protokol uz Američku konvenciju o ljudskim pravima u oblasti ekonomskih, društvenih i kulturnih prava („Sansalvadorski protokol“) (1988)
- Afrička povelja o pravima i dobrobiti deteta (1999)
- Arapska povelja o ljudskim pravima (2004)

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

- Prva ženevska konvencija o poboljšanju položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu (1864)
- Druga ženevska konvencija o poboljšanju položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca u oružanim snagama u ratu (1906)
- Treća ženevska konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima (1929)
- Četvrta ženevska konvencija o zaštiti civilnih lica za vreme rata (1949)
- Dopunski protokol uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) (1977)
- Dopunski protokol uz Ženevske konvencije o zaštiti žrtava unutrašnjih oružanih sukoba (Protokol II) (1977)

MEĐUNARODNO IZBEGLIČKO PRAVO

- Konvencija o statusu izbeglica (1951)
- Protokol uz Konvenciju o statusu izbeglica (1967)
- Konvencija o statusu lica bez državljanstva (1954)
- Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva (1961)

MEKO PRAVO

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948) (Članovi 2 i 26)
- Američka deklaracija o pravima i obavezama čoveka (1948)
- Vodeći principi o internom raseljenu (1998) (Stav 23)
- Pariski principi i smernice o deci povezanoj sa oružanim snagama ili naoružanim grupama (2007)
- Pariske odredbe o zaštiti dece od nezakonitog regrutovanja ili korišćenja u oružanim snagama ili naoružanim grupama (2007)

- Evropska socijalna povelja (1961)
- Afrička povelja o pravima čoveka i naroda (1981)
- Afrička povelja o pravima i dobrobiti deteta (1999)
- Pravila Ujedinjenih nacija o zaštiti maloletnika lišenih slobode
- Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe („Pekinška pravila“)
- Smernice Ekonomskog i socijalnog saveta Ujedinjenih nacija (ECOSOC) za zaštitu dece u krivičnom pravu
- Smernice Ujedinjenih nacija za prevenciju maloletničke delinkvencije („Rijadske smernice“)
- Načela o postupanju prema izbeglicama (usvojena na sednici Azijsko-afričkog konsultativnog pravnog komiteta 1966. u Bangkoku)
- Konvencija Organizacije afričkog jedinstva o specifičnim aspektima izbegličkih problema u Africi (1969)
- Direktiva Saveta Evrope o minimalnim standardima za kvalifikacije i status državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje kao izbeglice ili u drugom svojstvu traže internacionalnu zaštitu i o sadržaju odobrene zaštite (2004)

REČNIK TERMINA I POJMOVA

A

Akteri

Državni i lokalni organi, zajednice, vojni organi ili privatni sektor koji su uključeni ili utiču na humanitarne odgovore.

Alternativno staranje

Alternativno staranje može imati oblik formalnog ili neformalnog zbrinjavanja, odnosno staranja o deci. Alternativno staranje može biti neformalno staranje u porodici srodnika, hraniteljstvo, drugi oblik na porodici zasnovanog ili porodičnoolikog staranja o deci, rezidencijalni smeštaj ili nadzirani nezavisni životni aranžmani za decu.

Analiza dokumentacije

Analiza dokumentacije podrazumeva pregled relevantnih podataka.

.....

B

Bezbednost

To je stanje sigurnosti i odnosi se na fizičku i ličnu dobrobit ljudi, njihov integritet i njihovu oslobođenost od fizičkih, ekoloških, socijalnih, duhovnih, političkih, emocionalnih i psiholoških pretnji.

.....

D

Dečji kuci

To su sigurni prostori i škole koji predstavljaju povoljno okruženje u kom deca imaju pristup slobodnoj i strukturisanoj igri, rekreaciji, slobodnim aktivnostima i učenju. Dečji kuci mogu da pruže podršku u zdravstvenom, dijetetskom i psihosocijalnom smislu i mogućnost za druge aktivnosti koje uspostavljaju osećaj normalnosti i kontinuiteta. Osmišljeni su i vođeni po participativnom principu i mogu biti namenjeni posebnoj uzrasnoj grupi dece ili deci različitog uzrasta. Dečji kuci i škole su važni u svim fazama krize, od izbijanja vanredne situacije do oporavka.

Dečji rad

Dečji rad je rad koji obavljaju deca mlađa od zakonom utvrđenog minimalnog radnog uzrasta. Nacionalno zakonodavstvo obično određuje različite minimalne uzraste za različite vrste poslova. Na primer, uzrast za zapošljavanje s

punim radnim vremenom ne sme biti mlađi od uzrasta u kom se završava obavezno obrazovanje. Ostale kategorije poslova uključuju lakše poslove, rizične poslove i druge najgore oblike dečjeg rada. Izraz „dečji rad“ se obično definiše kao rad koji decu lišava detinjstva, potencijala i dostojanstva. Odnosi se na rad koji je mentalno, fizički, socijalno ili moralno opasan i štetan po decu, koji ometa njihovo školovanje tako što im oduzima mogućnost da pohađaju školu, obavezuje ih da ranije napuste školovanje ili zahteva od njih da kombinuju pohađanje škole sa predugim radnim vremenom i teškim radom.

Dobrobit

Kao stanje holističkog zdravlja i proces postizanja takvog stanja, dobrobit se odnosi na fizičko, emocionalno, socijalno i mentalno zdravlje. Dobrobit uključuje ono što je dobro za osobu, a to su:

- Smisljena društvena uloga;
- Osećanje sreće i optimizma;
- Život u skladu sa pravim vrednostima (lokalno određenim);
- Pozitivne društvene veze i podrška okruženja;
- Izlaženje na kraj sa izazovima primenom pozitivnih životnih veština;
- Sigurnost, zaštita i pristup kvalitetnim uslugama (vidi takođe pod „Kognitivni procesi“)

Dostojanstvo

Pojam dostojanstva uključuje više od dobrobiti. Dostojanstvo podrazumeva da osoba ima mogućnost da pravi svesne izbore i da se potvrdi kao slobodna ličnost. U njemu se ogleda integritet osobe i ono predstavlja izvor iz kog proističu sva ljudska prava. Temelj dostojanstvenog života čine pristup osnovnim uslugama, sigurnost i poštovanje ljudskih prava. Isto tako, način na koji se implementira humanitarni odgovor snažno utiče na dostojanstvo i dobrobit populacije pogođene katastrofom.

.....

E

Eksplzivni ostaci rata

To su eksplozivne naprave koje ostaju aktivne, i prisutne su tokom sukoba ili su ostavljene nakon sukoba i uključuju artiljerijske granate, ručne bombe, mine, rakete, avionske bombe, kasetne bombe i drugu municiju. Po definiciji međunarodnog prava, eksplozivni ostaci rata su neeksplozirana borbena sredstva – eksplozivna municija koja je upotrebljena, ali nije detonirala – i napuštena eksplozivna borbena sredstva – oružje koje nije upotrebljeno, ali je ostavljeno nakon sukoba. Mada nagazne mine (vidi definiciju niže) nisu uključene u međunarodnu pravnu definiciju eksplozivnih ostataka rata, upotreba izraza eksplozivni ostaci rata u ovom tekstu uključuje nagazne mine.

.....

Interno raseljena lica

Interno raseljena lica su lica koja su bila primorana ili obavezana da pobjegnu ili napuste svoje domove ili uobičajena mesta boravka, naročito kao rezultat oružanog sukoba ili da bi izbegla oružani sukob, zbog situacije opšteg nasilja, povreda ljudskih prava i prirodnih katastrofa ili katastrofa koje je izazvao čovek, a pri tome nisu prešla međunarodno prepoznate državne granice.

Invaliditet

Međunarodna klasifikacija funkcionisanja, invaliditeta i zdravlja (MKF) definiše invaliditet kao zajednički termin za oštećenja, nesposobnost i ograničenja u aktivnostima i učestvovanju u društvu. Stoga MKF obuhvata i zdravstvene i društvene oblike invaliditeta. Na primer, invaliditet može da uključuje oštećenje vida i sposobnosti kretanja, nemogućnost korišćenja toaleta, oblačenja i/ili pristupa školama ili socijalnim službama (univerzalna prava svih dečaka i devojčica).

K

Katastrofa

Katastrofa je ozbiljan poremećaj u funkcionisanju zajednice ili društva, koji uključuje sveobuhvatne ljudske, materijalne, ekonomske ili ekološke gubitke i posledice koji prevazilaze sposobnost pogođene zajednice ili društva da se s njima nosi koristeći sopstvene resurse i stoga zahteva hitnu akciju. Reč „katastrofa“ koristimo za označavanje kako prirodnih katastrofa, tako i sukoba, iznenadnih i spororazvijajućih situacija, i u ruralnim i u urbanim sredinama, i složenih političkih vanrednih stanja u svim zemljama. Stoga termin pokriva sukobe, prirodne katastrofe i katastrofe koje je izazvao čovek i obuhvata termine kao što su „kriza“ i „vanredna situacija“.

Kognitivni procesi

Kognitivni procesi su mentalni procesi kao što su mišljenje, mašta, percepcija, pamćenje, donošenje odluka, rasuđivanje i rešavanje problema.

Kriza

Vidi pod „Katastrofa“.

Kvalitativni i kvantitativni podaci

Kvalitativni podaci su podaci prikupljeni putem studija slučajeva, intervju a itd. Oni daju opis, iskustvo i značenje. Kvantitativni podaci se fokusiraju na brojeve i statistiku i ne pružaju dubinsku analizu.

Kvalitet

Kvalitet znači dobro obavljanje posla. U humanitarnom sektoru to znači efektivnost (uticaj), efikasnost (blagovremenost i cena odgovora ili usluge) i podesnost (uzimanje u obzir potreba i konteksta). Kvalitet zahteva procene i povratne informacije od zainteresovanih strana o tome šta agen-

cija radi dobro i kako može da radi bolje. To znači upoređivanje rezultata sa prihvaćenim mehanizmima i/ili standardima (vidi pod „Odgovornost“).

.....

LJ

Ljudska prava

Ljudska prava su prava na koje svako ljudsko biće ima pravo samim tim što je ljudsko biće. Ona određuju minimalne uslove za dostojanstven život koji važe za sve nas. Ona su univerzalna i neotuđiva – ne mogu se oduzeti.

U kontekstu vanredne situacije neka ljudska prava mogu biti privremeno suspendovana, ali samo u izuzetnim okolnostima i pod strogim uslovima.

Prava koja se tiču života, zdravlja i fizičke bezbednosti verovatno će biti prioritet aktivnosti u vanrednim okolnostima vođenih principom nediskriminacije. Ljudska prava su kodifikovana Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima (1948. g.) i različitim međunarodnim pravnim konvencijama o ljudskim pravima.

.....

M

Međunarodni pravni okvir o zaštiti izbeglica

Međunarodni zakon o izbeglicama je skup pravila i procedura koji imaju za cilj da zaštite, prvo, lica koja traže azil od progona i, drugo, lica koja su prepoznata kao izbeglice na osnovu relevantnih instrumenata.

Međunarodni pravni okvir o ljudskim pravima

Međunarodni zakonodavni okvir o ljudskim pravima sadržan je u nizu međunarodnih sporazuma i ustanovljenih zakonskih pravila koji određuju obavezu država da poštuju, štite i ispunjavaju ljudska prava (vidi Povelju Ujedinjenih nacija iz 1945. i različite konvencije o ljudskim pravima izlistane pod zaglavljem „Ključni dokumenti koji se odnose na Humanitarnu povelju“).

Međunarodno humanitarno pravo

Pored odredabi međunarodnog pravnog okvira o ljudskim pravima, u situacijama oružanog sukoba primenjuje se i međunarodno humanitarno pravo. Koje će odredbe važiti, zavisi od toga da li je sukob po svom karakteru međunarodni ili civilni. Različiti instrumenti međunarodnog humanitarnog prava, uključujući Ženevsku konvenciju iz 1949. godine i njene Dopunske protokole iz 1977. godine, regulišu ponašanje u toku neprijateljstava i propisuju obaveze i za državne i za nedržavne oružane aktere.

Mitigacija

Mitigacija se odnosi na ublažavanje ili ograničavanje negativnih efekata katastrofe. Ona uključuje fizičke infrastrukturne mere, kao i poboljšanje životne sredine, jačanje sredstava za život i povećanje znanja i svesti javnosti.

N

Nagazne mine

U ovom dokumentu pod nagaznim minama se podrazumevaju protivpeša-dijska i protivtenkovska eksplozivna sredstva, postavljena na zemlji ili ispod nje, koja su dizajnirana da eksplodiraju usled prisustva, blizine ili kontakta sa osobom ili vozilom i tako onesposobe, povrede ili ubiju više lica. Za potrebe ovih minimalnih standarda svaki pomen eksplozivnih ostataka rata uključuje nagazne mine.

Najgori oblici dečjeg rada

Pojam „najgori oblici dečjeg rada“ definisan je u Konvenciji br. 182 Međunarodne organizacije rada. Oni moraju biti zabranjeni za sve osobe mlađe od 18 godina i uključuju sledeće:

- Sve oblike ropstva i prakse slične ropstvu kao što je prodaja dece, trgovina decom, dužničko ropstvo, kmetstvo i prinudni ili dužnički rad, uključujući prinudno ili obavezno regrutovanje dece za oružane snage i grupe u oružanim sukobima;
- Korišćenje, nabavljanje ili nuđenje deteta za prostituciju, pornografsku produkciju ili pornografsku predstavu;
- Korišćenje, nabavljanje ili nuđenje deteta za nezakonite aktivnosti, naročito za proizvodnju droge i trgovinu drogom, kako je definisano u relevantnim međunarodnim sporazumima;
- Rad koji po svojoj prirodi ili zbog okolnosti u kojima se obavlja može biti štetan po zdravlje, bezbednost ili moral dece (često se naziva „opasan posao“).

Nediskriminacija

Ona se odnosi na princip po kome ne sme biti neopravdanog pravljenja razlika i nejednakog postupanja prema ljudima ili zajednicama na osnovu uzrasta, roda, rase, boje, etničke pripadnosti, socijalnog ili nacionalnog porekla, seksualne orijentacije, HIV statusa, jezika, religije, invaliditeta, zdravstvenog stanja, političkog ili nekog drugog mišljenja ili nekog drugog ličnog svojstva. To ne znači da se prema svakom postupa na isti način, već je reč o jednakosti pristupa i rezultata, koja omogućava različite oblike pomoći i podrške zasnovane na stvarnim potrebama i mogućnostima.

Nosioci dužnosti

Nosilac dužnosti je odgovoran za to da obezbedi ostvarivanje prava onome ko ta prava ima.

Nošenje sa nedaćama

Nošenje s nedaćama podrazumeva proces prilagođavanja novim životnim okolnostima, izlaženje na kraj s teškim situacijama, napore da se reše problemi i/ili pokušaje da se stres ili sukob minimalizuju, smanje ili da se podnose.

.....

0

Odgovornost

Ne postoji sektorska definicija odgovornosti. U projektu „Sfera“ pod odgovornošću se podrazumeva odgovorno korišćenje raspoloživih resursa od strane humanitarnih organizacija. Da bi to postigle, organizacije treba da:

- Objasne kako su njihovi programi u skladu sa najboljom praksom i opšte-prihvaćenim obavezama (na primer, standardi zasnovani na dokazima prihvaćeni u celom sektoru) tako što će na transparentan način deliti rezultate i razloge za aktivnost ili neaktivnost u određenom kontekstu;
- Uključe zainteresovane strane u svoj rad. U odnosu na pogođenu populaciju, to znači uzimanje u obzir njenih potreba, problema i mogućnosti u svim fazama humanitarnog odgovora, poštovanje prava populacije da se njeno mišljenje čuje i da učestvuje u donošenju odluka koje utiču na njen život, i obezbeđenje načina za preispitivanje odluka organizacija (vidi pod „Kvalitet“).

Održivost

Ako je nešto održivo, onda je verovatno da će biti ekonomski izvodljivo, ekološki ispravno i društveno pravedno na duže staze.

Opasan posao

Opasan posao je posao koji po svojoj prirodi ili zbog okolnosti u kojima se obavlja može biti štetan po zdravlje, bezbednost ili moral dece i koji mora biti zabranjen za decu mlađu od 18 godina (čak i kada je to iznad opšteg minimalnog radnog uzrasta). Minimalni uzrast je definisan u Konvenciji br. 138 Međunarodne organizacije rada (MOR), a četiri najgora oblika dečjeg rada definisana su u Konvenciji br. 182 Međunarodne organizacije rada. Konvencije, međutim, ne definišu šta ta kategorija tačno uključuje: to je ostavljeno pojedinačnim zemljama da odrede u obliku onoga što se obično naziva „lista opasnih oblika dečjeg rada“. Ipak, Preporuka za određivanje najgorih oblika dečjeg rada Međunarodne organizacije rada iz 1999. (br. 190), koja daje neobavezujuće smernice koje prate Konvenciju br. 182, daje neke indikacije o tome koji bi rad trebalo da bude zabranjen. Ona apeluje na zemlje članice da razmotre sledeće:

- Rad koji decu izlaže fizičkom, emocionalnom i seksualnom zlostavljanju;
- Rad ispod zemlje, ispod vode, na opasnim visinama ili u ograničenom prostoru;
- Rad na opasnim mašinama, opasnom opremom ili alatom ili rad koji uključuje ručno rukovanje ili transport teških tereta;
- Rad u nezdravom okruženju koje, na primer, može da izloži decu opasnim materijama, agensima ili procesima, ili rad na temperaturama, u buci i pri vibracijama štetnim po zdravlje;
- Rad u izuzetno teškim uslovima, kao što su predugo radno vreme ili rad noću, ili rad koji ne daje mogućnost svakodnevnog povratka kući.

Opasnost

Opasnost je potencijalno štetan fizički događaj, prirodna pojava ili ljudska aktivnost koji mogu da dovedu do gubitka života, povrede ili drugih posledica po zdravlje, do oštećenja imovine, gubitka sredstava za život ili usluga, socijalnih i ekonomskih poremećaja ili ekološke štete.

Oružani sukob

Vidi pod „Sukob“.

.....

P

Participacija

Participacija se odnosi na procese i aktivnosti koji omogućavaju da korisnici budu uključeni u osmišljavanje, implementaciju i evaluaciju projekata. Prava participacija uključuje sve grupe, uključujući one najranjivije i najmarginalizovanije. Ona omogućava ljudima i zajednicama da učestvuju u donošenju odluka i da preduzmu akciju u vezi sa određenim problemima koji su im važni. Participacija je način da se identifikuju i mobilišu resursi zajednice i da se izgrade konsenzus i podrška. Participacija je dobrovoljna.

Pol

Ova reč se odnosi na biološke karakteristike žena i muškaraca. Pol je prirodan, određen rođenjem i zato generalno nepromenljiv i univerzalan (vidi takođe pod „Rod“).

Prevenција

Prevenција podrazumeva aktivnosti koje se preduzimaju kako bi se izbegli nepovoljni uticaji opasnosti i katastrofa na ljude, imovinu, sredstva za život i okruženje (vidi takođe pod „Spremnost za katastrofu“ i „Smanjenje rizika od katastrofa“).

Preživeli žrtve eksplozivnih ostataka rata/nagaznih mina

Ovaj izraz se odnosi na pojedince ili grupe ljudi koji su pretrpeli nefatalne povrede od eksplozivnih ostataka rata/nagaznih mina, uključujući fizičke, emocionalne i psihološke povrede, ekonomske gubitke ili bitno narušavanje fundamentalnih prava. Ovo je šira definicija predviđena da obuhvati pojedince ili grupe koje su pogođene direktno ili indirektno, uključujući porodice preživelih (na primer, u slučajevima gde je glavni hranitelj porodice poginuo ili je povređen) i zajednice (u slučajevima gde je zajednica izgubila pristup obradivom zemljištu).

Pristupačnost

Ova reč se pre svega upotrebljava u odnosu na deo populacije koji može da koristi određenu uslugu ili resurse u zajednici. Neograničen pristup znači da nema praktičnih, finansijskih, fizičkih, bezbednosnih, strukturnih, institucionalnih, niti kulturnih prepreka za pristup uslugama ili resursima. „Pristupačnost“ može da se odnosi na opštu populaciju (univerzalni pristup) ili na jednak pristup za osobe sa specifičnim potrebama. Ova reč se takođe može koristiti za označavanje mogućnosti sigurnog pristupa humanitarnih organizacija populaciji kojoj je pomoć potrebna.

Procena

Procena je proces utvrđivanja sledećeg:

- I Posledica prirodnih katastrofa ili sukoba po društvo,
- II Prioritetnih potreba i rizika s kojima se suočavaju pogođeni katastrofom,
- III Raspoloživih mogućnosti za odgovor, računajući mehanizme nošenja sa nedaćama pogođene populacije,
- IV Najprikladnijih oblika odgovora s obzirom na potrebe, rizike i mogućnosti,
- V Mogućnosti olakšavanja i ubrzavanja oporavka i razvoja.

Prikladnost odgovora zavisi od razumevanja političkog, socijalnog i ekonomskog konteksta u kom treba da bude pružena pomoć. Ona takođe zavisi od prikupljenih činjenica o potrebama i faktorima rizika, uključujući informacije izvedene iz dijaloga sa onima koji su pogođeni katastrofom (vidi „Osnovni standard 3: Procena“).

Inicijalna procena je preliminarno analiza stanja nakon iznenadne katastrofe ili izveštaja o novoj krizi. Njena je svrha da se utvrdi da li postoji ili bi mogao postojati problem koji zavređuje neodložne spasilačke mere i/ili procenu situacije, i da pruži preliminarne indikacije o vrsti i obimu spoljne pomoći, koja bi mogla da zatreba. Inicijalna procena se pre svega oslanja na sekundarne podatke, to jest na postojeće izveštaje i kontakte sa posmatračima na datom području, u kombinaciji sa nekoliko kratkih poseta terenu.

Brza procena se izvodi putem posećivanja više mesta kako bi se prikupili primarni (novi) podaci preko glavnog informatora i grupnih intervju a i, ponekad, putem upitnika za ograničen broj domaćinstava. Njena svrha je da se postigne dovoljno razumevanje situacije kako bi se odlučilo o vrsti, obimu i vremenu potrebnog odgovora, ako je isti potreban. Uobičajeno je da se na osnovu brze procene dobija izveštaj u roku od nedelju dana kad je područje malo i/ili populacija homogena, a u roku do šest nedelja kad su pogođeno područje ili populacija veliki ili heterogeni.

Produbljena procena se izvodi bilo (i) kombinacijom metoda brze evaluacije i anketiranjem domaćinstava zasnovanim na uzorkovanju po principu verovatnoće ili (ii) metodama brze evaluacije, koje uključuju višekratne detaljne intervjue s malim grupama ljudi koji su predstavnici distinktnih podgrupa u pogođenoj populaciji. U oba slučaja cilj je stvaranje relevantnog profila domaćinstava za svaku distinktnu podgrupu populacije i detaljno razumevanje trenutne situacije i mogućnosti oporavka svake grupe. Produbljena procena zahteva znatne investicije u vidu vremena i resursa, često koristi reprezentativno slučajno uzorkovanje i cilj joj je da obezbedi bolje razumevanje situacije u svim sektorima.

Procena rizika

To je metodologija određivanja prirode i stepena rizika tako što se uzimaju u obzir potencijalne opasnosti i postojeće stanje vulnerabilnosti, koji zajedno mogu da nanesu štetu ljudima, imovini, uslugama, sredstvima za život i okruženju od kog zavise. Procena rizika takođe treba da uzme u obzir sposobnost zajednice da se odupre štetnim uticajima i da se od njih oporavi (vidi pod „Rizik“).

Psihosocijalna podrška

To su procesi i aktivnosti koji podstiču celokupnu dobrobit ljudi u njihovom društvenom okruženju. Ona uključuje podršku koju daju porodi-

ca, prijatelji i šira zajednica. Primeri podrške koju tokom krize pružaju porodica i zajednica uključuju napore za ponovno ujedinjenje dece odvojene od porodice i za organizovanje obrazovanja u vanrednim situacijama.

R

Rani oporavak

Rani oporavak je višestruki proces oporavka koji počinje u okolnostima humanitarnog odgovora. Vođen je principima razvoja zasnovanim na humanitarnim programima i podstiče mogućnosti održivog razvoja. Cilj mu je da pokrene samoodržive, rezistentne procese kriznog oporavka u nacionalnom vlasništvu. Obuhvata obnovu osnovnih usluga, sredstava za život, smeštaja, vlasti, bezbednosti i vladavine prava, ekološke i društvene sfere, uključujući reintegraciju raseљjene populacije.

Rani razvoj dece (RRD)

Rani razvoj dece predstavlja procese kroz koje deca od rođenja do 8. godine života razvijaju svoje optimalno fizičko zdravlje, mentalnu aktivnost, emocionalnu sigurnost, društvene veštine i spremnost za učenje. Ti procesi su podržani socijalnom i finansijskom politikom, sveobuhvatnim programima koji objedinjuju usluge na polju zdravlja, ishrane, vodosnabdevanja, sanitarnih mera, higijene, obrazovanja i zaštite dece. Kvalitetni programi koriste svoj deci i svim porodicama, ali najviše marginalizovanim grupama.

Razvijanje kapaciteta

Razvijanje kapaciteta je jačanje znanja, sposobnosti, veština i resursa kako bi se pomoglo pojedincima, zajednicama ili organizacijama da postignu dogovorene ciljeve. U kontekstu ovog priručnika razvijanje kapaciteta se pre svega odnosi na populacije pogođene katastrofom. Kapacitet je kombinacija svih atributa dostupnih za postizanje dogovorenih ciljeva.

Rezilijentnost

Pod rezilijentnošću se podrazumeva sposobnost pojedinaca, zajednice ili države da predvidi i izdrži nedaće i oporavi se od njih, bilo da je reč o prirodnim katastrofama ili o krizi. Rezilijentnost zavisi od raznovrsnosti sredstava za život, psiholoških mehanizama za nošenje sa nedaćama i životnih veština, kao što su rešavanje problema, mogućnost da se potraži pomoć, motivacija, optimizam, vera, istrajnost i snalažljivost.

Rizik

Rizik se odnosi na verovatnoću da će se neka opasnost dogoditi, na njen obim i na njene posledice. Reč rizik je povezan sa verovatnoćom pojavljivanja spoljašnjih i unutrašnjih pretnji (kao što su prirodne opasnosti, široka rasprostranjenost HIV-a, rodno zasnovano nasilje, oružani napadi itd.) u kombinaciji sa individualnim vulnerabilnostima (kao što su siromaštvo, fizički ili mentalni invaliditet ili pripadnost marginalizovanoj grupi). Rizik se umanjuje zaštitom od fizičkih opasnosti, smanjivanjem strukturnih i nestrukturnih rizika, resursima i veštinama za spremnost za reagovanje i otpornošću i veštinama za nošenje sa nedaćama (vidi takođe pod „Procena rizika“).

Rod

Rod se odnosi na uloge, odgovornosti i identitet žena i muškaraca i na to kako se oni vrednuju u društvu. Sve od navedenog varira u različitim kulturama i menja se tokom vremena. Rodni identiteti određuju kako društvo očekuje da žene i muškarci razmišljaju i kako da se ponašaju. Rodne uloge, odgovornosti i identitet mogu se promeniti jer su socijalno naučeni (vidi pod „Pol“).

.....

S

Sigurnost

Sigurnost se odnosi na prisustvo reda i zakona u okruženju i na slobodu od fizičkih pretnji.

Složena vanredna situacija

Složena vanredna situacija je humanitarna kriza u zemlji ili regionu u kojoj su višestruki uzroci doveli do toga da se vlast sasvim raspadne ili da se raspadne suštinski i gde su ugroženi životi, dobrobit i dostojanstvo stanovništva. Takva kriza može biti izazvana ljudskom aktivnošću (na primer, sukob ili građanski nemir) i/ili prirodnim faktorima (na primer, suša, poplava, uragan).

Smanjenje rizika od katastrofa

Smanjenje rizika od katastrofa se odnosi na koncept i praksu smanjivanja rizika putem sistematskih napora da se analiziraju i kontrolišu uzročni faktori. To uključuje smanjenje izlaganja opasnostima, smanjenje vulnerabilnosti ljudi i imovine, mudro upravljanje zemljom i okruženjem i unapređenje spremnosti za nepovoljne događaje.

Spremnost

Vidi pod „Spremnost za katastrofu“.

Spremnost za katastrofu

Spremnost za katastrofu se odnosi na aktivnosti i mere koje se preduzimaju pre izbijanja katastrofe kako bi se obezbedila efikasna reakcija na opasnost, uključujući objavljivanje blagovremenih i efikasnih ranih upozorenja i privremenu evakuaciju ljudi i imovine sa ugroženih lokacija. Često se naziva jednostavno „spremnost“ i takođe se može odnositi na pripremljenost organizacija, nevladinih organizacija i vladinih organa za odgovor na katastrofu.

Sredstva za život

Ovo se odnosi na sposobnosti, infrastrukturu, mogućnosti i aktivnosti potrebne da bi se zarađivalo za život. Infrastruktura uključuje finansijske, prirodne, fizičke, društvene i ljudske resurse, na primer, prodavnice, zemlju, pristup tržištu ili transportu (vidi takođe uvod u poglavlje „Obezbeđenost hranom“ i definiciju sredstava za život u vezi s tim poglavljem). Sredstva za život nekog domaćinstva su održiva ili sigurna ukoliko ono može da podnese potrebe, oporavi se od njih i održi ili poboljša svoje mogućnosti i proizvodna sredstva.

Stratifikovani podaci

To su statistički podaci koji su sortirani po određenom kriterijumu, najčešće po polu i uzrastu. Podaci rastavljeni po polu znače odvojene statističke podatke o muškarcima i ženama. Kod podataka rastavljenih po uzrastu statistički podaci su podeljeni po uzrasnim grupama.

Sukob

Sukob se odnosi na nasilnu borbu između dve ili više strana koje ugrožavaju bezbednost i sigurnost zajednica ili stanovništva u celini. To uključuje situacije represije putem prinude ili straha podržanih pretnjom nasiljem, kao i činove nasilja do nivoa oružanog sukoba i uključujući oružani sukob. Prema međunarodnom humanitarnom pravu izraz „oružani sukob“ koristi se u situacijama u kojima su neprijateljstva dostigla razmere sinonimne ratu. Mada se retko osporava kada se primenjuje na sukobe između država, ovaj termin se često preispituje kada se upotrebljava u vezi sa unutrašnjim sukobom. U suštini, termin uključuje naoružane strane koje primenjuju viši i dugotrajniji stepen nasilja nego što je to slučaj u situacijama unutrašnjih nereda i napetosti, kao što su „pobune, izolovani i sporadični činovi nasilja ili druga dela slične prirode“ (Rimski statut Međunarodnog kriminalnog suda, Član 8.2 (d)). Međunarodni komitet Crvenog krsta ima relevantan specijalni mandat u međunarodnom humanitarnom pravu i pruža tehničke smernice po tom pitanju.

U

Učenici

To su osobe, uključujući decu, omladinu i odrasle, koje učestvuju u obrazovnim programima. To uključuje učenike u sistemu formalnog obrazovanja, polaznike programa strukovnog obrazovanja i zanatskih kurseva i učesnike u neformalnom obrazovanju, kao što su časovi opismenjavanja i računanja, kursevi životnih veština u zajednici ili vršnjačko podučavanje.

Uzrast

Deca su osobe ispod 18 godina starosti. Ta kategorija uključuje odojčad (do godinu dana starosti) i većinu adolescenata (10–19 godina).

Pod adolescentima se obično podrazumevaju osobe od 10 do 19 godina starosti.

V

Vanredna situacija

Vidi pod „Katastrofa“.

Vulnerabilnost

Ovaj termin se odnosi na fizičke, socijalne, ekonomske i ekološke faktore ili procese koji povećavaju podložnost zajednice ili pojedinaca teškoćama i opasnosti-

ma i izlažu ih riziku od gubitka, štete, nesigurnosti, patnje i smrti. U katastrofama ili sukobima neke osobe, usled diskriminacije ili zanemarivanja u društvu, mogu biti nesrazmerno pogođene poremećajima u svom fizičkom okruženju i socijalnim mehanizmima podrške. Vulnerabilnost je specifična za svaku osobu i svaku situaciju. Međutim, neke od grupa koje su obično podložnije povećanoj vulnerabilnosti uključuju decu bez pratnje, osobe sa invaliditetom, starije osobe, jednoroditeljske porodice, decu koja su ranije bila povezana sa oružanim snagama i oružanim grupama i osobe narušenog zdravlja (uključujući one sa HIV-om i sidom).

Z

Zainteresovana strana

Lice, grupa ili institucija zainteresovana za projekat ili program.

Zaštita

Ovaj termin se odnosi na sve aktivnosti usmerene ka postizanju punog postovanja prava pojedinaca u slaku sa slovom i duhom relevantnih korpusa prava, tačnije prava ljudskih prava, međunarodnog humanitarnog prava i prava izbeglica (Međugencijanski stalni komitet – IASC), 1999). Stoga zaštita ima za cilj da obezbedi puno i jednako poštovanje prava svih pojedinaca, bez obzira na uzrast, rod, etničku, socijalnu, versku ili neku drugu pripadnost. Zaštita prevazilazi okvire aktivnosti za neposredno spasavanje života, koje su često fokus u vanrednim situacijama.

Ž

Životne veštine

To su veštine i sposobnosti za pozitivno ponašanje koje omogućava pojedincima da se prilagode zahtevima i izazovima svakodnevnog života i da se uspešno nose s njima. Životne veštine pomažu ljudima da razmišljaju, osećaju, delaju i komuniciraju kao pojedinci i kao aktivni članovi društva. Životne veštine mogu biti opšteg karaktera (na primer, analiziranje i korišćenje informacija, komuniciranje i produktivna interakcija s drugima) ili se mogu ticati specifičnih pitanja, kao što su smanjenje rizika, zaštita životne sredine, unapređenje zdravlja, prevencija HIV-a, prevencija nasilja i izgradnja mira. Potreba za životnim veštinama se obično povećava u kriznim situacijama i zahteva pojačan akcenat na izgradnji relevantnih životnih veština koje su primenjive u datoj vanrednoj situaciji i lokalnom kontekstu.

AKRONIMI I SKRAĆENICE

OO	Oblast odgovornosti
NEBS	Napuštena eksplozivna borbena sredstva
NID	Odlučivanje o najboljim interesima deteta
RSBDOS	Rezolucije Saveta bezbednosti o deci u oružanim sukobima
DOSOG	Deca u oružanim snagama ili oružanim grupama
MZDOZ	Mehanizam za zaštitu dece u zajednici
OSZ	Organizacija u zajednici
KKM	Konvencija o kasetnoj municiji
DK	Dečji kutak
SPDR	Sistemi za praćenje dečjeg rada
DŽRU	Deca koja žive i rade na ulicama
ZD	Zaštita dece
ZDVS	Zaštita dece u vanrednim situacijama
SUIOZD	Sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece
BPZD	Brza procena zaštite dece
RGZD	Radna grupa za zaštitu dece CPWG
KPD	Konvencija o pravima deteta
KPOI	Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom
DI	Deca sa invaliditetom
RDR	Razoružanje, demobilizacija i reintegracija
SRK	Smanjenje rizika od katastrofe
RRD	Rani razvoj dece
ESSUN	Ekonomski i socijalni savet Ujedinjenih nacija (ECOSOC)
EOR	Eksplozivni ostaci rata
PPPU	Pronalaženje porodica i ponovno ujedinjenje
RZN	Rodno zasnovano nasilje
SUIORZN	Sistem upravljanja informacijama u oblasti rodno zasnovanog nasilja
MSUOZD	Međuagencijski sistem upravljanja u oblasti zaštite dece
MASK	Međuagencijski stalni komitet
MARG	Međuagencijska radna grupa
MARG-DBPDOP	Međuagencijska radna grupa za decu bez pratnje i decu odvojenu od porodice
MPGPP	Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta (ICRC)
IRL	Interno raseljeno lice
IDPU	Identifikovanje, dokumentovanje, pronalaženje i ponovno ujedinjenje
OGKUI	Operativna grupa za koordinaciju upravljanja informacijama

MMOVS	Međuagencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama (INEE)
MNVO	Međunarodna nevladina organizacija
MOM	Međunarodna organizacija za migracije (IOM)
MSK	Međunarodni spasilački komitet (IRC)
PAI	Praćenje, analiza i izveštavanje
SZM	Sporazum o zabrani upotrebe mina
mhGAP	Akcioni program Svetske zdravstvene organizacije za prevladavanje nedostatka tretmana u oblasti mentalnog zdravlja (WHO mental health Gap Action Program)
ZMZPSP	Zaštita mentalnog zdravlja i psihosocijalna podrška
MoR	Memorandum o razumevanju
MPI	Mehanizmi praćenja i izveštavanja
NPA	Neprehrambeni artikli
NVO	Nevladina organizacija
MCKCNOCKCP	Međunarodni komitet Crvenog krsta, nacionalne organizacije Crvenog krsta i Crvenog polumeseca
OCHA	Kancelarija Ujedinjenih nacija za koordinaciju humanitarnih poslova OCHA(UN)
OHCHR	Kancelarija visokog komesara za ljudska prava
PPP	Psihološka prva pomoć
PP	Psihološka podrška
SeeP	Mreža za obrazovanje u oblasti malih preduzeća i za promovisanje malih preduzeća
SOP	Standardne operativne procedure
SPGS	Specijalni predstavnik generalnog sekretara SRSG
PZ	Projektni zadatak (opis zadataka i poslova)
DPDOP	Deca bez pratnje i deca odvojena od porodice
UDHR	Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
UN	Ujedinjene nacije
UNAIDS	Zajednički program Ujedinjenih nacija za borbu protiv HIV-a/side
UNFPA	Fond Ujedinjenih nacija za populaciju
UNHCR	Savet Ujedinjenih nacija za ljudska prava
UNICEF	Dečji fond Ujedinjenih nacija
UNICEF CCC	Osnovni ciljevi Ujedinjenih nacija za decu u humanitarnim aktivnostima
NBS	Neeksplozivna borbena sredstva UXO
VSH	Voda, sanitacija i higijena WASH
NODR	Najgori oblici dečjeg rada
WWNK	Šta treba da znamo
WWWW	Ko, šta, gde i kad radi

INDEKS

administrativni pritvor 131

adolescenti **221**

ekspozicija devojčica 89, 95

podrška bezbednosti devojčica 92

programi za ekonomski oporavak 171

rizična ponašanja dečaka 82, 89, 106

uslovi za dečje kutke 152

Akcioni program SZO za prevladavanje nedostatka tretmana
u oblasti mentalnog zdravlja 100

aktivnosti za decu u zajednici 98, 108

Alatke

informacije 62, 64

koordinacija 38, 39

Alatke za alternativno zbrinjavanje u vanrednim situacijama 120

Alatke za brzu procenu u oblasti zaštite dece 59

alternativno staranje 125-12, **221**

analiza podataka 57, 59, 174, **224**

vidi takođe stratifikovani podaci

anonimnost, očuvanje 52, 63, 66

bebe *vidi* odojčad

bezbedna okruženja *vidi* dečji kuci

bezbednost **231**

brze procene **222**

isključena deca 156

međugencijska saradnja 39

Centralni fond Ujedinjenih nacija za pomoć u vanrednim situacijama (CERF) 16
ciljevi, standardi za kvalitetnu dečju zaštitu 37, 44, 50, 56, 62, 69

deca **221**

bihevioralne i socijalne zabrinutosti 20

najbolji interesi 15,

odgovor na stres 97

potrebe u distribuciji pomoći 208

prava *vidi* prava

prikazivanje u medijima 51-52

rezilijentnost 31

sanitarne potrebe 196

učešće u humanitarnoj aktivnosti 15

vidi takođe adolescenti; vulnerabilna deca; mala deca

- deca bez pratnje
 - definicija 117
 - standardi 117–127
 - vidi takođe* deca odvojena od roditelja
- deca koja ne pohađaju školu 83, 174, 177
- deca koja žive i rade na ulici 159
 - kodeks ponašanja
 - obuka 44, 81, 174, 175, 194, 205, 210
 - organizacije 48
 - seksualna eksploatacija 94
- deca odvojena od roditelja 117–127
 - definicija 117
 - identifikovanje na punktovima za distribuciju 212
 - kartice za distribuciju 208, 209–210
 - smanjenje rizika od regrutovanja u naoružane grupe 106
 - standardi za zaštitu 117–127
 - vidi takođe* domaćinstva bez odraslih; deca bez pratnje
- deca pod rizikom
 - efekat intervjua za procenu 59, 79, 95
 - eksluzija 157
 - identifikovanje scenarija 144, 204, 211
 - intervencije u oblasti zdravstvene zaštite 181, 187, 194
 - nasilje 86, 91, 92, 94
 - odvajanje 106
 - podrška radi prevencije dečjeg rada 113, 114
 - povreda 79, 82, 83
 - praćenje 86
 - pristup pomoći 168, 209, 210
 - vidi takođe* isključena deca; marginalizovana deca
- deca povezana sa oružanim snagama ili naoružanim grupama *vidi* deca vojnici
- deca sa smetnjama u razvoju *vidi* invaliditet
- deca ulice
- deca vojnici
 - prikupljanje podataka 65
 - regrutovanje 65, 103, 106, 178
 - standardi zaštite 103–110
- dečje učešće
 - dečji kuci 150, 152
 - inicijative u oblasti zaštite 88
 - komunikacija 50, 53
 - mediji 52
 - mehanizmi u zajednici 145
 - odgovori u oblasti dečjeg rada 112
 - osmišljavanje distribucije pomoći 209
 - planiranje podiznja svesti o mogućnosti povreda 82
 - principi 15, 27, 30
 - programi 57, 60
 - psihosocijalna dobrobit 100

smanjenje rizika 79, 81
uključivanje isključene dece 159-160
upravljanje kampovima 204
upravljanje slučajevima 135, 140
javno zagovaranje 53

dečji kuci 86, 149–154, 174, 205, 206
dečji rad 111–116, 190, **223**
 vidi takođe deca vojnici
defekacija, higijena 196
devojčice
 potrebe u oblasti reintegracije 98
 potrebe za pomoći 208-210
 pristup programima za ekonomski oporavak 170
 procena 60
 rizik od eksploatacije 89
 seksualno nasilje 94, 106, 178
 snabdevanje vodom, sanitacija i higijena 196
 uslovi za dečje kutke 152

diskriminacija
 diskriminacija devojčica i žena 171, 186
 identifikovanje i odgovor 15, 28
 vidi takođe isključena deca; nediskriminacija; seksualno nasilje
distribucija pomoći, standardi 208-213
dojenje 187, 188, 190
dokumentacija
 deca odvojena od roditelja 123
 podrška za zamenu 29
domaćinstva bez odraslih 108, 123, 125, 208, 209–210
donošenje odluka u koordinisanom odgovoru 42
Dopunski protokoli, Ženevske konvencije 14
dostojanstvo 60, **224**
društvene norme 27, 32, 87
država, odgovornosti u oblasti zaštite dece 14

ekonomski oporavak, programi za 114, 190
eksploatacija
 deca u naoružanim grupama 103-110
 dečji rad 111-116
 devojčice 89, 94, 106
eksplozivni ostaci rata, rizici 79, 80, 181, **226**
elektronske baze podataka 65, 66
etiketiranje, izbegavanje 156
etničke manjine, uključivanje u procenu 59
evakuacija 181, 184
evaluacije programa 60, 171

fazne procene 59
fekalije, higijenske procedure 196
finansiranje 39, 147
fizičke opasnosti 81, 146
fizičko nasilje i šteta
 zaštita od 29, 85–90
 vidi takođe zlostavljanje

generalni sekretar, izveštaj Savetu bezbednosti o deci i oružanom sukobu 74
grupe civilnog društva *vidi* mehanizmi za zaštitu dece u zajednici
grupe za podršku roditeljstvu 153

higijena
 standardi 193-197
 vidi takođe zdravlje; zdravstveni programi

HIV

 dojenje 190
 ekskluzija 159
hraniteljstvo 120, 125, 144
humanitarna aktivnost, definicija 10
humanitarni odgovor
 deca odvojena od roditelja i deca bez pratnje 118–120, 120–121
 deca u naoružanim grupama 104–105
 dečji rad 112–114
 definicija 16
 ekskluzija 156
 formiranje dečjih kutaka 150
 izbegavanje kategorizacije 20
 javno zagovaranje, komunikacije i mediji 51–52
 koordinacija 38–41
 maloletničko pravosuđe 129
 opasnosti i povrede 80
 podrška upravljanju slučajevima 136–137
 praćenje u oblasti dečje zaštite 70
 pristup pomoći 28, 158
 propusti 39, 41
 psihosocijalna patnja 97–98
 raspoređivanje osoblja 44–45
 seksualno nasilje 92–93
 upravljanje informacijama 63
 upravljanje programima 57

humanitarni radnici, *vidi* osoblje
humanitarno pravo 14, 218

identifikacija, dokumentacija, pronalaženje i ponovno ujedinjenje 118–120, 123
igra, u dečjim kucima 152

imovina, podrška za povraćaj 29
indikator
 vidi takođe merenje ishoda
indikator aktivnosti 19
 vidi takođe merenje ishoda
indikator rezultata 19
 vidi takođe merenje ishoda
informacije
 deca u naoružanim grupama 103
 deca kojoj je potreban smeštaj 198
 isključene grupe 156
 zaštita dece 58
 vidi takođe informisanje javnosti
informacione alatke, prilagođavanje 62, 64
informisana saglasnost
 deca 66-69
 garancije 27
 korišćenje informacija 54
 medicinski izveštaji 184
 mediji 51
 prikupljanje podataka 63
informisanje javnosti 38, 40
 ciljne grupe 50
 dečji rad 112
 distribucija pomoći 208
 higijenske navike 193, 194, 195–196
 ishrana 187
 izbegavanje razdvajanja porodica 119, 122
 koordinacija 38, 40
 mehanizmi u zajednici 144
 obrazovanje 174, 178
 odricanje od odgovornosti 54
 potreba za pozitivnim efektom 50
 prevencija seksualnog nasilja 91, 189
 razdvojene porodice 118
 regrutovanje dece u naoružane grupe 104
 smanjivanje rizika 79, 80, 146
 strategija za poruke u zaštiti dece 53
 vidi takođe razvijanje svesti
informisanje razdvojenih porodica 119
infrastruktura za unapređenje dobrobiti dece u zajednici 100–102
inicijalne procene 222
inkluzija
 mehanizmi u zajednici 146
 procena 59–60
 vidi takođe isključena deca
institucionalno zbrinjavanje
 privremeni aranžmani 125
 rizik od koristi koja podstiče razdvajanje porodica 125, 168, 190

interdisciplinarni timovi
praćenje pravosuđa 129
vidi takođe koordinacija; multidisciplinarni timovi

interno raseljena lica 227

intervencije u roditeljstvu 100

intervjui
doprinos šteti 88, 95
obuka 118

invaliditet 224
efekat na rizike 79, 82
faktor u procenama 59
odgovor za decu 181
pristup dečjim kucima 152
regrutovanje 47
rešavanje ekskluzije 158
seksualno nasilje 94, 95
uslovi u kampovima 200
vidi takođe isključena deca

ishrana
praćenje distribucije pomoći 209
standardi 186–192

isključena deca
definicija 155
identifikovanje 28
intervencije u zdravstvu 181, 189
pristup pomoći 209, 210
programi za ekonomski oporavak 168
standardi za zaštitu 155–161
vidi takođe deca pod rizikom; marginalizovana deca

izbeglice
deca odvojena od porodica 122
definicija 14
zakonodavstvo 14, 218
vidi takođe raseljena lica

izlazne strategije, upravljanje slučajevima 137

javno zagovaranje
bezbednost 80
deca u naoružanim grupama 104, 105
deca u pritvoru 129, 131
identifikovanje počinioca nasilja 93
isključene grupe 157, 158
koordinacija 39, 40
standardi 50, 51–52, 53, 54
vidi takođe lobiranje

jezičke barijere i informisana saglasnost 54

jezik, za dobru komunikaciju 51, 98

kapacitet osoblja 46, 139
kartice za distribuciju 208, 209–910
katastrofe **225**
kažnjavanje u školama, poboljšanje 174, 175
ključne aktivnosti 19
Ko šta, gde i kad radi 38, 39
Komitet za prava deteta 9
kompetencije, zapošljavanje 46
komunikacija, standardi 50–55
konferencije slučajeva 141
konsultacije
 grupe u zajednici i praćenje 73
 vidi takođe dečje učešće; participacija
kontrola i praćenje
 intervencije u oblasti ishrane 187
 ponovno ujedinjenje porodica 108, 109, 119, 125
Konvencija o određenom konvencionalnom oružju 83
Konvencija o pravima deteta, glavni principi 15
Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom 83, 159
Konvencija o zabrani kasetne municije 83
koordinacija
 formiranje dečjih kutaka 150
 grupe za zaštitu dece 30
 intervencije za decu vojnike 104
 intervencije za ekonomski oporavak 168
 između sektora 22, 136–137, 175
 javno zagovaranje 51
 obrazovanje 173
 odgovor za decu odvojenu od roditelja 122
 praćenje kršenja prava 104
 praćenje zaštite dece 69, 72
 procene i planiranje programa 58–59, 63
 psihosocijalna podrška 97
 razdvajanje porodice 119, 122
 razmatranje 168, 169, 173, 175, 180, 182, 186, 188, 193, 194, 198, 199, 203, 205, 208, 210
 razmena pitanja 51
 standardi 37–43
 upravljanje informacijama 62, 63, 64
 višeslojna psihosocijalna podrška 99
 zdravlje 180
 vidi takođe međuagencijska koordinacija; interdisciplinarni timovi; multi-disciplinarni timovi
kontakt osobe 187, 191, 203, 205–206
kriminalne aktivnosti koje ugrožavaju decu 128
kriza, definicija 13
kršenje zakona 128–131
kulturni mediji, uloga 146

- kulturološka pitanja
 - javno zalaganje 58
 - zabrinutost 32
 - koordinisani pristup 42
 - nasilje 85, 87, 91
 - rodna ravnopravnost 51
- kvalitativni podaci, zaštita dece 58
- kvalitet zaštite dece 35–75, **230**
 - javno zagovaranje, komunikacija i mediji 50–55
 - koordinacija 37–43
 - ljudski resursi 44–49
 - praćenje u oblasti dečje zaštite 69–75
 - upravljanje informacijama 62, 68
 - upravljanje programskim ciklusom 56–61
- kvantitativni podaci, zaštita dece 58

- LGBTI osobe, zabrinutost 47, 59
- linijski menadžeri, obuka i procena rada 45
- lišavanje slobode 130–131
 - zatvaranje dece, pravosudni sistem 129–131
- lobiranje
 - za unapređenje 151, 168, 174, 181, 187, 194, 199, 204, 209
 - vidi takođe* javno zagovaranje

- ljudski resursi
 - standardi 44–49
 - vidi takođe* osoblje; obuka

- majke
 - podrška ranog razvoja dece 100, 187, 188, 190
 - vidi takođe* žene
- mala deca
 - ishrana 187, 188, 190
 - izloženost opasnostima 82
 - psihosocijalne aktivnosti 188
 - strategije u zdravstvu 182, 196
 - uslovi za dečje kutke 152

- maloletničko pravosuđe 128
- mapiranje
 - deca odvojena od roditelja 118
 - dečji kuci 150
 - ekskluzija 155
 - odgovor na porodično nasilje 85
 - praćenje u oblasti zaštite dece 71
 - pravosudni sistemi 129
 - prevencija regrutovanja u naoružane grupe 104
 - rizici i procene 80
 - sistemi zaštite dece 57, 58, 69

- škole u područjima sukoba 174
- upravljanje slučajevima 136
- upućivanje prilagođeno deci 91

- marginalizovana deca
 - dečji kuci 151
 - podrška u slučaju seksualnog nasilja 92
 - prioritizacija 57
 - uključivanje u procene 59–60
 - vidi takođe* deca pod rizikom; isključena deca
- masmediji, uloga 146
- medicinska evakuacija 181, 184
- medicinski izveštaji 184
- medicinski materijal 183–184
- mediji, u humanitarnom odgovoru 51–52, 53, 54, 158
- međugencijska koordinacija 38, 57, 58
 - informacione alatke 62
- obuka 48
 - razdvojene porodice 118, 123
 - vidi takođe* koordinacija; interdisciplinarni timovi; multidisciplinarni timovi
- Međugencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama
 - Minimalni standardi 174
- Međugencijske alatke za procene u oblasti zaštite dece 59
- međugencijski dokumenti za podržavanje standarda 18
- Međugencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece 123–124
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima 131
- Međunarodni zakon o izbeglicama 14, 218, **228**
- Međunarodni zakon o ljudskim pravima 14, 217–218, **227**
- mehanizmi za povratne informacije 48
- mehanizmi za zaštitu dece u zajednici 143
 - javno zagovaranje 50
 - najgori oblici dečjeg rada 114
 - podrška 30, 32
 - prevencija nasilja 88
 - prevencija povreda 82
 - standardi 143–152
 - uključenost 38
 - upravljanje kampovima 204, 206
 - zaštita od regrutovanja u naoružane grupe 106

- meki zakon 14, 218–219
- mentalni poremećaji, standardi 97–102
- mentalno zdravlje i psihosocijalna podrška 97
- mere bezbednosti
 - distribucija pomoći 209, 210, 211
 - kampovi 206
 - prevencija seksualnog nasilja 93

- situacije oružanog sukoba 175
- skloništa 201
- skupljanje vode 194
 - vidi takođe* dečji kuci
- merenje ishoda
 - efektivnost distribucije pomoći 210
 - formiranje dečjih kutaka 151
 - inicijative u oblasti ekskluzije 157
 - inicijative za decu odvojenu od roditelja 121
 - intervencije u oblasti dečjeg rada 113
 - intervencije u oblasti ishrane 188
 - intervencije u oblasti snabdevanja vodom, sanitacije i higijene 195
 - intervencije u zdravstvu 183
 - intervencije za decu vojnike 105
 - javno zagovaranje, komunikacija i mediji 52
 - koordinacija 40
 - ljudski resursi 46
 - mehanizmi za zaštitu dece u zajednici 145
 - obrazovni objekti 176
 - povrede i opasnosti 81
 - psihosocijalna podrška 98
 - sistemi maloletničkog pravosuđa 130
 - strategije za suzbijanje fizičkog nasilja 87
 - strategije za suzbijanje seksualnog nasilja 93
 - upravljanje informacijama 64
 - upravljanje kampovima 205
 - upravljanje programima 58
 - upravljanje slučajevima 138
- Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim aktivnostima
 - dostupnost i obuka 39, 40
 - prilagođavanje kontekstu 22–23
 - razvoj 20
 - struktura 18–19
 - svrha i upotreba 19–20, 21, 22–23
 - veza sa standardima “Sfere” 17
- minimalni uzrast za zapošljavanje i programi za ekonomski oporavak 171
- PAI – Mehanizmi za praćenje, analizu i izveštavanje 71, 72, 93
- MPI – Mehanizam za praćenje i izveštavanje 71, 72, 73–76, 93
- mreže vršnjačke podrške 190
- multidisciplinarni timovi
 - praćenje pravosuđa 131
 - prevencija porodičnog nasilja 85
 - vidi takođe* koordinacija; međuagencijska koordinacija;
 - interdisciplinarni timovi
- multisektorska briga, žrtve nasilja, 86, 92
- multisektorske procene 59

nacionalni sistemi zaštite, veza sa 147
nagazne mine 80, 81, 181, 228
najbolji interesi deteta
objavljivanje u medijima 51
prikupljanje podataka 70
Princip Komiteta za prava deteta 15
u vođenju slučaja 141

najgori oblici dečjeg rada 111–114, 115, 232
nasilje

identifikovanje 181
standardi za zaštitu 29, 85–96
u porodicama 85
usmereno na škole 178
vidi takođe zlostavljanje
nasledstvo, podrška u zahtevanju 29
nastavnici, obuka i podrška 175, 177
nediskriminacija 45, 47, 57, **229**
princip Komiteta za prava deteta 15
nedovoljno izveštavanje 70
nedržavna tela, savetovanje 30
neutralne organizacije, uloga u zaštiti dece 30
nevladine organizacije (NVO) 38
nezavisan život, domaćinstva bez odraslih 108, 125, 126
novinari 50, 51
vidi takođe mediji

obuka

dečji kuci 149
distribucija pomoći 209, 211
ekonomski opravak 168
higijenske navike 193
identifikovanje vulnerabilne dece 92, 104
izbegavanje razdvajanja porodica 122
kodeks ponašanja 169
koordinacija 38
kontakt osobe 44, 187
nastavnici 175, 177
osoblje u oblasti ishrane 189
osoblje u oblasti pružanja skloništa 199
praćenje 70, 72
prevencija nasilja 85, 86
prikupljanje podataka 63
procedure za spasavanje života 80
psihološka prva pomoć 97
psihosocijalna podrška 98
radnici u drugim sektorima 51
razdvajanje porodica 118
rodna pitanja 175

- seksualno nasilje 94
- standardi 23
- upravljanje slučajevima 136, 156
- zaštita dece u obrazovanju 174

- odbori za razvoj sela 145
- odeća, distribucija pomoći 208, 210
- odgovornost za intervencije u zajednici 145
- odgovornost 221
- odgovornosti, koordinacija 38, 41
- odnosi žrtava, potreba za podrškom 27, 31
- odročad
 - ishrana 190
 - sanitarne potreba 196
- odricanje od odgovornosti, u javnim medijima 54
- okruženje
 - dečji kuci 86, 149–154
 - seksualno nasilje 93, 94–95
 - za osoblje 45
 - zaštićujuće okruženje u obrazovanju 177
- opasan posao 114, 226
- opasne situacije
 - standardi u oblasti zaštite dece 79
 - vidi takođe* situacije sukoba
- opasnost 226
- opekotine, smrtni ishodi 79
- opis posla, voditelji slučaja 136
- opstanak, Princip Komiteta za prava deteta 15
- organizacije
 - javno zagovaranje, komunikacija i mediji 53
 - politika zaštite dece 48
 - rukovođenje osobljem 46
- organizacije u zajednici 38
- oružane snage i grupe, deca u *vidi* deca vojnici
- oružani sukob *vidi* sukob, situacije sukoba
- osetljiva pitanja, koordinisani odgovor 42
- oslobađanje iz naoružanih gupa 105, 106–107
- osmišljavanje programa
 - ispunjavanje potreba 57
 - jačanje rezilijentnosti 31–32
- osoblje
 - dobrobit 48
 - isticanje ugovora 45
 - mehanizam koordinacije 41
 - nediskriminatorni stavovi 47
 - osoblje iz isključenih grupa 160
 - osoblje sa invaliditetom 47
 - podrška 48

- radno okruženje 45
- rodna ravnopravnost 47
- socijalni radnici i psiholozi 182, 187, 191, 203, 205-206
- svest o sopstvenim ubeđenjima/sistemu vrednosti 15
- zapošljavanje i obuka 23, 38, 44, 45, 46, 47, 63, 70, 72, 104

- participacija (žrtve) 19, 229
 - dečji kuci 150
 - identifikovanje problema ekskluzije 156
 - koordinisani odgovor 42
 - planiranje distribucije pomoći 209
 - planiranje infrastrukture za snabdevanje vodom, sanitaciju i higijenu 194
 - planiranje obrazovanja 173
 - planiranje skloništa 200
 - povratne informacije o osoblju 48
 - praćenje 73
 - principi 27, 30
 - procena 60
 - psihosocijalna dobrobit 100
 - razmatranje intervencija 168, 173, 180, 186, 193, 198, 203, 208
 - razmatranje standarda 17
 - razvijanje svesti o nasilju 86
 - vidi takođe* dečje učešće; konsultacije
 - piramida intervencije, psihosocijalna podrška 99
 - pismenost i informisana saglasnost 54
 - plan vođenja slučaja 140
 - planiranje, za period posle vanredne situacije 30
 - planovi odgovora u zajednici 144
 - planovi za nepredviđene okolnosti 38
 - planovi zbrinjavanja 119, 121, 136
 - plata, radnici u oblasti zaštite dece 40, 45
 - poligamija, registracija žena za dobijanje pomoći 201, 209
 - politika bezbednosti
 - u organizacijama 48
 - vidi takođe* politika zaštite dece
 - politika zaštite dece
 - doprinos standardima 18
 - razvoj za spremnost 44
 - u organizacijama 48
 - pomoć (distribucija), standardi 208-213
 - pomoć preživelim žrtvama posle povrede 83, 105
 - ponovno ujedinjenje 108-109, 119-120, 122, 124
 - porodice
 - fizičko nasilje 85
 - ishrana 190
 - podrška članovima porodice sa invaliditetom 158
 - podrška posle nasilja 86
 - podrška za prevenciju razdvajanja 118, 119, 125, 190

ponovno ujedinjenje 108–109
seksualno nasilje 91

porodično nasilje 85–86
poruke zajednicama *vidi* informisanje javnosti
poštovanje dece 15, 27
vidi takođe dostojanstvo
pothranjenost 186
potrebe dece *vidi* potrebe dece u oblasti dečje zaštite
potrebe dece u oblasti dečje zaštite
 deca odvojena od roditelja 117–127
 deca vojnici 103–110
 jačanje sistema 30
 opasnosti i povrede 79, 184
 pravda 128–132
 psihosocijalni problemi 97–102
 vanredne situacije 16
 zaštita od nasilja 85–90, 91–96

potrebe u opremi, ponovno ujedinjenje dece odvojene od roditelja 119
poverljivost
 isključene grupe 156
 koordinacija 42
 podaci 63, 66
 principi 27
 upravljanje slučajevima 141
 zdravstvena zaštita 182, 184
 žalbe 212

povrede
 specijalizovani odgovor 181, 184
 standardi za zaštitu dece 79–85
PPP – psihološka prva pomoć 97–100
praćenje
 ciljevi 73
 deca odvojena od roditelja 120, 187
 deca pod rizikom 86
 dečji kuci 153
 dečji rad 113, 114
 distribucija pomoći 211
 dobrobit 101
 ishrana 187, 188
 performanse 40, 42
 ponovno ujedinjenje porodica 108, 109, 119, 125
 programi 57
 programi za ekonomski oporavak 171
 regrutovanje dece u naoružane grupe 104
 standardi 17

u kampovima 204
zaštita dece 69-75
zaštita dece u školama 174

praćenje učinka 40, 42

prava

kršenja u pravosuđu 129
odgovornost države 14
osobe sa invaliditetom 83
pravo na pomoć (Princip 4) 29, 158
zakonodavstvo 14, 217–218

pravda za decu, standardi 128–132

pravni kontekst, uzimanje u obzir 32

pravosudne oblasti po meri deteta 129

prekomerno izveštavanje 70

prepreke za pristup *vidi* pristup

preusmeravanje, u maloletničkom pravosuđu 128

preživeli žrtve *vidi* participacija (žrtve)

prihvatni punktovi, sprečavanje razdvajnja porodica 118

prijem u bolnicu, prevencija razdvajanja porodica 118, 181

prikupljanje podataka 38

deca vojnici 65

dečji rad 112

ekonomski oporavak 169

greške 65

isključene grupe 156

kršenje pravde 131

kvalitativno i kvantitativno 230

nasilje 88, 95

obučavanje osoblja 63

procena povreda i rizika 81–82

upravljanje informacijama 38

prikupljanje sredstava i javno zagovaranje 51

primeri uspeha

distribucija pomoći 209

intervencije u oblasti obrazovanja 174

intervencije u oblasti pružanja skloništa 199

intervencije u zdravstvu 181, 187, 194

intervencije za ekonomski oporavak 168

upravljanje kampovima 204

Principi zaštite 26–32

principi zaštite od štete 26–32

prinuda

zaštita 29

vidi takođe zlostavljanje; teški prestupi; fizičko nasilje

prioritizacija, upravljanje slučajevima 140
Priručnik "Sfere" 17, 26–32
pristup 221
 dečji kuci 152
 distribucija pomoći 209, 210, 211, 212
 mere socijalne zaštite 169
 obrazovanje 104, 175
 pravo na pomoć 28, 158
 programi za ekonomski oporavak 168, 170
 rodna ravnopravnost u kampovima 206
 zdravstvene usluge 181, 182

privremeno zbrinjavanje 98, 121, 125
procena rizika 59, 72, 80, 81–82, 95, 140, 231
procene 222
 analiza sistema upravljanja slučajevima 138
 deca odvojena od roditelja 120
 dečji kuci 150, 151
 dečji rad 112
 distribucija pomoći 208
 efekti na decu pod rizikom 59, 79, 95
 fizičko nasilje 87
 identifikovanje isključene dece 158
 inkluzivnost 59–60
 intervencije u oblasti zdravstvene zaštite 180, 193, 194
 koordinacija 39
 multisektorske 59
 obrazovanje 173
 programi za ekonomski oporavak 170
 rizik po decu 72, 140
 seksualno nasilje 94–95
 skloništa 198, 200
 trenutna zaštita dece 57
 upravljanje kampovima 203, 205

procene efekata 60
procene rizika 59, 72, 80, 81–82, 95, 140, 231
produbljene procene 222
programi hranjenja 190
programi za neuhranjenost 190–192
programi za ekonomski oporavak 114, 190
 bezbedan pristup 104, 175
 najgori oblici dečjeg rada 114
 obrazovanje
 potreba za fleksibilnošću 176
 ravnopravnost 177
 standardi 167–172
 standardi 173–179

- uključivanje osoblja u druge intervencije 173, 186, 193
 - vidi takođe* škole
- Projekat "Sfera" 17, 221
- pronalaženje 104, 108, 118, 121, 124
- pronalaženje porodica 104, 108, 118, 121, 124
- pronalaženje porodica i ponovno ujedinjenje, baze podataka 118
- psihološka prva pomoć (PPP) 97, 100
- psihološka šteta, zaštita od 29
- psihosocijalna podrška 92, 104, 187, 188, 189, 230
 - standardi 97–102
- punktovi za distribuciju 211

- Radna grupa za upravljanje informacijama 64
- rani oporavak 225
- rani razoj dece 100, 225–226
 - vidi takođe* razvoj deteta; odojčad; mala deca
- raseljena lica 79, 227
 - vidi takođe* izbeglice
- ravnopravnost, u timovima zaposlenih 47
- razmena informacija 39, 57, 58, 63, 70, 118
 - protokoli 66
- razoružanje, demobilizacija i reintegracija 103–104
- razvijanje kapaciteta 223
 - dečji kuci 153
 - javno zagovaranje 53
 - mehanizmi u zajednici 146
 - odgovori na seksualno nasilje 94
 - praćenje regrutovanja dece (naoružane grupe) 104
 - pružanje skloništa 201
 - rešavanje ekskluzije 155
 - sistemi dečje zaštite 30, 45
 - sistemi maloletničkog pravosuđa 129
 - sistemi socijalne zaštite 138
 - upravljanje informacijama 65
 - upravljanje slučajevima 136
 - zapošljavanje 46–49, 48
 - zbrinjavanje dece odvojene od roditelja 120
 - zdravstvene usluge 184, 189, 195

- razvijanje svesti
 - centri za distribuciju pomoći 211
 - pitanja iz oblasti zaštite dece 53
 - psihosocijalni odgovor na nasilje 86, 88
 - regrutovanje dece u naoružane grupe 106
 - seksualno nasilje 91, 92, 94
 - stanardi 23, 24
 - vidi takođe* informisanje javnosti

razvoj deteta
podrška u ranom uzrastu 100
poznavanje normi 20
Princip Komiteta za prava deteta 15

registracija
deca odvojena od roditelja 123
distribucija pomoći 211
kampovi 204
žene u poligamnim domaćinstvima 211

registracija rođenja 29

regrutovanje
regrutovanje dece u naoružane grupe 65, 103, 178
osoblje 23, 38, 44 45, 46, 47, 63, 70

reintegracija, programi za 98, 108

rekreativne aktivnosti
psihosocijalna patnja 98
uključivanje marginalizovanih grupa 156

religijski obredi, za isceljenje dece vojnika 108

rezilijentnost 31-35, 230

rizik 146, 230
obrazovanje u cilju smanjenja rizika 79, 83, 178

rod 226
ishrana 186
organizacija u skloništima 201
ravnopravno predstavljanje u kampovima 204
rizik od nasilja 89
vidi takođe adolescenti; devojčice; žene

rodna ravnopravnost 51

rukovodioci 48

rukovođenje osobljem 44–45, 46

saglasnost *vidi* informisana saglasnost

sanitacija
standardi 193-197
škole 174, 177

seksualno nasilje
efekti na decu 91
identifikovanje 92
istraživanje žalbi 212
praćenje 71–72, 174, 178
standardi za zaštitu 91–96

seksualno zdravlje 182

sida *vidi* HIV

sigurna okruženja *vidi* dečji kuci

sigurnost 231
sigurnost podataka 63, 65
vidi takođe mere bezbednosti

sigurnost podataka 63, 65

smrt od povreda 79

sistem nadzora, deca odvojena od roditelja 120
sistem vrednosti, osoblje 15
sistemi upućivanja 69, 73, 86
 bolest 180, 181
 deca odvojena od roditelja i izgubljena deca 118, 119
 intervencije za ekonomski oporavak 168, 169
 ishrana 187, 189
 kampovi 204
 mentalno zdravlje 98
 obrazovanje 174
 porodice kojima je potrebno skloništa 198, 199
 povređena deca 80, 83, 105, 180
 psihosocijalna podrška 97
 žrtve seksualnog nasilja 92

sistemi vrednosti, osoblje 15
sistemi za praćenje dečjeg rada 114
situacije sukoba
 povrede 81, 105
 premeštanje obrazovanja u sigurna područja 175
 sigurnost podataka o deci 67
 teški prestupi 70, 71, 73-74
 zatvaranje dece 131

skloništa, standardi 198-202
skrining, za uključenost u naoružane grupe 98
slike za medije, odricanje od odgovornosti 54
složena vanredna situacija **223**
smanjenje rizika od katastrofa 23, **225**
Smernice za alternativno zbrinjavanje dece 120
smeštaj
 deca u skloništima 199
 osobe sa invaliditetom 159
smrtnost u saobraćajnim nesrećama 79
snabdevanje vodom, sanitacija i higijena, infrastruktura 150, 193-197
 osoblje 48
 vidi takođe dostojanstvo; psihosocijalna podrška; primeri uspeha
socijalni radnici 182, 187, 191, 203, 205-206
socio-ekonomski status i seksualno nasilje 94
Sporazum o zabrani upotrebe mina 83
spremnost *vidi* spremnost za katastrofu
spremnost za katastrofu 10, **225**
 deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja 118, 120
 deca u naoružanim grupama 103-104
 dečji kuci 150
 dečji rad 112
 fizičko nasilje 85-86

javno zagovaranje, komunikacija i mediji 50–51
koordinacija 37–38
ljudski resursi 44–49
maloletničko pravosuđe 129
opasnosti i povrede 79–80
praćenje u oblasti dečje zaštite 69–70
psihosocijalna patnja 97
seksualno nasilje 91–92
uključivanje u odgovor 23
upravljanje informacijama 62–63
upravljanje programima 56–57
upravljanje slučajevima 136
zaštita isključene dece 155

sredstva za život **228–229**

vidi takođe dečji rad; ekonomski oporavak; ishrana
standardne operativne procedure (SOP) 139

staratelji

podrška 98, 101, 167, 181

vidi takođe žene

statistika, zaštita dece 62–63

statusni prekršaji 131

stereotipizovanje, izbegavanje 52, 171

stigmatizacija, izbegavanje 103, 108, 159, 191, 199

stimulacija, radnici u oblasti zaštite dece 40

stopa smrtnosti od povreda 79

strategije za zaštitu dece

dečji kuci 149–154

isključena deca 155–161

mehanizmi u zajednici 143–148

upravljanje slučajevima 135–142

strateški plan odgovora, međuagencijski 39

stratifikovani podaci 57, 59, 174, 224

sukob **223–224**

svedočanstvo, mediji 54

škole

intervencije u oblasti zaštite dece 174, 175

kao ciljevi nasilja 178

obrazovanje o rizicima 83

odnos sa dečjim kucima 152

vidi takođe obrazovanje

šteta, zaštita od *vidi* zaštita od štete

štetne prakse *vidi* fizičko nasilje; seksualno nasilje

teški prestupi 71, 72, 73–74

vidi takođe seksualno nasilje

timovi za procene 57
transfer gotovine, programi 170
transrodne osobe, konsideracija 47
tranzicioni planovi
 dečji kuci 150
 osoblje 45
 posle vanredne situacije 30

učenici 228

vidi takođe obrazovanje; deca koja ne pohađaju školu; škole
uključivanje zaštite dece u druge humatirane sektore
distribucija 208-213
 ekonomski oporavak 167-172
 ishrana 186-192
 najgori oblici dečjeg rada 113-114
 obrazovanje 173-179
 skloništa 198-202
 snabdevanje vodom, sanitacija i higijena 193-197
 svrha 165-166
 upravljanje kampovima 203-207
 zdravstvo 180-185

UNICEF, uloga 16, 41

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima 131

upis bez dokumentacije 177

upravljanje informacijama

 deca odvojena od roditelja 123-124

 koordinacija 72

 prikupljanje podataka 38

 procena 60

 revizija planiranja programa 56

 standardi 62-64

 studije slučajeva 139

 upravljanje slučajevima 136

 zdravstvene informacije 180

vidi takođe upravljanje slučajevima; informisanje javnosti

upravljanje kampovima, standardi 203-207

upravljanje osobljem 44-45, 46

upravljanje programskim ciklusom, standardi 117-127

upravljanje slučajevima

 Međuagencijski sistem upravljanja informacijama u oblasti zaštite dece
 123-124

 najgori oblici dečjeg rada 114

 povrede 80, 83

 proces 137

 standardi 135-142

 zatvaranje slučajeva 141

upućivanje slučajeva 73, 174
usluge po meri deteta 92, 182
usvajanje 126
uzrast, definicije 221
uzrast, definicije **221**
uzrastu odgovarajuće/primerene intervencije
invaliditet 79, 181
sanitacija 196

vanredne situacije, efekti 13
verifikacija, razdvojene porodice 1214
veštine, identifikovanje 45
vitamin A, suplementacija 191
voda
skupljanje 194, 196
standardi za snabdevanje 193–197
vođstvo, koordinisano 39
vojne vlade, savetovanje 30
vulnerabilna deca
ekskluzija 155
identifikovanje u kampovima 204
povrede i šteta 79, 82, 83, 181, 184
usaglašavanje definicije 31, 136, 139
vulnerabilne osobe, bezbedan pristup pomoći 210, 212
vulnerabilnost **232**

zajednica, definicija 143
zakon o ljudskim pravima 14, 131, 217–218
zakonodavstvo, za zaštitu dece u vanrednim situacijama 14, 105, 217–219
zakonska prava, podrška 29
zamor od procenivanja 59
zanemarivanje, mandatorno izveštavanje 66
zapošljavanje *vidi* dečji rad, programi za ekonomski oporavak
zarade 40, 45
zaštićujuće okruženje (obrazovanje) 177
zaštita dece
definicija Radne grupe za zaštitu dece (RGZD) 13
odgovornost 166
zaštita dece u humanitarnim aktivnostima, Minimalni standardi
vidi Minimalni standardi za zaštitu dece u humanitarnim aktivnostima
zaštita od štete **230**
medicinski izveštaji 184
mediji 51–52
minimalizovanje rizika od programa 92, 146, 156, 167
Principi 26–32
vidi takođe zakonodavstvo; prava; mere bezbednosti
zatvaranje dece 129–131

zdravstvo
 standardi 180–185
 vidi takođe higijena
zdravstvena zaštita, kuci za dojenje 187
zdravstveni programi 100, 183–184
 ishrana 186–192
 neuhranjenost 190–191
zlostavljači, zaposleni u organizacijama za decu
zlostavljanje
 istrage 212
 prijavljivanje 66, 145
 u školama 166
 vidi takođe teški prestupi; fizičko nasilje; seksualno nasilje

žalbe 146, 204, 206
 distribucija pomoći 209, 210, 211, 212

žene
 grupe za podršku majkama 190
 kao medicinsko osoblje 183
 potrebe za pomoći 208, 210
 pristup programima za ekonomski oporavak 170
 procena 60
 registrowanje žena iz poligamnih domaćinstava 201, 209
 snabdevanje vodom, sanitacija i higijena 194, 196, 201
 vidi takođe devojčice; majke

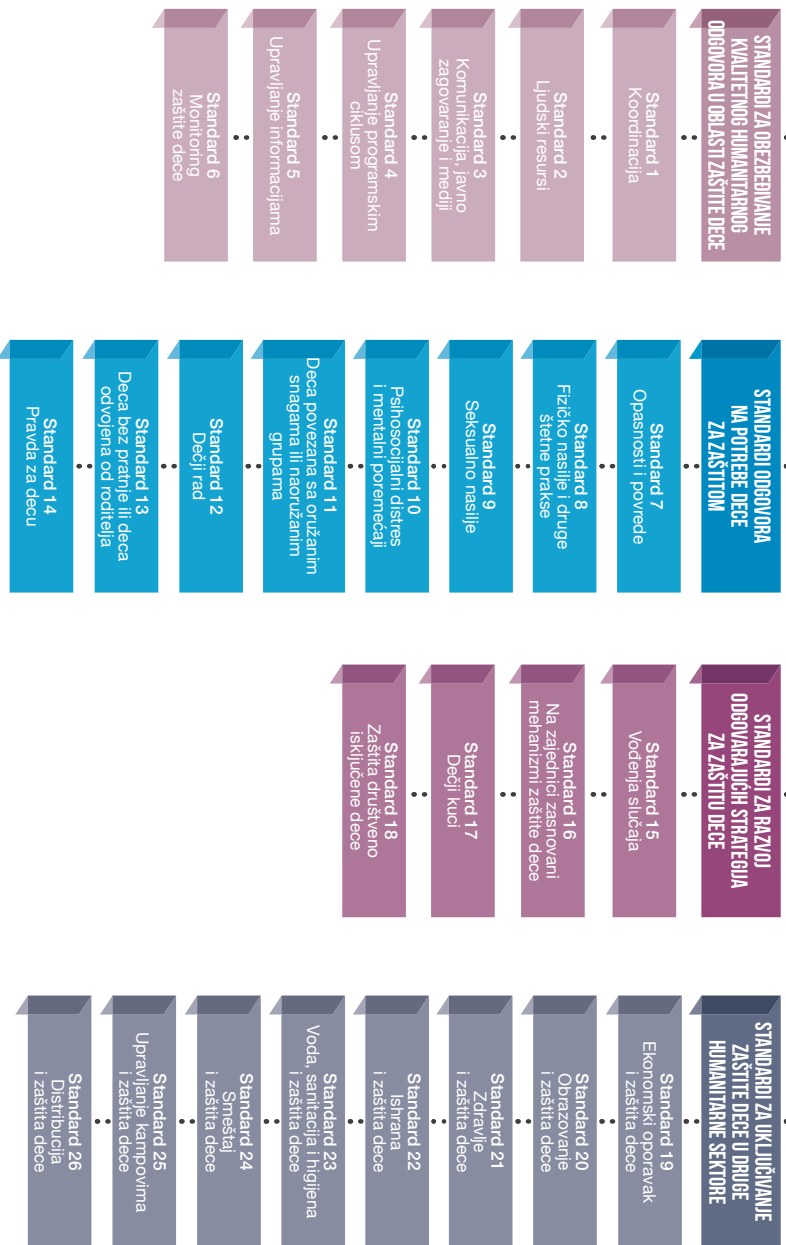
Ženevska konvencija 14

životne veštine **228**
 učenje u školama 178

žrtve eksplozivnih ostataka rata/nagaznih mina 231
 vidi takođe invaliditet; povrede

žrtve katastrofa *vidi* participacija (žrtve)

MINIMALNI STANDARDI ZA ZAŠTITU DECE U HUMANITARNIM AKTIVNOSTIMA

The Sphere Project

The CPMS are recognised as a companion standard to The Sphere Project's Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response